

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη & Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***« Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ
ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ »***

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ζ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Ζωγραφάκης Σ., Αν. Καθηγητής Γ.Π.Α

Αθήνα, 2013

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ
ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ»**

Γεώργιος Ζ. Πατρίκιος

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ζωγραφάκης Σ., Αν. Καθηγητής Γ.Π.Α. (Επιβλέπων)

Παπαδάς Χρ., Επ. Καθηγητής Γ.Π.Α.

Καρανικόλας Π., Επ. Καθηγητής Γ.Π.Α.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες σε όλους αυτούς τους ανθρώπους που συνέβαλλαν στο να φέρω εις πέρας την παρούσα διπλωματική εργασία, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου» του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στον κ. Ζωγραφάκη Σταύρο, Επίκουρο Καθηγητή του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, ο οποίος ήταν ο επιβλέπων καθηγητής. Η καθοδήγησή του, καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας, ήταν καθοριστική στη παρουσίαση του βέλτιστου δυνατού αποτελέσματος, όπως και το αμείωτο ενδιαφέρον που έδειξε, οι καίριες υποδείξεις του και η κριτική του, τόσο στο κείμενο όσο και στην ανάλυση, αλλά και οι πολύτιμες συμβουλές του και η υπομονή του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία είκοσι χρόνια έχουν σημειωθεί ραγδαίες και ριζικές αλλαγές σε όλο τον κόσμο. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών σε συνδυασμό με την τεχνολογική πρόοδο, έχουν ως αποτέλεσμα την μεταβολή τόσο του κοινωνικού όσο και του οικονομικού οικοδομήματος. Οι αλλαγές αυτές δεν άφησαν ανεπηρέαστο και τον αγροτικό τομέα. Ο συσχετισμός δυνάμεων μεταξύ των κρατών παραγωγών αγροτικών προϊόντων συνεχώς μεταβάλλεται. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη της συμβολής του αγροτικού τομέα στο εμπορικό ισοζύγιο πριν και κατά την διάρκεια της κρίσης. Για τον λόγο αυτό πραγματοποιείται μια γενική αναφορά στο εμπορικό ισοζύγιο και την συνολική εικόνα των οικονομιών. Ακολουθεί επισκόπηση της εξέλιξης του εμπορίου αγροτικών προϊόντων για την χρονική περίοδο 1993 ως 2012 σε χωρικό επίπεδο (συνολικά, ομάδες χωρών και μεμονωμένες χώρες) και σε κλαδικό επίπεδο (κατηγορίες αγροτικών προϊόντων). Τέλος εφαρμόζεται υπολογισμός δεικτών ανταγωνιστικότητας για κάθε κατηγορία αγροτικών προϊόντων, που σχετίζονται με την εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου για την προαναφερθείσα χρονική περίοδο.

Λέξεις Κλειδιά

Εμπορικό Ισοζύγιο – Αγροτικός Τομέας – Εξωτερικό Εμπόριο – Δείκτες Ανταγωνιστικότητας – Κρίση – Οικονομική και Νομισματική Ένωση

SUMMARY

In the last 20 years, there have been immense and radical changes all over the world. Globalization in combination with technological advances has resulted in the alteration of both social and economical structures. These alterations have also impacted the agricultural structure on the whole. The correlation of powers between countries of agricultural products continuously moves and changes. The purpose of this paper is the study of the contribution that the agricultural sector has on the commercial/trade balance prior to, as well as, during the financial crisis. For this reason, a general reporting is undertaken between the commercial/trade balance and economies. An inspection on the progress of commercial agricultural products for the years 1993 until 2012 follows, comparatively showcasing territorial levels (a total number of countries and isolated countries) and sectoral levels (categories of agricultural products). Finally, calculations of competitiveness indices are applied for each category of agricultural products that are relevant to the progress of the commercial/trade balance, relative to the aforementioned time frame.

Key words

Trade Balance-External Commerce-Agricultural Sector-Competitiveness Indices-Crisis-Economic Monetary Union -Economic and Monetary Union

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

SUMMARY

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ – ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

1.1 Εμπορικό Ισοζύγιο

1.2 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

1.3 Εξέλιξη ΑΕΠ Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας

1.4 Ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα της Ελλάδας της Ιταλίας της Πορτογαλίας και της Ισπανίας στο ΑΕΠ

2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ ΙΤΑΛΙΑΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΠΑΝΙΑΣ 1993 – 2012

2.1 Γενικά

2.2 Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου

2.2.1 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου Ελλάδας

2.2.2 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου Ιταλίας

2.2.3 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου Πορτογαλίας

2.2.4 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου Ισπανίας

2.3 Εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων

2.3.1 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου αγροτικών προϊόντων Ελλάδας

- 2.3.2 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου αγροτικών προϊόντων Ιταλίας
- 2.3.3 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου αγροτικών προϊόντων Πορτογαλίας
- 2.3.4 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου αγροτικών προϊόντων Ισπανίας
- 2.4 Ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα στο εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας, της Ιταλίας της Πορτογαλίας και της Ισπανίας
- 2.5 Συνοπτική εικόνα εμπορίου αγροτικών προϊόντων
- 2.6 Μερίδια Αγοράς αγροτικών προϊόντων
 - 2.6.1 Μερίδια αγοράς αγροτικών προϊόντων Ελλάδα
 - 2.6.2 Μερίδια αγοράς αγροτικών προϊόντων Ιταλίας
 - 2.6.3 Μερίδια αγοράς αγροτικών προϊόντων Πορτογαλίας
 - 2.6.4 Μερίδια αγοράς αγροτικών προϊόντων Ισπανίας

3. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1993 – 2012

- 3.1 Γενικά
- 3.2 Εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων ανά κατηγορία και ποσοστό συμμετοχής επί του συνολικού εμπορίου
 - 3.2.1 Στην περίπτωση της Ελλάδας
 - 3.2.2 Στην περίπτωση της Ιταλίας
 - 3.2.3 Στην περίπτωση της Πορτογαλίας
 - 3.2.4 Στην περίπτωση της Ισπανίας

4. ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

- 4.1 Μεθοδολογία – Προέλευση δεδομένων
- 4.2 Υπολογισμός δείκτη Ανταγωνιστικότητας – Εξειδίκευσης (Net exports Index)
 - 4.2.1 Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης αγροτικών προϊόντων Ελλάδας
 - 4.2.2 Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης αγροτικών προϊόντων Ιταλίας
 - 4.2.3 Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης αγροτικών προϊόντων Πορτογαλίας

4.2.4 Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης αγροτικών προϊόντων Ισπανίας

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1. Παράρτημα πινάκων
2. Παράρτημα διαγραμμάτων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1 : Ρυθμοί Ανάπτυξης Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 1.2 : ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 1.3 : Συμμετοχή του Αγροτικού Τομέα στο ΑΕΠ της Ελλάδας, Ιταλίας, Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 2.1: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών της Ελλάδας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 2.2 : Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών της Ιταλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 2.3: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών της Πορτογαλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 2.4: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών της Ισπανίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 2.5: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών Αγροτικών Προϊόντων της Ελλάδας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 2.6: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών Αγροτικών Προϊόντων της Ιταλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 2.7: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών Αγροτικών Προϊόντων της Πορτογαλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 2.8: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών Αγροτικών Προϊόντων της Ισπανίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 2.9 : Αγροτικό ισοζύγιο Ελλάδας Ιταλίας Ισπανίας και Πορτογαλίας κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πίνακας 4.1 κατηγορίες αγροτικών προϊόντων σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1.1: Ρυθμοί Ανάπτυξης Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 1.2: Μέσοι Όροι Ρυθμών Ανάπτυξης Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας πριν και μετά την ΟΝΕ και πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Διάγραμμα 1.3 : ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 1.4: Συμμετοχής του Αγροτικού Τομέα στο ΑΕΠ της Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 1.1: Ρυθμοί Ανάπτυξης Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 1.2: Μέσοι Όροι Ρυθμών Ανάπτυξης Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας πριν και μετά την ΟΝΕ και πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Διάγραμμα 1.3 : ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 1.4: Συμμετοχής του Αγροτικού Τομέα στο ΑΕΠ της Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.1 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Ελλάδος παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.2: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Ιταλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.3 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Πορτογαλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.4 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Ισπανίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.5: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Αγροτικών Προϊόντων της Ελλάδας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.6 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Αγροτικών Προϊόντων της Ιταλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.7 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Αγροτικών Προϊόντων της Πορτογαλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.8 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Αγροτικών Προϊόντων της Ισπανίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.9 : Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Ελλάδας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.10 : Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Ιταλίας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.11 : Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Πορτογαλίας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.12 : Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Ισπανίας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 2.13: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Ελλάδας κατηγορίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Διάγραμμα 2.14: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Ελλάδας κατηγορίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Διάγραμμα 2.15: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Ιταλίας κατηγορίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Διάγραμμα 2.16: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Ιταλίας κατηγορίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Διάγραμμα 2.17: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Πορτογαλίας κατηγορίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Διάγραμμα 2.18: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Πορτογαλίας κατηγορίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Διάγραμμα 2.19: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Ισπανίας κατηγορίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Διάγραμμα 2.20: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Ισπανίας κατηγορίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Διάγραμμα 3.1.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.1.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.2.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.2.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.3.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.3.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.4.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπερίδ/δων, πεπόνια για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.4.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπερίδ/δων, πεπόνια για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.5.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.5.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.6.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.6.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.7.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.7.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.8.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.8.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.9.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.9.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.10.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.10.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.11.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.11.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.12.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.12.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.13.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.13.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.14.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.14.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.15.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Κακάο και παρασκευάσματα αυτού για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.15.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Κακάο και παρασκευάσματα αυτού για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.16.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.16.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.17.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.17.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.18.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.18.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.19.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.19.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.20.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.20.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.21.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.21.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.22.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.22.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.23.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.23.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.24.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.24.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.25.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.25.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.26.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.26.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.27.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.27.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.28.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.28.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.29.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.29.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.30.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.30.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.31.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.31.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.32.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.32.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.33.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.33.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.34.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.34.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.35.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 3.35.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.1 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.2 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά, μέλι, βρώσιμα παραπροϊόντα ζώων για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.3 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.4 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.5 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ελαιούχοι σπόροι και έλαια φρούτων, σπόρων, κόκκων για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.6 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.7 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.8 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.9 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.10 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.11 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.12 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.13: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Καφές, τσάι, μπαχαρικά για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.14 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.15 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Κακάο και παρασκευάσματα αυτού για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.16 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.17 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.18: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.19: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.20 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.21 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.1 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.2 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά, μέλι, βρώσιμα παραπροϊόντα ζώων για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.3 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.4 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.5 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ελαιούχοι σπόροι και έλαια φρούτων, σπόρων, κόκκων για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.6 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.7 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.8 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.9 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.10 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.11 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.12 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.13: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Καφές, τσάι, μπαχαρικά για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.14 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.15 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Κακάο και παρασκευάσματα αυτού για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.16 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.17 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.18: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.19: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.20 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.21 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.22 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.23 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.24 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.25 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.26 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ζάχαρα και προϊόντα ζαχαροπλαστικής για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.27 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.28 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.29 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.30: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.31: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.32: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.33: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.34: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.35: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.36: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα 4.37: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ορισμένες φορές η πραγματικότητα ξεπερνά τα όρια της φαντασίας. Η βαθιά οικονομική κρίση στην οποία έχει επέλθει η χώρα μας ενδεχομένως να αποτελούσε σενάριο επιστημονικής φαντασίας σε συζητήσεις διαφόρων οικονομικών κύκλων πριν από μια δεκαετία. Η στυγνή πραγματικότητα είναι αμείλικτη. Διανύουμε το έκτο κατά σειρά έτος ύφεσης της εγχώριας οικονομίας. Αναμφισβήτητα, παρατηρώντας την σύγχρονη οικονομική μας ιστορία από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο κα έπειτα, θα διαπιστώσουμε τεράστια άλματα τόσο σε κοινωνικό-πολιτισμικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Οι ρυθμοί ανάπτυξης παρουσιάζουν ραγδαία εξέλιξη σε όλους τους τομείς. Η κρίση η οποία πρωτοεμφανίστηκε το 2009 έβαλε φρένο στο συνολικό κλίμα ευφορίας που κυριαρχούσε στην χώρα μας. Οι αλλαγές οι οποίες πραγματοποιούνται, αναμφίβολα μας οδηγούν σε επαναπροσδιορισμό διαφόρων κανόνων και αξιών τους οποίους θεωρούσαμε δεδομένους έως σήμερα.

Οι διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες σαφώς επηρέασαν έντονα και την εξέλιξη του αγροτικού τομέα. Η Ελλάδα από μια χώρα αμιγώς αγροτικού προσανατολισμού τη δεκαετία του 1950 εξελίχθηκε σε μια ανεπτυγμένη βιομηχανική χώρα, γεγονός το οποίο αποδεικνύεται μέσω της συνεχόμενης μείωσης του ποσοστού συμμετοχής του αγροτικού τομέα στο συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), το οποίο στις μέρες μας έχει φτάσει το 3,37%.

Ο αγροτικός τομέας μεταβάλλεται με το πέρασμα του χρόνου και επηρεάζεται από διάφορα ιστορικά γεγονότα όπως, η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ το 1981, η δημιουργία της Οικονομικής Νομισματικής Ένωσης ΟΝΕ ΤΟ 2002 και η έναρξη της οικονομικής κρίσης το 2009.

Μέσα από την παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί η συμβολή του αγροτικού τομέα στο εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας, της Ιταλίας, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας για την τελευταία εικοσαετία.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε συνίσταται σε:

- α. Βιβλιογραφική επισκόπηση
- β. Επεξεργασία στοιχείων εξαγωγών και εισαγωγών από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ
- γ. Κριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων

Η εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια του εμπορικού ισοζυγίου - ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, η πορεία των οικονομιών της Ελλάδας, της Ιταλίας, της Πορτογαλίας, της Ισπανίας και το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ για τις παραπάνω χώρες.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται η διαχρονική εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου για κάθε χώρα ξεχωριστά. Ακολουθεί αναφορά στο εμπόριο αγροτικών προϊόντων με παράλληλη παρουσίαση των μεριδίων αγοράς του εκάστοτε αγροτικού τομέα.

Το τρίτο κεφάλαιο εξειδικεύεται στην παρουσίαση του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων ανά κατηγορία. Η ανάλυση αφορά την αξία των προϊόντων και γίνεται είτε σε ομάδες χωρών είτε σε μεμονωμένες χώρες.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας με παράλληλο υπολογισμό των δεικτών ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης για κάθε κατηγορία αγροτικών αγαθών. Στόχος είναι ο εντοπισμός των σημαντικότερων προϊόντων και ο βαθμός επιρροής τους στο εμπορικό ισοζύγιο κάθε χώρας.

Στο πέμπτο κεφάλαιο συνοψίζονται τα αποτελέσματα της μελέτης και συζητούνται οι προοπτικές του αγροτικού κλάδου στις διεθνείς αγορές.

1^Ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ – ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

1.1 Εμπορικό Ισοζύγιο

Η έννοια του εμπορικού ισοζυγίου είναι συνυφασμένη με αυτή της ευρύτερης οικονομίας από αρχαιοτάτων χρόνων όταν οι λαοί άρχισαν να ανταλλάσσουν μεταξύ τους εμπορεύματα. Το εμπόριο προϋπήρχε της εν χρήματης οικονομίας. Ενδεχομένως τα αγροτικά προϊόντα να αποτέλεσαν και τα πρώτα εμπορεύσιμα αγαθά κατά την περίοδο της ανταλλακτικής οικονομίας. Ο βασικός ορισμός του εμπορικού ισοζυγίου δεν έχει αλλάξει με την πάροδο του χρόνου.

Στο εμπορικό ισοζύγιο αγαθών αποτυπώνεται η διαφορά μεταξύ των εξαγωγών εμπορευμάτων μιας χώρας και των αντίστοιχων εισαγωγών της. Αν και θεωρείται πολύ σημαντικό στοιχείο για μία χώρα, εντούτοις δεν είναι και το μοναδικό καθώς το εμπόριο αποτελεί μία μόνον από τις συνιστώσες του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Εμπορικό ισοζύγιο ονομάζονται αλλιώς οι καθαρές εξαγωγές. Όταν οι Εξαγωγές είναι μικρότερες των Εισαγωγών τότε εμφανίζεται Έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο ενώ αντιθέτως παρατηρείται Πλεόνασμα στο εμπορικό ισοζύγιο.

Ορισμένοι παράγοντες που επηρεάζουν το εμπορικό ισοζύγιο είναι:

- Οι προτιμήσεις των ντόπιων και των ξένων καταναλωτών
- Οι τιμές των προϊόντων στις εγχώριες και τις ξένες αγορές
- Οι συναλλαγματικές ισοτιμίες
- Το εισόδημα των ντόπιων και ξένων καταναλωτών
- Το μεταφορικό κόστος
- Η εμπορική πολιτική των κυβερνήσεων

Στο εμπορικό ισοζύγιο καταγράφονται οι χρηματικές ροές που αφορούν σε συναλλαγές σε αγαθά (πληρωμές/ εισαγωγές και εισπράξεις/εξαγωγές), των οποίων η κυριότητα αλλάζει μεταξύ ενός κατοίκου και μη κατοίκου. Επιπλέον, στο εμπορικό ισοζύγιο καταχωρίζονται οι τριγωνικές συναλλαγές, η αξία της επεξεργασίας αγαθών, η αξία επισκευής αγαθών και η αξία των αγαθών για τον εφοδιασμό πλοίων και αεροπλάνων.

Το εμπορικό ισοζύγιο, με όλες τις παραπάνω κατηγορίες συναλλαγών που καταρτίζει η Τράπεζα της Ελλάδος, καταρτίζεται με βάση τις στατιστικές

πληροφορίες (στοιχεία συναλλασσόμενου, αξία αγαθών, χώρα προέλευσης και προορισμού, είδος εμπορεύματος και νόμισμα συναλλαγής) που αναγγέλλονται από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα. Επιπλέον, η Τράπεζα της Ελλάδος, για λόγους διασταύρωσης των στοιχείων, αντλεί απευθείας πληροφόρηση από τα διυλιστήρια για τις πληρωμές και εισπράξεις που αφορούν σε εισαγωγές και εξαγωγές καυσίμων, αντιστοίχως. Σημειώνεται ότι τα στοιχεία εξωτερικού εμπορίου που δημοσιεύονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) βασίζονται στην τελωνιακή στατιστική και, επομένως, διαφοροποιούνται από αυτά του ισοζυγίου πληρωμών.

Η αξία των εξαγωγών αναγγέλλεται σε όρους FOB (Free on Board), ενώ αυτή των εισαγωγών συνήθως σε όρους CIF (Cost, Insurance, Freight). Η Τράπεζα της Ελλάδος, με βάση είτε τις πληροφορίες που αναγγέλλουν οι τράπεζες είτε, όπου αυτές δεν είναι διαθέσιμες, εφαρμόζοντας ένα σταθερό συντελεστή 5% μετατροπής cif/fob, δηλαδή $FOB = CIF \cdot (1 - 0.05)$, επανεκτιμά τις εισαγωγές σε αξία FOB, ενώ το 5% κατανέμεται αναλόγως στις μεταφορικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες.¹

1.2 Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

Ο λογαριασμός τρεχουσών συναλλαγών (current account) αντιπροσωπεύει το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών που έχουν παραχθεί την τρέχουσα περίοδο, και τις μονομερείς μεταβιβάσεις μεταξύ κρατών.

Οι τρέχουσες συναλλαγές χωρίζονται σε τρία μέρη:

- Καθαρές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών
- Καθαρό εισόδημα από το εξωτερικό
- Καθαρές μονομερείς μεταβιβάσεις

Με την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ η σημασία του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έχει αλλάξει.^{2,3} Η χώρα δεν έχει πλέον τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει τη συναλλαγματική ισοτιμία ως μηχανισμό διόρθωσης των ανισορροπιών στις εξωτερικές συναλλαγές της. Παράλληλα, έχει αυξηθεί ο βαθμός παγκοσμιοποίησης του διεθνούς εμπορίου και ο ανταγωνισμός στις διεθνείς αγορές έχει ενισχυθεί.

Η Ελλάδα δεν αντιμετωπίζει πλέον συναλλαγματικό κίνδυνο στις συναλλαγές της με τις άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ. Επίσης, η χώρα έχει αποκτήσει ένα ισχυρό νόμισμα, το οποίο έχει μειώσει τις αβεβαιότητες που πηγάζουν από τις μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας του έναντι των άλλων νομισμάτων. Η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου συνεπάγεται τη μείωση της επιβάρυνσης του επιτοκίου με το αντίστοιχο ασφάλιστρο κινδύνου (risk premium).⁴ Ακόμη, η απόκτηση του ισχυρού νομίσματος συνεπάγεται μείωση των συνεπειών από τις

απότομες αυξήσεις των τιμών των διεθνώς εμπορεύσιμων πρώτων υλών. Επιπλέον, με το ισχυρό νόμισμα ενισχύεται η σταθερότητα του εξωτερικού χρέους, διότι αποφεύγονται οι μεγάλες διακυμάνσεις της αξίας των υποχρεώσεων της χώρας εκπεφρασμένων σε άλλα νομίσματα. Εν ολίγοις, η συμμετοχή της χώρας στη ζώνη του ευρώ προσφέρει τεράστια πλεονεκτήματα. Το σημαντικότερο όφελος είναι το σταθερό οικονομικό περιβάλλον.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ζώνης του ευρώ όσον αφορά την άσκηση της οικονομικής πολιτικής έχουν εισαγάγει μια νέα διάσταση στην αντιμετώπιση των ανισοροπιών του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Η Συνθήκη του Maastricht και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης συνιστούν σημαντικούς παράγοντες, οι οποίοι αναπληρώνουν μερικώς την απώλεια της δυνατότητας που παρέχει η συναλλαγματική πολιτική. Αυτό συμβαίνει επειδή οι κανόνες που τίθενται από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης για τη δημοσιονομική πειθαρχία περιορίζουν το δημοσιονομικό έλλειμμα. Με τον περιορισμό του ελλείμματος του Δημοσίου μειώνεται και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Η ανάγκη της υποστήριξης του νομίσματος με τα συναλλαγματικά διαθέσιμα παύει να υπάρχει. Παρά ταύτα, πρέπει να σημειωθεί ότι τα πλεονεκτήματα από την εξάλειψη των κερδοσκοπικών επιθέσεων σε βάρος του νομίσματος μιας χώρας και τον περιορισμό των κινδύνων που συνδέονται με τη μεταβλητότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας μπορούν να αποδυναμωθούν από κερδοσκοπικές επιθέσεις στις αγορές ομολόγων σε βάρος τίτλων χωρών με υψηλό δημόσιο χρέος, μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα ή/και μεγάλα εξωτερικά ελλείμματα, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση των διαφορών των επιτοκίων (spreads).

Ακόμη, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η εξάλειψη του αυξημένου κινδύνου να εκδηλωθούν κρίσεις στα ισοζύγια πληρωμών προκαλούσε εφησυχασμό, με αποτέλεσμα την απροθυμία των κυβερνήσεων να λάβουν μέτρα πολιτικής που μειώνουν τις ανισοροπίες.

Η δημοσιονομική εκτροπή σε συνδυασμό με την επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας και τη διεύρυνση της ανισοροπίας στις εξωτερικές συναλλαγές στις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου ήγειραν αμφιβολίες στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίων σχετικά με τη δυνατότητα των χωρών να εξυπηρετήσουν το δημόσιο χρέος μεσοπρόθεσμα. Η υπερβολική επιβάρυνση των επιτοκίων δανεισμού απέναντι στην Ελλάδα και την Πορτογαλία, με το ασφάλιστρο κινδύνου, ήταν το φυσικό επακόλουθο των εξελίξεων αυτών. Για αυτό το λόγο περιορίστηκε η δυνατότητα αναχρηματοδότησης του δημόσιου χρέους των παραπάνω χωρών ακόμη και βραχυπρόθεσμα.

Η μετάδοση της παθογένειας της ελληνικής και πορτογαλικής οικονομίας στις ευεπηρεάστες οικονομίες των νότιων χωρών της ζώνης του ευρώ, οι οποίες αντιμετώπιζον τα ίδια, αλλά σε μικρότερη έκταση, προβλήματα με την Ελλάδα ήταν εμφανής. Επιπλέον, οι ανησυχίες των χωρών-μελών για την ικανότητα της ζώνης του ευρώ να αντιμετωπίσει την κρίση δημόσιου χρέους υπονόμισαν τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ.

Συνεπώς η Ελλάδα, οδηγήθηκε στο Μνημόνιο, το οποίο υπογράφηκε μεταξύ της Ελλάδος, της ΕΕ, της ΕΚΤ και του ΔΝΤ.

Οι βασικοί στόχοι της οικονομικής πολιτικής που περιγράφονται στο Μνημόνιο είναι η διόρθωση των δημοσιονομικών και εξωτερικών ανισορροπιών και η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης. Υπογραμμίζεται η ανάγκη ενίσχυσης των πολιτικών και της ανταγωνιστικότητας, ώστε να θεθούν τα θεμέλια για ένα πρότυπο ανάπτυξης το οποίο θα στηρίζεται περισσότερο στις επενδύσεις και τις εξαγωγές.

Η ανοδική τάση του ελλείμματος στις εξωτερικές συναλλαγές εξηγείται εν μέρει από την αύξηση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου, το οποίο διευρυνόταν όχι μόνο λόγω του υψηλού ρυθμού ανόδου της εγχώριας ζήτησης αλλά και εν μέρει για λόγους που σχετίζονται με την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ, καθώς και εξαιτίας διαρθρωτικών δυσκαμψιών και πολλών άλλων παραγόντων που προκαλούν τις διαρκείς και επίμονες απώλειες ανταγωνιστικότητας.

Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας ένταξης στο ευρώ, η οικονομική πολιτική χαλάρωσε, καθώς διαμορφώθηκαν αντιλήψεις ότι η συμμετοχή της χώρας στο ενιαίο νόμισμα θα της έλυνε σχεδόν αυτόματα όλα τα προβλήματα. Από το 2002 και έπειτα παρατηρήθηκε μια υπερβολική άνοδος της ζήτησης των νοικοκυριών (για κατανάλωση και επένδυση σε κατοικίες) και δημιουργήθηκαν προσδοκίες ότι τα χαμηλά αυτά επιτόκια θα διατηρηθούν μεσοπρόθεσμα. Αυτό προκάλεσε τη συνέχιση της ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας και την αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Εμπειρικές αναλύσεις έχουν δείξει ότι οι διακυμάνσεις των όρων εμπορίου συνδέονται στενά με τις απότομες μεταβολές της τιμής του πετρελαίου. Η προσωρινή άνοδος της τιμής του πετρελαίου χειροτερεύει τους όρους εμπορίου των χωρών και αυτό σημαίνει ότι το τρέχον εισόδημα παροδικά μειώνεται σε επίπεδο χαμηλότερο του “μόνιμου” εισοδήματος.⁵ Η μείωση του τρέχοντος εισοδήματος “απορροφάται” κυρίως από την αποταμίευση, η οποία μειώνεται προκειμένου η κατανάλωση να ακολουθεί πρότυπο ομαλής εξέλιξης διαχρονικά. Η μείωση της αποταμίευσης συνεπάγεται την αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Η αρνητική εξέλιξη του εμπορικού ισοζυγίου για το σύνολο των χωρών του ευρωπαϊκού νότου μετά την ένταξή τους στην Οικονομική Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) είναι αδιαμφισβήτητη. Τα αγροτικά προϊόντα αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του συνολικού εμπορίου, συνεπώς η μελέτη της συμβολής του αγροτικού τομέα στο εμπορικό ισοζύγιο κρίνεται αναγκαία.

1.3 Εξέλιξη ΑΕΠ Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας

Στην συγκεκριμένη παράγραφο παρουσιάζονται συνοπτικά στοιχεία τα οποία αποσκοπούν στην κατανόηση της εξελικτικής πορείας των οικονομιών της Ελλάδας, της Ιταλίας, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας κατά την τελευταία εικοσαετία. Επιχειρείται μια σύντομη ανάλυση της πορείας του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και παρατίθενται οι ρυθμοί ανάπτυξης για κάθε χώρα όπως αυτοί καταγράφονται στον πίνακα 1.1.

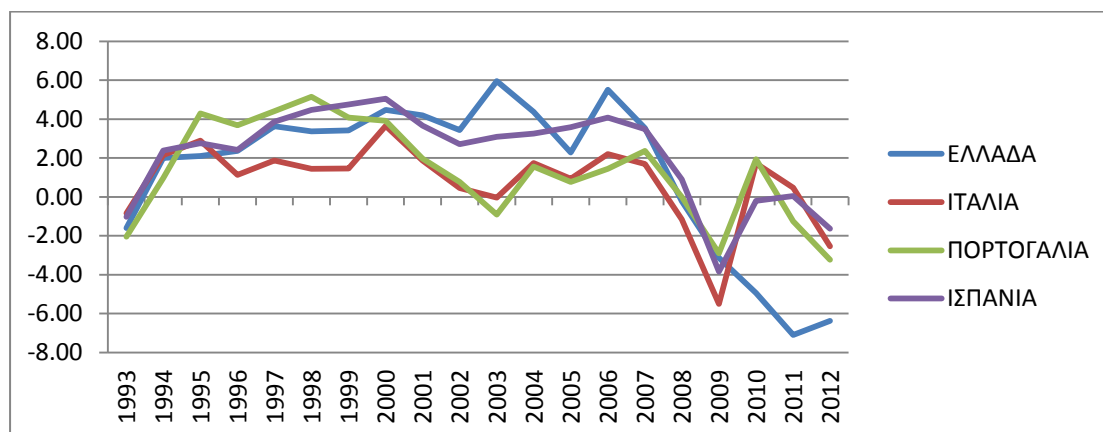
Πίνακας 1.1 : Ρυθμοί Ανάπτυξης Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

ΡΥΘΜΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ				
	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ
1993	-1.60	-0.85	-2.04	-1.03
1994	2.00	2.15	0.96	2.38
1995	2.10	2.89	4.28	2.76
1996	2.36	1.13	3.69	2.42
1997	3.64	1.87	4.41	3.87
1998	3.36	1.45	5.14	4.47
1999	3.42	1.45	4.07	4.75
2000	4.48	3.65	3.92	5.05
2001	4.20	1.86	1.97	3.67
2002	3.44	0.45	0.76	2.71
2003	5.94	-0.05	-0.91	3.09
2004	4.37	1.73	1.56	3.26
2005	2.28	0.93	0.78	3.58
2006	5.51	2.20	1.45	4.08
2007	3.54	1.68	2.37	3.48
2008	-0.22	-1.16	-0.01	0.89
2009	-3.14	-5.49	-2.91	-3.83
2010	-4.94	1.72	1.94	-0.20
2011	-7.11	0.48	-1.25	0.05
2012	-6.37	-2.53	-3.23	-1.64

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Η εικόνα αποσαφηνίζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί:

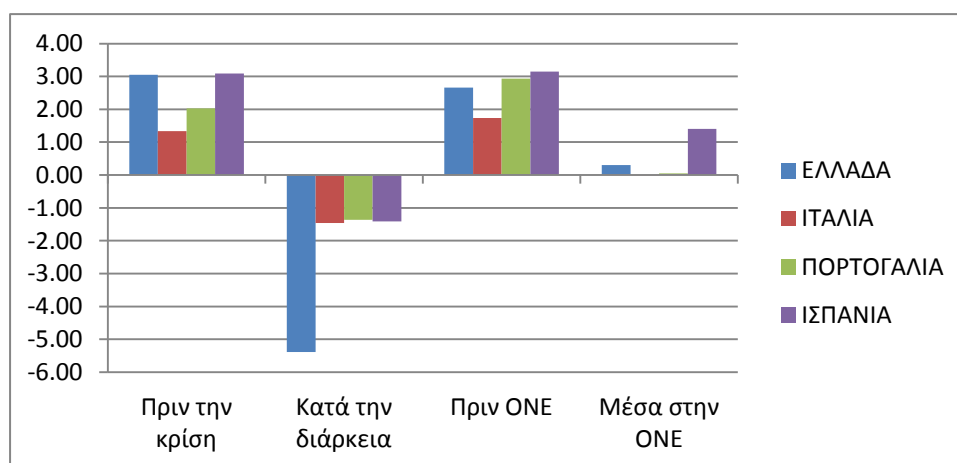
Διάγραμμα 1.1: Ρυθμοί Ανάπτυξης Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Το 2009 βρίσκει όλες της χώρες σε απότομη ύφεση με κορυφαία αυτή της Ιταλίας η οποία αγγίζει το 5,5%. Την επόμενη χρονιά το 2010 όλες οι χώρες ανακάμπτουν με μοναδική εξαίρεση την Ελλάδα όπου η ύφεση συνεχίζεται με αρνητικούς ρυθμούς ξεπερνώντας το -7% κατά το 2011. Στην ουσία παρατηρείται πως ο ρυθμός ανάπτυξης της πατρίδος μας μειώνεται από το 2006 και εμφανίζει αρνητικό πρόσημο το 2008 γεγονός το οποίο ισχύει έως σήμερα. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα που βρίσκεται σε συνεχή ύφεση τα τελευταία έξι χρόνια χωρίς να υπολογίζεται και το τρέχον έτος. Βεβαίως και το 2012 βρίσκει το σύνολο των χωρών σε ύφεση με πρωταγωνιστή για άλλη μια φορά την χώρα μας.

Διάγραμμα 1.2: Μέσοι Όροι Ρυθμών Ανάπτυξης Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας πριν και μετά την ΟΝΕ και πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

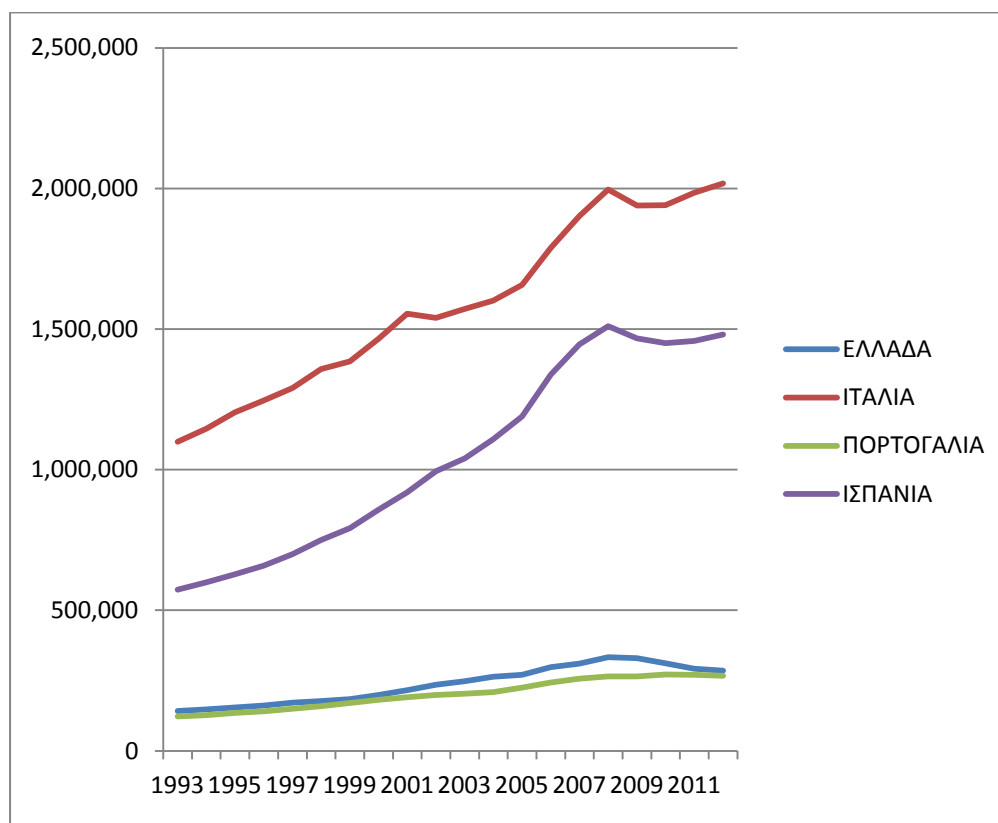
Τα στοιχεία τα οποία εναποτίθενται στον ανωτέρω πίνακα και στα διαγράμματα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το σύνολο των χωρών του Ευρωπαϊκού νότου πριν την έναρξη της οικονομικής κρίσης το 2009 παρουσίαζαν θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης με εξαίρεση την Πορτογαλία όπου ο ρυθμός είχε αρνητικό πρόσημο για το 2003. Το ίδιο ισχύει και για όλο το χρονικό διάστημα πριν την ένταξη στην ΟΝΕ. Από το 2002 έως τις μέρες μας οι ρυθμοί σχεδόν μηδενίζονται με μοναδική εξαίρεση την Ισπανία η οποία παρουσιάζει έναν μέσο όρο ανάπτυξης λίγο πάνω από το 1%. Με την έναρξη της κρίσης η εικόνα αλλάζει δραματικά και για τις τέσσερις χώρες μελέτης όπου πλέον οι μέσοι όροι των ρυθμών ανάπτυξης έχουν αρνητικό πρόσημο, ειδικότερα όσον αφορά τη χώρα μας ο αντίστοιχος μέσος όρος υπερβαίνει το -5%.

Πίνακας 1.2 : ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ
1993	142,264	1,099,234	123,054	573,349
1994	148,145	1,146,368	126,840	599,292
1995	154,394	1,203,934	135,017	628,595
1996	160,995	1,245,824	141,024	659,215
1997	171,136	1,290,218	150,373	699,729
1998	177,153	1,357,962	159,225	750,106
1999	183,668	1,385,611	170,318	791,533
2000	199,197	1,466,462	181,963	858,076
2001	216,276	1,554,705	190,566	919,741
2002	235,150	1,539,908	198,514	994,354
2003	248,094	1,571,570	203,216	1,040,218
2004	263,940	1,601,448	208,500	1,108,118
2005	270,364	1,657,400	225,430	1,188,764
2006	298,033	1,789,410	242,774	1,338,173
2007	310,521	1,902,341	256,595	1,445,659
2008	332,660	1,996,725	264,912	1,510,545
2009	329,466	1,939,192	264,661	1,467,511
2010	311,399	1,940,601	271,755	1,450,153
2011	292,203	1,984,930	270,225	1,457,858
2012	285,742	2,018,435	267,265	1,480,941

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 1.3 : ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Στον πίνακα 1.2 όπως και στο διάγραμμα 1.3 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές για κάθε χώρα κατά την περίοδο 1993 – 2012. Η Ισπανία και η Ιταλία διαγράφουν σχεδόν παράλληλη πορεία με διαχρονικά ανοδικές τάσεις. Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση της Πορτογαλίας. Εξάιρεση αποτελεί η Ελλάδα όπου την τελευταία πενταετία η αθροιστική μείωση του ΑΕΠ αγγίζει το 21% χωρίς να έχει υπολογιστεί και το 2013. Υπολογίζεται πως η συνολική πτώση θα ξεπεράσει το 25%, στην ουσία η χώρα μας έχει απολέσει πάνω από το ένα τέταρτο του συνολικού της πλούτου σε διάστημα μόλις έξι ετών με ότι αυτό συνεπάγεται.

1.4 Ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα της Ελλάδας της Ιταλίας της Πορτογαλίας και της Ισπανίας στο ΑΕΠ

Στο σημείο αυτό ακολουθεί εξειδίκευση ως προς την συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ των χωρών ενδιαφέροντος. Πριν την οποιαδήποτε παρουσίαση στοιχείων αξίζει να αναφερθούν οι μεγάλες διαφορές ως προς το σύνολο των παραγωγικών δυνατοτήτων που διακρίνουν τις εξεταζόμενες χώρες. Η δυναμική καθώς και τα μεγέθη που ισχύουν για την Ιταλική αλλά και την Ισπανική οικονομία σαφώς διαφοροποιούνται από αυτά της Ελλάδας και της Πορτογαλίας.

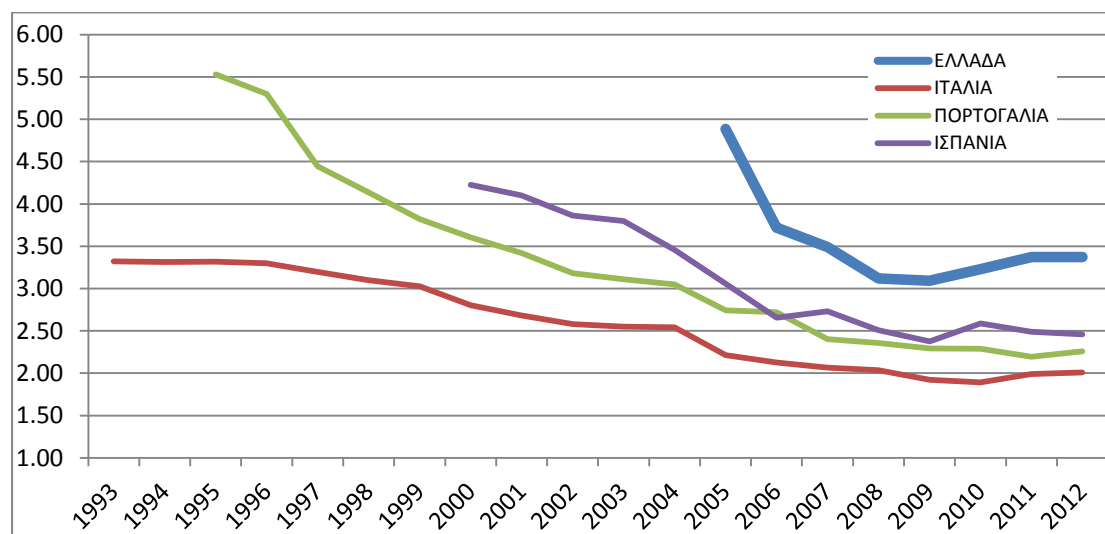
Πηγή των συγκεκριμένων στοιχείων είναι ο ΟΟΣΑ στον οποίο για την Ελλάδα και την Ισπανία δεν έχουμε πλήρη καταχώρηση για όλη την εικοσαετία. Για αυτό το λόγο παρατηρούνται κενά δεδομένα στον πίνακα 1.3 η συμπλήρωση των οποίων δεν πραγματοποιήθηκε εσκεμμένα προς αποφυγή λαθεμένων συμπερασμάτων.

Πίνακας 1.3 : Συμμετοχή του Αγροτικού Τομέα στο ΑΕΠ της Ελλάδας, Ιταλίας, Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ
1993		3.32		
1994		3.31		
1995		3.32	5.53	
1996		3.30	5.30	
1997		3.20	4.44	
1998		3.10	4.13	
1999		3.03	3.82	
2000		2.80	3.61	4.23
2001		2.68	3.42	4.10
2002		2.58	3.18	3.86
2003		2.55	3.11	3.80
2004		2.54	3.05	3.46
2005	4.88	2.21	2.74	3.06
2006	3.72	2.13	2.72	2.66
2007	3.49	2.06	2.40	2.73
2008	3.12	2.04	2.36	2.51
2009	3.09	1.92	2.29	2.38
2010	3.23	1.89	2.29	2.59
2011	3.37	1.99	2.19	2.49
2012	3.37	2.01	2.26	2.46

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 1.4: Συμμετοχής του Αγροτικού Τομέα στο ΑΕΠ της Ελλάδας Ιταλίας Πορτογαλίας και Ισπανίας την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Στο σύνολο των χωρών παρατηρείται μια διαχρονικά σταδιακή μείωση της συμμετοχής του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ. Εκ πρώτης όψεως διαφαίνεται μια μείωση κατά το ήμισυ για όλες τις χώρες. Υπάρχουν ορισμένες χρονιές όπου το ποσοστό ανακάμπτει ελαφρώς, χωρίς όμως το γεγονός αυτό να αλλάζει την μακροπρόθεσμη τάση. Ειδικότερα στην περίπτωση της Ελλάδας με την έναρξη της κρίσης παρατηρείται μια μικρή άνοδος αγγίζοντας το 3,37% του συνολικού ΑΕΠ. Σε γενικές γραμμές τα ποσοστά κυμαίνονται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα και μαρτυρούν την αλλαγή που έχει πραγματοποιηθεί τις τελευταίες δεκαετίες στις παραγωγικές δομές των χωρών του Ευρωπαϊκού νότου.

Όσον αφορά τη χώρα μας με την έναρξη της κρίσης διακρίνεται μια σχετική ανάκαμψη του ποσοστού συμμετοχής των αγροτικών προϊόντων επί του συνόλου της εγχώριας παραγωγής. Παράλληλα όμως την ίδια περίοδο όπως έχει προαναφερθεί, το συνολικό ΑΕΠ έχει συρρικνωθεί περίπου κατά 25%. Ενδεχομένως το ποσοστό συμμετοχής να ήταν χαμηλότερο εάν δεν είχε βρεθεί η Ελλάδα σε τόσο έντονη παρατεταμένη ύφεση. Ούτως η άλλως η αύξηση είναι αμελητέα αναφορικά με την κατακόρυφη πτώση του εγχώριου πλούτου. Το γεγονός αυτό δεν αναιρεί τις όποιες ευκαιρίες μπορούν να δημιουργηθούν με την ορθολογικότερη αξιοποίηση της αγροτικής παραγωγής της χώρας μας, αφού όπως θα διαπιστώσουμε στο επόμενο κεφάλαιο τόσο οι εξαγωγές όσο και οι εισαγωγές στον αγροτικό τομέα παρουσιάζουν σαφώς μεγαλύτερη βαρύτητα επί του γενικότερου συνόλου εξαγωγών – εισαγωγών της Ελλάδας.

Η σύγχρονη κατάσταση στο παγκόσμιο γίνεται υποχρεώνει κατά κάποιο τρόπο τα κράτη να συμπεριφέρονται ως επιχειρήσεις. Η παγκοσμιοποίηση επιβάλλει στις χώρες να ανταγωνίζονται για αγορές και πόρους. Για την διαπίστωση της συμβολής του αγροτικού τομέα στο εμπορικό ισοζύγιο εξετάζονται το μέγεθος ή η αύξηση των μεριδίων αγοράς ⁶, η δυνατότητα και η απόδοση των εξαγωγών ⁷ και οι αναλογίες τιμών ⁸.

Η πορεία του εμπορικού ισοζυγίου, τα μερίδια αγοράς και ο βαθμός ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης των αγροτικών προϊόντων αποτελούν τα βασικά εργαλεία που θα χρησιμοποιηθούν στα κεφάλαια που ακολουθούν.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ ΙΤΑΛΙΑΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΠΑΝΙΑΣ 1993 – 2012

2.1 Γενικά

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο επιχειρείται η ανάλυση της εξέλιξης του εμπορικού ισοζυγίου της Ελλάδας της Ιταλίας της Πορτογαλίας και της Ισπανίας. Πραγματοποιείται παρουσίαση της συνολικής εικόνας του εξωτερικού εμπορίου κάθε χώρας αντίστοιχα, ακολουθεί ανάλυση των εισαγωγών και εξαγωγών που αφορούν αποκλειστικά τα αγροτικά προϊόντα σε συνδυασμό με την εξέλιξη του ποσοστού συμμετοχής του αγροτικού τομέα στο συνολικό εμπορικό ισοζύγιο κάθε χώρας. Εν συνεχεία επιχειρείται μια συγκριτική παρουσίαση της πορείας των αγροτικών εισαγωγών και εξαγωγών των παραπάνω χωρών. Το κεφάλαιο κλείνει με αναφορά στα μερίδια αγοράς των αγροτικών προϊόντων για την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ισπανία αντίστοιχα. Αυτό γίνεται διότι η εξέταση των αγροτικών εμπορευματικών ροών παρέχει μια σαφή ένδειξη της επίδρασης του αγροτικού τομέα στο συνολικό εμπορικό ισοζύγιο της κάθε εξεταζόμενης χώρας.

Σημαντική επισήμανση αποτελεί το γεγονός ότι η εξεταζόμενη περίοδος 1993 – 2012 χαρακτηρίζεται από έντονες μεταβολές τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο για κάθε χώρα. Την τελευταία εικοσαετία διαδραματίζονται παγκόσμιες γεωπολιτικές αλλαγές και ιδιαίτερα όσον αφορά την χώρα μας παρατηρείται μια σταδιακή μεταβολή στη διάρθρωση της εγχώριας παραγωγής. Από το 1994 και έπειτα οι χώρες λειτουργούν υπό καθεστώς πλήρους ελευθερίας διακίνησης εμπορευμάτων αλλά και κεφαλαίων μετά την κατάργηση των δασμών. Την ίδια περίοδο πραγματοποιήθηκε η χρήση του ενιαίου νομίματος το 2002 η οποία επήλθε ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του προγράμματος σύγκλισης των χωρών μελών της ΟΝΕ. Το σύνολο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διευρύνθηκε φτάνοντας τα 27 μέλη, συνδυαστικά με την υλοποίηση τεσσάρων κοινοτικών πλαισίων στήριξης.

Στην περίπτωση της Ελλάδος άξια αναφοράς είναι και η διεξαγωγή των ολυμπιακών αγώνων το 2004, η ανάληψη των οποίων επέφερε αρκετές αλλαγές στη χώρα μας, αποτελώντας αντικείμενο συζήτησης και προβληματισμών ακόμα και στις μέρες μας.

Στο παγκόσμιο γίνεσθαι πραγματοποιήθηκαν έντονες αλλαγές. Με την ανάδειξη της Κίνας σε παγκόσμιο πρωταγωνιστή και την επαναφορά της Ρωσίας, ο συσχετισμός δυνάμεων έχει αλλάξει ριζικά. Η πρόοδος ορισμένων χωρών όπως η Βραζιλία και η Ινδία τις καθιστά πλέον υπολογίσιμους παράγοντες στην παγκόσμια αγορά. Βεβαίως οφείλουμε να μην ξεχνάμε και την διεξαγωγή διαφόρων πολέμων όπως αυτών του Κόλπου και των Βαλκανίων με τις όποιες επιπτώσεις είχαν σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

2.2 Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου

Στη συγκεκριμένη ενότητα επιχειρείται παρουσίαση της εικόνας της διαχρονικής εξέλιξης του εμπορικού ισοζυγίου για την Ελλάδα την Ιταλία την Πορτογαλία και την Ισπανία.

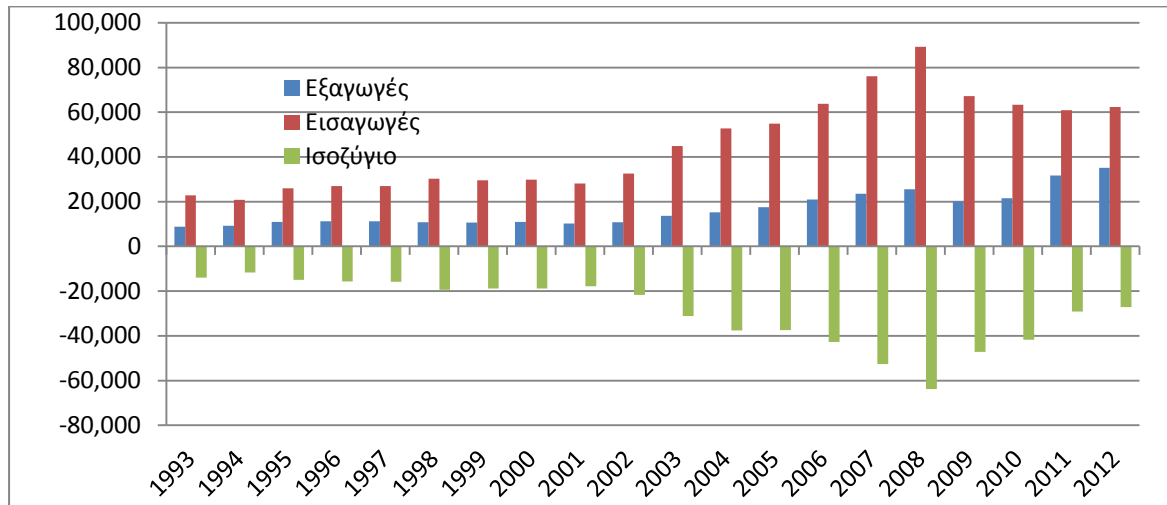
2.2.1 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου Ελλάδας

Πίνακας 2.1: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών της Ελλάδας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Έτος	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο	
	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής
1993	8,777		22,803		-14,025	
1994	9,175	4.5	20,884	-8.4	-11,710	-16.5
1995	10,960	19.5	25,927	24.1	-14,967	27.8
1996	11,257	2.7	26,968	4.0	-15,711	5.0
1997	11,167	-0.8	26,971	0.0	-15,804	0.6
1998	10,868	-2.7	30,267	12.2	-19,399	22.7
1999	10,693	-1.6	29,492	-2.6	-18,798	-3.1
2000	10,961	2.5	29,805	1.1	-18,845	0.2
2001	10,303	-6.0	28,184	-5.4	-17,881	-5.1
2002	10,766	4.5	32,519	15.4	-21,753	21.7
2003	13,671	27.0	44,856	37.9	-31,185	43.4
2004	15,224	11.4	52,809	17.7	-37,585	20.5
2005	17,500	15.0	54,919	4.0	-37,419	-0.4
2006	20,908	19.5	63,704	16.0	-42,796	14.4
2007	23,504	12.4	76,099	19.5	-52,595	22.9
2008	25,509	8.5	89,302	17.3	-63,792	21.3
2009	20,053	-21.4	67,192	-24.8	-47,139	-26.1
2010	21,560	7.5	63,321	-5.8	-41,761	-11.4
2011	31,711	47.1	60,832	-3.9	-29,121	-30.3
2012	35,180	10.9	62,341	2.5	-27,162	-6.7

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 2.1 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Ελλάδος παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Παρατηρώντας την πορεία του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας μας τα τελευταία είκοσι χρόνια εύκολα διαπιστώνουμε πως το εμπορικό έλλειμμα διογκώνεται με ραγδαίους ρυθμούς από την είσοδό μας στην ΟΝΕ έως την έναρξη της οικονομικής κρίσης. Κατά το διάστημα 1993 με 2001 μπορούμε να ισχυριστούμε πως επικρατεί κάποια σταθερότητα μεταξύ της διαφοράς των εξαγωγών και των εισαγωγών. Από το 2002 και έπειτα η ψαλίδα αυξάνεται με γρήγορους ρυθμούς με αποκορύφωση το έτος 2008 όπου το εμπορικό έλλειμμα αγγίζει τα 64 δις \$. Παρόλο που κατά την περίοδο 2002 με 2008 οι εξαγωγές υπερδιπλασιάζονται, η αύξηση αυτή δεν επιφέρει τα ανάλογα αποτελέσματα στο εμπορικό ισοζύγιο λόγω της υπέρογκης αύξησης των εισαγωγών οι οποίες το έτος 2008 αγγίζουν τα 90 δις \$. Η έναρξη της οικονομικής κρίσης βρίσκει την Ελλάδα στα ιστορικά υψηλά του εμπορικού της ελλείμματος γεγονός που οδήγησε στην σημερινή δυσμενή πραγματικότητα. Από το 2009 και έπειτα η εικόνα του εμπορικού ισοζυγίου αλλάζει σταδιακά. Η ψαλίδα μεταξύ εξαγωγών – εισαγωγών ακολουθεί αντίθετη πορεία έχοντας ως αποτέλεσμα το 2012 να έχουμε ανάλογο εμπορικό έλλειμμα με αυτό του 2003. Το γεγονός αυτό δεν σημαίνει όμως ότι και το σύνολο της Ελληνικής οικονομίας παρουσιάζει την ίδια εικόνα. Αξίζει να αναφερθεί πως ακόμα και κατά την διάρκεια της κρίσης το σύνολο των εισαγωγών μας είναι σταθερά πάνω από τα 60 δις \$. Σε γενικές γραμμές διαπιστώνεται πως η Ελλάδα δεν αξιοποίησε ορθά τα πλεονεκτήματα του ενιαίου νομίσματος με αποτέλεσμα να οδηγηθεί σε υπερκατανάλωση η οποία αποδεικνύεται από την πορεία των εισαγωγών από το 2002 και έπειτα. Η εισροή κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση ενδεχομένως να χρησιμοποιήθηκε σε παροχές και κατανάλωση και όχι στην βελτίωση της παραγωγικής ικανότητας της χώρας μας. Η μόνη θετική παρατήρηση είναι η διαφαινόμενη αυξητική τάση των εξαγωγών από 2009 έως

σήμερα οι οποίες το 2012 έφτασαν τα 35 δις \$ όπου αποτελεί και το υψηλότερο σημείο της εικοσαετίας.

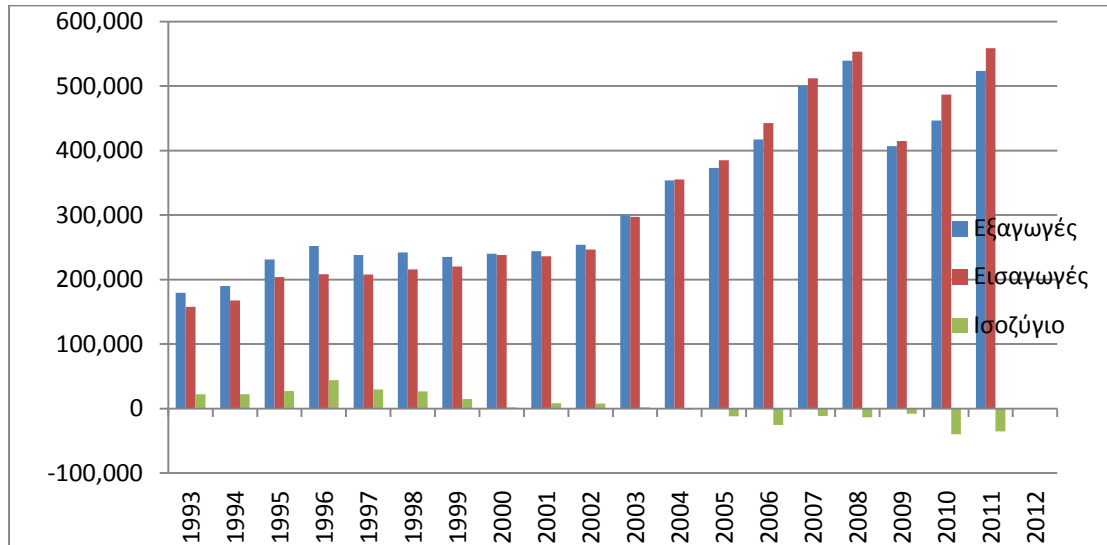
2.2.2 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου Ιταλίας

Πίνακας 2.2 : Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών της Ιταλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Έτος	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο	
	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής
1993	179,765		157,600		22,165	
1994	189,968	5.7	167,851	6.5	22,117	-0.2
1995	231,280	21.7	204,042	21.6	27,238	23.2
1996	252,084	9.0	208,187	2.0	43,897	61.2
1997	237,972	-5.6	208,077	-0.1	29,895	-31.9
1998	242,102	1.7	215,594	3.6	26,508	-11.3
1999	235,067	-2.9	220,325	2.2	14,742	-44.4
2000	239,932	2.1	238,069	8.1	1,863	-87.4
2001	244,252	1.8	236,127	-0.8	8,125	336.1
2002	254,216	4.1	246,609	4.4	7,606	-6.4
2003	299,466	17.8	297,403	20.6	2,063	-72.9
2004	353,543	18.1	355,267	19.5	-1,724	-183.6
2005	372,957	5.5	384,836	8.3	-11,878	589.1
2006	417,153	11.9	442,565	15.0	-25,412	113.9
2007	500,227	19.9	511,860	15.7	-11,632	-54.2
2008	539,593	7.9	553,223	8.1	-13,630	17.2
2009	406,682	-24.6	414,723	-25.0	-8,040	-41.0
2010	446,750	9.9	486,648	17.3	-39,898	396.2
2011	523,256	17.1	558,832	14.8	-35,576	-10.8

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 2.2: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Ιταλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πριν ξεκινήσει η ανάλυση των στοιχείων που αφορούν την Ιταλία αξίζει να αναφερθεί πως τόσο τα μεγέθη όσο και οι οικονομικές συνθήκες είναι διαφορετικά από τις υπόλοιπες χώρες. Η Ιταλία σαφώς ανήκει γεωγραφικά στον Ευρωπαϊκό νότο, όμως σε οικονομικό επίπεδο κατατάσσεται στις μεγαλύτερες οικονομίες παγκοσμίως. Σημεία κλειδιά είναι και στην περίπτωση της Ιταλίας τα έτη 2002 και 2009 αντίστοιχα. Πριν την είσοδο της χώρας στην νομισματική ένωση η διαφορά εξαγωγών εισαγωγών είχε σταθερά θετικό πρόσημο γεγονός το οποίο αντιστρέφεται το 2004 όπου για πρώτη φορά μέσα στην εικοσαετία η χώρα εμφανίζει εμπορικό έλλειμμα. Η εικόνα αυτή διατηρείται έως τις μέρες μας. Το 1996 το εμπορικό πλεόνασμα της Ιταλίας άγγιξε τα 44 δις \$ όπου αποτελεί και το υψηλότερο σημείο στο σύνολο των ετών αναφοράς. Με την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ παρατηρείται μια σχεδόν παράλληλη αύξηση τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών με εξαίρεση το έτος 2006 όπου η διαφορά τους αυξάνεται οδηγώντας το εμπορικό έλλειμμα στα 25 δις \$ το οποίο όμως στη συνέχεια μειώνεται στα 8 δις \$ το 2009. Κατά την αρχή της οικονομικής κρίσης διαφαίνεται μια σχεδόν κατακόρυφη πτώση του συνολικού εμπορικού ισοζυγίου της χώρας όπου οι εξαγωγές και οι εισαγωγές μειώνονται παράλληλα κατά 25% αντίστοιχα μέσα σε μόλις ένα έτος. Η μείωση κατά το 1/4 του συνόλου του εμπορικού ισοζυγίου μιας χώρας μέσα σε μόνο ένα χρόνο αποτελεί αρκετά σπάνιο φαινόμενο το οποίο και εξομαλύνεται τα επόμενα δύο έτη όπου τα επίπεδα των εξαγωγών και των εισαγωγών επανέρχονται στις τιμές του 2008. Την τελευταία τριετία το εμπορικό ισοζύγιο της Ιταλίας έχει αρνητικό πρόσημο

γεγονός το οποίο μπορεί να δημιουργήσει κάποιους προβληματισμούς όχι όμως και τόσο ανησυχητικούς αφού για τα δεδομένα της Ιταλικής οικονομίας ένα εμπορικό έλλειμμα της τάξεως των 35,5 δις \$ είναι σχετικά αντιμετώπισιμο από την στιγμή που το σύνολο των εξαγωγών για το ίδιο έτος αγγίζει τα 523 δις\$.

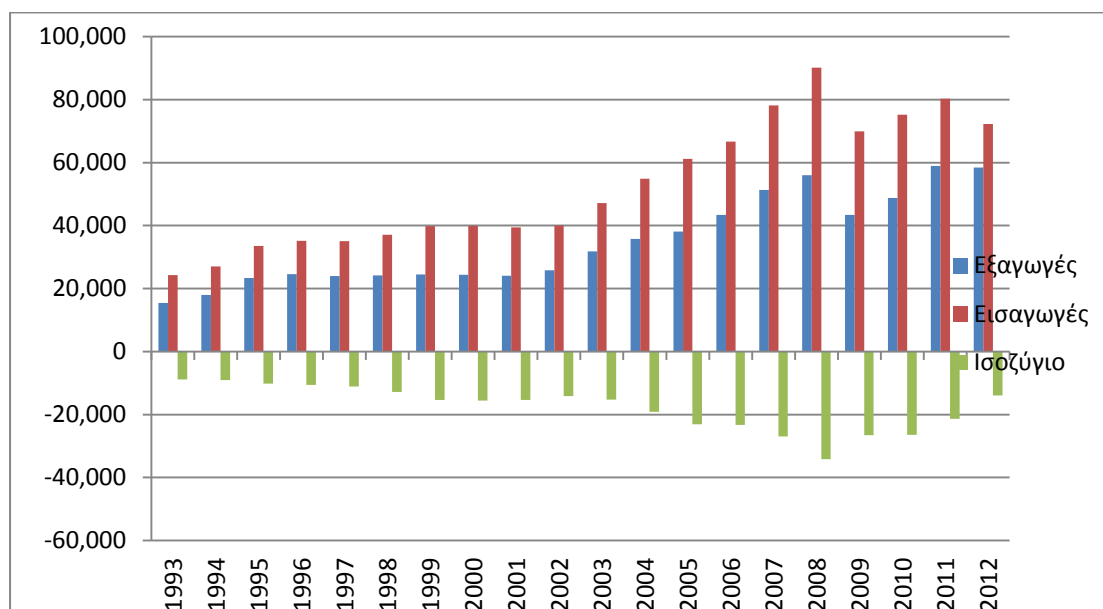
2.2.3 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου Πορτογαλίας

Πίνακας 2.3: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών της Πορτογαλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Έτος	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο	
	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής
1993	15,420		24,244		-8,824	
1994	17,981	16.61	27,066	11.64	-9,085	2.96
1995	23,382	30.04	33,565	24.01	-10,183	12.08
1996	24,620	5.29	35,192	4.85	-10,572	3.82
1997	23,970	-2.64	35,055	-0.39	-11,085	4.85
1998	24,218	1.04	37,048	5.69	-12,831	15.75
1999	24,494	1.14	39,829	7.50	-15,335	19.52
2000	24,365	-0.53	39,947	0.30	-15,582	1.61
2001	24,086	-1.14	39,456	-1.23	-15,369	-1.36
2002	25,839	7.28	40,019	1.43	-14,180	-7.74
2003	31,829	23.18	47,112	17.72	-15,283	7.78
2004	35,712	12.20	54,880	16.49	-19,167	25.42
2005	38,086	6.65	61,167	11.46	-23,081	20.42
2006	43,358	13.84	66,694	9.04	-23,335	1.10
2007	51,266	18.24	78,191	17.24	-26,925	15.38
2008	55,941	9.12	90,106	15.24	-34,165	26.89
2009	43,380	-22.45	69,913	-22.41	-26,533	-22.34
2010	48,752	12.38	75,214	7.58	-26,462	-0.27
2011	58,932	20.88	80,324	6.79	-21,392	-19.16
2012	58,379	-0.94	72,293	-10.00	-13,914	-34.96

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 2.3 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Πορτογαλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Η εικόνα της εξελικτικής πορείας του εμπορικού ισοζυγίου της Πορτογαλίας παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με αυτή της χώρας μας. Έτσι και στην συγκεκριμένη περίπτωση η διαχρονική πορεία της διαφοράς εξαγωγών – εισαγωγών παρουσιάζει μια σχετική σταθερότητα μέχρι την ένταξη της χώρας στην νομισματική ένωση. Από το 2002 και έπειτα εμφανίζεται μια μεγέθυνση των εξαγωγών αλλά και των εισαγωγών, όμως η ψαλίδα της διαφοράς τους βαίνει συνεχώς αυξημένη με αποτέλεσμα το 2008 η χώρα να εμφανίζει το υψηλότερο εμπορικό έλλειμμα κατά την εικοσαετία φθάνοντας το ύψος των 34,16 δις \$. Όπως και στην χώρα μας η έναρξη της οικονομικής κρίσης συνοδεύεται από μια συνολική μείωση τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών. Από το 2009 και μετά οι εξαγωγές της Πορτογαλίας αυξάνονται παρουσιάζοντας σταθεροποιητικές τάσεις κατά το έτος 2012. Το ίδιο περίπου μπορούμε να ισχυριστούμε πως συμβαίνει και με την πορεία των εισαγωγών. Η διαφορά με την Ελλάδα έγκειται στο γεγονός ότι κατά την ίδια χρονική περίοδο οι εισαγωγές παρουσιάζουν πτώση. Τα μέτρα προσαρμογής που ακολούθησε η Πορτογαλία εξαιτίας της κρίσης οδήγησαν σε σταδιακή μείωση του εμπορικού ελλείμματος το οποίο το 2012 έφτασε στα 14 δις \$ επιστρέφοντας περίπου στα επίπεδα που ήταν πριν την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ. Ένα μικρό μήνυμα

αισιοδοξίας ίσως αποτελεί το γεγονός ότι τα τελευταία δύο χρόνια οι εξαγωγές της χώρας βρίσκονται σε ιστορικά υψηλά επίπεδα αγγίζοντας τα 59 δις \$.

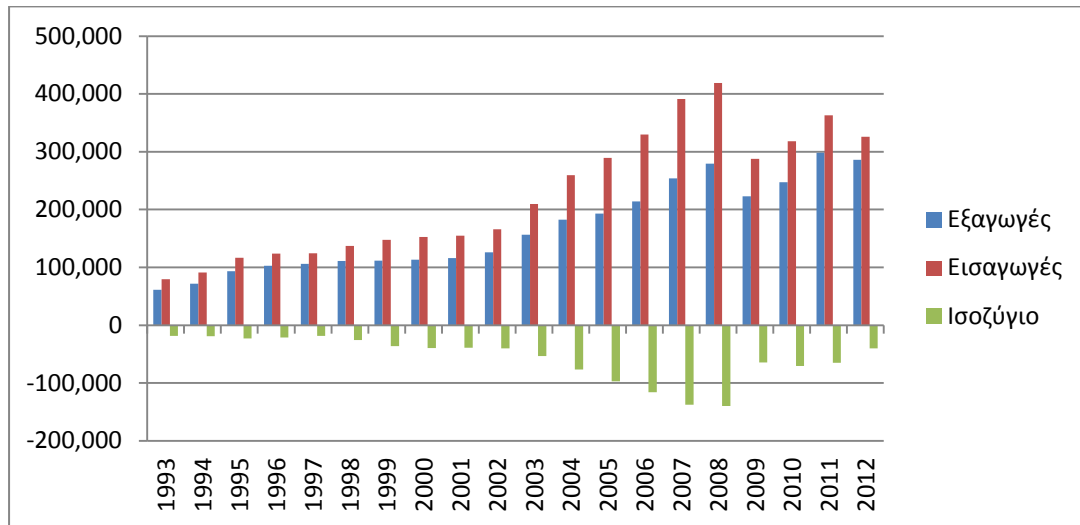
2.2.4 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου Ισπανίας

Πίνακας 2.4: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών της Ισπανίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Έτος	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο	
	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής
1993	61,079		79,739		-18,660	
1994	71,909	17.73	90,954	14.06	-19,044	2.06
1995	93,461	29.97	116,470	28.05	-23,009	20.82
1996	102,641	9.82	123,636	6.15	-20,995	-8.75
1997	106,241	3.51	124,418	0.63	-18,177	-13.42
1998	111,377	4.83	137,200	10.27	-25,823	42.06
1999	111,488	0.10	147,859	7.77	-36,371	40.85
2000	113,344	1.66	152,892	3.40	-39,548	8.74
2001	116,149	2.47	154,993	1.37	-38,844	-1.78
2002	125,872	8.37	165,920	7.05	-40,047	3.10
2003	156,349	24.21	209,703	26.39	-53,355	33.23
2004	182,727	16.87	259,265	23.63	-76,538	43.45
2005	192,798	5.51	289,611	11.70	-96,812	26.49
2006	214,061	11.03	329,976	13.94	-115,915	19.73
2007	253,754	18.54	391,237	18.57	-137,483	18.61
2008	279,231	10.04	418,728	7.03	-139,497	1.46
2009	223,121	-20.09	287,507	-31.34	-64,386	-53.84
2010	247,566	10.96	318,164	10.66	-70,598	9.65
2011	298,171	20.44	362,835	14.04	-64,664	-8.41
2012	285,936	-4.10	325,835	-10.20	-39,899	-38.30

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 2.4 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Ισπανίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Όσον αφορά την Ισπανία η εικόνα της πορείας του εμπορικού ισοζυγίου παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με αυτή της Πορτογαλίας και της χώρας μας. Παρατηρείται πως η χώρα είναι σταθερά ελλειμματική για όλη την χρονική περίοδο από το 1993 έως το 2012. Πριν την ένταξη της Ισπανίας στην νομισματική ένωση το εμπορικό έλλειμμα κυμαίνεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα χωρίς να υπερβαίνει τα 40 δις \$. Η κατάσταση αλλάζει δραματικά από την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ και έπειτα, όπου μέσα σε μια πενταετία το έλλειμμα διογκώνεται σχεδόν κατά τριεσήμισι φορές αγγίζοντας τα 139,5 δις \$ το 2008. Το ίδιο χρονικό διάστημα παρουσιάζεται μια έντονη αύξηση των εξαγωγών η οποία όμως συνοδεύεται από μια ακόμη μεγαλύτερη αύξηση του συνόλου των εισαγωγών οδηγώντας σε ένα μεγάλο άνοιγμα της ψαλίδας το οποίο οδήγησε στα ιστορικά υψηλά επίπεδα του 2008. Στην περίπτωση της Ισπανίας όπως και στις υπόλοιπες χώρες η έναρξη της κρίσης συνοδεύεται από μια κατακόρυφη πτώση του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών με αποτέλεσμα την μείωση του εμπορικού ελλείμματος στα 64,3 δις \$. Από το 2009 και ύστερα διαφαίνεται μια σχεδόν παράλληλη αύξηση των εισαγωγών και εξαγωγών η οποία οδηγεί στην μείωση του εμπορικού ελλείμματος στο ύψος των 40 δις \$ περίπου το 2012 επιστρέφοντας στην ουσία στα επίπεδα της πριν της ΟΝΕ εποχής.

Από την συνοπτική ανάλυση των ανωτέρω διαγραμμάτων παρατηρείται πως το σύνολο των χωρών του ευρωπαϊκού νότου παρουσιάζει μετά την ένταξή του στη νομισματική ένωση μια μεγάλη αύξηση τόσο στις εξαγωγές όσο και στις εισαγωγές με αρνητικά όμως αποτελέσματα για το εμπορικό ισοζύγιο. Η έναρξη της οικονομικής κρίσης συνοδεύεται από μια απότομη πτώση του συνολικού εμπορίου και για τις τέσσερις χώρες. Το 2012 το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου όλων των χωρών έχει σχεδόν επανέλθει σε επίπεδα εποχής πριν την είσοδο τους στο ενιαίο νόμισμα με μοναδική εξαίρεση την Ιταλία η οποία από πλεονασματική έγινε ελλειμματική.

2.3 Εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων

Στην ενότητα που ακολουθεί η ανάλυση του εμπορίου των χωρών αναφοράς εξειδικεύεται αποκλειστικά στον αγροτικό τομέα αποσκοπώντας στην ανάδειξη της όποιας συμβολής του στο εμπορικό ισοζύγιο.

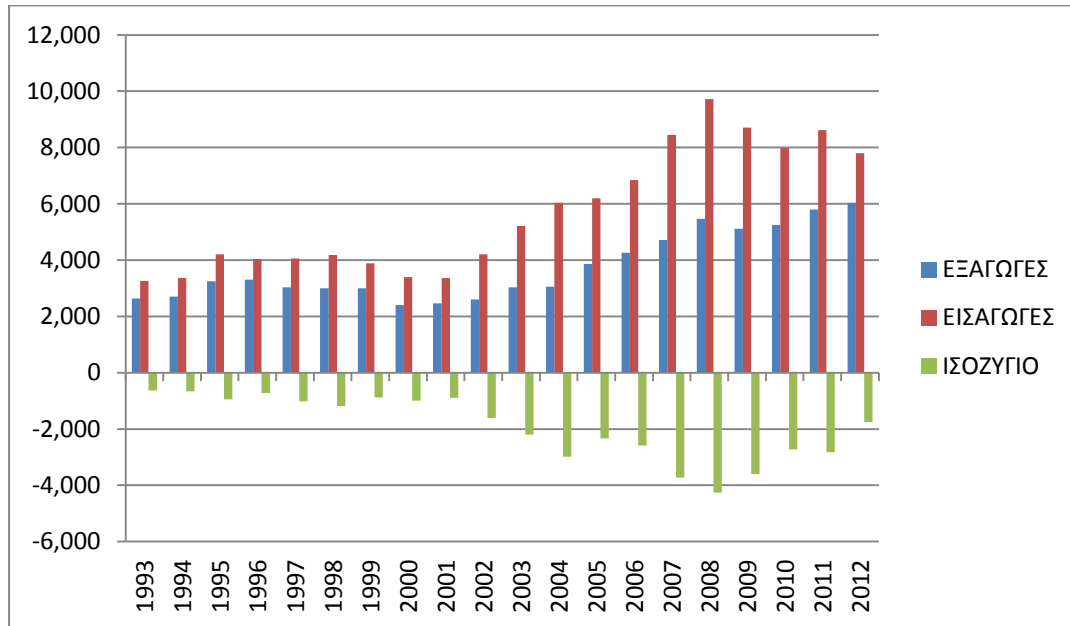
2.3.1 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου αγροτικών προϊόντων Ελλάδας

Πίνακας 2.5: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών Αγροτικών Προϊόντων της Ελλάδας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο	
	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής
1993	2,632		3,256		-625	
1994	2,708	2.91	3,366	3.37	-658	5.31
1995	3,252	20.08	4,200	24.79	-948	44.17
1996	3,308	1.74	4,030	-4.06	-721	-23.93
1997	3,037	-8.21	4,054	0.59	-1,017	40.96
1998	2,998	-1.28	4,187	3.29	-1,189	16.94
1999	2,999	0.04	3,880	-7.33	-881	-25.92
2000	2,404	-19.85	3,398	-12.44	-994	12.80
2001	2,465	2.53	3,360	-1.11	-895	-9.92
2002	2,596	5.34	4,203	25.12	-1,607	79.57
2003	3,028	16.62	5,221	24.21	-2,193	36.47
2004	3,058	0.99	6,041	15.70	-2,983	35.99
2005	3,862	26.29	6,199	2.63	-2,338	-21.63
2006	4,258	10.26	6,847	10.46	-2,589	10.78
2007	4,714	10.71	8,442	23.28	-3,728	43.96
2008	5,463	15.90	9,723	15.18	-4,260	14.27
2009	5,112	-6.42	8,706	-10.47	-3,593	-15.65
2010	5,253	2.75	7,979	-8.34	-2,726	-24.13
2011	5,797	10.35	8,622	8.05	-2,825	3.63
2012	6,036	4.13	7,794	-9.60	-1,757	-37.79

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 2.5: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Αγροτικών Προϊόντων της Ελλάδας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Το αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο της χώρας μας ακολουθεί σχεδόν μια παρεμφερή πορεία με αυτή του συνολικού εμπορικού τομέα. Για όλο το χρονικό διάστημα αναφοράς βρίσκεται σε μόνιμα αρνητικά επίπεδα. Πριν την ένταξη στην νομισματική ένωση παρουσιάζεται μια σχετική σταθερότητα. Με την εισαγωγή της Ελλάδας στην ΟΝΕ τα δεδομένα αλλάζουν οδηγώντας τις εισαγωγές σε υπερδιπλάσια επίπεδα το 2008 από αυτά του 2002 αγγίζοντας τα 9,72 δις \$. Την ίδια περίοδο οι εξαγωγές μας διπλασιάζονται χωρίς όμως ποτέ να υπερβαίνουν την αντίστοιχη αύξηση των εισαγωγών, με αποτέλεσμα το 2008 η χώρα να εμφανίζει το υψηλότερο αγροτικό εμπορικό έλλειμμα αγγίζοντας τα 4,26 δις \$. Μετά την έναρξη της κρίσης η εικόνα του εμπορικού ισοζυγίου στον αγροτικό τομέα βελτιώνεται σταδιακά επιστρέφοντας στα επίπεδα του 2002. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στην αυξητική πορεία των αγροτικών εξαγωγών ακόμα και κατά την περίοδο της κρίσης σε συνδυασμό με την πτώση των εισαγωγών.

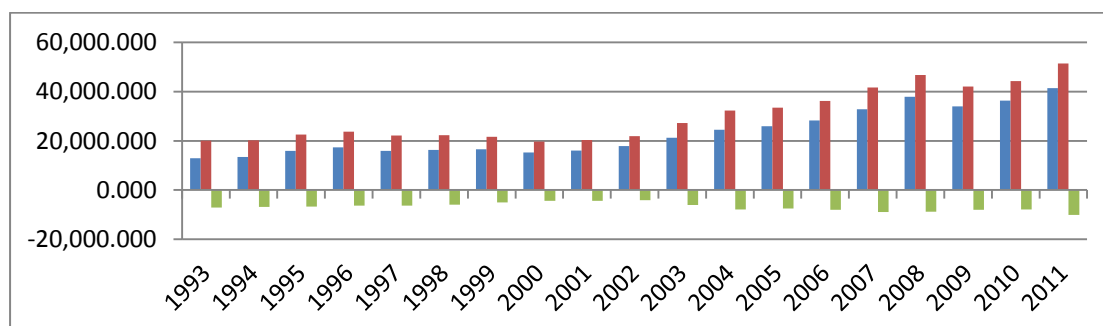
2.3.2 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου αγροτικών προϊόντων Ιταλίας

Πίνακας 2.6: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών Αγροτικών Προϊόντων της Ιταλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο	
	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής
1993	12,944		20,004		-7,060	
1994	13,400	3.52	20,194	0.95	-6,794	-3.77
1995	15,907	18.71	22,558	11.71	-6,651	-2.11
1996	17,361	9.14	23,640	4.80	-6,279	-5.59
1997	15,913	-8.34	22,172	-6.21	-6,259	-0.32
1998	16,318	2.54	22,245	0.33	-5,927	-5.31
1999	16,553	1.44	21,598	-2.91	-5,045	-14.89
2000	15,300	-7.57	19,689	-8.84	-4,389	-13.00
2001	16,063	4.99	20,363	3.42	-4,299	-2.04
2002	17,801	10.82	21,873	7.42	-4,072	-5.28
2003	21,212	19.16	27,255	24.60	-6,043	48.39
2004	24,504	15.52	32,330	18.62	-7,827	29.52
2005	25,965	5.96	33,419	3.37	-7,454	-4.76
2006	28,239	8.76	36,234	8.42	-7,994	7.25
2007	32,756	15.99	41,641	14.92	-8,886	11.15
2008	37,821	15.46	46,642	12.01	-8,821	-0.73
2009	34,003	-10.10	42,012	-9.93	-8,009	-9.20
2010	36,335	6.86	44,219	5.25	-7,884	-1.56
2011	41,413	13.98	51,430	16.31	-10,017	27.04

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 2.6 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Αγροτικών Προϊόντων της Ιταλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Σε αντίθεση με την πορεία του συνολικού εμπορικού ισοζυγίου της Ιταλίας όπου για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα ήταν πλεονασματικό η εξέλιξη στον αγροτικό τομέα είναι μονίμως αρνητική. Το αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο της χώρας είναι

σταθερά ελλειμματικό για όλη την εικοσαετία. Μετά την είσοδο της χώρας στην νομισματική ένωση η ψαλίδα μεταξύ εισαγωγών – εξαγωγών αμβλύνεται σταδιακά με αποτέλεσμα το 2011 να εμφανίζεται το υψηλότερο έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο των αγροτικών προϊόντων της Ιταλίας το οποίο αγγίζει τα 10 δις \$.

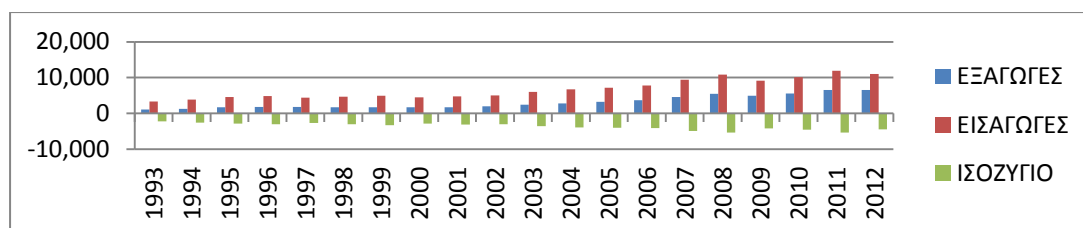
2.3.3 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου αγροτικών προϊόντων Πορτογαλίας

Πίνακας 2.7: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών Αγροτικών Προϊόντων της Πορτογαλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο	
	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής
1993	1,128		3,363		-2,235	
1994	1,311	16.26	3,886	15.56	-2,575	15.21
1995	1,733	32.14	4,595	18.24	-2,862	11.16
1996	1,836	5.94	4,832	5.17	-2,997	4.71
1997	1,776	-3.22	4,433	-8.25	-2,657	-11.34
1998	1,755	-1.21	4,718	6.42	-2,963	11.52
1999	1,731	-1.35	4,963	5.19	-3,232	9.07
2000	1,706	-1.48	4,503	-9.26	-2,798	-13.44
2001	1,739	1.94	4,797	6.53	-3,058	9.32
2002	2,013	15.78	5,023	4.70	-3,009	-1.61
2003	2,454	21.90	6,015	19.76	-3,561	18.32
2004	2,784	13.43	6,700	11.40	-3,916	9.99
2005	3,272	17.54	7,216	7.69	-3,943	0.69
2006	3,729	13.97	7,799	8.08	-4,069	3.19
2007	4,572	22.60	9,434	20.98	-4,863	19.49
2008	5,460	19.42	10,822	14.71	-5,363	10.29
2009	4,967	-9.03	9,140	-15.55	-4,173	-22.18
2010	5,605	12.86	10,157	11.13	-4,552	9.07
2011	6,590	17.56	11,878	16.95	-5,289	16.19
2012	6,592	0.04	11,049	-6.98	-4,457	-15.73

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 2.7 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Αγροτικών Προϊόντων της Πορτογαλίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Όσον αφορά την Πορτογαλία, στον αγροτικό τομέα, η εικόνα της εξελικτικής πορείας του εμπορικού ισοζυγίου παρουσιάζει αρκετά κοινά σημεία με αυτή του συνολικού εμπορίου. Κατά την διάρκεια ολόκληρης της εικοσαετίας κυμαίνεται σε αρνητικά επίπεδα παρουσιάζοντας μόνιμως έλλειμμα. Με την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ το αγροτικό εμπορικό έλλειμμα αυξάνεται σταδιακά παραμένοντας σταθερά πάνω από τα 4 δις \$ από το 2003 και έπειτα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός του ότι η αύξηση των εισαγωγών είναι ως επί το πλείστον μεγαλύτερη από την αύξηση των εξαγωγών των αγροτικών προϊόντων.

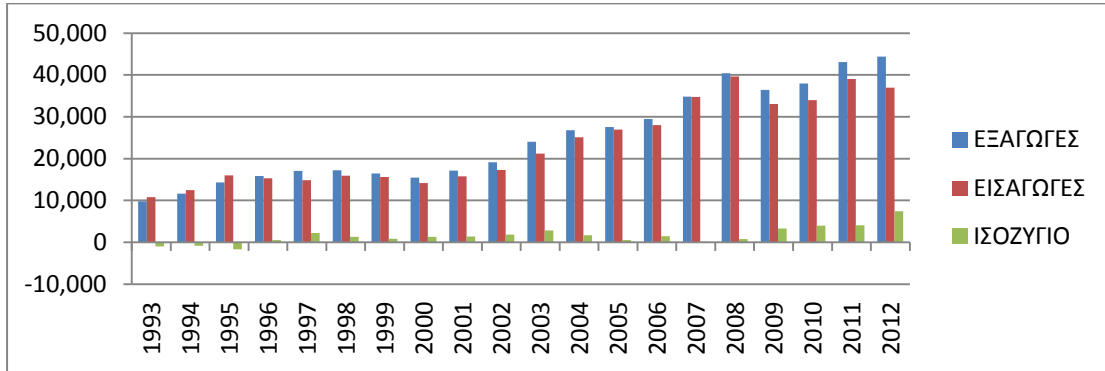
2.3.4 Διαχρονική εξέλιξη εμπορίου αγροτικών προϊόντων Ισπανίας

Πίνακας 2.8: Διαχρονική εξέλιξη εξαγωγών – εισαγωγών Αγροτικών Προϊόντων της Ισπανίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Εμπορικό Ισοζύγιο	
	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής	Σε εκατ. \$	% μεταβολής
1993	9,834		10,815		-982	
1994	11,673	18.71	12,489	15.48	-816	-16.85
1995	14,302	22.52	15,992	28.04	-1,690	107.01
1996	15,855	10.86	15,304	-4.30	551	-132.60
1997	17,039	7.47	14,831	-3.09	2,208	300.72
1998	17,245	1.21	15,912	7.29	1,333	-39.63
1999	16,481	-4.43	15,627	-1.79	854	-35.95
2000	15,475	-6.11	14,136	-9.55	1,339	56.84
2001	17,122	10.65	15,742	11.36	1,381	3.12
2002	19,160	11.90	17,313	9.98	1,847	33.79
2003	24,016	25.35	21,202	22.46	2,815	52.36
2004	26,802	11.60	25,138	18.56	1,664	-40.88
2005	27,544	2.77	26,974	7.31	570	-65.75
2006	29,457	6.95	27,978	3.72	1,479	159.52
2007	34,853	18.31	34,710	24.06	142	-90.39
2008	40,420	15.97	39,639	14.20	781	449.42
2009	36,442	-9.84	33,097	-16.50	3,345	328.13
2010	37,941	4.12	33,953	2.59	3,988	19.24
2011	43,082	13.55	39,044	14.99	4,038	1.25
2012	44,407	3.08	36,940	-5.39	7,468	84.92

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 2.8 : Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Αγροτικών Προϊόντων της Ισπανίας παγκοσμίως κατά την περίοδο 1993 – 2012.

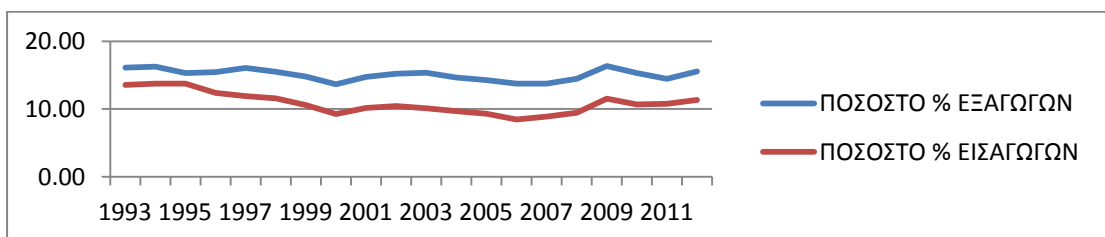
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Η εικόνα της διαχρονικής εξέλιξης του εμπορικού ισοζυγίου των αγροτικών προϊόντων της Ισπανίας είναι εντελώς διαφορετική από αυτή του συνολικού εμπορικού ισοζυγίου. Από το 1996 και έπειτα η χώρα είναι σταθερά πλεονασματική στον αγροτικό τομέα, αλλά και πριν από αυτό τα ελλείμματα ήταν αμελητέα. Ειδικότερα μετά την έναρξη της κρίσης η χώρα βελτιώνει συνεχώς το αγροτικό της εμπορικό πλεόνασμα καταλήγοντας στα 7,5 δις \$ το 2012. Εύκολα αντιλαμβανόμαστε πως η Ισπανία αποτελεί εξαίρεση για τον ευρωπαϊκό νότο σε επίπεδο αγροτικού τομέα γεγονός που στηρίζεται έντονα από το αρκετά μεγάλο μέγεθος των εξαγωγών της το οποίο το 2012 ανήλθε στα 44,4 δις \$.

2.4 Ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα στο εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας, της Ιταλίας της Πορτογαλίας και της Ισπανίας

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν κάθε χώρας, η οποία σε γενικές γραμμές κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα στο σύνολο των ανεπτυγμένων οικονομιών. Σε αντίθεση με τη συμμετοχή του αγροτικού χώρου στο ΑΕΠ, η συμβολή του στο εμπορικό ισοζύγιο είναι σαφώς μεγαλύτερη για όλες τις χώρες αναφοράς, όπως διαπιστώνεται στα διαγράμματα που ακολουθούν.

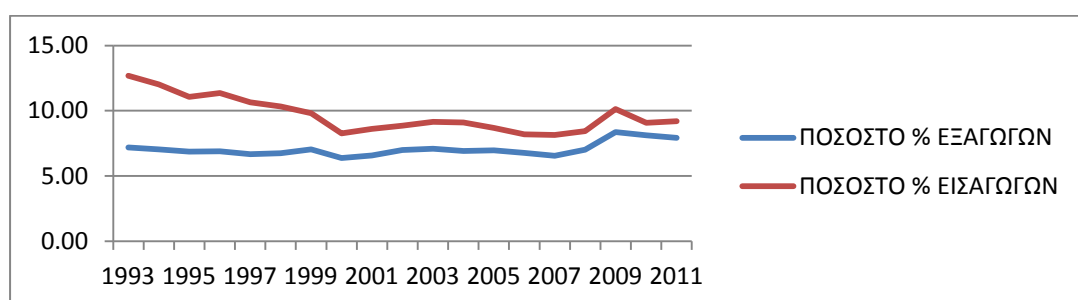
Διάγραμμα 2.9 : Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Ελλάδας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Το ποσοστό συμμετοχής των αγροτικών προϊόντων της Ελλάδας επί του συνολικού εμπορικού ισοζυγίου διατηρείται σε σχετικά υψηλά επίπεδα καθ' όλη τη διάρκεια της εικοσαετίας. Ειδικότερα στις εξαγωγές μας ο συνολικός μέσος όρος είναι περίπου 15% αρκετά μεγάλο ποσοστό εάν αναλογιστούμε την συμβολή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ της χώρας μας η οποία δεν έχει ξεπεράσει ποτέ το 5% από το 2005 και έπειτα όπως αναφέρθηκε στο 1^ο κεφάλαιο. Στις εισαγωγές το ποσοστό ακολουθεί μια ανάλογη πορεία παραμένοντας ωστόσο σε σταθερά χαμηλότερα επίπεδα.

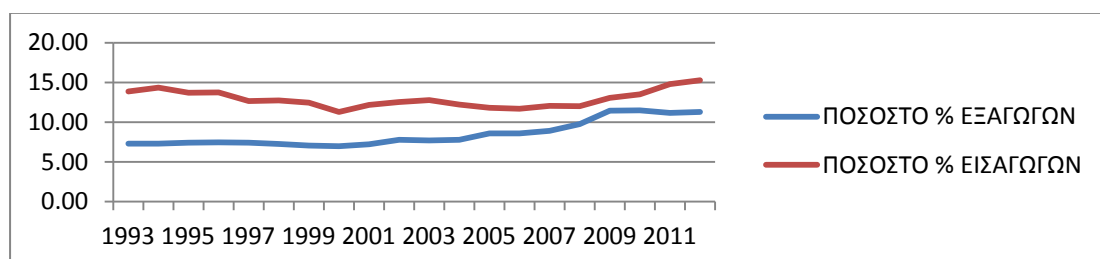
Διάγραμμα 2.10 : Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Ιταλίας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Στην περίπτωση της Ιταλίας για όλο το χρονικό διάστημα 1993 – 2012 το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα στις εισαγωγές του συνολικού εμπορίου είναι μονίμως υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των εξαγωγών. Διαχρονικά η διαφορά τους μειώνεται και αγγίζει την μια ποσοστιαία μονάδα κατά το έτος 2011. Βεβαίως οι όποιες διακυμάνσεις στα συγκεκριμένα ποσοστά δεν επηρεάζουν σημαντικά την εικόνα του συνόλου της Ιταλικής οικονομίας αφού όπως έχει αναφερθεί στο 1^ο κεφάλαιο η συμβολή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ της Ιταλίας δεν ξεπερνά το 2% την τελευταία πενταετία. Παρόλα αυτά η συμμετοχή των αγροτικών προϊόντων στο εμπορικό ισοζύγιο είναι σαφώς σημαντικότερη αγγίζοντας το 9% των εισαγωγών και το 8% των συνολικών εξαγωγών.

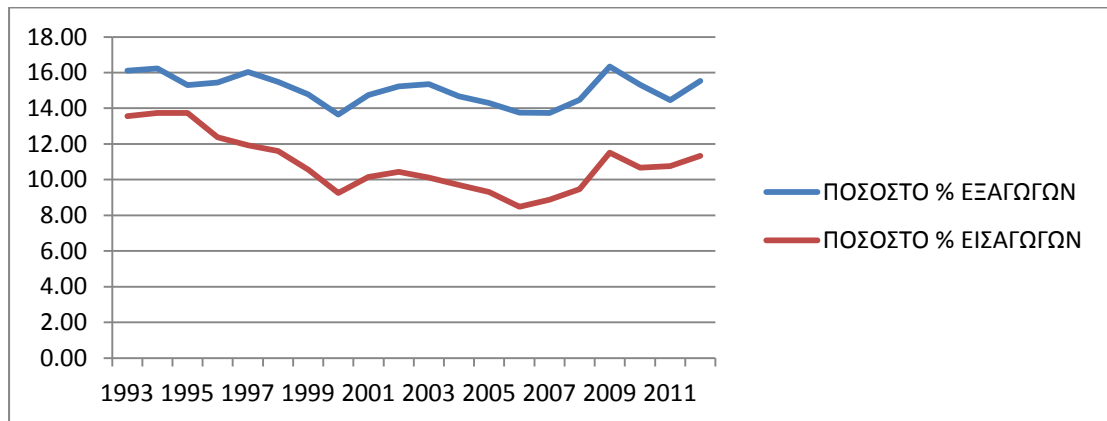
Διάγραμμα 2.11 : Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Πορτογαλίας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Η εξέλιξη του ποσοστού συμμετοχής των αγροτικών προϊόντων της Πορτογαλίας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012 χαρακτηρίζεται από μια μόνιμη υπέρβαση του ποσοστού των εισαγωγών από το αντίστοιχο των εξαγωγών. Το 2009 η διαφορά τους άγγιξε την μια ποσοστιαία μονάδα. Όπως και στις υπόλοιπες χώρες έτσι και στην Πορτογαλία διαπιστώνεται πως η συμβολή των αγροτικών προϊόντων στο συνολικό εμπορικό ισοζύγιο ξεπερνά αρκετά την συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ όπου δεν υπερβαίνει το 2,3%.

Διάγραμμα 2.12 : Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Ισπανίας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Στην περίπτωση της Ισπανίας όπως και στη χώρα μας το ποσοστό συμμετοχής των αγροτικών προϊόντων επί του συνόλου των εξαγωγών είναι σταθερά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των εισαγωγών για όλο το χρονικό διάστημα της εικοσαετίας. Ειδικότερα όσον αφορά τις εξαγωγές ο μέσος όρος υπερβαίνει το 15% όταν η γενική συμβολή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ για τη συγκεκριμένη χώρα δεν ξεπερνά το 2,5%. Στο σύνολο των χωρών του ευρωπαϊκού νότου το ποσοστό συμμετοχής των αγροτικών προϊόντων επί του συνόλου τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών υπερβαίνει σε μεγάλο βαθμό τη γενικότερη συμβολή του αγροτικού τομέα στα αντίστοιχα ΑΕΠ.

2.5 Συνοπτική εικόνα εμπορίου αγροτικών προϊόντων

Όπως διαφαίνεται στον πίνακα 2.9. Σε επίπεδο εξαγωγών παρατηρείται μια γενική αύξηση σε όλες τις χώρες καθ' όλη τη διάρκεια της εικοσαετίας. Οι ρυθμοί μεταβολής είναι εντυπωσιακοί με κορυφαίους αυτούς της Πορτογαλίας η οποία αύξησε τις αγροτικές της εξαγωγές κατά 167,1% μετά την είσοδό της στη νομισματική ένωση. Ακολουθεί η Ισπανία με ποσοστό 120,6%. Η ίδια εικόνα παρατηρείται και κατά τα διαστήματα πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης. Στα μερίδια αγοράς κερδισμένες εμφανίζονται οι χώρες της Ιβηρικής χερσονήσου εις

βάρος της Ιταλίας και της χώρας μας. Την μερίδα του λέοντος όπως είναι αναμενόμενο εξακολουθούν να κατέχουν η Ισπανία και η Ιταλία. Η Ελλάδα και η Ιταλία έχουν απολέσει σχεδόν δύο ποσοστιαίες μονάδες τις οποίες επωφελούνται οι άλλες χώρες. Κατά την διάρκεια της κρίσης η χώρα μας βρίσκεται στην τελευταία θέση μεριδίου αγορά με ποσοστό μόλις 6,2% αφού την έχει πλέον ξεπεράσει η Πορτογαλία η οποία αγγίζει το 6,7%.

Όσον αφορά τις εισαγωγές η εικόνα είναι πανομοιότυπη με αυτή των εξαγωγών με πρωταγωνιστές για άλλη μια φορά την Ισπανία και την Πορτογαλία. Τα ποσοστά αύξησης των εισαγωγών είναι μεγαλύτερα μετά την ένταξη των χωρών στην ΟΝΕ από τα αντίστοιχα ποσοστά που ισχύουν μετά την έναρξη της κρίσης. Την μεγαλύτερη αύξηση εισαγωγών μέσα στην ΟΝΕ παρουσιάζει η Ισπανία 110,1%, ενώ από το 2009 και έπειτα πρωταγωνιστεί η Πορτογαλία με ποσοστό 81,4%. Τα μερίδια αγοράς των εισαγωγών παραμένουν σχεδόν σταθερά με αξιοσημείωτη την αύξηση της Ισπανίας μετά την ΟΝΕ κατά τρεις περίπου ποσοστιαίες μονάδες οι οποίες κατά κύριο λόγο αφαιρούνται από το μερίδιο της Ιταλίας. Η Ελλάδα κατά την διάρκεια της κρίσης παρουσιάζει αύξηση των εισαγωγών κατά 64,7% που είναι το χαμηλότερο ποσοστό από τις υπόλοιπες χώρες.

Στον τομέα του εμπορικού ισοζυγίου για τα αγροτικά προϊόντα βασικός πρωταγωνιστής είναι η Ισπανία με μία υπέρογκη αύξηση του πλεονάσματος κατά 451,2% μετά την είσοδό της στην ΟΝΕ και κατά 459,2% μετά το 2009. Όλες οι υπόλοιπες χώρες είναι σταθερά ελλειμματικές με αρνητικό πρωταγωνιστή την Ελλάδα της οποίας το έλλειμμα αυξήθηκε 215,8% μετά την ένταξή της στη νομισματική ένωση. Το έλλειμμα της χώρας μας διευρύνεται και κατά την περίοδο της κρίσης κατά 57,8% ποσοστό σαφώς μικρότερο από το προηγούμενο κυρίως λόγω της δραστηκής μείωσης των εισαγωγών την τελευταία πενταετία. Οι ρυθμοί αύξησης των αγροτικών εμπορικών ελλειμμάτων περιορίζονται για όλες της χώρες εκτός της Ισπανίας η οποία βελτιώνει ακόμα περισσότερο το πλεόνασμά της στον αγροτικό τομέα.

Η πορεία του δείκτη ανταγωνιστικότητας επιβεβαιώνει την συνολική εικόνα. Η μόνη χώρα που βρίσκεται σε θετικά επίπεδα είναι η Ισπανία για την οποία ο δείκτης διπλασιάζεται από 0,02 σε 0,04 μετά την ΟΝΕ και τριπλασιάζεται από 0,02 σε 0,06 μετά την έναρξη της κρίσης. Το αρνητικό πρόσημο για τους δείκτες των υπολοίπων χωρών εκδηλώνει την έλλειψη ανταγωνιστικότητας στον αγροτικό τομέα. Παρόλα αυτά η Ιταλία και η Πορτογαλία βελτιώνουν την εικόνα τους τόσο μετά την ένταξή τους στην ΟΝΕ όσο και κατά τη διάρκεια της κρίσης, με την Πορτογαλία να ξεχωρίζει παρουσιάζοντας άλματα στην προσπάθεια βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας ρίχνοντας το δείκτη από -0,41 στο -0,28 μετά την κρίση. Η Ελλάδα αποτελεί τη μοναδική περίπτωση επιδείνωσης της ανταγωνιστικότητας, ειδικότερα μετά την ένταξη της χώρας στην νομισματική ένωση όπου ο δείκτης αγγίζει το -0,24 από το -0,13 που ήταν πριν την ΟΝΕ. Στην ουσία από το 2002 και έπειτα η ανταγωνιστικότητα της χώρας στα αγροτικά προϊόντα παρουσίασε διπλάσιες απώλειες με ότι αυτό συνεπάγεται.

Πίνακας 2.9 : Αγροτικό ισοζύγιο Ελλάδας Ιταλίας Ισπανίας και Πορτογαλίας κατά την περίοδο 1993 – 2012.

	Πριν την κρίση	Κατά την διάρκεια	ΔΙΑΦ%	Πριν ΟΝΕ	Μέσα στην ΟΝΕ	ΔΙΑΦ%
ΕΞΑΓΩΓΕΣ						
GR	3298.8	5549.7	68.2	2867.0	4470.7	55.9
SP	21079.8	40468.1	92.0	15002.8	33102.2	120.6
IT	20503.6	37250.2	81.7	15528.9	30004.9	93.2
PO	2437.4	5938.4	143.6	1635.0	4367.1	167.1
ΣΥΝΟΛΟ	47319.7	89206.4		35033.6	71944.9	
ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
GR	7.0	6.2		8.2	6.2	
SP	44.5	45.4		42.8	46.0	
IT	43.3	41.8		44.3	41.7	
PO	5.2	6.7		4.7	6.1	
	100.0	100.0		100.0	100.0	
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ						
GR	5025.4	8275.0	64.7	3747.8	7252.4	93.5
SP	20237.6	35758.2	76.7	14538.8	30544.2	110.1
IT	28366.6	47824.4	68.6	21592.4	39464.7	82.8
PO	5818.7	10556.0	81.4	4454.5	8657.5	94.4
TOT	59448.4	102413.6		44333.5	85918.8	
ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ						
GR	8.5	8.1		8.5	8.4	
SP	34.0	34.9		32.8	35.6	
IT	47.7	46.7		48.7	45.9	
PO	9.8	10.3		10.0	10.1	
	100.0	100.0		100.0	100.0	
ΙΣΟΖΥΓΙΟ						
GR	-1726.6	-2725.3	57.8	-880.9	-2781.8	215.8
SP	842.2	4709.9	459.2	464.1	2558.0	451.2
IT	-7862.9	-10574.2	34.5	-6063.6	-9459.8	56.0
PO	-3381.3	-4617.6	36.6	-2819.5	-4290.4	52.2
TOT	-12128.6	-13207.2		-9299.9	-13974.0	
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΑΓ/ΤΑΣ						
GR	-0.21	-0.20		-0.13	-0.24	
SP	0.02	0.06		0.02	0.04	
IT	-0.16	-0.12		-0.16	-0.14	
PO	-0.41	-0.28		-0.46	-0.33	
TOT	-0.11	-0.07		-0.12	-0.09	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

2.6 Μερίδια Αγοράς αγροτικών προϊόντων (Market Share)

Στην συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζονται τα μερίδια αγοράς τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών για κάθε μια από της χώρες αναφοράς ξεχωριστά. Με τα μερίδια αγοράς γίνεται προσπάθεια αποτύπωσης της εξαγωγικής διείσδυσης των χωρών σε κάποιες αγορές, ή αντιστρόφως, η εύρεση του βαθμού εξάρτησης των αγορών αυτών από τις χώρες αναφοράς. Η εκτίμηση του δείκτη πραγματοποιείται μέσα από την παρακάτω σχέση

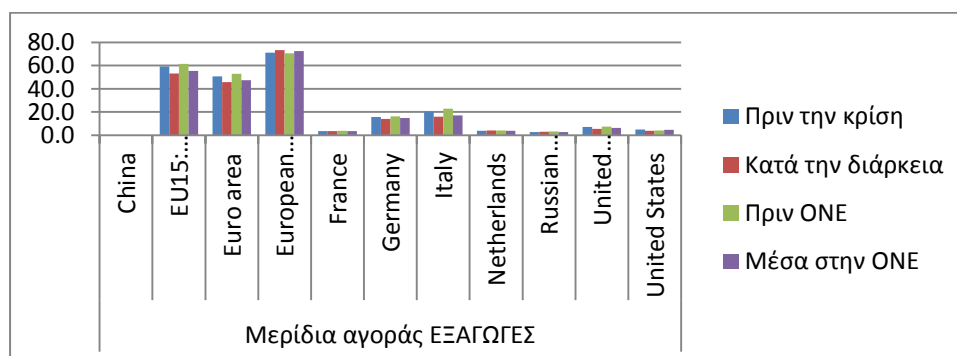
$$XMS = \frac{X_{i,j}^k}{M_{j,w}^k}$$

όπου $X_{i,j}^k$ η αξία των εξαγωγών της χώρας αναφοράς (i) προς μια χωρική ενότητα (j) για ένα προϊόν ή μια ομάδα προϊόντων (k) και $M_{j,w}^k$ η αξία των εισαγωγών της χωρικής ενότητας (j) από την παγκόσμια αγορά για το ίδιο προϊόν ή ομάδα προϊόντων (k). Τα μερίδια αγοράς υπολογίστηκαν ως ποσοστό επί των συνολικών εξαγωγών και εισαγωγών των αγροτικών προϊόντων της κάθε χωρικής ενότητας (j) από την παγκόσμια αγορά.

2.6.1 Μερίδια αγοράς αγροτικών προϊόντων Ελλάδας

Στη συγκεκριμένη παράγραφο αναλύονται τα μερίδια αγοράς εισαγωγών-εξαγωγών του αγροτικού τομέα της Ελλάδας σε σχέση με κάποιες μεμονωμένες χώρες καθώς και με ομάδες χωρών όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση των 27.

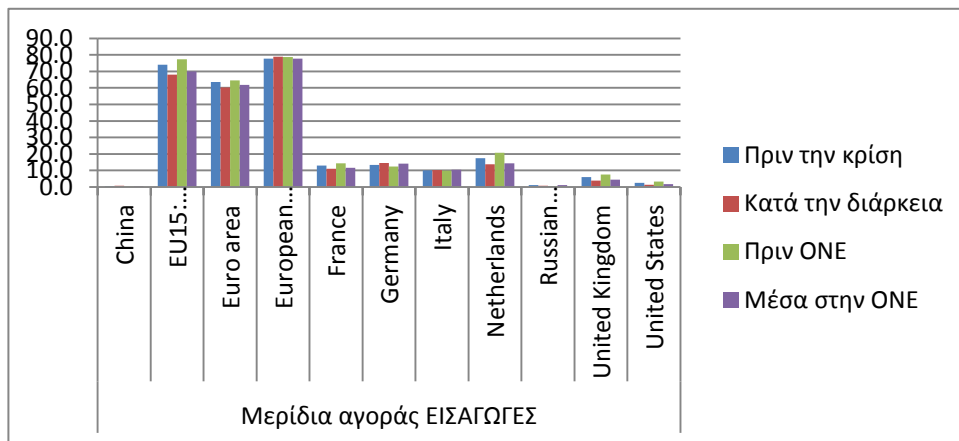
Διάγραμμα 2.13: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Ελλάδας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Στο παραπάνω διάγραμμα 2.13 διαπιστώνεται πως ο βασικότερος εμπορικός εταίρος της Ελλάδος είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 με το μερίδιο αγοράς εξαγωγών να αγγίζει το 73,3% κατά την διάρκεια τα κρίσης ενώ πριν από αυτή ήταν 71%. Ανάλογη εικόνα παρουσιάζεται κατά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ όπου από το 70,4% έφτασε στο 72,3%. Σε γενικές γραμμές παρατηρείται αύξηση των εξαγωγών. Οι βασικότερες χώρες στις οποίες εξάγει η Ελλάδα είναι η Γερμανία, η Γαλλία, η Ολλανδία και η Ιταλία για την οποία αξίζει να αναφερθεί η γενική μείωση των εξαγωγών κατά 4%.

Διάγραμμα 2.14: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Ελλάδας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ΟΝΕ και μετά την ΟΝΕ.

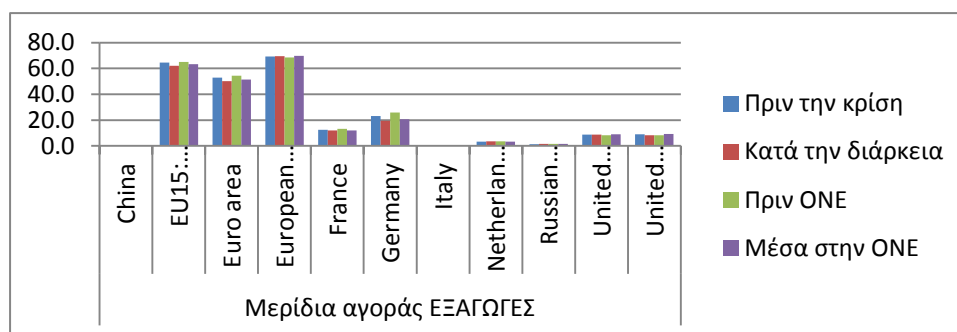
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Παρά την παρατεταμένη ύφεση που διανύει η Ελλάδα τα τελευταία 6 χρόνια τα μερίδια αγοράς εισαγωγών παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις, με αποτέλεσμα κατά την διάρκεια της κρίσης να αγγίζουν το 78,9% ενώ πριν ήταν 77,7%. Μετά την ΟΝΕ παρατηρείται μείωση κατά περίπου 1%. Στο διάγραμμα 2.14 διαπιστώνεται ότι η Ελλάδα εισάγει κυρίως από τη Γαλλία με γενική πτώση 1,5%, την Ολλανδία με μείωση 5%, τη Γερμανία με αύξηση 1,5% και την Ιταλία με σταθεροποιητικές τάσεις. Τα ποσοστά εισαγωγών της Ελλάδας είναι με διαφορά τα μεγαλύτερα από όλες τις χώρες του Ευρωπαϊκού νότου.

2.6.2 Μερίδια αγοράς αγροτικών προϊόντων Ιταλίας

Στη συγκεκριμένη παράγραφο αναλύονται τα μερίδια αγοράς εισαγωγών-εξαγωγών του αγροτικού τομέα της Ιταλίας.

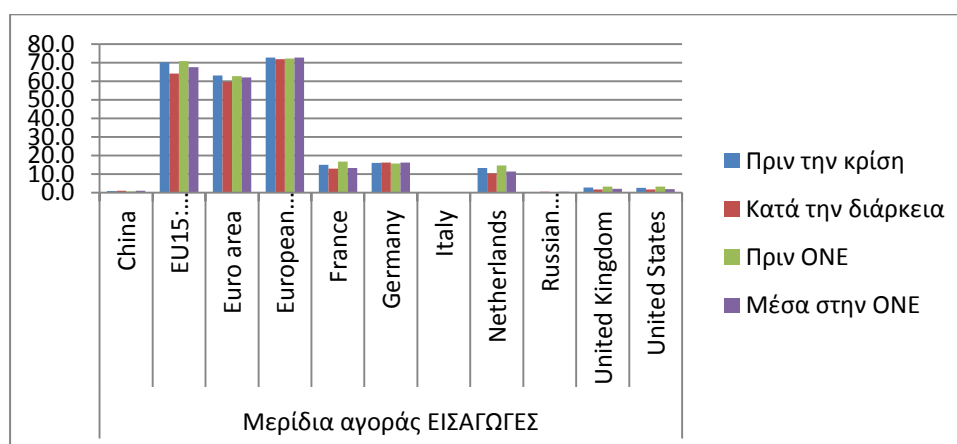
Διάγραμμα 2.15: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Ιταλίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Τα ποσοστά εξαγωγών της Ιταλίας προς την ΕΕ27 παραμένουν σταθερά τόσο κατά την διάρκεια της κρίσης όσο και με την ένταξη της χώρας στην ONE, γύρω από το 69%. Οι εξαγωγές προς την Γαλλία παρουσιάζουν σταθεροποιητικές τάσεις και κυμαίνονται στο 12%. Το ίδιο συμβαίνει και με το Ηνωμένο Βασίλειο με 8,5%. Αντιθέτως οι εξαγωγές προς την Γερμανία παρουσιάζουν σημαντική μείωση κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες.

Διάγραμμα 2.16: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Ιταλίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

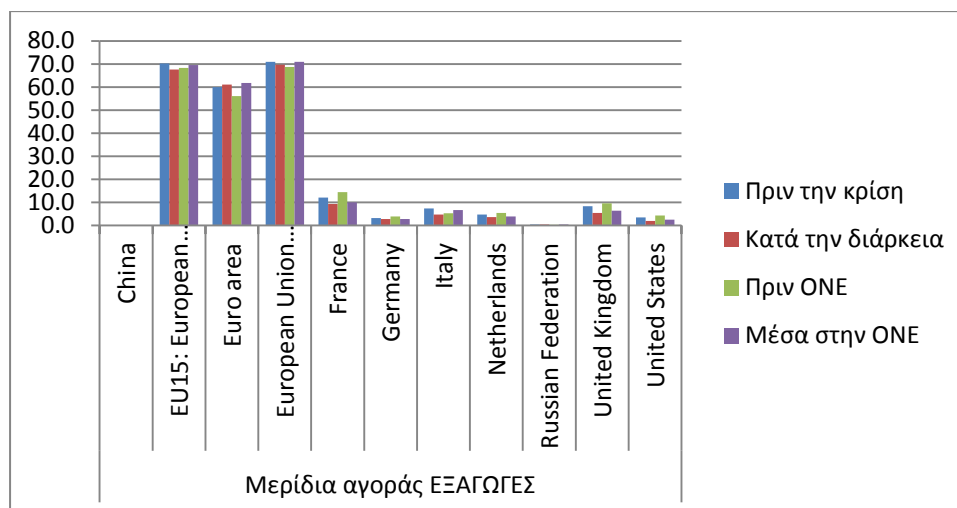
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Σε επίπεδο εισαγωγών η εικόνα δεν αλλάζει και για άλλη μια φορά ο βασικότερος εμπορικός εταίρος της Ιταλίας είναι η ΕΕ27 για την οποία τα μερίδια αγοράς αγγίζει το 72% για όλα τα χρονικά διαστήματα. Όπως και στην περίπτωση της Ελλάδος παρατηρείται ότι τα σύνολο των εισαγωγών υπερβαίνει το αντίστοιχο σύνολο εξαγωγών. Από το σύνολο των 27 κρατών μελών η Ιταλία εισάγει κυρίως από την Γερμανία χωρίς ιδιαίτερες διαχρονικές μεταβολές, από την Γαλλία λιγότερο κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες και από την Ολλανδία με μια μείωση της τάξεως του 3%.

2.6.3 Μερίδια αγοράς αγροτικών προϊόντων Πορτογαλίας

Στη συγκεκριμένη παράγραφο αναλύονται τα μερίδια αγοράς εισαγωγών-εξαγωγών του αγροτικού τομέα της Πορτογαλίας.

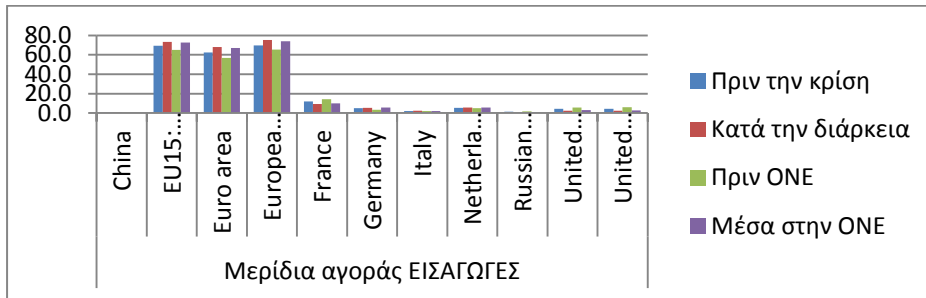
Διάγραμμα 2.17: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Πορτογαλίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ΟΝΕ και μετά την ΟΝΕ.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Όπως είδαμε σε προηγούμενη ενότητα, παρόλο που το σύνολο των εξαγωγών της Πορτογαλίας αυξήθηκε με έντονους ρυθμούς, το αντίστοιχο μερίδιο αγοράς αναφορικά με την ΕΕ27 παρουσιάζει ελαφρά πτώση κατά την διάρκεια της κρίσης σε 69,7% από 70,9% που ήταν πριν. Μετά την χρήση του Ευρώ η χώρα αύξησε τις εξαγωγές της προς την ΕΕ27 σε 71% από 68,7%. Οι εξαγωγές προς την Γαλλία μειώθηκαν κατά 3% κατά την τελευταία εικοσαετία. Το σύνολο των εξαγωγών κυμαίνεται σε χαμηλότερα επίπεδα από αυτά της Ελλάδας.

Διάγραμμα 2.18: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Πορτογαλίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

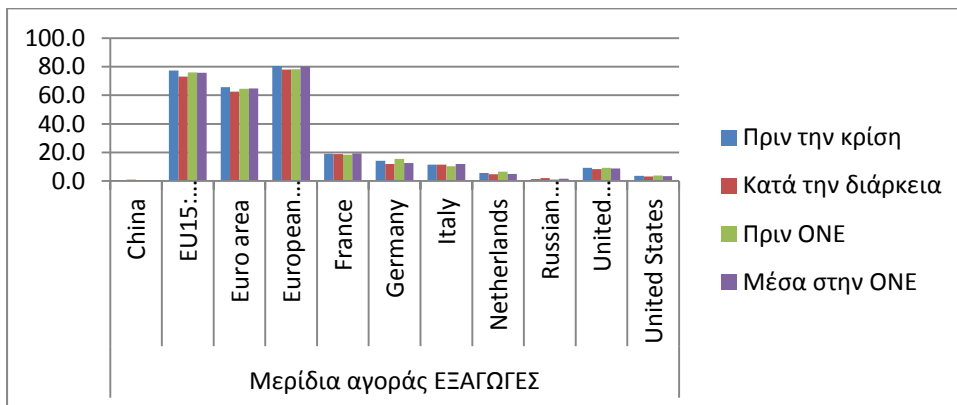
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Η γενική κατάσταση των εισαγωγών στη Πορτογαλία παρουσιάζει έντονη αυξητική τάση. Για όλο το διάστημα της εικοσαετίας καθώς το μερίδιο αγοράς εισαγωγών μέσα στην κρίση έφτασε το 75,3% από 69,7%. Πριν την ένταξη της χώρας στην ONE το μερίδιο ήταν 65,3% ενώ μετά το 2002 άγγιξε το 74%. Η Πορτογαλία παρουσιάζει την μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση εισαγωγών από τις 4 χώρες αναφοράς. Οι εισαγωγές από την Γαλλία μετά την ONE παρουσίασαν πτώση στο 9,8% από 14,4%, ενώ οι εμπορικές σχέσεις με την Ολλανδία εμφανίζουν σταθεροποιητικές τάσεις.

2.6.4 Μερίδια αγοράς αγροτικών προϊόντων Ισπανίας

Στη συγκεκριμένη παράγραφο αναλύονται τα μερίδια αγοράς εισαγωγών-εξαγωγών του αγροτικού τομέα της Ισπανίας.

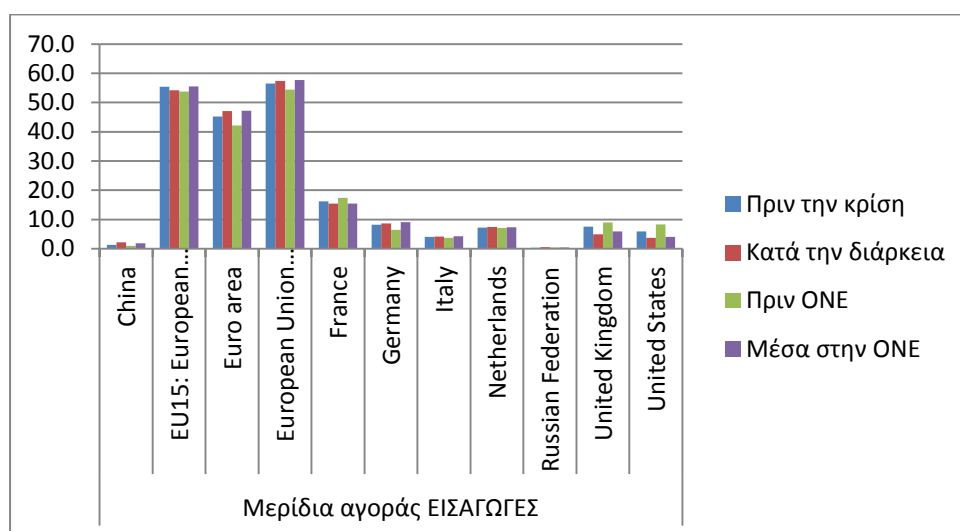
Διάγραμμα 2.19: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Ισπανίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Όσον αφορά το εμπορικό ισοζύγιο των αγροτικών προϊόντων η Ισπανία είναι η μοναδική χώρα η οποία παρουσιάζει πλεόνασμα καθ' όλη τη διάρκεια της εικοσαετίας. Το γεγονός αυτό υποστηρίζεται και από τα πάρα πολύ υψηλά ποσοστά των μεριδίων αγοράς εξαγωγών της χώρας προς την ΕΕ27 όπου κατά μέσο όρο αγγίζουν το 80%. Παρά το γεγονός ότι η Ισπανία περνάει κρίση, αποτελεί τον σημαντικότερο αγροτικό εξαγωγέα μεταξύ των χωρών του Ευρωπαϊκού νότου και ίσως, όλων των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εξαγωγές προς της Γαλλία παρουσιάζουν σταθεροποιητικές τάσεις, το ίδιο συμβαίνει με την Ιταλία, ενώ με την Γερμανία και την Ολλανδία εμφανίζεται πτώση του 3% και του 1% αντίστοιχα.

Διάγραμμα 2.20: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Ισπανίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ΟΝΕ και μετά την ΟΝΕ.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Η Ισπανία δεν παρουσιάζει μόνο τα υψηλότερα ποσοστά εξαγωγών στον αγροτικό τομέα αλλά επιπλέον εμφανίζει και τα χαμηλότερα ποσοστά εισαγωγών μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τις υπόλοιπες χώρες αναφοράς. Κατά την διάρκεια της κρίσης το μερίδιο εισαγωγών είναι 57,3% και μετά τη νομισματική ένωση διαμορφώθηκε στο 57,7%. Οι εισαγωγές από τη Γαλλία μειώθηκαν κατά μέσο όρο περίπου 1,5% ενώ το μερίδιο αναφορικά με την Γερμανία αυξήθηκε έντονα μετά την ΟΝΕ σε 9% από 6,5%. Οι εισαγωγές από την Ιταλία και την Ολλανδία κυμαίνονται σε σταθεροποιητικά επίπεδα σε αντίθεση με τις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο όπου παρουσιάζουν έντονη πτώση.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1993 – 2012

3.1 Γενικά

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται αναλυτικά η πορεία των εξαγωγών και εισαγωγών για κάθε κατηγορία αγροτικών προϊόντων για την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ισπανία. Εξετάζεται το ποσοστό συμμετοχής των κατηγοριών επί των συνολικών εξαγωγών και εισαγωγών αγροτικών προϊόντων κάθε χώρας. Η μεμονωμένη ανάλυση των κατηγοριών που παρουσιάζουν ενδιαφέρον, αποσκοπεί στην ανάδειξη όποιων ευκαιριών και συγκριτικών πλεονασμάτων υπάρχουν, μέσα από την εύρεση εμπορικά πλεονασματικών ή ελλειμματικών αγροτικών προϊόντων.

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο σε γενικές γραμμές οι εξεταζόμενες χώρες είναι ελλειμματικές ως προς το εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων με εξαίρεση την Ισπανία η οποία παρουσιάζει σταθερά πλεόνασμα στον συγκεκριμένο τομέα. Σε επίπεδο συνολικής οικονομίας ξεχωρίζει η Ιταλία που ήταν πλεονασματική για το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα της τελευταίας εικοσαετίας.

Από την αναλυτική παρουσίαση των κατηγοριών αγροτικών προϊόντων εντοπίζονται ορισμένες, οι οποίες είναι άξιες αναφοράς όχι μόνο λόγω της εμφάνισης πλεονάσματος, αλλά κυρίως λόγω των ενδεχόμενων ευκαιριών που μπορεί να υποκρύπτουν για περεταίρω αύξηση των αγροτικών εξαγωγών.

Ενδιαφέρον εντοπίζεται και σε ορισμένες ελλειμματικές κατηγορίες αγροτικών προϊόντων, κυρίως λόγω της διεύρυνσης της διαφοράς μεταξύ εισαγωγών και εξαγωγών.

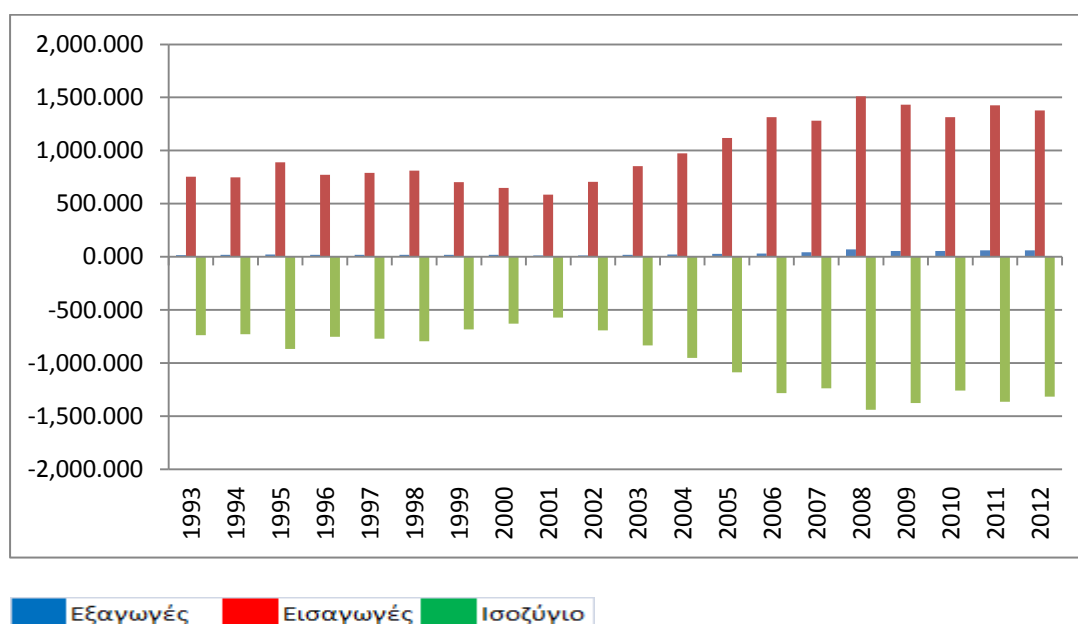
3.2 Εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων ανά κατηγορία και ποσοστό συμμετοχής επί του συνολικού εμπορίου

3.2.1 Στην περίπτωση της Ελλάδας

Οι κατηγορίες που παρουσιάζουν ενδιαφέρον από εμπορική σκοπιά είναι οι παρακάτω:

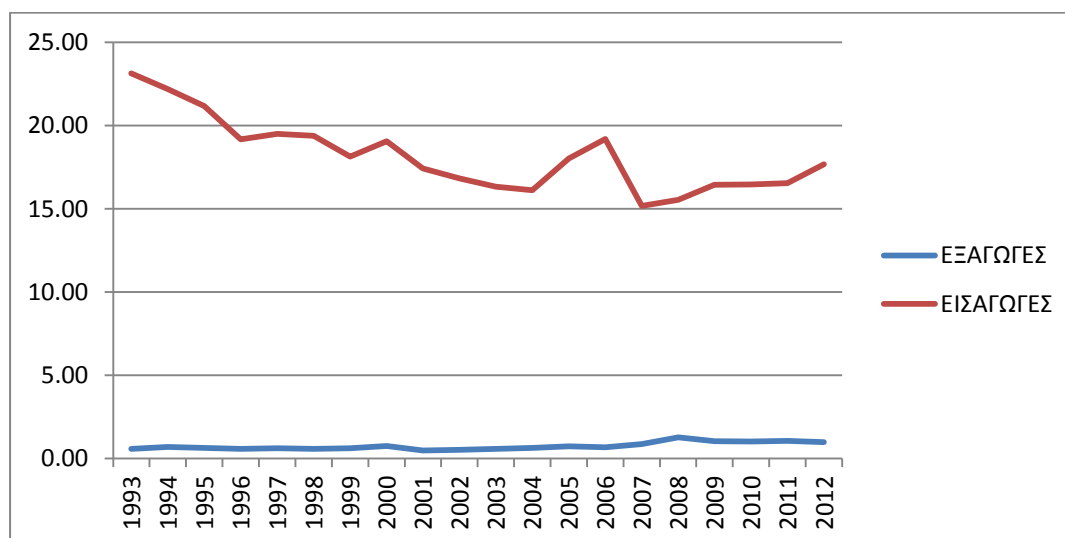
1: Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων. Η συγκεκριμένη κατηγορία παρουσιάζει σταθερά αρνητικό πρόσημο καθ' όλη τη διάρκεια της εικοσαετίας. Είναι άξια αναφοράς διότι παρατηρείται σ' αυτήν, το μεγαλύτερο εμπορικό έλλειμμα από όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες, το οποίο το 2012 άγγιξε τα 1.3 δις ευρώ. Οι εισαγωγές κρέατων καλύπτουν πάνω από το 17% των συνολικών αγροτικών εισαγωγών της Ελλάδος.

Διάγραμμα 3.1.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

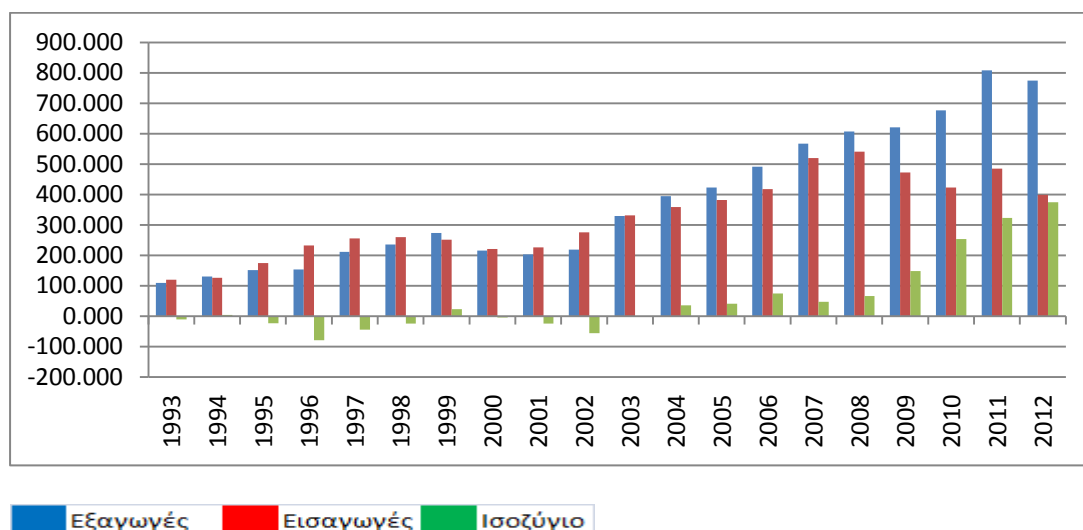
Διάγραμμα 3.1.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

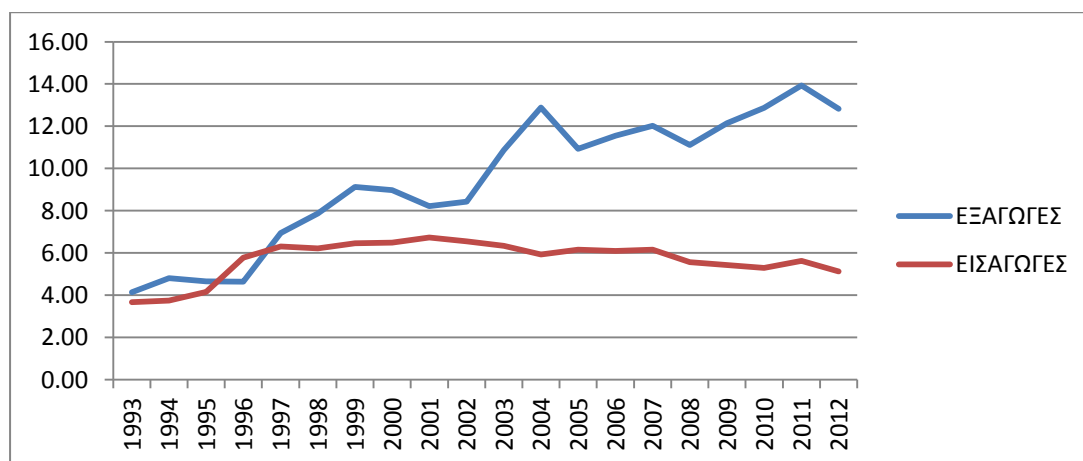
2: Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα. Από το 2002 και ύστερα είναι μόνιμα πλεονασματική κατηγορία με σταθερά ανοδική τάση, το ποσοστό των εξαγωγών τα τελευταία έτη αγγίζει το 14% επί του συνόλου των αγροτικών εξαγωγών, φθάνοντας τα 800 εκατομμύρια ευρώ. Αποτελεί την κατηγορία με την καλύτερη εξέλιξη ως προς το εμπορικό πλεόνασμα για τη χώρα μας.

Διάγραμμα 3.2.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

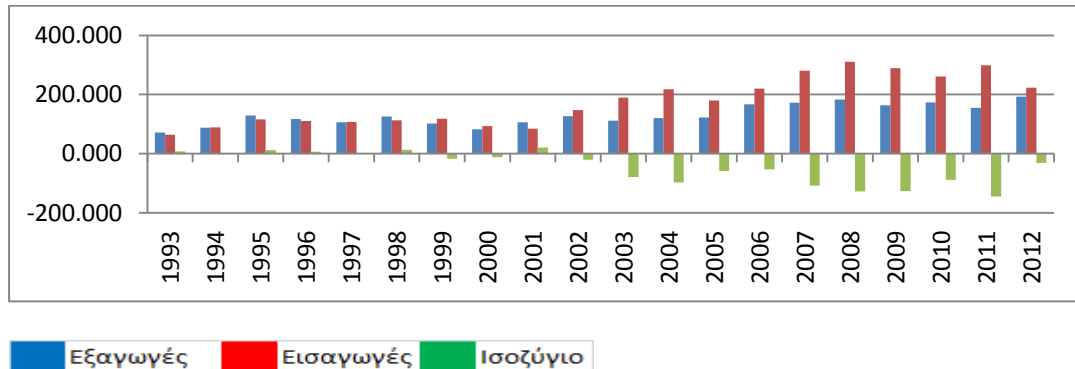
Διάγραμμα 3.2.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

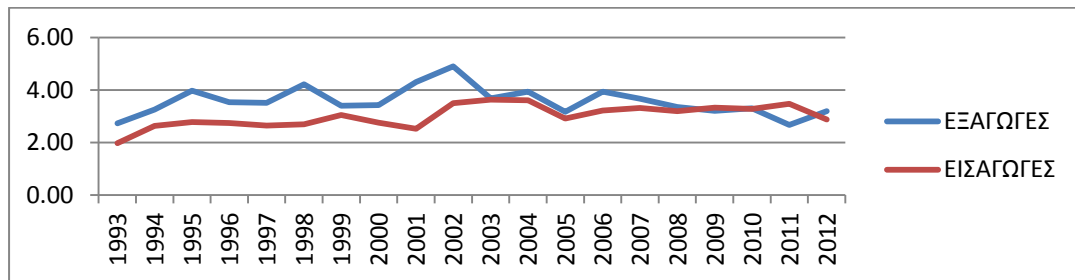
3: Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί. Έως το 2001 παρουσίαζε πλεόνασμα. Με την είσοδο στην ΟΝΕ η εικόνα αντιστράφηκε εμφανίζοντας σταθερά ελλείμματα. Το 2012 η κατάσταση τείνει να εξομαλυνθεί κυρίως λόγω της μείωσης των εισαγωγών στην συγκεκριμένη κατηγορία.

Διάγραμμα 3.3.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

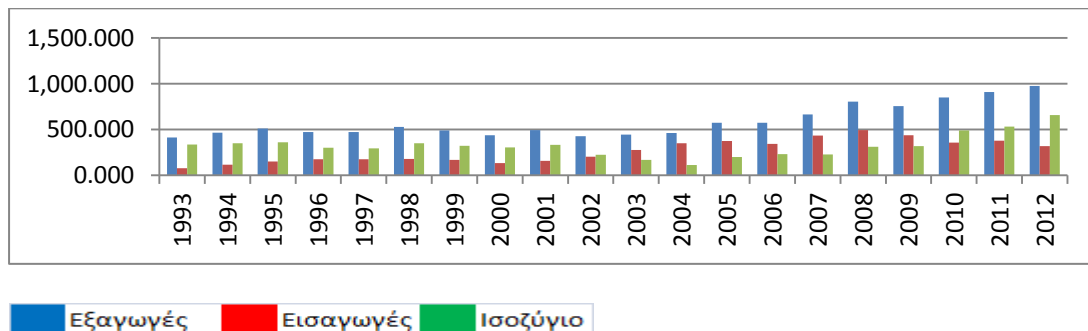
Διάγραμμα 3.3.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

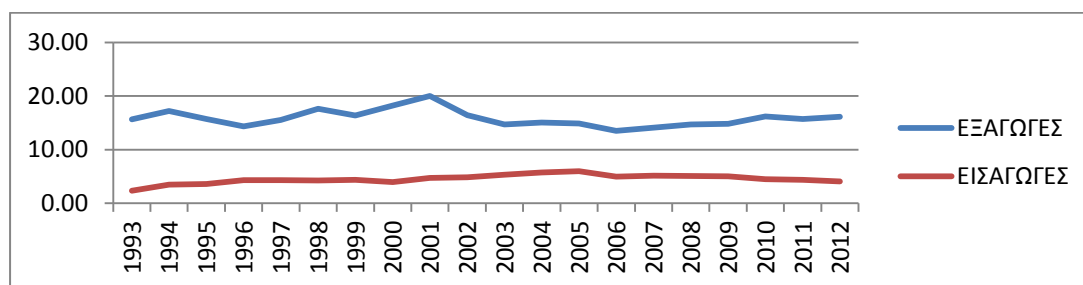
4: Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια. Σταθερά πλεονασματική κατηγορία όπου οι εξαγωγές της καλύπτουν διαχρονικά το 15% του συνόλου των αγροτικών εξαγωγών αγγίζοντας το ένα δισεκατομμύριο ευρώ το 2012.

Διάγραμμα 3.4.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

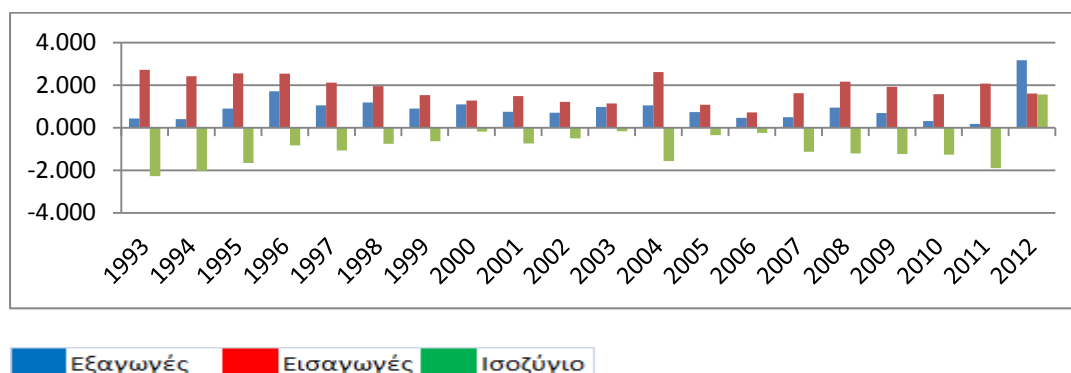
Διάγραμμα 3.4.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

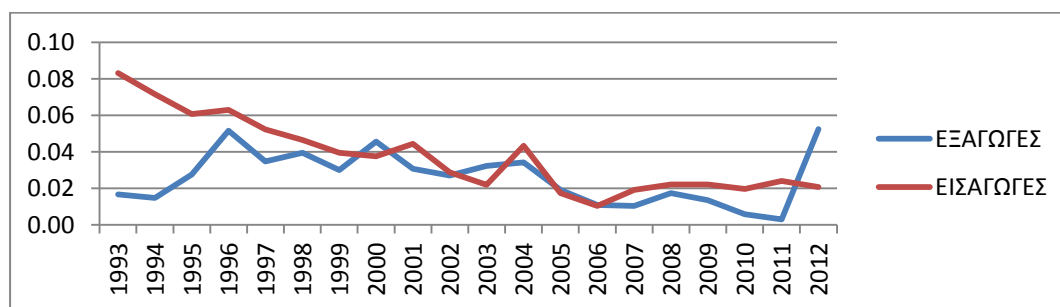
5: Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης. Η συγκεκριμένη κατηγορία είναι άξια αναφοράς κυρίως λόγω της δραστηκής αντιστροφής της εικόνας κατά τα τελευταία έτη όπου γίνεται πλεονασματική. Το ποσοστό των εξαγωγών θεωρείται αμελητέο από τη στιγμή που δεν ξεπερνά 0,05% των συνολικών αγροτικών εξαγωγών.

Διάγραμμα 3.5.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

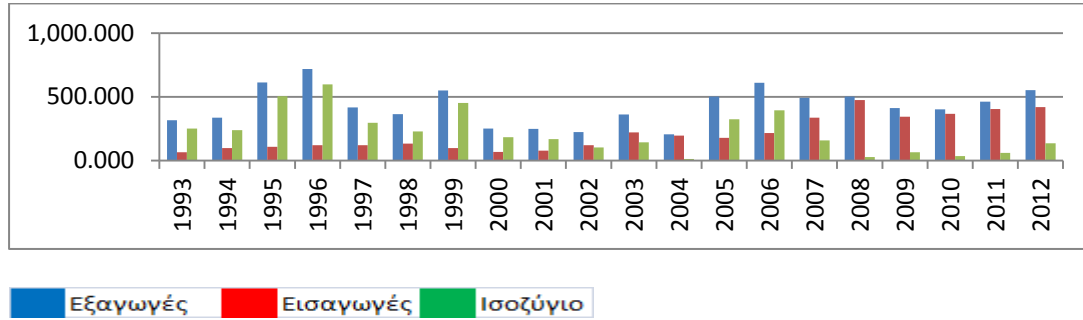
Διάγραμμα 3.5.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

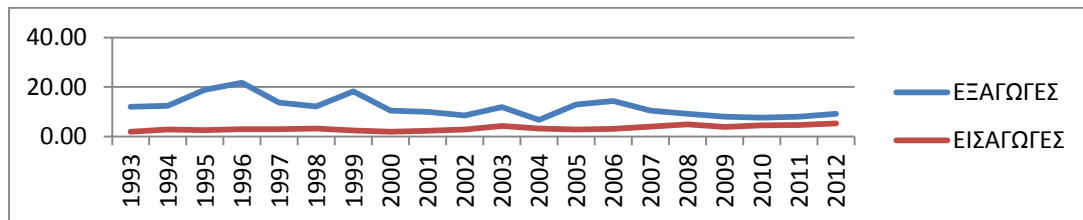
6: Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών. Παραδοσιακά πλεονασματική κατηγορία για τη χώρα μας καλύπτοντας το 10% των αγροτικών εξαγωγών αγγίζοντας το μισό δισεκατομμύριο ευρώ.

Διάγραμμα 3.6.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

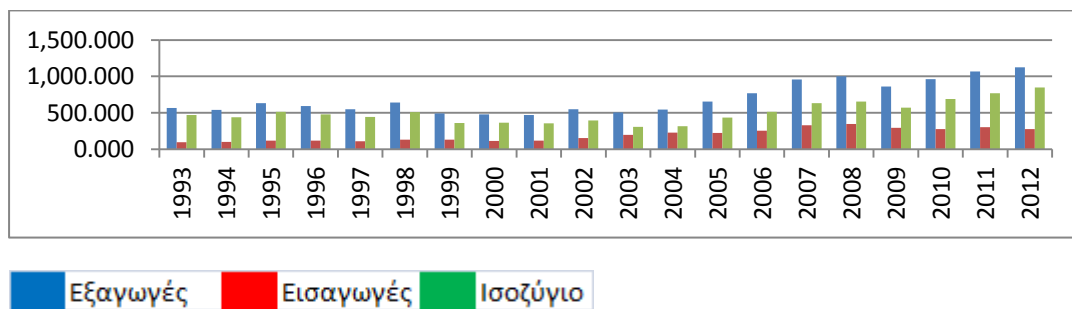
Διάγραμμα 3.6.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

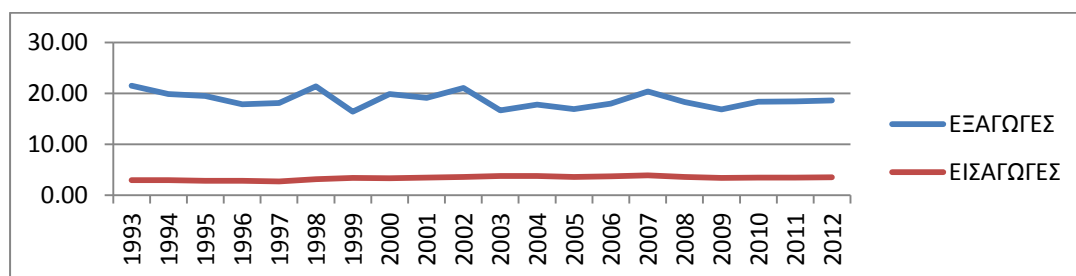
7: Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα. Η βασικότερη πλεονασματική κατηγορία για τη χώρα μας όπου οι εξαγωγές καλύπτουν το 18% των συνολικών αγροτικών εξαγωγών και υπερβαίνουν σε αξία το ένα δις ευρώ.

Διάγραμμα 3.7.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

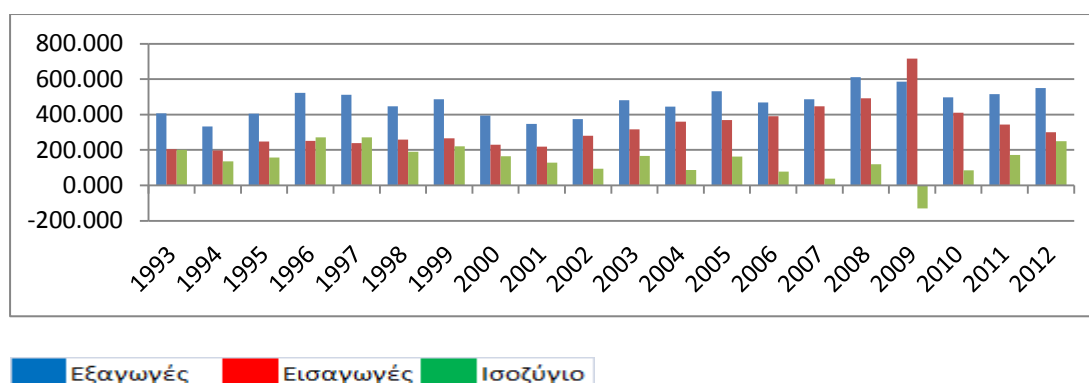
Διάγραμμα 3.7.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

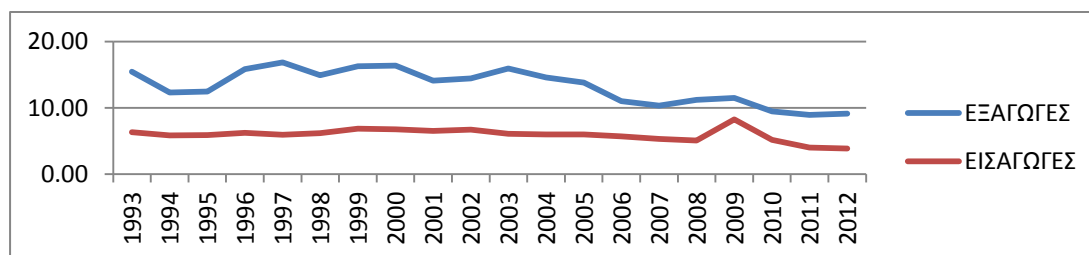
8: Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού. Μοναδική εξαίρεση στη συγκεκριμένη κατηγορία αποτελεί το έτος 2009 όπου εμφανίζεται έλλειμμα. Σε όλα τα υπόλοιπα έτη παρατηρούνται πλεονάσματα. Πριν την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ οι εξαγωγές κάλυπταν το 15% των συνολικών αγροτικών εξαγωγών. Από το 2002 το ανωτέρω ποσοστό υποχώρησε στα επίπεδα του 10%.

Διάγραμμα 3.8.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 3.8.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Ελλάδα κατά το διάστημα 1993 – 2012.

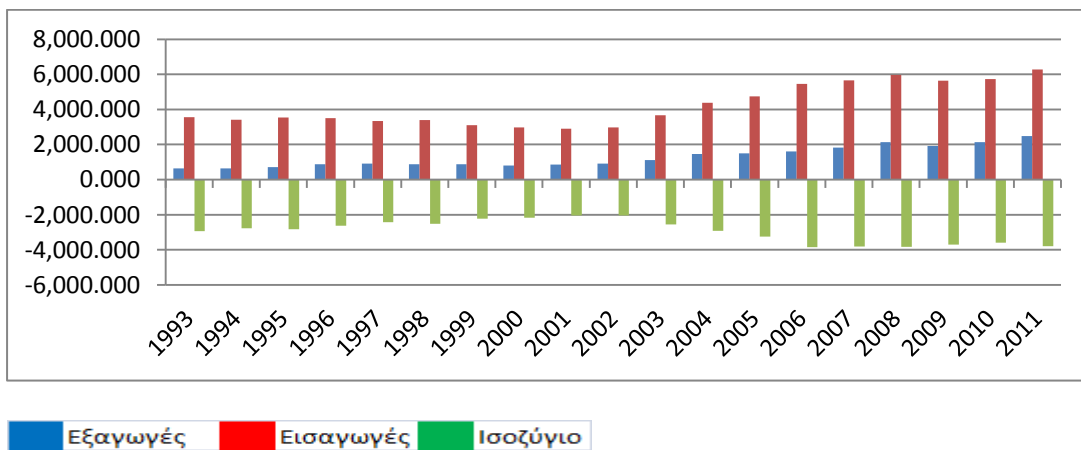
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

3.2.2 Στην περίπτωση της Ιταλίας

Οι πλέον ενδιαφέρουσες κατηγορίες είναι οι εξής:

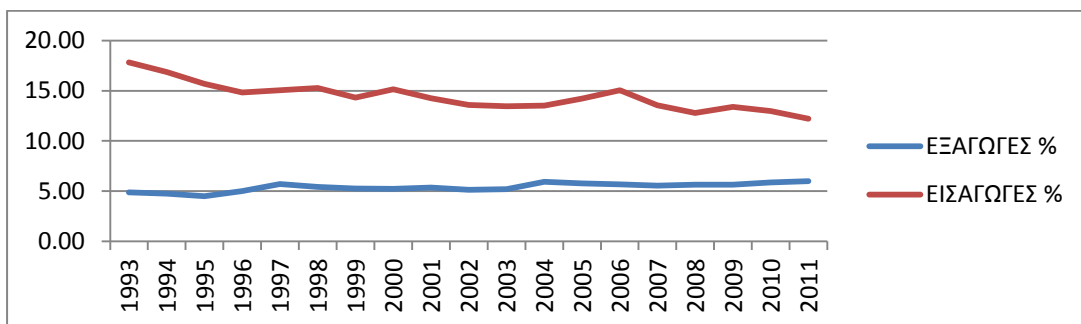
1: Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων. Παρουσιάζεται μια ανάλογη εικόνα με αυτή της Ελλάδας. Η συγκεκριμένη κατηγορία κινείται σταθερά σε αρνητικά επίπεδα με το έλλειμμα να αγγίζει τα 4 δις ευρώ το 2011. Οι εισαγωγές κρεάτων στην Ιταλία καλύπτουν το 12% των συνολικών αγροτικών εισαγωγών.

Διάγραμμα 3.9.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

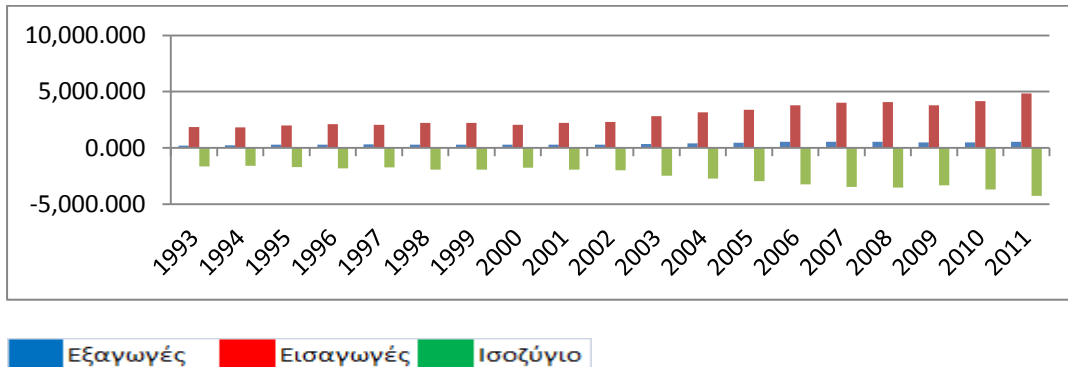
Διάγραμμα 3.9.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

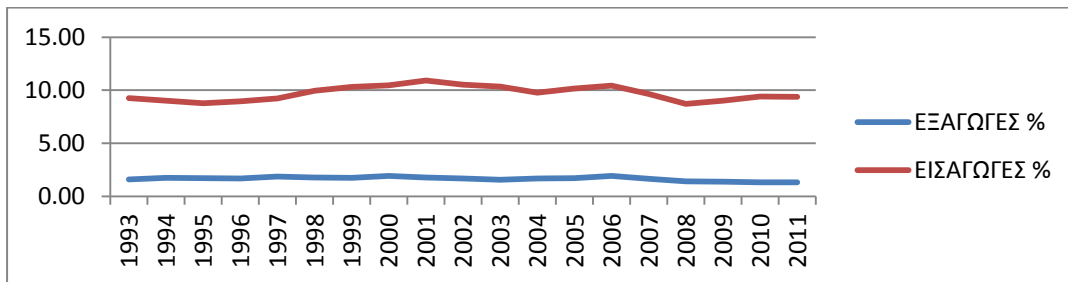
2: Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα. Η κατηγορία με το μεγαλύτερο έλλειμμα από όλες τις υπόλοιπες, το οποίο το 2011 έφτασε τα 4,27 δις ευρώ. Εμφανίζει σταθερά αρνητικό πρόσημο στο εμπορικό της ισοζύγιο για όλη την χρονική περίοδο μελέτης, με τις εξαγωγές να κυμαίνονται σε αρκετά χαμηλά επίπεδα της τάξεως του 2% επί του συνόλου των ιταλικών αγροτικών εξαγωγών. Αντιθέτως οι εισαγωγές αγγίζουν το 9% κατά μέσο όρο για όλη την εικοσαετία.

Διάγραμμα 3.10.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

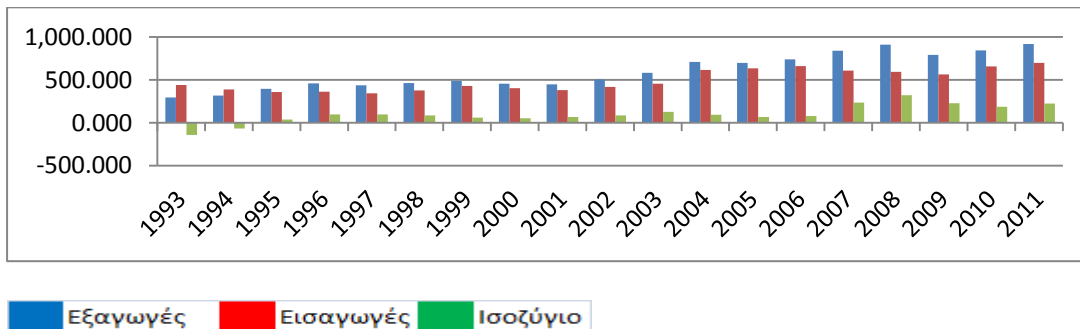
Διάγραμμα 3.10.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

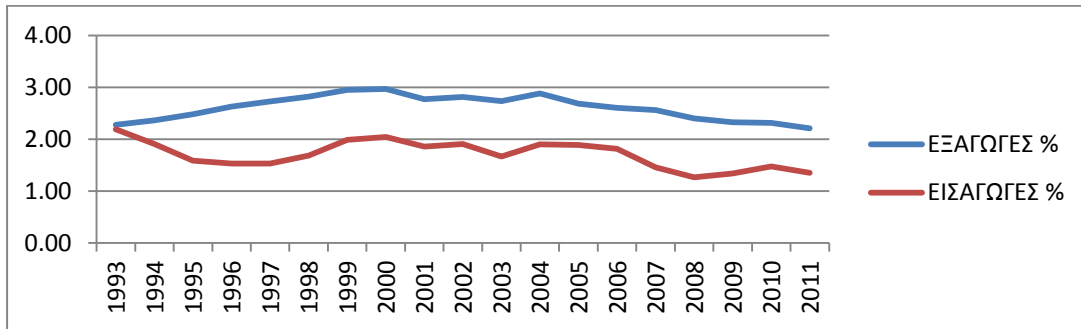
3: Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα. Μονίμως πλεονασματική κατηγορία για όλη την εικοσαετία με τις εξαγωγές να καλύπτουν το 2,5% του συνόλου των εξαγωγών του αγροτικού τομέα.

Διάγραμμα 3.11.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

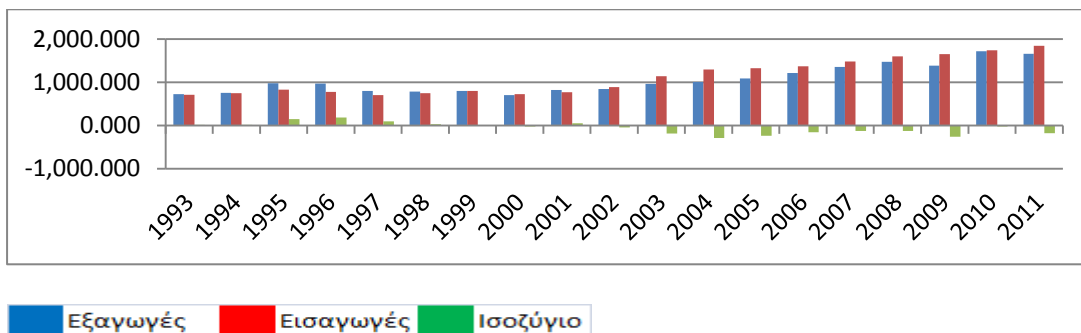
Διάγραμμα 3.11.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

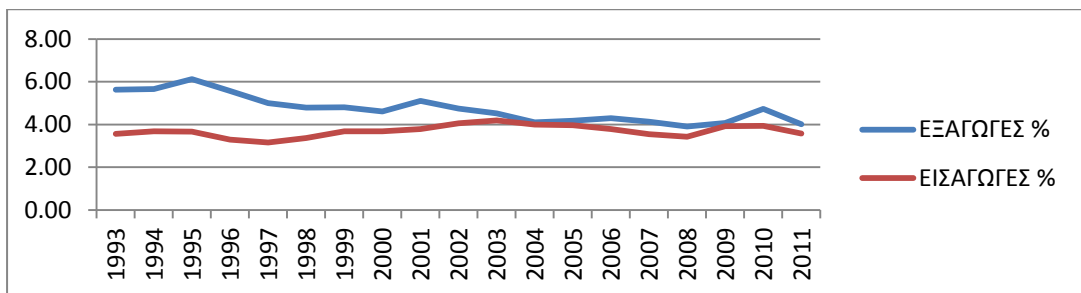
4: Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί. Το πλεόνασμα στη συγκεκριμένη κατηγορία τείνει να εκμηδενιστεί αφού παρατηρείται μια σύγκλιση μεταξύ εξαγωγών και εισαγωγών οι οποίες τα τελευταία έτη καλύπτουν το 4% περίπου του συνόλου του αγροτικού εμπορίου της χώρας.

Διάγραμμα 3.12.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

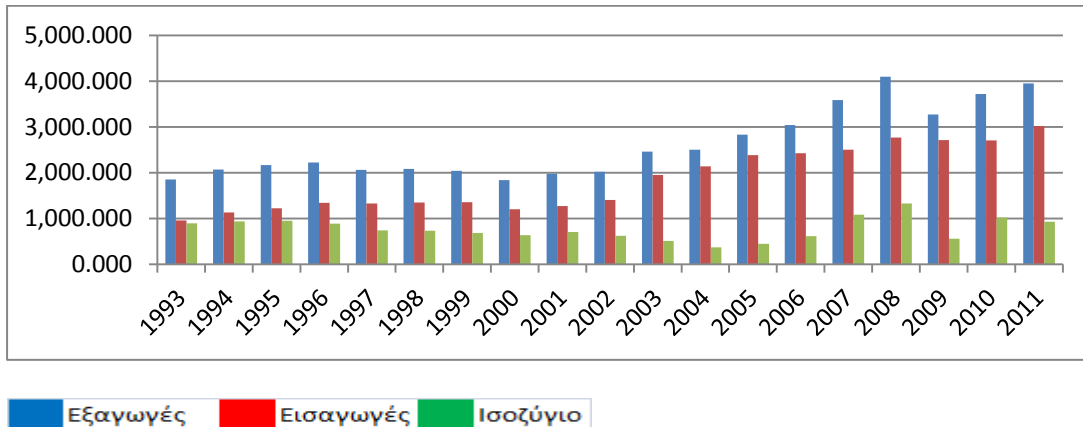
Διάγραμμα 3.12.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

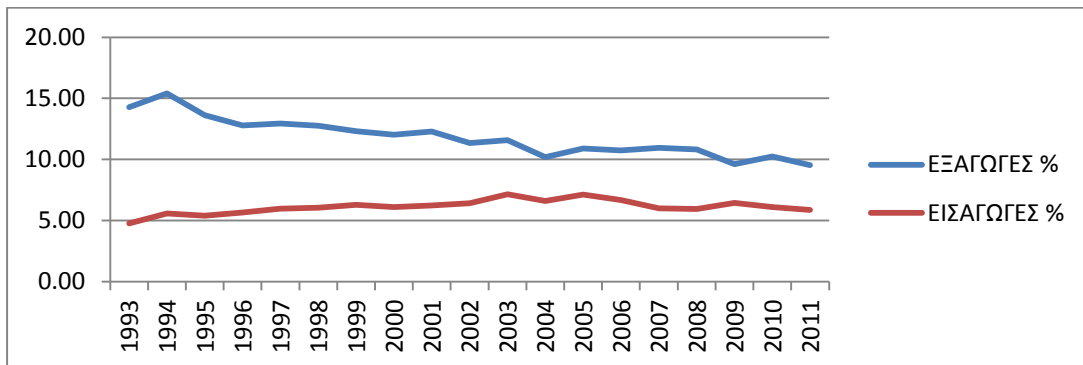
5: Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια. Σημαντική κατηγορία από τη στιγμή που οι εξαγωγές της αγγίζουν τα 4 δις ευρώ το 2011 και καλύπτουν το 10% των συνολικών αγροτικών εξαγωγών από το 2004 και έπειτα. Άξια αναφοράς είναι η μείωση του ανωτέρω ποσοστού το οποίο το 1994 έφτανε το 15%.

Διάγραμμα 3.13.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

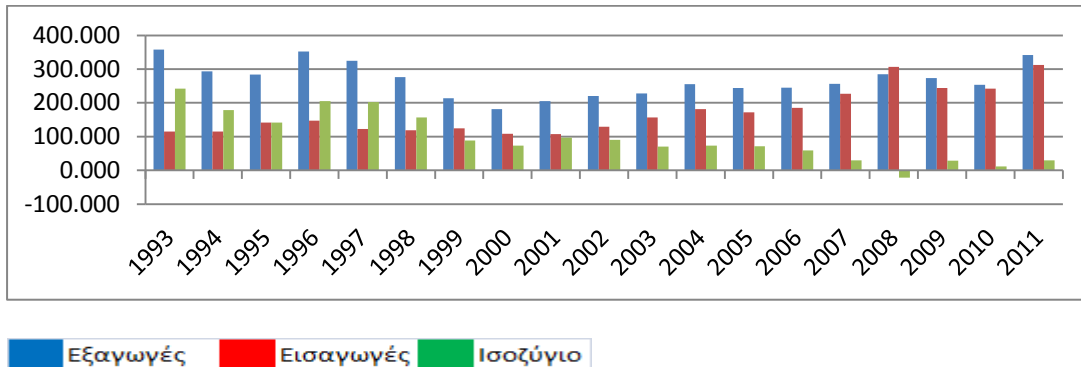
Διάγραμμα 3.13.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

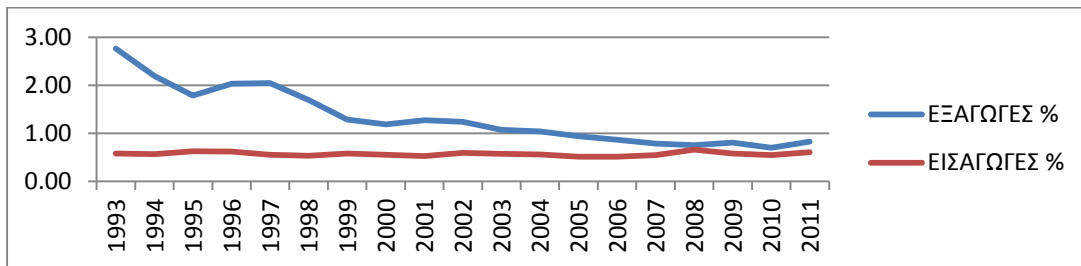
6: Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη. Το σημαντικότερο γεγονός στη συγκεκριμένη κατηγορία είναι η σύγκλιση που παρουσιάζουν οι εξαγωγές και οι εισαγωγές με το πέρασμα του χρόνου. Η πτώση των εξαγωγών τείνει να μηδενίσει το πλεόνασμα. Βεβαίως για τα δεδομένα του αγροτικού εμπορίου της Ιταλίας το ποσοστό των εξαγωγών είναι αμελητέο αφού δεν ξεπερνά το 0.83 των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων.

Διάγραμμα 3.14.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

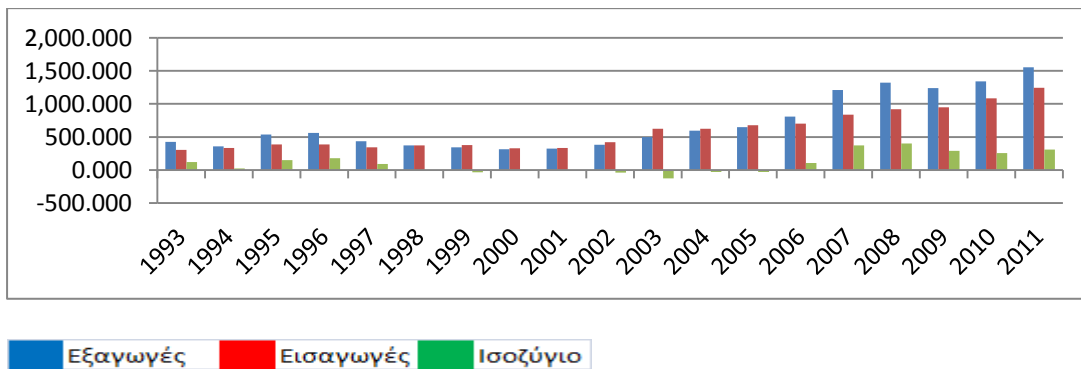
Διάγραμμα 3.14.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

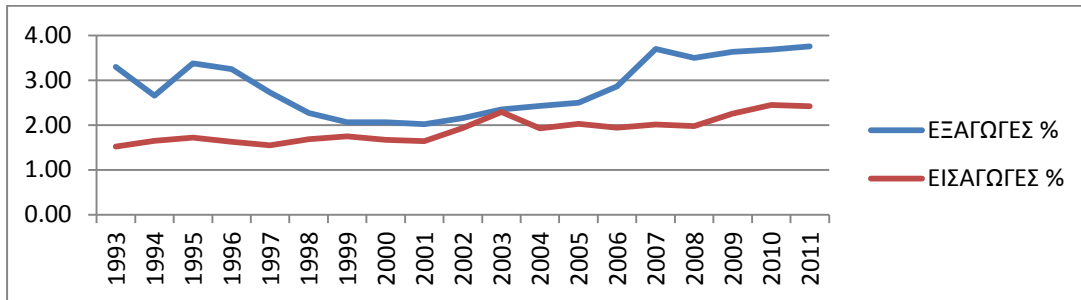
7: Κακάο και παρασκευάσματα αυτού. Από το 2006 και έπειτα η διαφορά υπέρ των εξαγωγών διευρύνεται με σταθερούς ρυθμούς καθιστώντας την συγκεκριμένη κατηγορία πλεονασματική με το ποσοστό των εξαγωγών της να αγγίζει το 3,75% του συνόλου των αγροτικών εξαγωγών.

Διάγραμμα 3.15.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Κακάο και παρασκευάσματα αυτού για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

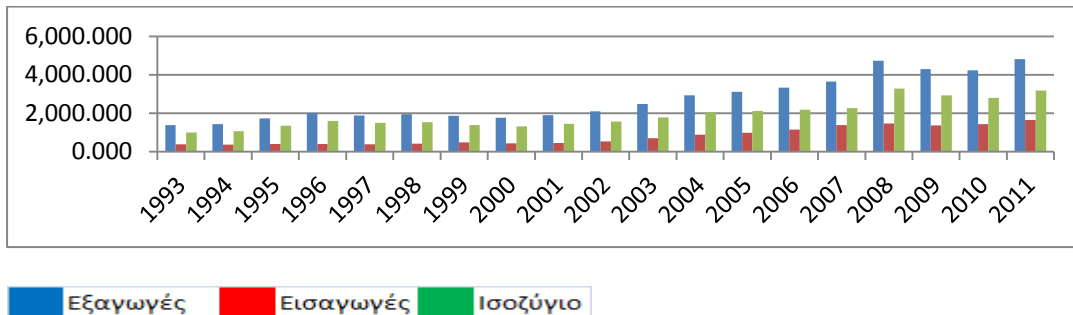
Διάγραμμα 3.15.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Κακάο και παρασκευάσματα αυτού για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

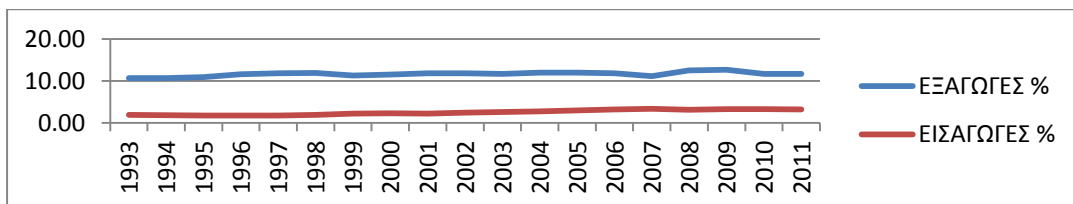
8: Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος. Αποτελεί σταθερά μια από τις σημαντικότερες πλεονασματικές κατηγορίες για την Ιταλία. Οι εξαγωγές το 2011 άγγιξαν τα 4,8 δις ευρώ καλύπτοντας το 11,5% των συνολικών εξαγωγών του αγροτικού τομέα. Το ποσοστό αυτό διατηρείται σταθερό για όλο το χρονικό διάστημα της εικοσαετίας αναδεικνύοντας την ιδιαίτερη βαρύτητα που αποδίδουν οι Ιταλοί στον κλάδο των ζυμαρικών.

Διάγραμμα 3.16.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

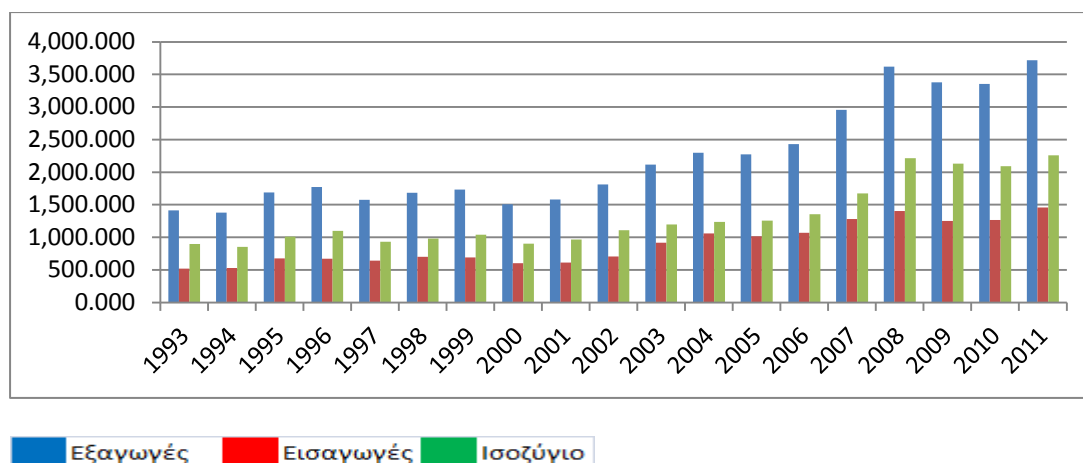
Διάγραμμα 3.16.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

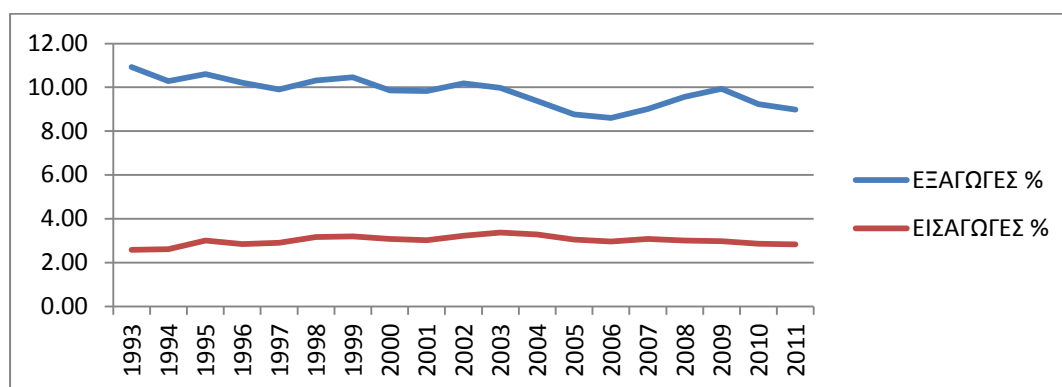
9: Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα. Αρκετά σημαντική κατηγορία όπως και η προηγούμενη, με διαχρονική αύξηση των εξαγωγών οι οποίες το 2011 έφτασαν τα 3,8 δις ευρώ διατηρώντας σχετικά υψηλό ποσοστό επί του συνόλου των αγροτικών εξαγωγών που κυμαίνεται γύρω από το 10% σε όλη την εικοσαετία.

Διάγραμμα 3.17.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

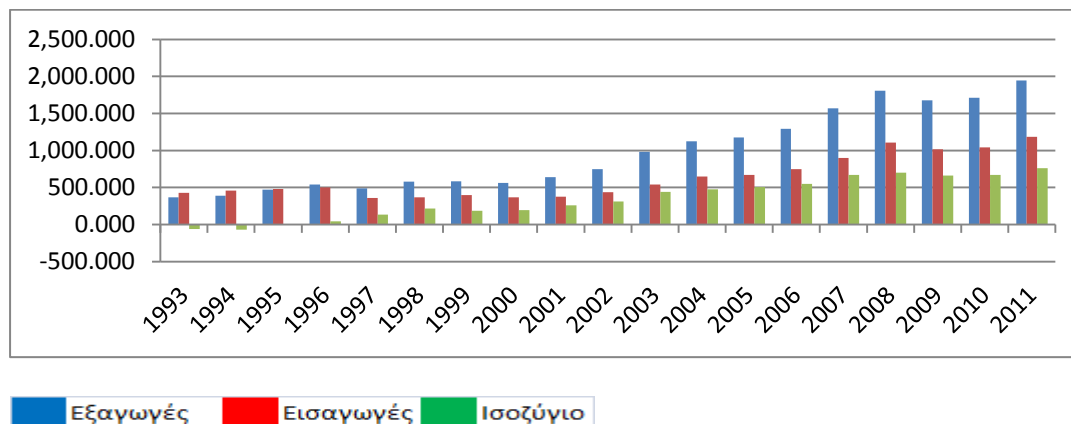
Διάγραμμα 3.17.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

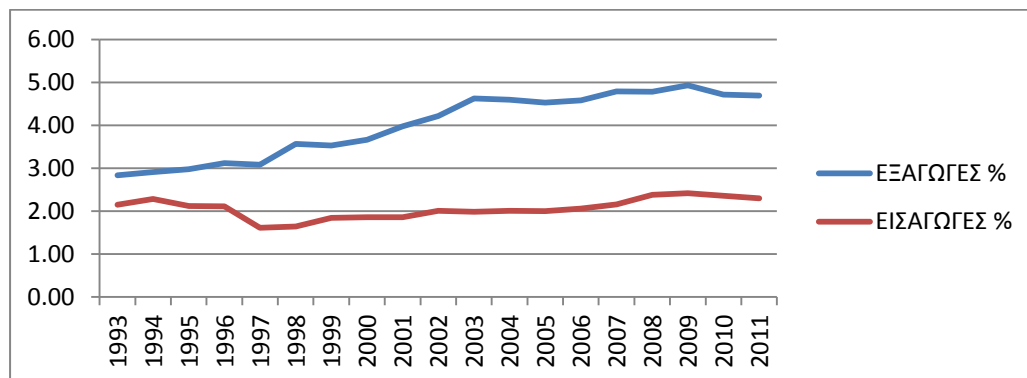
10: Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής. Εμφανίζεται μια διαχρονικά αυξητική τάση των εξαγωγών στην συγκεκριμένη κατηγορία οι οποίες από το 1993 έχουν σχεδόν τετραπλασιαστεί αγγίζοντας τα 2 δις ευρώ.

Διάγραμμα 3.18.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

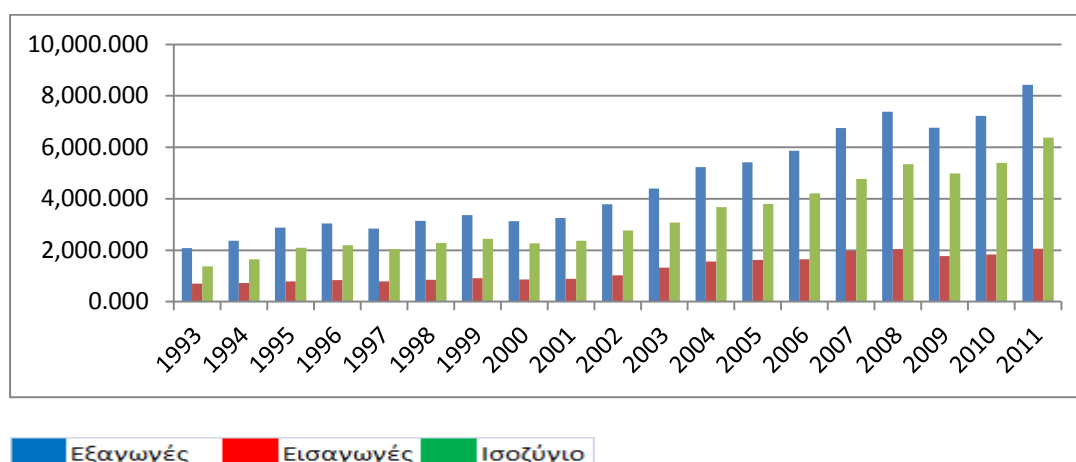
Διάγραμμα 3.18.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

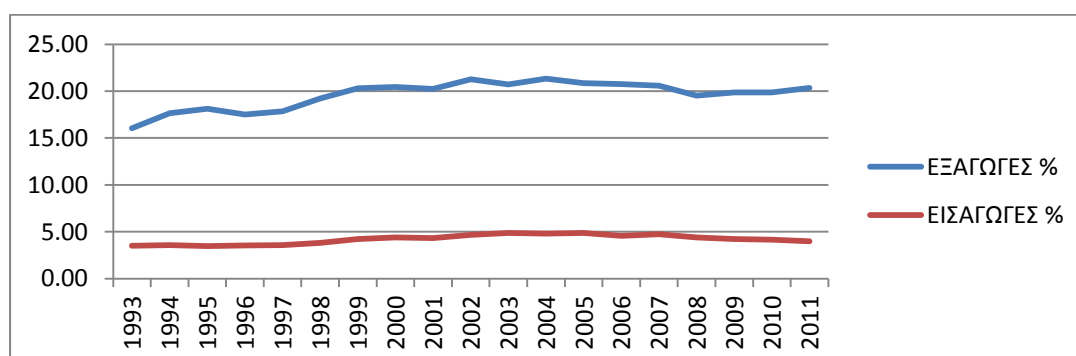
11: Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι. Αποτελεί τη ναυαρχίδα των Ιταλικών εξαγωγών. Το 2011 οι εξαγωγές σε ροφήματα ξεπέρασαν τα 8,4 δις ευρώ ποσό το οποίο συγκρίνεται με τις συνολικές εξαγωγές άλλων κρατών. Η σπουδαιότητα της συγκεκριμένης κατηγορίας αποδεικνύεται και από το ποσοστό επί του συνόλου των αγροτικών εξαγωγών το οποίο από το 2000 και έπειτα κυμαίνεται σταθερά γύρω από το 20%.

Διάγραμμα 3.19.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 3.19.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ιταλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

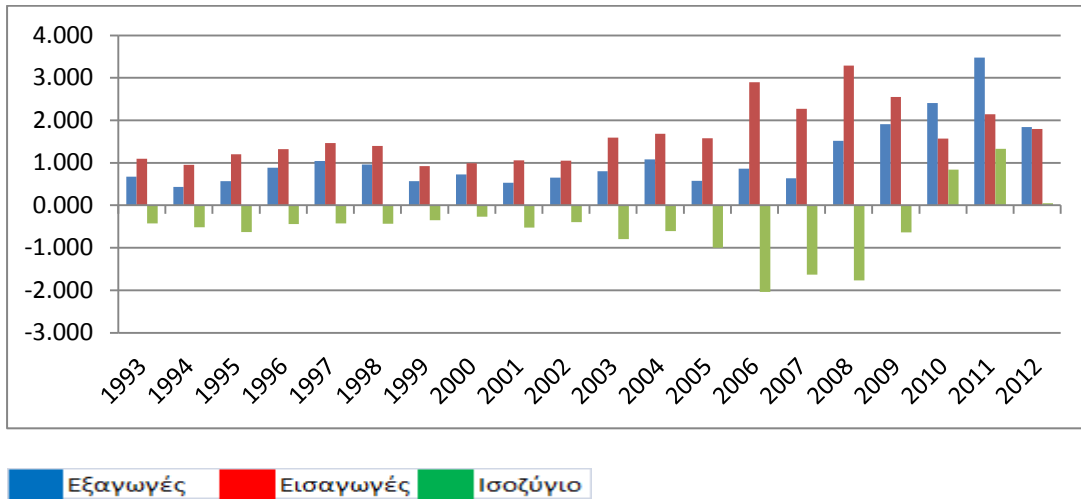
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

3.2.3 Στην περίπτωση της Πορτογαλίας

Οι κατηγορίες με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον είναι οι παρακάτω:

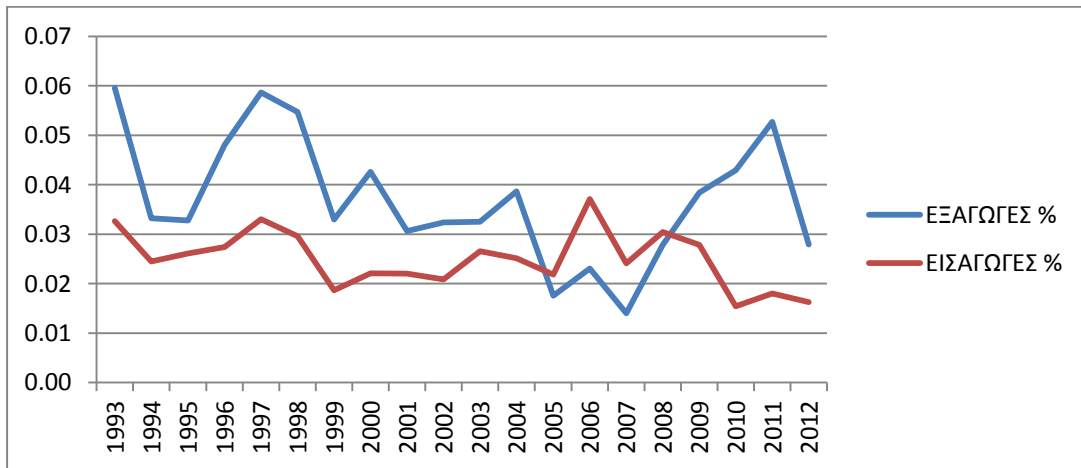
1: Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης. Η συγκεκριμένη κατηγορία είναι αμελητέα αναφορικά με το μέγεθος των εξαγωγών οι οποίες δεν υπερβαίνουν τα 3 εκατομμύρια ευρώ. Γίνεται όμως άξια λόγου αναφοράς κυρίως για την αλλαγή που παρουσιάζει στο εμπορικό της ισοζύγιο το οποίο γίνεται πλεονασματικό μετά την έναρξη της κρίσης παρουσιάζοντας αυξητικές τάσεις.

Διάγραμμα 3.20.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

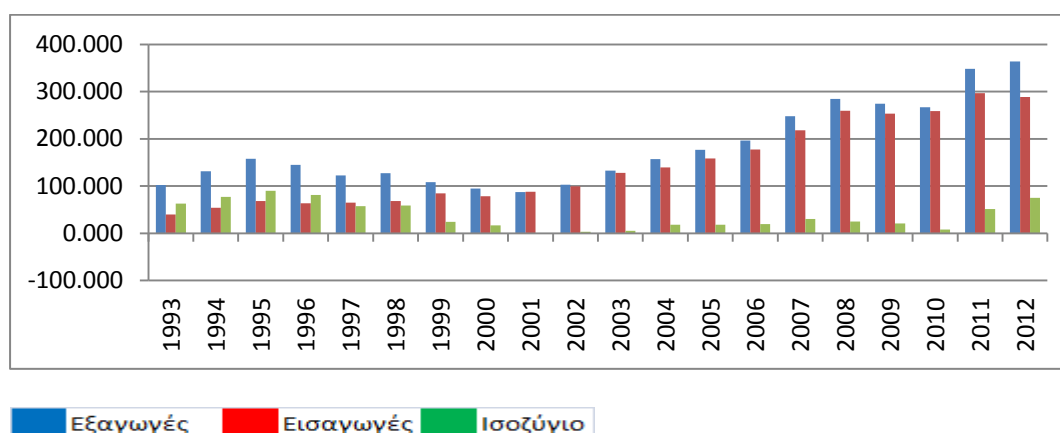
Διάγραμμα 3.20.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

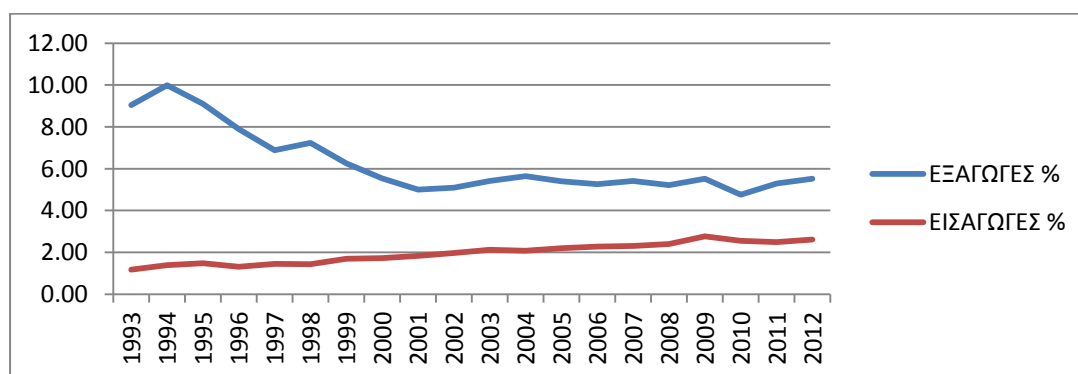
2: Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών. Σταθερά πλεονασματική κατηγορία με σαφή βελτίωση μετά την είσοδο της χώρας στην νομισματική ένωση. Τα τελευταία έτη οι εξαγωγές άγγιζαν τα 0.35 δις ευρώ και αποτελούν το 5,5% των συνολικών αγροτικών εξαγωγών.

Διάγραμμα 3.21.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

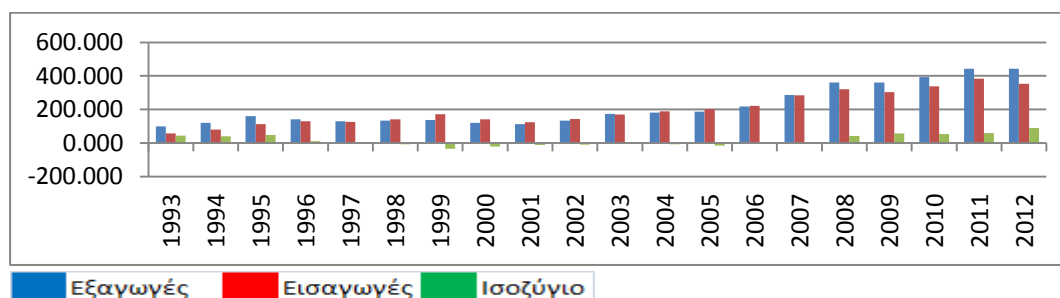
Διάγραμμα 3.21.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

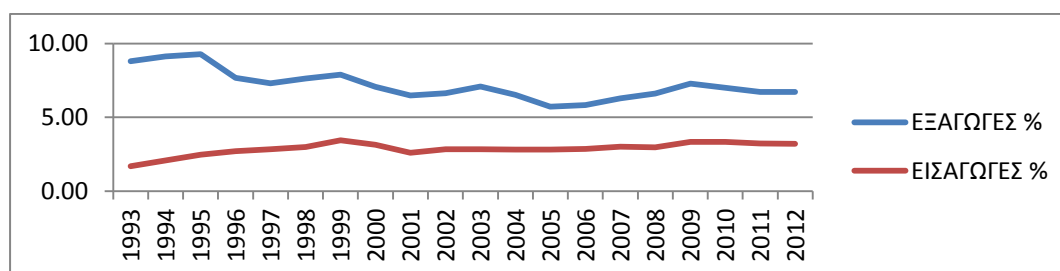
3: Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα. Όπως και με την προηγούμενη κατηγορία έτσι και σε αυτή την περίπτωση παρουσιάζονται πλεονάσματα από το 2002 και έπειτα με τις εξαγωγές να υπερβαίνουν τα 0,4 δις ευρώ διαγράφοντας ανοδική τάση καλύπτοντας το 7% του συνολικού αγροτικού εμπορίου.

Διάγραμμα 3.22.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

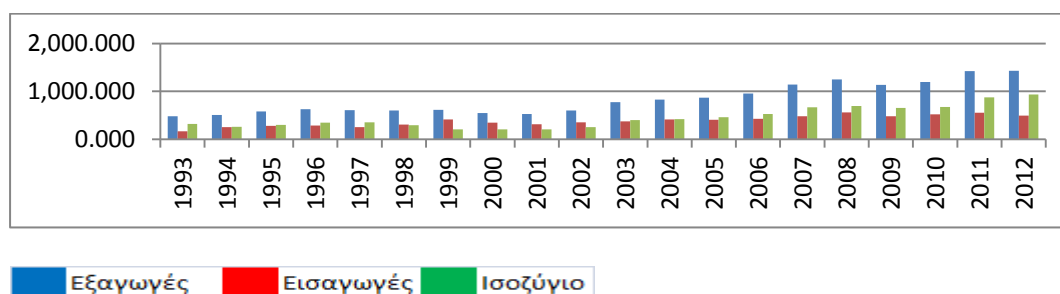
Διάγραμμα 3.22.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

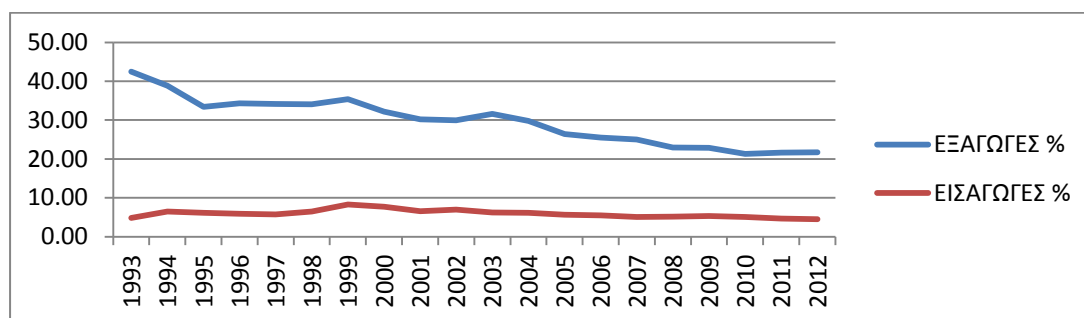
4: Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι. Η σημαντικότερη κατηγορία για την Πορτογαλία αφού οι εξαγωγές της ξεπερνούν το ένα πέμπτο των συνολικών αγροτικών εξαγωγών της χώρας αγγίζοντας το 22% με την αξία τους να υπερβαίνει το 1,4 δις ευρώ τα τελευταία δύο χρόνια. Αξίζει να σημειωθεί πως το ανωτέρω ποσοστό ήταν 42,5% κατά τις αρχές της εικοσαετίας.

Διάγραμμα 3.23.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

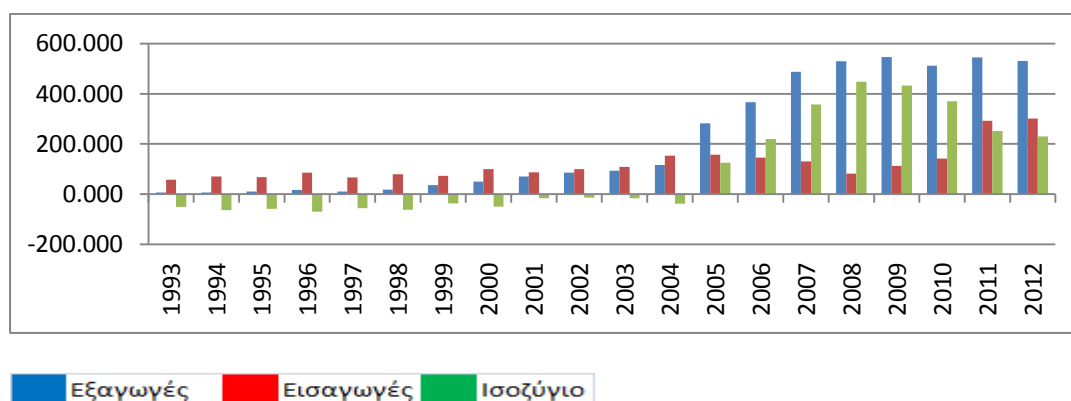
Διάγραμμα 3.23.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

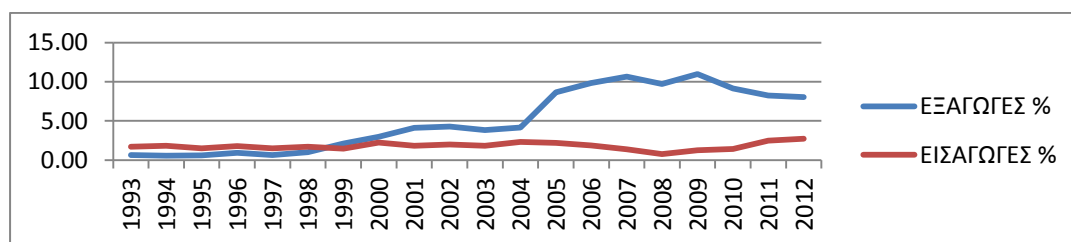
5: Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού. Από το 2004 και μετά η κατηγορία εμφανίζει εμπορικό πλεόνασμα με τις εξαγωγές να φτάνου τα 530 εκατομμύρια ευρώ παρουσιάζοντας διαχρονικά αυξητικές τάσεις. Το ποσοστό επί του συνόλου των εξαγωγών υπερβαίνει σταθερά το 8% από το 2007 και έπειτα.

Διάγραμμα 3.24.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 3.24.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Πορτογαλία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

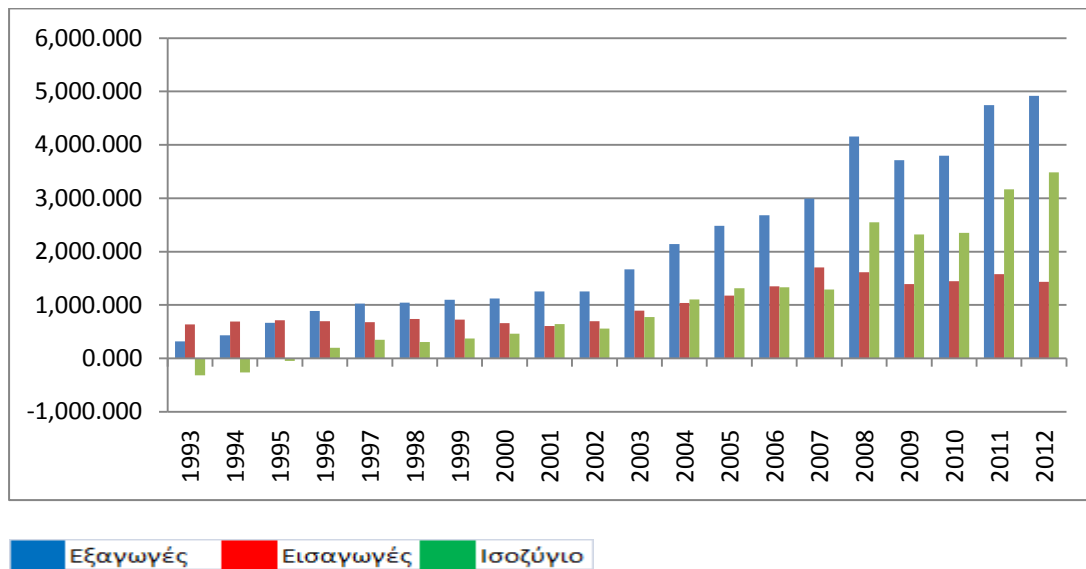
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

3.2.4 Στην περίπτωση της Ισπανίας

Όπως έχει αναφερθεί στο δεύτερο κεφάλαιο η Ισπανία είναι διαχρονικά πλεονασματική στο σύνολο του αγροτικού τομέα. Οι κατηγορίες αγροτικών προϊόντων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον είναι:

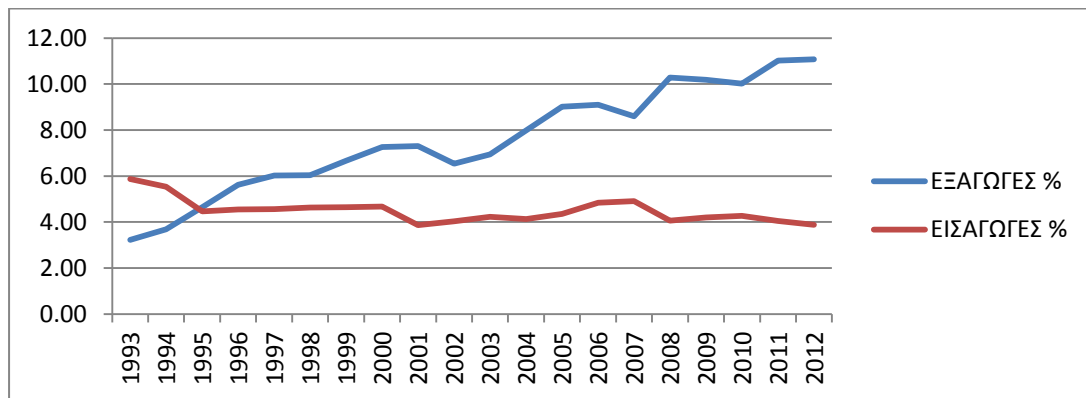
1: Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων. Η συγκεκριμένη κατηγορία είναι σταθερά πλεονασματική καθ' όλη την εικοσαετία. Το 2012 οι εξαγωγές άγγιξαν τα 5 δις. Ευρώ και το ποσοστό τους υπερέβη το 11% επί του συνόλου των αγροτικών εξαγωγών.

Διάγραμμα 3.25.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

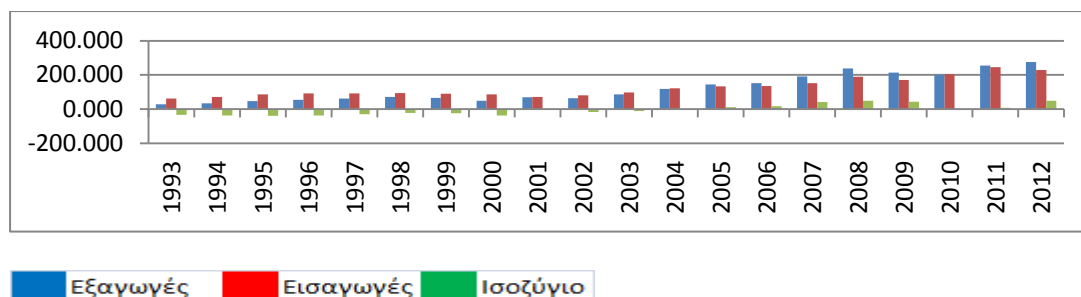
Διάγραμμα 3.25.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

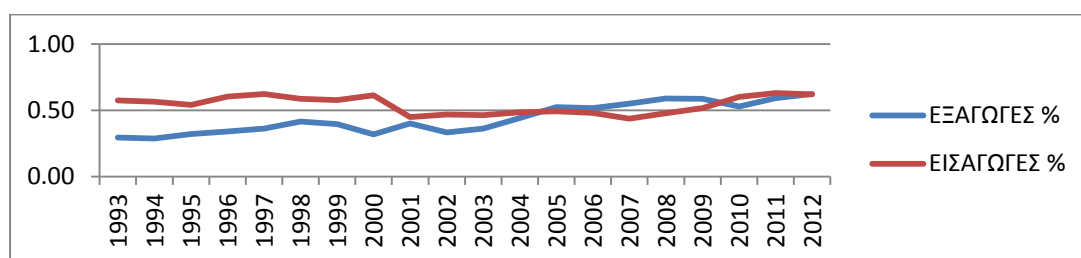
2: Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης. Πρωτοεμφανίζεται πλεόνασμα από το 2005 και μετά. Η συγκεκριμένη κατηγορία δεν διαδραματίζει σημαντικό ρόλο γιατί οι εξαγωγίμες ποσότητες θεωρούνται αμελητέες για τα επίπεδα της Ισπανίας.

Διάγραμμα 3.26.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

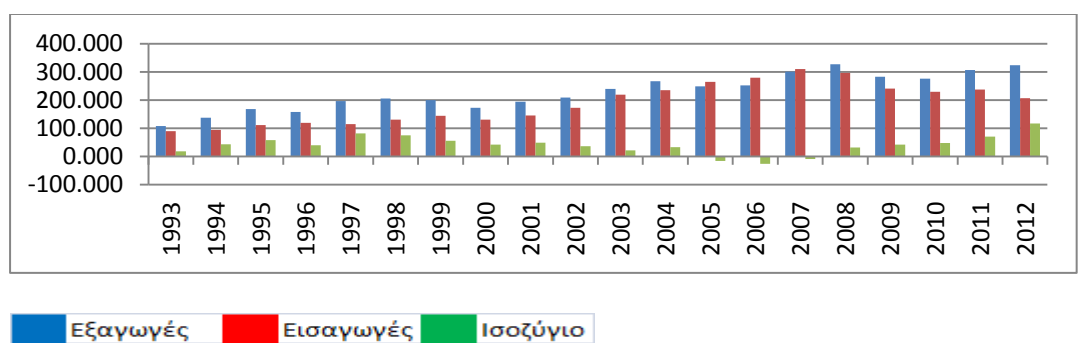
Διάγραμμα 3.26.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

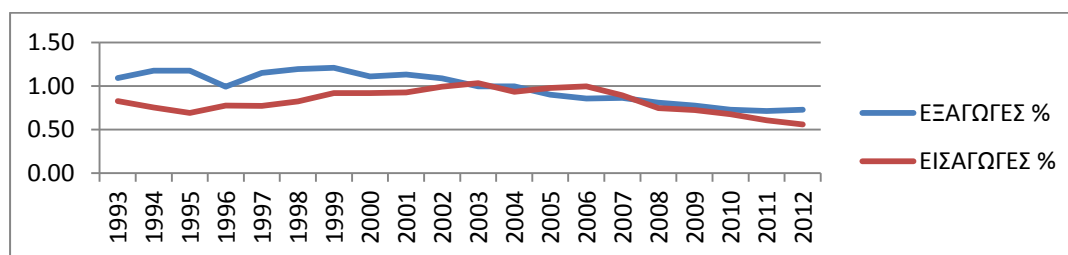
3: Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα. Εμφανίζεται πλεόνασμα με μοναδική εξαίρεση την τριετία 2005 – 2007. Παρομοίως με την προηγούμενη κατηγορία οι ποσότητες εξαγωγών δεν θεωρούνται άξιες αναφοράς.

Διάγραμμα 3.27.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

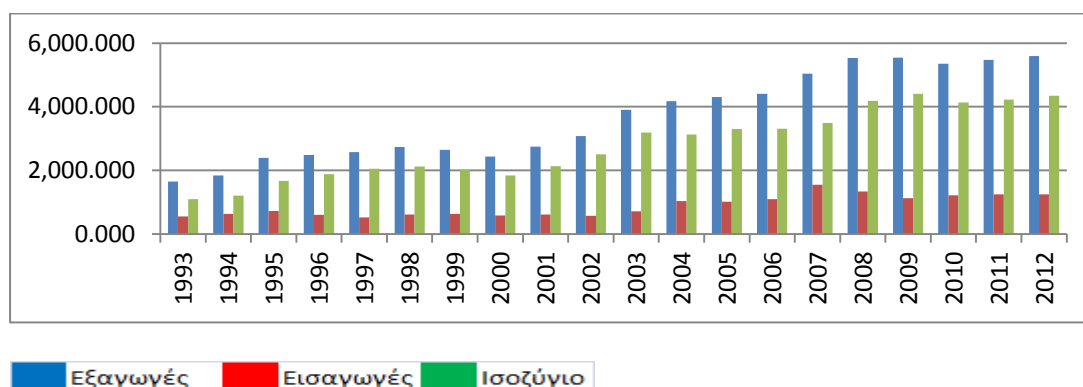
Διάγραμμα 3.27.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

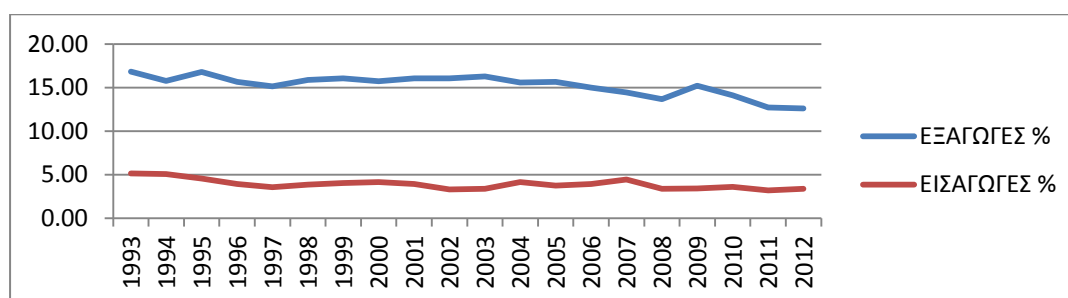
4: Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί. Μία από τις σημαντικότερες κατηγορίες καθώς οι εξαγωγές υπερβαίνουν τα 5,5 δις. το 2012. Είναι διαχρονικά πλεονασματική και οι εξαγωγές αγγίζουν το 14,5% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων.

Διάγραμμα 3.28.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

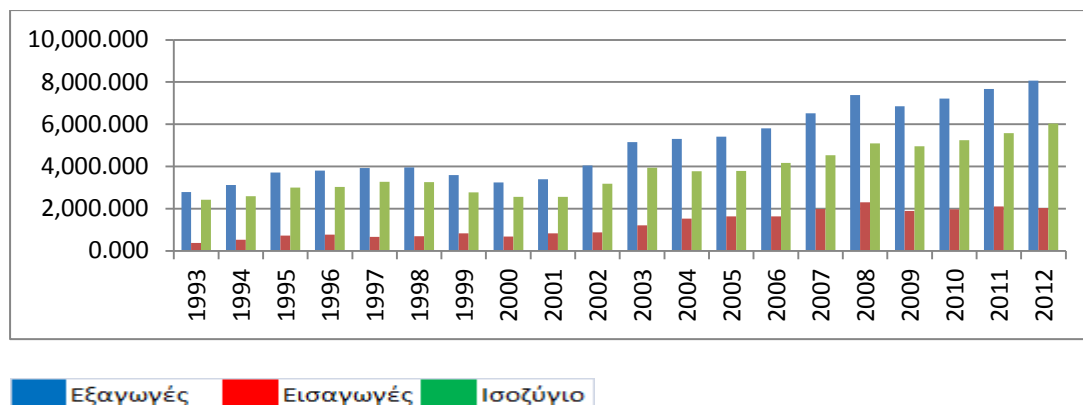
Διάγραμμα 3.28.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

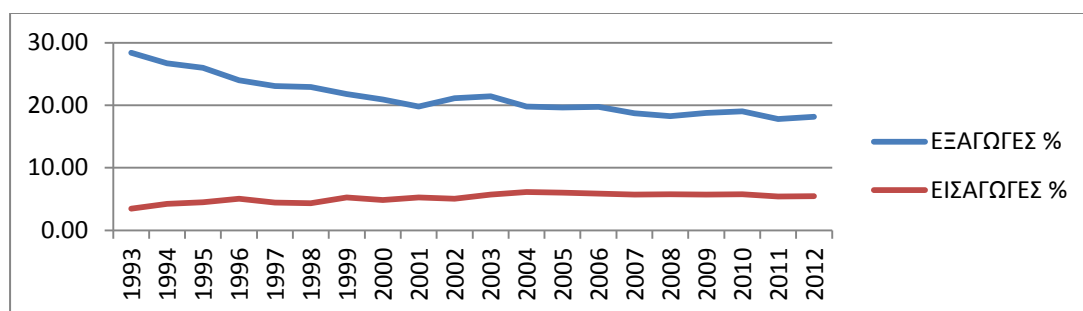
5: Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια. Με διαφορά η σημαντικότερη πλεονασματική κατηγορία, οι εξαγωγές καλύπτουν το 1/5 του συνόλου των εξαγωγών της χώρας αγγίζοντας τα 8 δις. ευρώ. Η εικόνα αυτή είναι ίδια σχεδόν για όλο το χρονικό διάστημα των τελευταίων 20 ετών καθιστώντας τους Ισπανούς έναν από τους σημαντικότερους εξαγωγείς φρούτων παγκοσμίως.

Διάγραμμα 3.29.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

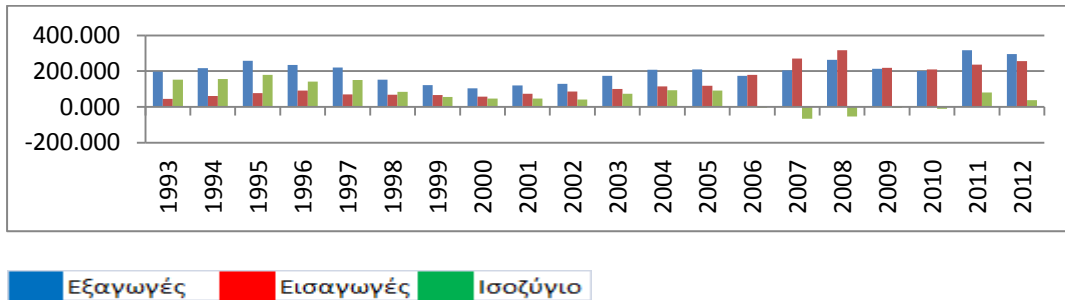
Διάγραμμα 3.29.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

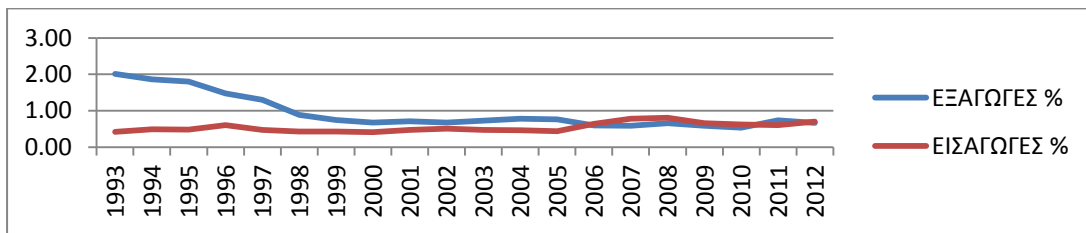
6: Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη. Παρόλο που οι ποσότητες εξαγωγών δεν είναι αρκετά μεγάλες για τα Ισπανικά δεδομένα οι κατηγορία αυτή παρουσιάζει ενδιαφέρον γιατί ήταν πλεονασματική έως το 2004 και κατά την διάρκεια της κρίσης το εμπορικό ισοζύγιο επανήλθε σε θετικό πρόσημο.

Διάγραμμα 3.30.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Προϊόντα αλευροποιίας, βόνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

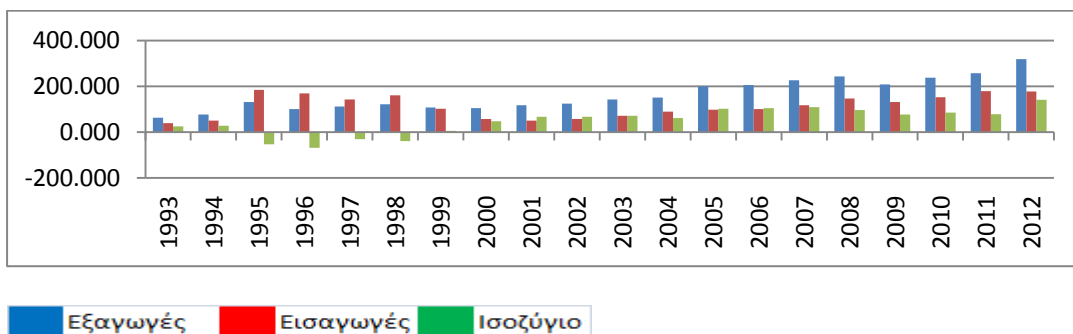
Διάγραμμα 3.30.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Προϊόντα αλευροποιίας, βόνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

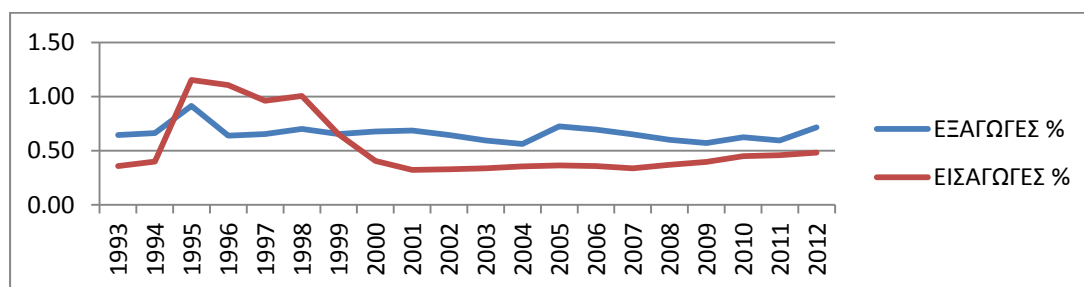
7: Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα. Υπό φυσιολογικές συνθήκες δεν θα αποτελούσε κατηγορία άξια αναφοράς καθώς οι ποσότητες εξαγωγών είναι αμελητέες αλλά είναι οι μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες ποσότητες εξαγωγών των υπολοίπων χωρών. Από το 2000 και έπειτα εμφανίζει πλεόνασμα σε μόνιμη βάση.

Διάγραμμα 3.31.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

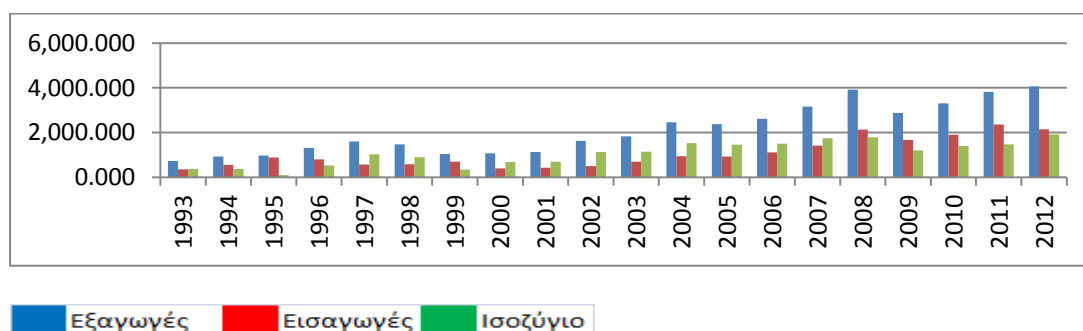
Διάγραμμα 3.31.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

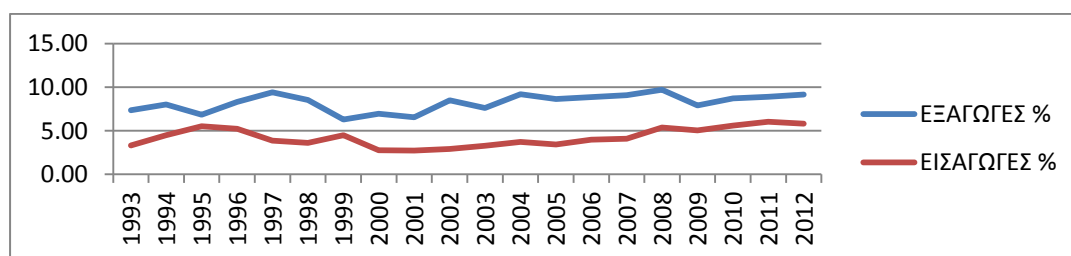
8: Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών. Αρκετά σημαντική κατηγορία και όπως και στις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες έτσι και στην περίπτωση της Ισπανίας το λάδι συμβάλει σημαντικά στις εξαγωγές οι οποίες το 2012 πλησίασαν τα 4 δις ευρώ και το ποσοστό τους ξεπερνά σταθερά το 8,5% την τελευταία πενταετία.

Διάγραμμα 3.32.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας -Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

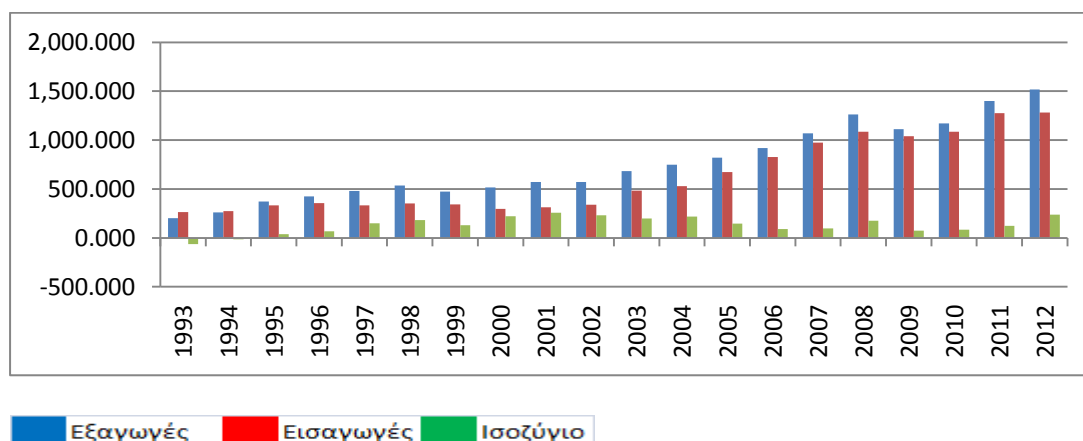
Διάγραμμα 3.32.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

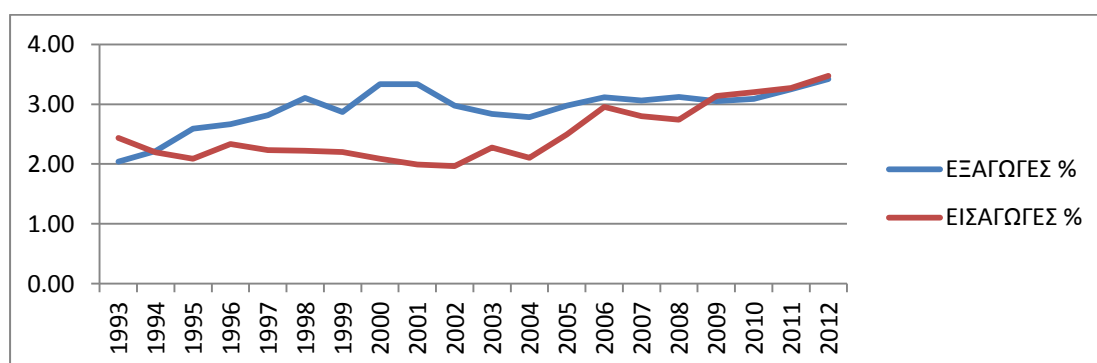
9: Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών. Πλεονασματική κατηγορία για όλη την εικοσαετία με τις εξαγωγές να αγγίζουν το 1,5 δις ευρώ και το ανάλογο ποσοστό τους να καλύπτει το 3,5% των συνολικών αγροτικών εξαγωγών. Η θετική εικόνα στη συγκεκριμένη κατηγορία οφείλεται κυρίως στον τομέα των κρεάτων.

Διάγραμμα 3.33.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

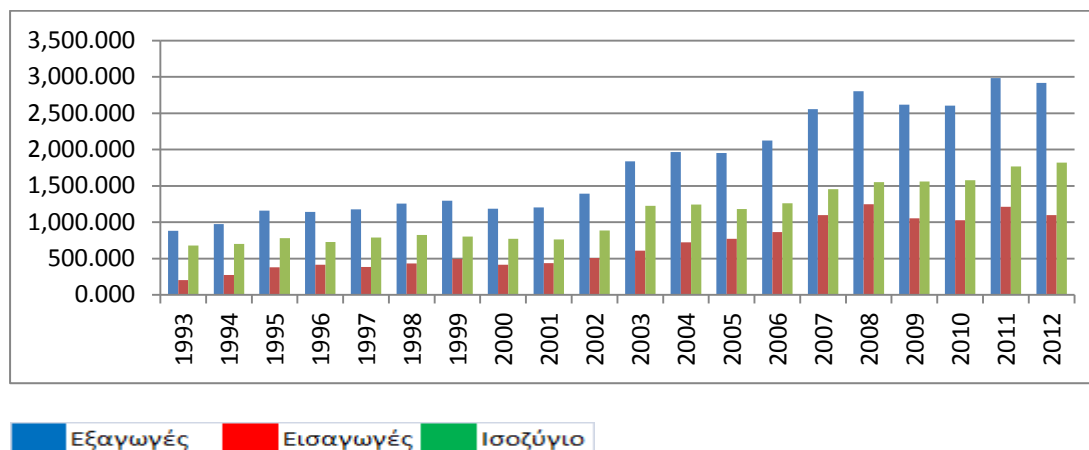
Διάγραμμα 3.33.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

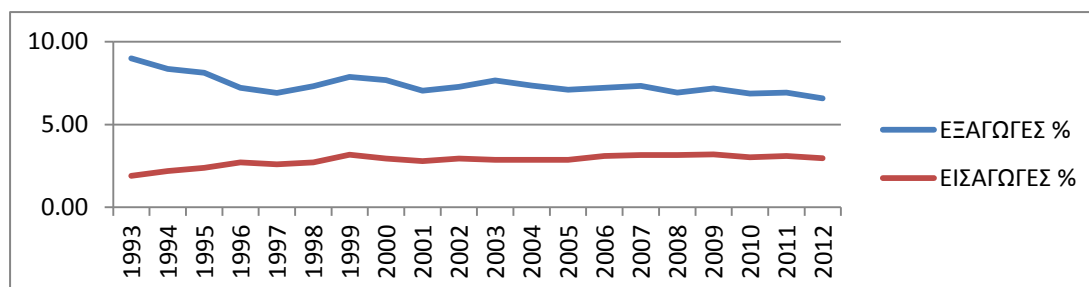
10: Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα. Όπως και στις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες έτσι και στην συγκεκριμένη περίπτωση το εμπορικό ισοζύγιο εμφανίζει σταθερά θετικό πρόσημο. Οι εξαγωγές καλύπτουν το 7% και το σύνολό τους έφτασε τα 3 δις ευρώ το 2012.

Διάγραμμα 3.34.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

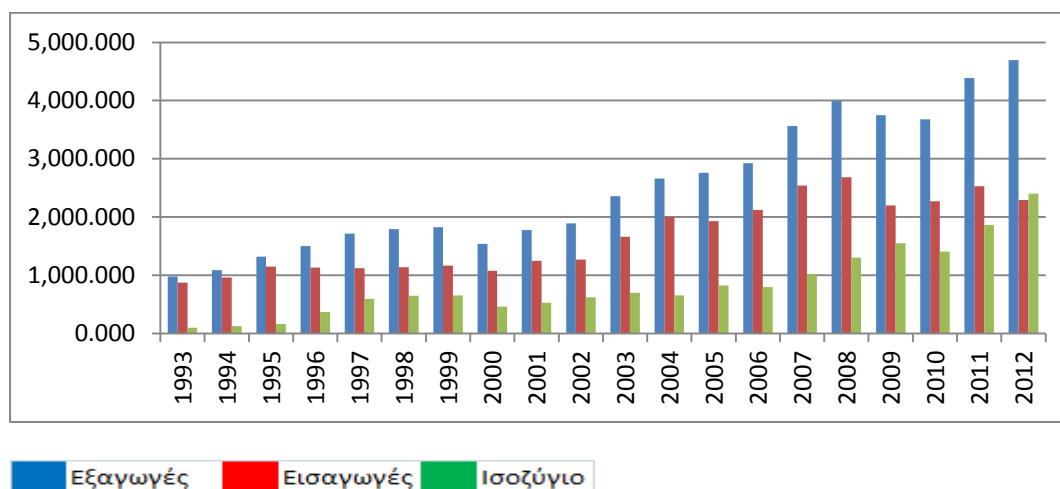
Διάγραμμα 3.34.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας - Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

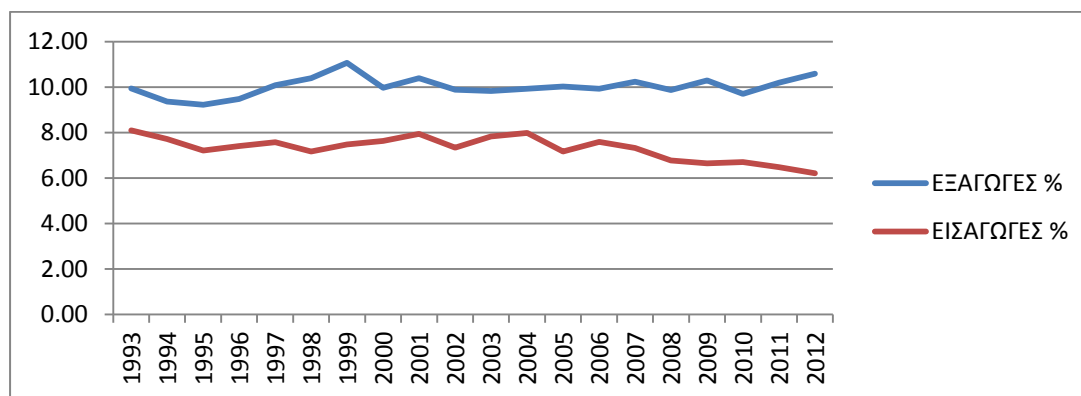
11: Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι. Σε αυτή την κατηγορία παρατηρούνται αρκετές ομοιότητες με τις ανάλογες περιπτώσεις της Ιταλίας και της Πορτογαλίας. Το αλκοόλ αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τις Ισπανικές εξαγωγές καθώς το 2012 άγγιξε τα 4,7 δις ευρώ και το ποσοστό συμβολής του στις συνολικές εξαγωγές κυμαίνεται σταθερά γύρω από το 10%. Η εικόνα της συγκεκριμένης κατηγορίας βελτιώνεται αισθητά από την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ αναδεικνύοντας την ανάπτυξη επιπέδου ανταγωνιστικότητας της Ισπανίας στον συγκεκριμένο τομέα.

Διάγραμμα 3.35.α: Διαχρονική εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου κατηγορίας - Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 3.35.β: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής επί του συνόλου των εξαγωγών και εισαγωγών της κατηγορίας -Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ισπανία κατά το διάστημα 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

4.1 Μεθοδολογία – Προέλευση δεδομένων

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η ανάδειξη της συμβολής του αγροτικού τομέα στο εμπορικό ισοζύγιο των χωρών της Ελλάδος της Ιταλίας της Πορτογαλίας και της Ισπανίας πριν και κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Η επιλογή των ανωτέρω χωρών στηρίζεται στο γεγονός ότι παρουσιάζουν αρκετά κοινά σημεία που τις χαρακτηρίζουν. Αποτελούν σχεδόν το σύνολο του ευρωπαϊκού νότου, τα σημάδια της κρίσης εμφανίστηκαν σχεδόν ταυτόχρονα και στις τέσσερις. Δύο εξ' αυτών (Ελλάδα και Πορτογαλία) εφαρμόζουν το μνημόνιο. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιήθηκαν τα εργαλεία που παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, τα εργαλεία αυτά είναι τα εξής:

- α) Εμπορικού ισοζυγίου εξαγωγών εισαγωγών
- β) Μεριδίου Αγοράς
- γ) Δείκτης Ανταγωνιστικότητας – Εξειδίκευσης

Η μέθοδος που ακολουθείται είναι ποσοτική. Το χρονικό διάστημα αφορά την τελευταία εικοσαετία και επιμερίζεται σε τέσσερις χρονικές περιόδους. Η πρώτη (Πριν την Κρίση) αναφέρεται στα έτη 1993 έως 2008. Η δεύτερη (Κατά τη διάρκεια της Κρίσης) αφορά το διάστημα 2009 έως 2012. Η τρίτη (Πριν την ΟΝΕ) αναφέρεται στα έτη 1993 έως 2001. Η τελευταία περίοδος (Μετά την ΟΝΕ) αφορά το διάστημα από το 2002 έως το 2012. Τα κομβικά χρονικά σημεία είναι η είσοδος των χωρών στην νομισματική ένωση το 2002 και η έναρξη της κρίσης το 2009.

Σημαντική παρατήρηση αποτελεί το γεγονός ότι υπάρχει ένας έντονος προβληματισμός αναφορικά με τον πραγματικό χρόνο έναρξης της κρίσης. Οι απόψεις δίστανται. Αρκετοί ισχυρίζονται πως οι κλυδωνισμοί στις συγκεκριμένες οικονομίες και ειδικότερα στην χώρα μας έγιναν εμφανείς κατά το 2010 και πως οι κοινωνικές επιπτώσεις αυτών δεν έχουν αποσαφηνιστεί ακόμα και στις μέρες μας. Επίσης δεν είναι δυνατό να διευκρινιστεί με σαφήνεια το εάν η κορύφωση της κρίσης που διανύουμε έχει επέλθει ακόμα. Συνεπώς θεωρείται σκόπιμο να εξηγηθεί η επιλογή του 2009 ως έτους έναρξης της κρίσης. Το κριτήριο επιλογής είναι αμιγώς οικονομοτεχνικό και στηρίζεται αποκλειστικά στην πρωτοεμφανιζόμενη ύφεση της Ελληνικής οικονομίας κατά το διάστημα 2008 με 2009, η οποία εξακολουθεί να υφίσταται και στις μέρες μας. Υπολογίζεται πως η συρρίκνωση του ΑΕΠ έχει ξεπεράσει το 25% την τελευταία πενταετία με παράλληλη μείωση των εισοδημάτων των νοικοκυριών άνω του 30%, σε συνδυασμό με ένα πρωτόγνωρο για τη χώρα μας ποσοστό ανεργίας της τάξεως του 27%. Συνεπώς η επιλογή του 2009 ως έτους έναρξης της κρίσης στηρίζεται αποκλειστικά σε οικονομικά μεγέθη και όχι σε κοινωνικές συνθήκες.

Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων που υπάρχει στην ιστοσελίδα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ - OECD) και αφορούσαν εισαγωγές και εξαγωγές ετησίως από το 1993 έως το 2012. Όλες οι τιμές είναι εκφρασμένες σε δολάρια \$ ΗΠΑ. Σύμφωνα με αυτή τη βάση δεδομένων, το σύνολο της οικονομίας αποτελείται από 100 υποκατηγορίες προϊόντων από τις οποίες οι πρώτες 24 αφορούν τον αγροτικό τομέα. Εσκεμμένα η πρώτη από τις ανωτέρω υποκατηγορίες (01:Ζώντα ζώα) αγνοήθηκε λόγω της απειροελάχιστης συμβολής της στο σύνολο της παραγωγής του αγροτικού τομέα. Ενδεικτικά αναφέρεται πως στη συγκεκριμένη υποκατηγορία το σύνολο των εξαγωγών και εισαγωγών δεν ξεπερνά μερικές χιλιάδες ευρώ και για αυτό το λόγο παραλείπεται για την αποφυγή λανθασμένων αναλύσεων και συμπερασμάτων. Οι υποκατηγορίες αναγράφονται στον Πίνακα 4.1.

Πίνακας 4.1 κατηγορίες αγροτικών προϊόντων σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ

ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ
ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
01: Ζώντα ζώα
02: Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων
03: Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα
04: Γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά, μέλι, βρώσιμα παραπροϊόντα ζώων
05: Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης
06: Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα
07: Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί
08: Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια
09: Καφές, τσάι, μπαχαρικά
10: Δημητριακά
11: Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη
12: Ελαιούχοι σπόροι και έλαια φρούτων, σπόρων, κόκκων
13: Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα
14: Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης
15: Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών
16: Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών
17: Ζάχαρα και προϊόντα ζαχαροπλαστικής
18: Κακάο και παρασκευάσματα αυτού
19: Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος
20: Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα
21: Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής
22: Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι
23: Υπολείμματα και απορρίμματα βιομηχανιών ειδών διατροφής και τροφές παρασκευασμένες για ζώα
24: Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Αξίζει να διευκρινιστεί πως στην συγκεκριμένη έρευνα δεν συμπεριλαμβάνονται στοιχεία του τρέχοντος έτους λόγω μη καταχώρισής τους στον ΟΟΣΑ. Ειδικότερα στην περίπτωση της Ιταλίας τα τελευταία στοιχεία αφορούν το έτος 2011.

Η αξιολόγηση των δεικτών και κυρίως των μεταβολών τους από έτος σε έτος δεν παρέχει ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον, αλλά ενέχει και σημαντικούς κινδύνους λανθασμένων συμπερασμάτων λόγω των ιδιαιτεροτήτων των αγροτικών προϊόντων (επηρεασμός παραγωγής από καιρικά φαινόμενα κ.α.). Για το λόγο αυτό, υπολογίστηκαν οι μέσοι όροι των δεικτών για τις προαναφερθείσες χρονικές

περιόδους, μέσα στις οποίες λάμβαναν χώρα γεγονότα που επηρέαζαν τις εξαγωγές και εισαγωγές σε βάθος χρόνου και άρα έχουν αντίκτυπο στην εξέταση της πορείας του εμπορικού ισοζυγίου των αγροτικών προϊόντων.

Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις παραπάνω παραδοχές για τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν, υπολογίστηκαν οι δείκτες σε δυο χωρικά επίπεδα. Το πρώτο αφορούσε την ομάδα των τεσσάρων κρατών αναφοράς (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία και Ισπανία) λόγω των κοινών χαρακτηριστικών τους. Το δεύτερο αφορούσε ένα σύνολο κρατών, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία μελετήθηκε σαν Ευρωπαϊκή Ένωση των 15 (EU15: European Union of fifteen), σαν Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 (European Union 27 countries) και σαν Ευρωπαϊκή Περιοχή γενικότερα (Euro area) και μεμονωμένες χώρες που είναι εμπορικοί εταίροι των χωρών αναφοράς. Συγκεκριμένα τις πέντε χώρες που εξάγουν τα μεγαλύτερα κατά μέσο όρο ποσοστά αγροτικών προϊόντων κατ' έτος την εικοσαετία 1993-2012, την Ιταλία, την Γερμανία, την Αγγλία, τις, Η.Π.Α. και την Ολλανδία. Καθώς επιπλέον την Κίνα και την Ρωσία λόγω του μεγέθους των αγορών τους και των προοπτικών εξέλιξης τους ως εν δυνάμει εμπορικούς εταίρους.

4.2 Υπολογισμός δείκτη Ανταγωνιστικότητας – Εξειδίκευσης (Net exports Index)

Στην παράγραφο αυτή γίνεται ο υπολογισμός του ανωτέρω δείκτη και παρουσιάζονται διαγραμματικά τα αποτελέσματα για την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ισπανία.

Σημαντικός δείκτης προσδιορισμού της εμπορικής ανταγωνιστικότητας ενός προϊόντος ή κλάδου μιας οικονομίας είναι ο δείκτης του αποκαλυπτόμενου συγκριτικού πλεονεκτήματος (Revealed Comparative Advantage Index ή RCA).

Η πρώτη εμπειρική μελέτη στον τομέα του RCA έγινε από τον Liesner ^{9,10} (1958) ο οποίος πρότεινε σαν απλό μέτρο RCA το ακόλουθο:

$$RCA_1 = \frac{X_{i,j}^k}{X_{n,j}^k}$$

όπου το X αντιπροσωπεύει τις εξαγωγές, το k είναι το υπό εξέταση προϊόν ή κλάδος, i η υπό εξέταση χώρα, n είναι ένα σύνολο χωρών σαν βάση σύγκρισης (π.χ. η Ευρωπαϊκή Ένωση) και j η συναλλασσόμενη χώρα ή ομάδα χωρών με την χώρα i και το σύνολο χωρών n.

Το 1965, ο Balassa ¹¹ βελτιώνει και εξελίσσει τον παραπάνω δείκτη. Από τότε, έχει επικρατήσει ο RCA να αποκαλείται δείκτης Balassa και να χρησιμοποιείται

εκτεταμένα εμπειρικά για να προσδιορίσει τους αδύνατους και τους ισχυρούς τομείς εξαγωγών μιας χώρας. Ο δείκτης αυτός παίρνει την εξής μορφή:

$$RCA_2 = \frac{X_{i,j}^k / X_{i,j}^t}{X_{n,j}^k / X_{n,j}^t} = \frac{X_{i,j}^k / X_{n,j}^k}{X_{i,j}^t / X_{n,j}^t}$$

όπου τα X, i, j, n και k αντιπροσωπεύουν ότι και παραπάνω ενώ το t είναι ένα σύνολο προϊόντων (ή κλάδος ή σύνολο εξαγωγών).

Ο RCA_2 μετρά τις εξαγωγές ενός προϊόντος μιας χώρας σχετικά με τις συνολικές εξαγωγές της και τις αντίστοιχες εξαγωγές ενός συνόλου χωρών. Ο δείκτης Balassa παίρνει τιμές από μηδέν έως άπειρο. Εάν $RCA_2 > 1$, η χώρα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα στο συγκεκριμένο προϊόν σε σχέση με το σύνολο των χωρών που γίνεται η σύγκριση. Αντιθέτως εάν $RCA_2 < 1$, η χώρα έχει συγκριτικό μειονέκτημα για το προϊόν αυτό. Βασικό μειονέκτημα του δείκτη είναι ότι δεν λαμβάνει υπόψη του τις εισαγωγές.

Η απουσία συνυπολογισμού των εισαγωγών από τον Balassa Index οδηγεί στην χρήση του δείκτη ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης (Net Export Index) ο οποίος αξιοποιεί και τις εισαγωγές.

Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης, δείχνει εάν υπάρχει στο εμπόριο ενός προϊόντος για μια χώρα εξειδίκευση σε σχέση με μια άλλη χώρα. Η μαθηματική μορφή του δείκτη είναι:

$$NX = \frac{X_{i,j}^k - M_{i,j}^k}{X_{i,j}^k + M_{i,j}^k}$$

όπου τα X, M, k, i και j αντιπροσωπεύουν ότι και παραπάνω.

Ο δείκτης βασίζεται στο γεγονός πως μεταξύ δύο χωρών που έχουν εμπορικές σχέσεις, η χώρα με τις ευνοϊκότερες συνθήκες παραγωγής και εμπορίας σε έναν κλάδο θα πραγματοποιεί μεγαλύτερες εξαγωγές απ' ότι εισαγωγές από την άλλη χώρα. Συνεπώς θα είναι πιο εξειδικευμένη και ανταγωνιστική στο εμπόριο του συγκεκριμένου προϊόντος από την άλλη.

Οι τιμές του δείκτη κυμαίνονται από το -1 ως το +1. Όταν η τιμή είναι ίση με τη μονάδα τότε η χώρα i είναι απόλυτα ανταγωνιστική - εξειδικευμένη στο εμπόριο του προϊόντος k σε σχέση με την χώρα j. Τιμή ίση με -1 σημαίνει απουσία ανταγωνιστικότητας για τη χώρα i, ενώ όταν η τιμή του δείκτη είναι ίση με μηδέν παρουσιάζεται ουδετερότητα.

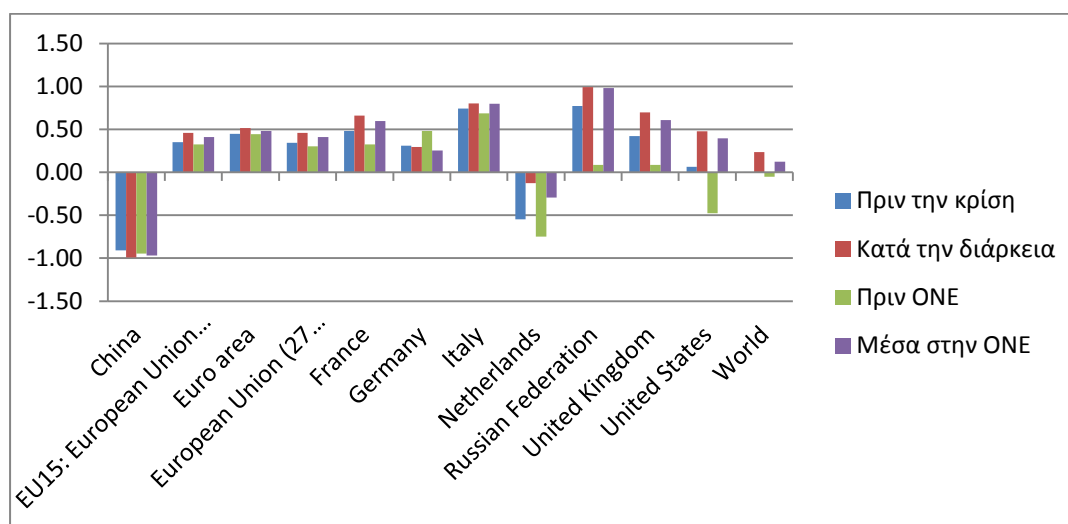
Μειονέκτημα του δείκτη μπορεί να θεωρηθεί πως αγνοεί την αυτάρκεια μιας χώρας σε ένα προϊόν, συνεπώς θα έχει μηδαμινές εισαγωγές και ενδεχομένως να

παρουσιάζει κάποιες εξαγωγές, οπότε η τιμή του θα είναι ίση με τη μονάδα. Μ' αυτό τον τρόπο συμπεραίνεται λανθασμένα πως η χώρα είναι ανταγωνιστική και απόλυτα εξειδικευμένη στο εμπόριο του συγκεκριμένου προϊόντος. Το συγκεκριμένο μειονέκτημα παρουσιάζεται πολύ σπάνια στην ανάλυση των δεδομένων μας και αυτό σε περιπτώσεις όπου δεν έχουμε πλήρη καταγραφή δεδομένων για χώρες όπως η Κίνα και η Ρωσία.

4.2.1 Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης αγροτικών προϊόντων Ελλάδας

Στην περίπτωση της χώρας μας αναλύονται ξεχωριστά για κάθε κατηγορία αγροτικών προϊόντων, οι δείκτες εξειδίκευσης οι οποίοι παρουσιάζουν κάποιο ενδιαφέρον, με σκοπό τον εντοπισμό βελτίωσης ή μη, της ανταγωνιστικότητας στον συγκεκριμένο κλάδο. Ακολουθούν τα αντίστοιχα διαγράμματα:

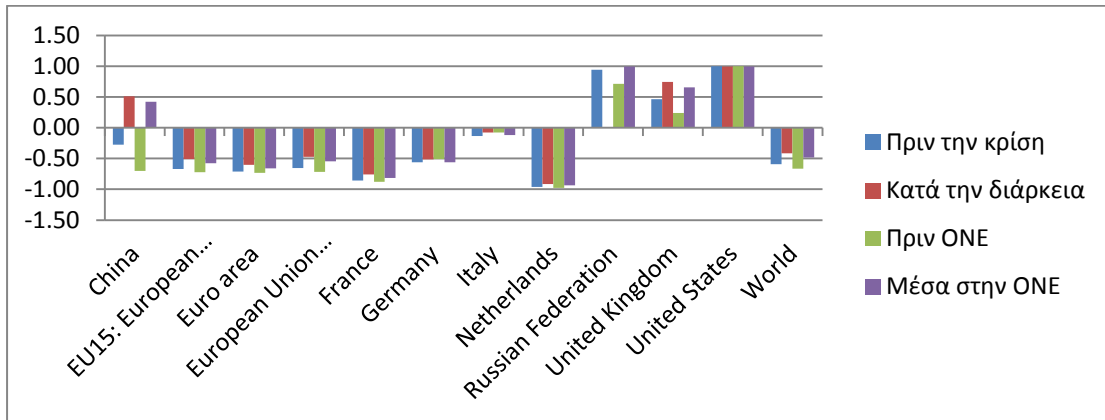
Διάγραμμα 4.1 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

1: Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα. Από της πλέον ενδιαφέρουσες κατηγορίες για τη χώρα μας καθώς οι δείκτες παρουσιάζουν βελτίωση σε όλες τις χρονικές περιόδους. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 πριν την κρίση ήταν 0,34 ενώ μετά ανέβηκε στο 0,46, παράλληλα πριν την είσοδο της χώρας στην ONE ήταν 0,30 ενώ μετά έγινε 0,41. Σε παγκόσμιο επίπεδο προ κρίσεως ήταν 0 ενώ κατά τη διάρκεια πήγε στα 0,24 και πριν την ONE -0,05 ενώ μετά 0,12. Άξια αναφοράς είναι και η μεγάλη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας μας σε σχέση με την Ολλανδία παρόλο που κινείται σε αρνητικά επίπεδα από -0,55 προ κρίσεως έφτασε στο -0,13.

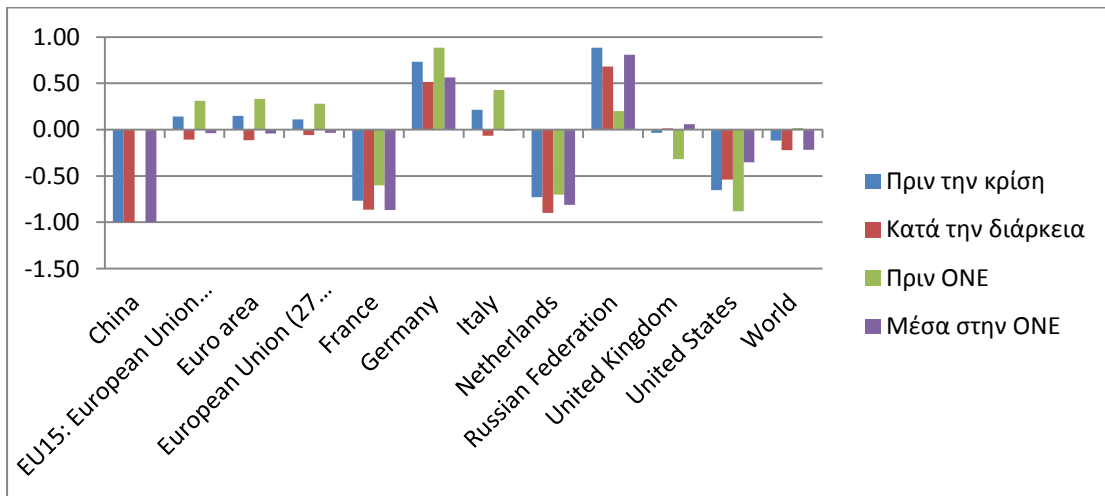
Διάγραμμα 4.2 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά, μέλι, βρώσιμα παραπροϊόντα ζώων για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

2: Παρόλο που δεν αποτελεί πλεονασματική κατηγορία, είναι άξια αναφοράς γιατί οι δείκτες ανταγωνιστικότητας βελτιώνονται σε όλα τα χρονικά διαστήματα αναφοράς.

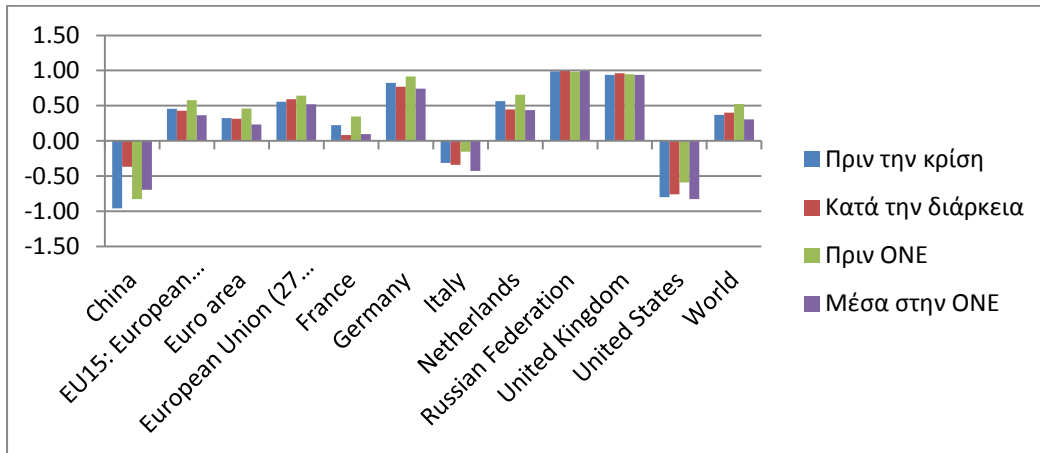
Διάγραμμα 4.3 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

3: Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί. Πλεονασματική κατηγορία με φθίνουσα πορεία σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας. Για την ΕΕ27 πριν την κρίση, ο δείκτης ήταν 0,15 ενώ κατά την διάρκεια υποχώρησε στο -0,12. Πριν την ένταξη στην ONE ήταν 0,33 ενώ μετά 0,07. Σε παγκόσμιο επίπεδο προ κρίσης ήταν -0,12 ενώ μετά -0,22. Πριν την ONE ήταν 0,02 ενώ μετά -0,22. Παρατηρείται μια γενική πτώση της ανταγωνιστικότητας και μάλιστα με μεγάλες απώλειες με ότι αυτό συνεπάγεται.

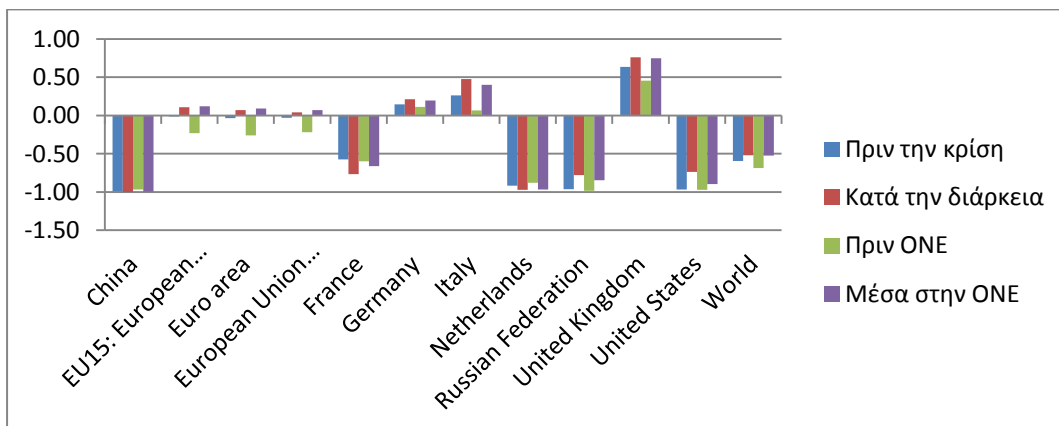
Διάγραμμα 4.4 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

4: Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια. Από τις σημαντικότερες κατηγορίες η οποία παρουσιάζει βελτίωση στην ανταγωνιστικότητα ακόμα και κατά την περίοδο της κρίσης. Για την ΕΕ27 ο δείκτης ήταν 0,55 προ κρίσης ενώ μετά ανέβηκε στο 0,59. Σε παγκόσμιο επίπεδο από 0,37 πήγε στο 0,40. Αντιλαμβανόμαστε πως στην συγκεκριμένη κατηγορία ενδεχομένως να κρύβονται ευκαιρίες περαιτέρω βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας.

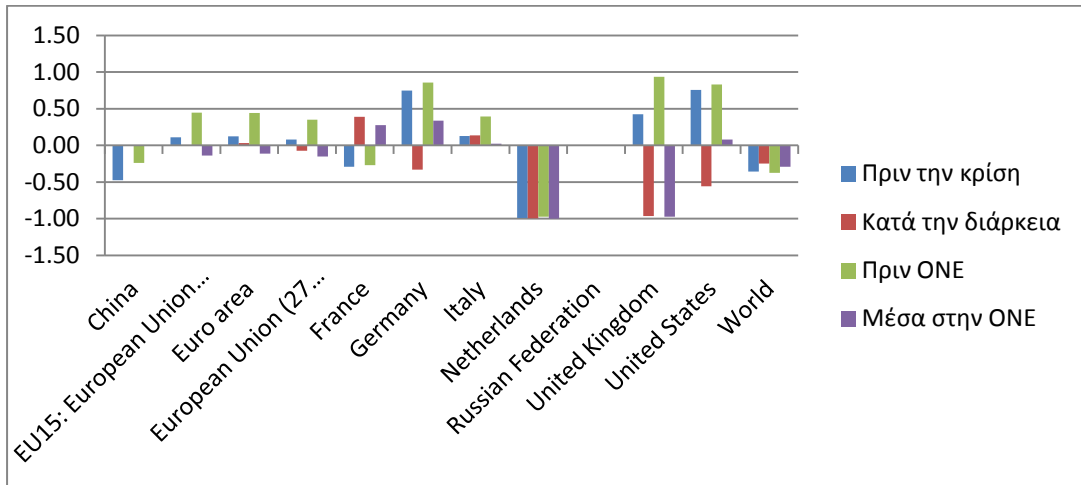
Διάγραμμα 4.5 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ελαιούχοι σπόροι και έλαια φρούτων, σπόρων, κόκκων για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

5: Ελαιούχοι σπόροι και έλαια φρούτων, σπόρων, κόκκων. Παρατηρούνται ενδείξεις βελτίωσης ιδιαίτερα μετά την ένταξη της χώρας στην νομισματική ένωση. Παρόλο που σε παγκόσμιο επίπεδο εμφανίζεται αρνητικό πρόσημο -0,60 πριν την κρίση, υπάρχει σαφή βελτίωση που οδήγησε στο -0,52 κατά την διάρκεια της κρίσης.

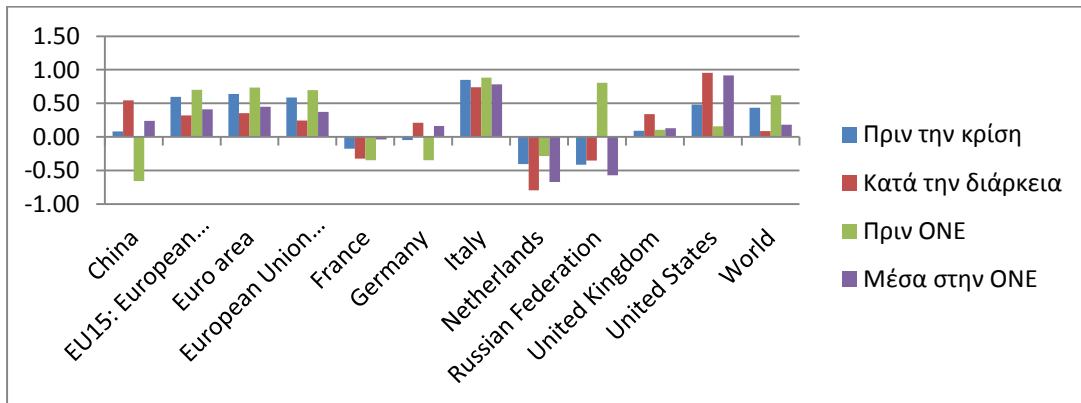
Διάγραμμα 4.6 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

6: Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης. Δεν αποτελεί σημαντική κατηγορία από άποψη μεγεθών αλλά παρουσιάζει ενδιαφέρον εξαιτίας της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου ο δείκτης από -0,36 πριν την κρίση πήγε στο 0,25 και πριν την ONE από -0,38 πήγε στο -0,29.

Διάγραμμα 4.7 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

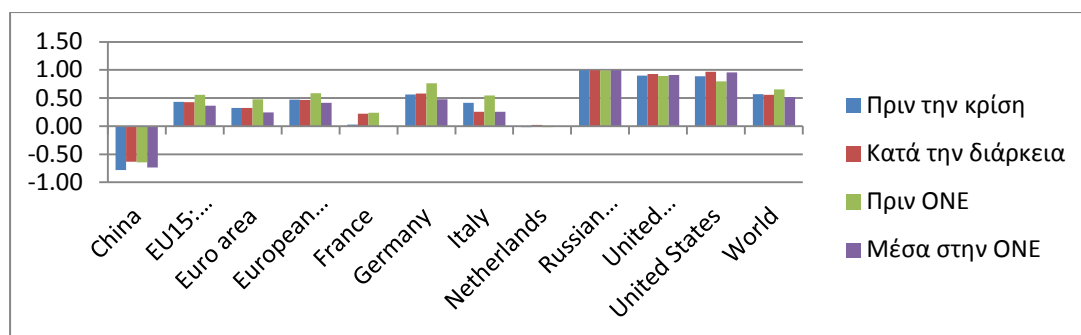

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

7: Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών. Στο παρελθόν αποτελούσε μια από τις πλέον ανταγωνιστικότερες κατηγορίες. Οι δείκτες πριν την κρίση και την ONE μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 κυμαίνονταν σε πολύ ψηλά επίπεδα της τάξεως του 0,59 και 0,70 αντίστοιχα. Η κατάσταση άλλαξε δραματικά μετά την ένταξη της χώρας στην ONE και την έναρξη της κρίσης όπου τα ανωτέρω ποσοστά υποχώρησαν στο 0,25 και 0,37. Σε παγκόσμιο επίπεδο η απώλεια της

ανταγωνιστικότητας ήταν ακόμα μεγαλύτερη γεγονός το οποίο αποδεικνύεται από την πτώση του δείκτη από 0,44 σε 0,09 για την κρίση και από 0,62 σε 0,18 μετά την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ. Το λάδι αποτελούσε παραδοσιακά ένα ανταγωνιστικό προϊόν για την χώρα μας, η πορεία του οποίου όμως διαφαίνεται φθίνουσα με την πάροδο του χρόνου.

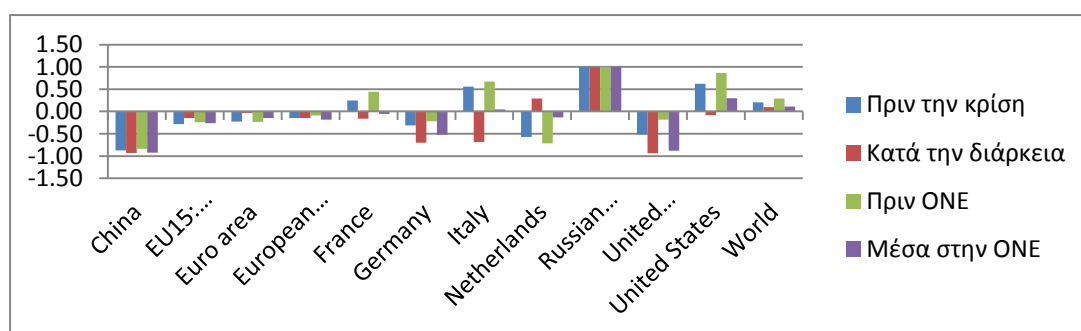
Διάγραμμα 4.8 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

8: Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα. Οι δείκτες κυμαίνονται σε σταθερά σχετικά επίπεδα όσον αφορά τα διαστήματα πριν και κατά την διάρκεια της κρίσης. Η εικόνα αλλάζει όμως με την ένταξη της χώρας μας στην ΟΝΕ όπου αναφορικά με την ΕΕ27 ο δείκτης υποχώρησε από το 0,59 στο 0,41 και αναφορικά στο σύνολο του κόσμου υποχώρησε από 0,66 σε 0,52. Σε γενικές γραμμές διαπιστώνεται μια ικανοποιητική εικόνα ανταγωνιστικότητας στην συγκεκριμένη κατηγορία.

Διάγραμμα 4.9 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

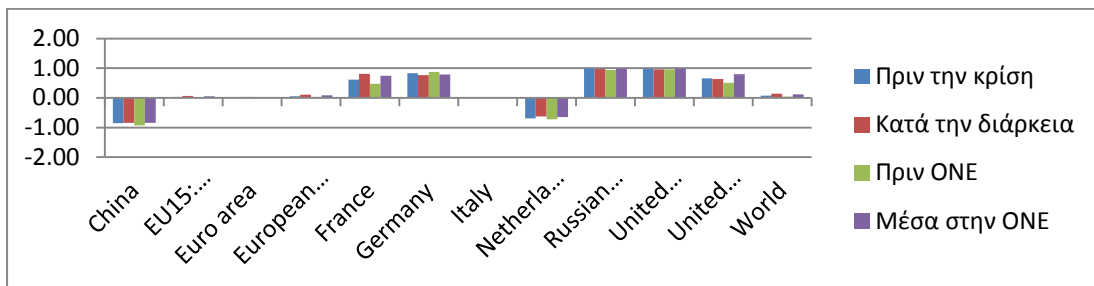
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

9: Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού. Η εικόνα είναι αντιφατική αναφορικά με την ΕΕ27, όπου παρουσιάζονται αρνητικοί δείκτες και αναφορικά με το παγκόσμιο επίπεδο όπου οι δείκτες είναι θετικοί, διαγράφοντας πτωτική τάση.

4.2.2 Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης αγροτικών προϊόντων Ιταλίας

Για άλλη μια φορά επαναλαμβάνουμε πως η Ιταλία ξεχωρίζει από το σύνολο των χωρών του Ευρωπαϊκών νότου. Τα μεγέθη σε οικονομικό επίπεδο είναι σαφώς μεγαλύτερα από αυτά των υπολοίπων κρατών. Συνεπώς, οφείλουμε να λάβουμε υπόψη μας πως οποιαδήποτε ελάχιστη μεταβολή στους δείκτες ανταγωνιστικότητας μπορεί να έχει σαφώς μεγαλύτερες επιπτώσεις σε επίπεδο μεγεθών. Ακολουθούν τα διαγράμματα των κατηγοριών με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον από ανταγωνιστική σκοπιά.

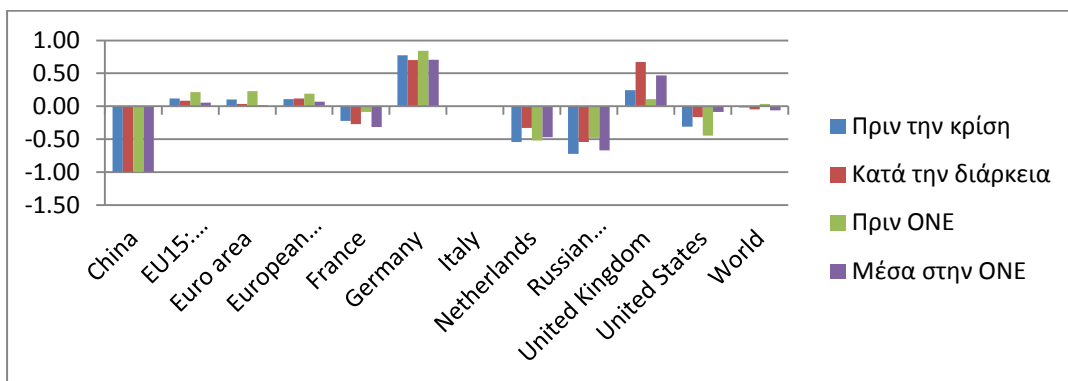
Διάγραμμα 4.10 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

1: Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα. Μπορεί οι δείκτες να κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα, οι μεταβολές τους όμως είναι αρκετά μεγάλες στην συγκεκριμένη κατηγορία καθώς υπερδιπλασιάζονται στο συνολικό χρονικό διάστημα της εικοσαετίας. Η ανταγωνιστικότητα της Ιταλίας σε σχέση με την ΕΕ27 είναι 0,10 στις μέρες μας ενώ πριν την κρίση ήταν 0,05. Πριν την ONE ήταν 0,03 ενώ μετά πήγε 0,08. Σε παγκόσμιο επίπεδο από 0,08 ανέβηκε σε 0,14 κατά την κρίση και πριν την ONE από 0,04 έφτασε 0,12.

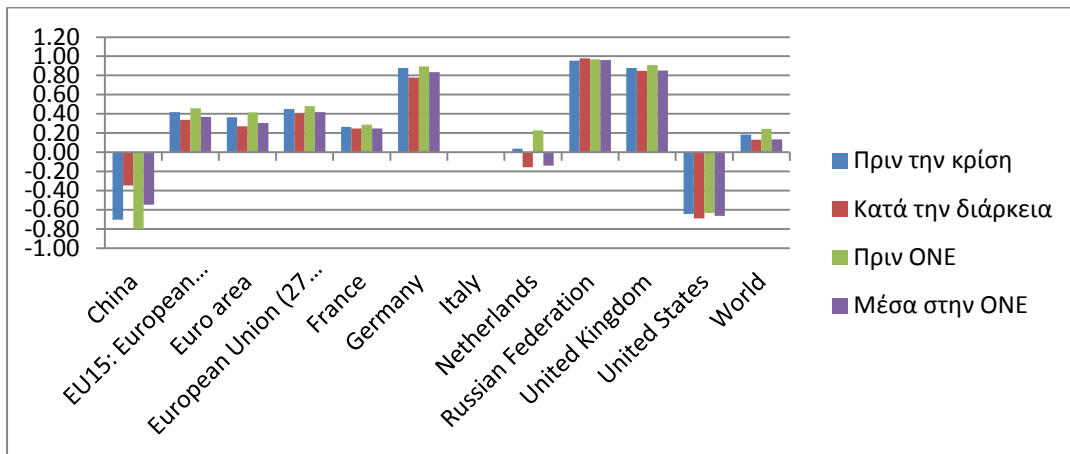
Διάγραμμα 4.11 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

2: Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί. Οι μεταβολές του δείκτη ανταγωνιστικότητας κυμαίνονται σε σταθερά επίπεδα για όλα τα χρονικά διαστήματα. Το πρόσημο τους είναι μονίμως θετικό και δεν παρουσιάζονται αξιόλογες διακυμάνσεις. Αξιοσημείωτη είναι η μεγάλη εξειδίκευση που παρουσιάζει η Ιταλία σε σχέση με την Γερμανία στο συγκεκριμένο κλάδο όπου ο δείκτης αγγίζει τα επίπεδα του 0,70.

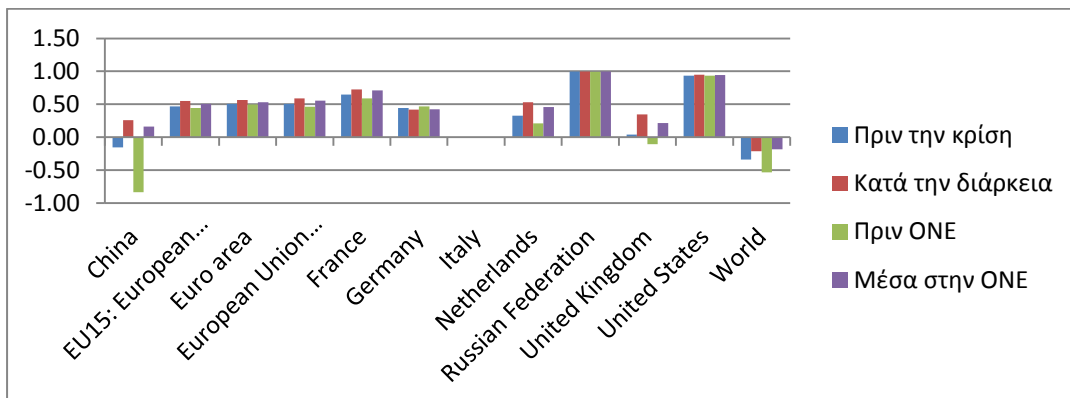
Διάγραμμα 4.12 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

3: Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια. Πριν την κρίση στην ΕΕ27 ο δείκτης ήταν 0,45 ενώ μετά 0,41. Πριν την ONE 0,48 ενώ μετά 0,42. Σε παγκόσμιο επίπεδο τόσο μετά την κρίση όσο και μετά την ONE είναι 0,13. Όπως και στην προηγούμενη κατηγορία έτσι και εδώ η Ιταλία είναι άκρως ανταγωνιστική ως προς την Γερμανία, γεγονός που αποδεικνύεται από την τιμή του δείκτη που αγγίζει το 0,80.

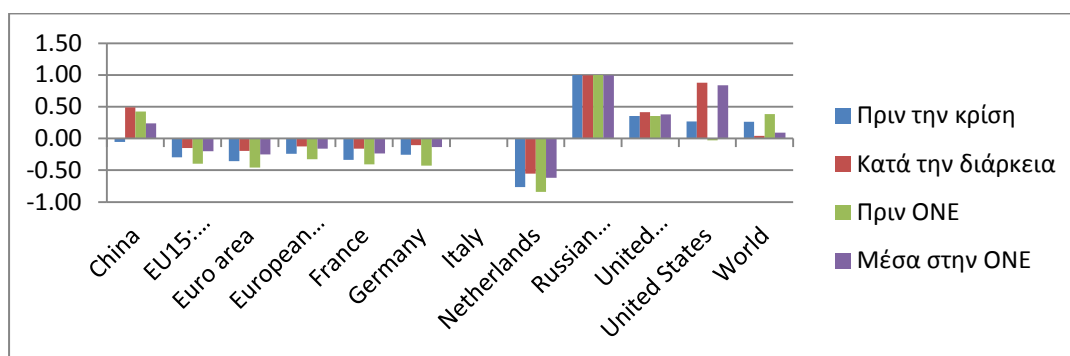
Διάγραμμα 4.13: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Καφές, τσάι, μπαχαρικά για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

4: Καφές, τσάι, μπαχαρικά. Παρόλο που η κατηγορία είναι ελλειμματική ως προς το αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο η κατηγορία αυτή είναι άκρως ενδιαφέρουσα για την αντιφατική εικόνα την οποία παρουσιάζει εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Η Ιταλία στην ΕΕ27 εμφανίζεται ικανοποιητικά ανταγωνιστική καθώς ο δείκτης φτάνει το 0,59 στην κρίση και το 0,55 μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ. Αντιθέτως, η ανταγωνιστικότητα της Ιταλίας ως προς το σύνολο του κόσμου εμφανίζει αρνητικό πρόσημο με τον δείκτη να είναι -0,21 κατά την κρίση και -0,19 μετά την ΟΝΕ. Γενικά διαφαίνονται καθαρά οφέλη για την Ιταλία μετά το 2002.

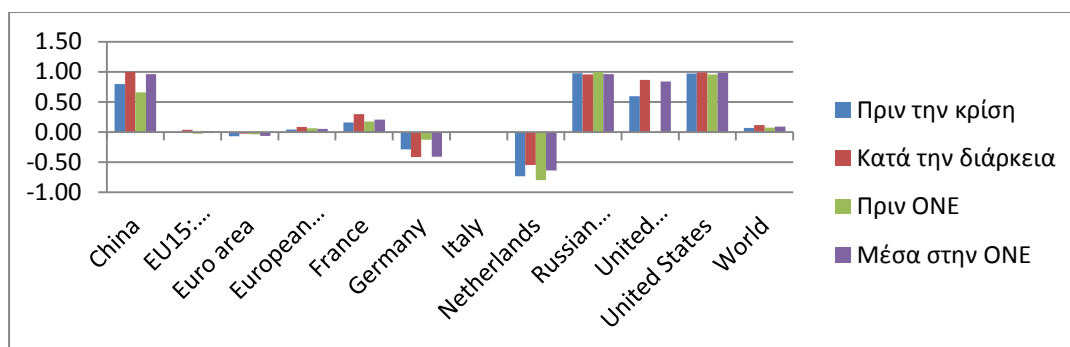
Διάγραμμα 4.14 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

5: Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη. Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας της Ιταλίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν -0,24 ενώ κατά την διάρκεια -0,12, πριν την ΟΝΕ -0,32 ενώ μετά -0,16. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση 0,26, μετά 0,04, πριν την ΟΝΕ 0,39, μετά την ΟΝΕ 0,09. Η γενική εικόνα σαφώς βελτιώθηκε στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αντίθεση με το παγκόσμιο επίπεδο όπου παρατηρείται έντονη μείωση της ανταγωνιστικότητας.

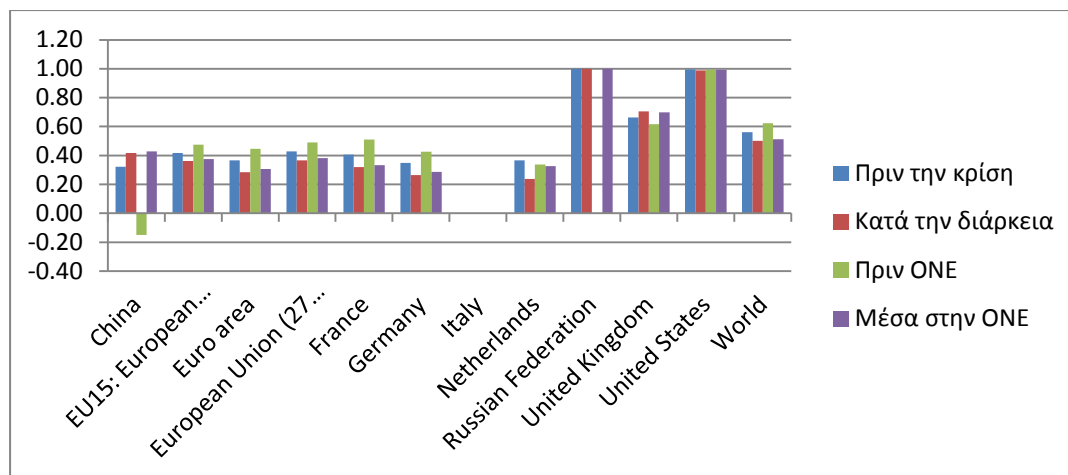
Διάγραμμα 4.15 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Κακάο και παρασκευάσματα αυτού για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

6: Κακάο και παρασκευάσματα αυτού. Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας της Ιταλίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν -0,04 ενώ κατά την διάρκεια 0,08, πριν την ΟΝΕ 0,06 ενώ μετά 0,05. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση 0,07, μετά 0,12, πριν την ΟΝΕ 0,07, μετά την ΟΝΕ 0,09. Άξια αναφοράς είναι η ανταγωνιστική σχέση με την Ολλανδία (-0,60) και την Γερμανία (-0,40).

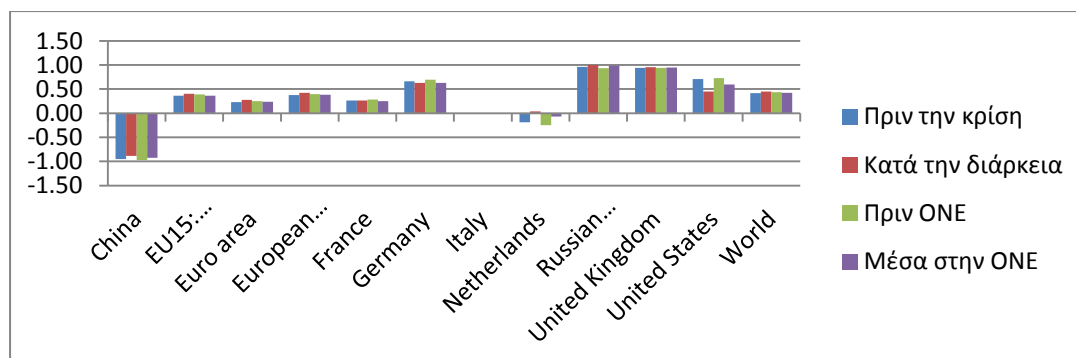
Διάγραμμα 4.16 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

7: Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος. Είναι γνωστό ότι τα ζυμαρικά είναι συνυφασμένα με την Ιταλική τους προέλευση. Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας της Ιταλίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν 0,43 ενώ κατά την διάρκεια 0,37, πριν την ΟΝΕ 0,49 ενώ μετά 0,38. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση 0,56, μετά 0,50, πριν την ΟΝΕ 0,62, μετά την ΟΝΕ 0,51. Παρόλο τις διαφαινόμενες απώλειες ανταγωνιστικότητας, η Ιταλία συνεχίζει να διατηρεί υψηλά επίπεδα στην συγκεκριμένη κατηγορία.

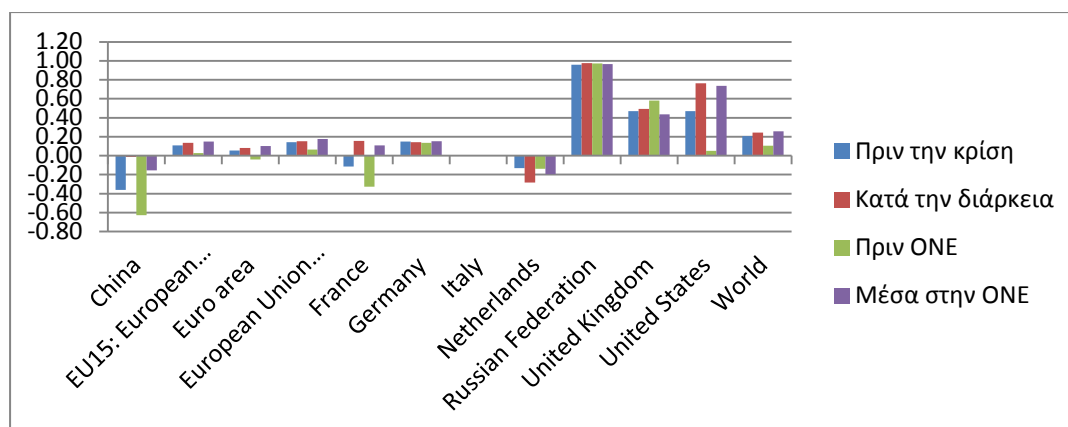
Διάγραμμα 4.17 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

8: Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα. Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας της Ιταλίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν 0,38 ενώ κατά την διάρκεια 0,42, πριν την ΟΝΕ 0,40 ενώ μετά 0,38. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση 0,42, μετά 0,45, πριν την ΟΝΕ 0,43, μετά την ΟΝΕ 0,42. Σε γενικές γραμμές παρατηρούνται σταθεροποιητικές τάσεις.

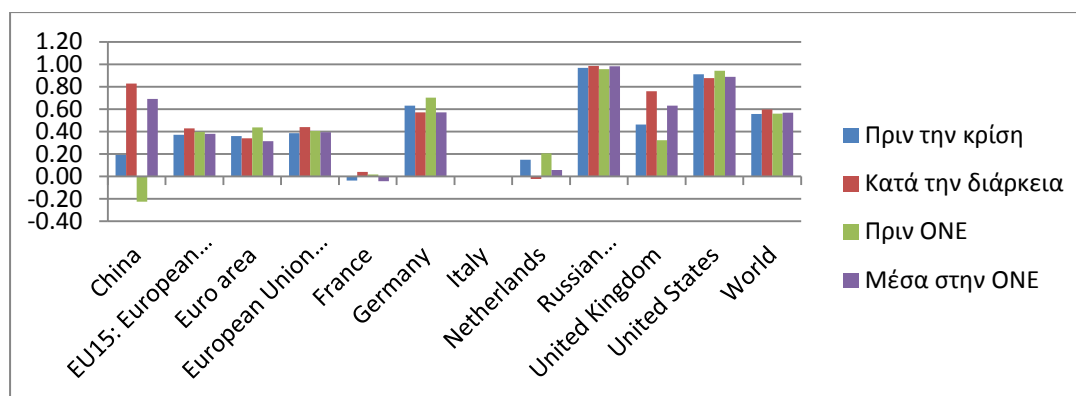
Διάγραμμα 4.18: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

9: Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής. Στην συγκεκριμένη κατηγορία η ανταγωνιστικότητα της Ιταλίας σε σχέση με την Γαλλία άλλαξε ριζικά, καθώς ο δείκτης πριν την κρίση ήταν -0,11 ενώ μετά 0,16, πριν την ΟΝΕ -0,33 ενώ μετά την ένταξη 0,11. Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας της Ιταλίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν 0,14 ενώ κατά την διάρκεια 0,15, πριν την ΟΝΕ 0 ενώ μετά 0,18. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση 0,21, μετά 0,24, πριν την ΟΝΕ 0,11, μετά την ΟΝΕ 0,26. Παρατηρείται γενική βελτίωση σε όλα τα χρονικά διαστήματα.

Διάγραμμα 4.19: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

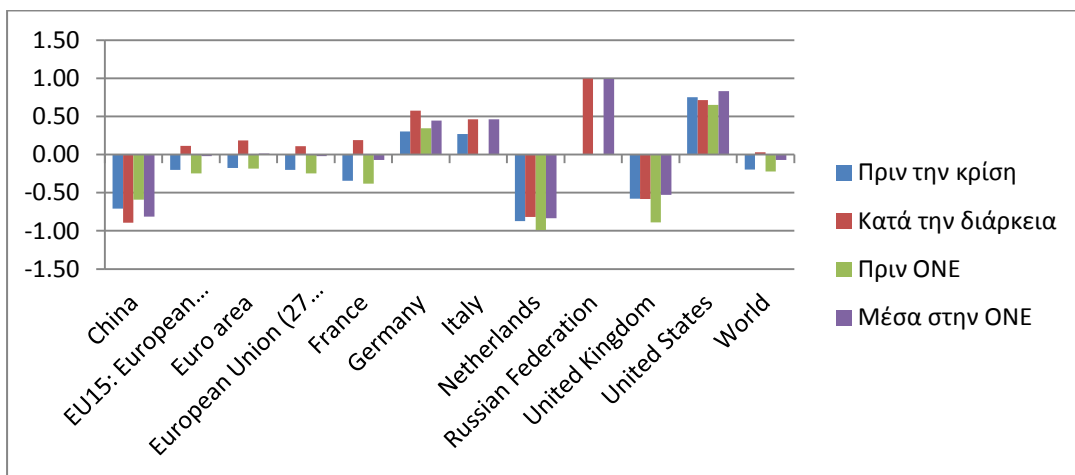
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

10: Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι. Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναφέρθηκε η σημασία του συγκεκριμένου κλάδου στο εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων της Ιταλίας. Θυμίζουμε ότι το σύνολο των εξαγωγών για την συγκεκριμένη κατηγορία ξεπερνά αθροιστικά όλες τις εξαγωγές της Ελλάδας και της Πορτογαλίας μαζί. Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας της Ιταλίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν 0,38 ενώ κατά την διάρκεια 0,44, πριν την ΟΝΕ 0,40 ενώ μετά 0,39. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση 0,56, μετά 0,60, πριν την ΟΝΕ 0,56 ενώ μετά 0,57. Οι τιμές αυτές καθιστούν την Ιταλία έναν από τους παγκόσμιους πρωταγωνιστές ανταγωνιστικότητας στο αλκοόλ.

4.2.3 Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης αγροτικών προϊόντων Πορτογαλίας

Στην περίπτωση της Πορτογαλίας δεν γίνεται να μην ληφθεί υπόψη η κατακόρυφη αύξηση των εξαγωγών της χώρας τόσο κατά την διάρκεια της κρίσης (143,6%) όσο και κατά την χρήση του Ευρώ (167,1%) Πίνακας 2. Κεφάλαιο 2. Οι πλέον ενδιαφέρουσες κατηγορίες παρατίθενται στα ακόλουθα διαγράμματα.

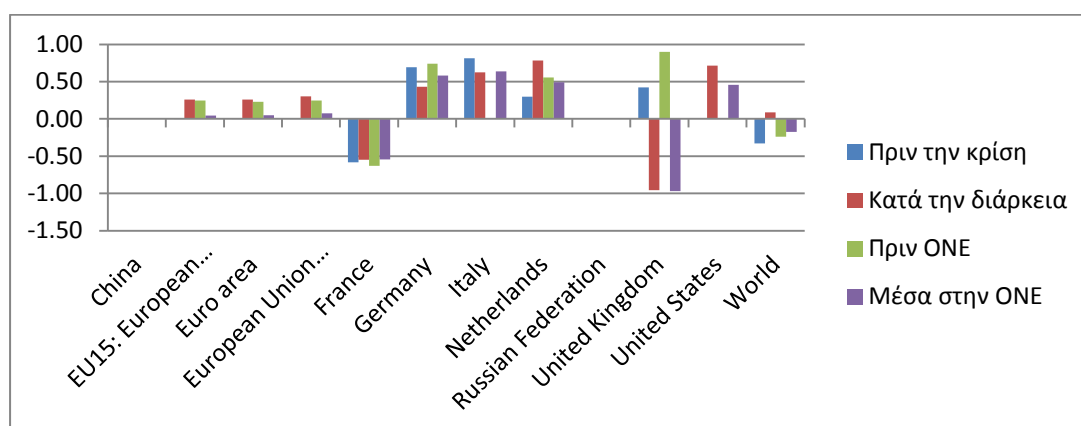
Διάγραμμα 4.20 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

1: Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης. Ενώ από άποψη αγροτικού εμπορικού ισοζυγίου η κατηγορία είναι ελλειμματική, η βελτίωση των δεικτών ανταγωνιστικότητας την καθιστά ενδιαφέρουσα. Ο δείκτης της Πορτογαλίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν -0,20 ενώ κατά την διάρκεια 0,11, πριν την ΟΝΕ - 0,25 ενώ μετά -0,02. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση -0,20, μετά 0,03, πριν την ΟΝΕ -0,22 ενώ μετά -0,07.

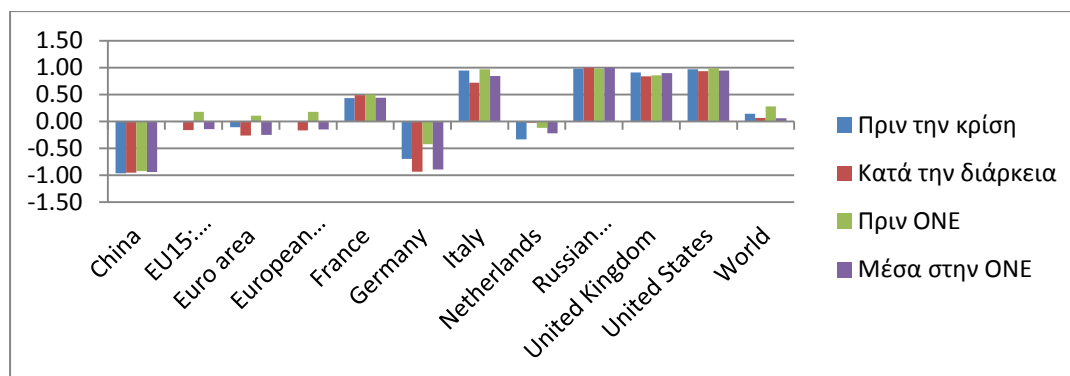
Διάγραμμα 4.21 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

2: Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης. Τα μεγέθη στην συγκεκριμένη κατηγορία είναι αμελητέα, ωστόσο η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Πορτογαλίας σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο είναι εντυπωσιακή όπου ο δείκτης πριν την κρίση από -0,33 πήγε 0,09 κατά την διάρκεια, πριν την ONE ήταν -0,24 ενώ μετά κατέληξε στο -0,17.

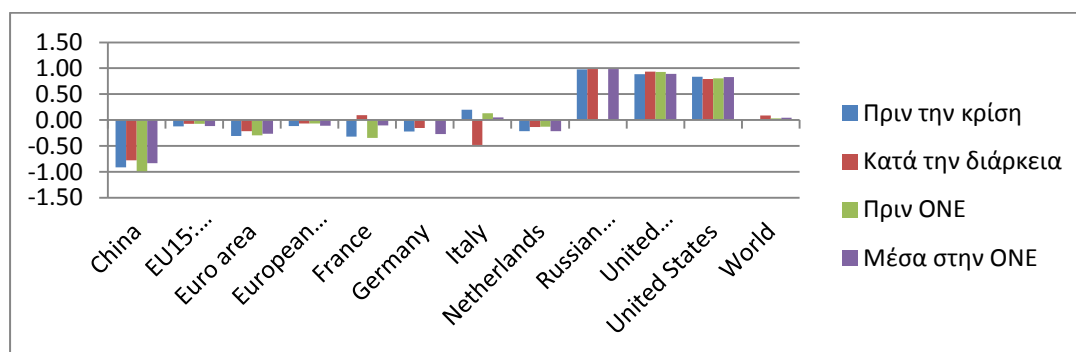
Διάγραμμα 4.22 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

3: Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών. Ο δείκτης της Πορτογαλίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν -0,01 ενώ κατά την διάρκεια -0,17, πριν την ONE 0,18 ενώ μετά -0,15. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση -0,14, μετά 0,07, πριν την ONE -0,28 ενώ μετά 0,06. Η ανταγωνιστικότητα μειώθηκε και στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο σύνολο του κόσμου, σε αντίθεση με την πορεία του αγροτικού εμπορικού ισοζυγίου στον συγκεκριμένο κλάδο.

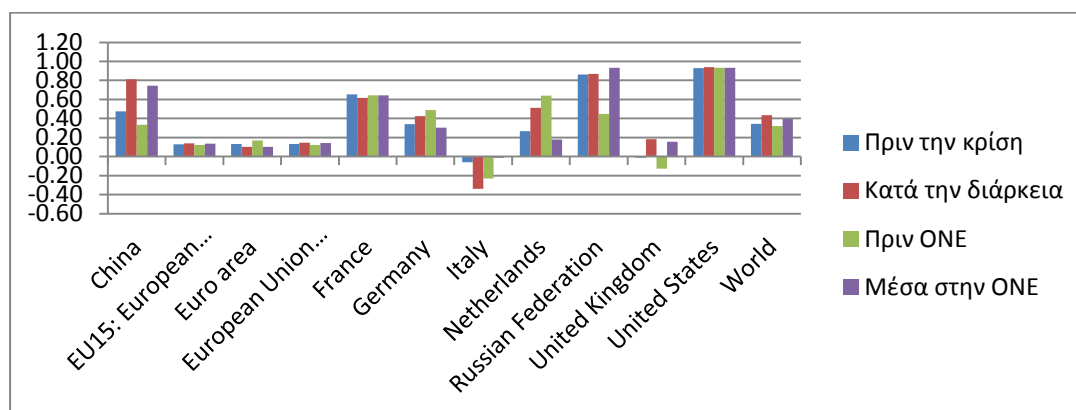
Διάγραμμα 4.23 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

4: Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα. Τα επίπεδα ανταγωνιστικότητας είναι αντιφατικά όσον αφορά το παγκόσμιο επίπεδο όπου παρουσιάζεται βελτίωση και την ΕΕ27 όπου διαγράφεται πτώση. Στο κόσμο πριν την κρίση 0,02 ενώ κατά την διάρκεια 0,09, πριν την ONE 0,03 ενώ μετά την ONE 0,04. Στην ΕΕ27 πριν την κρίση -0,12 μετά -0,07, πριν την ONE -0,07 και μετά -0,11.

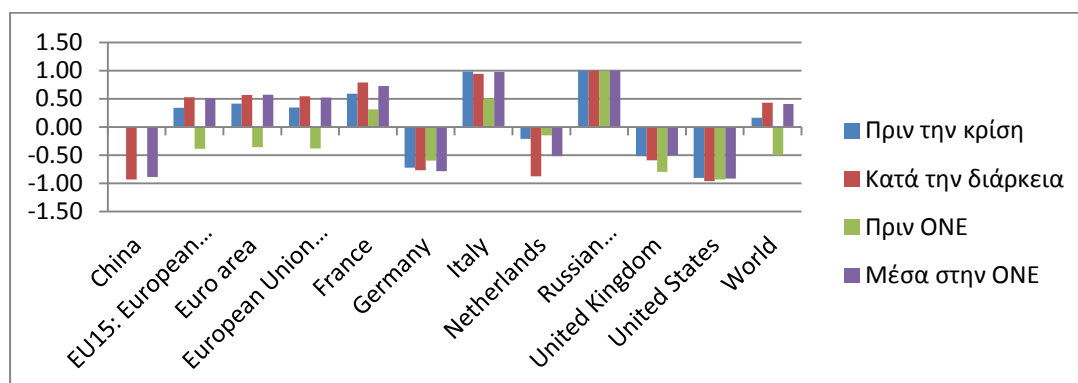
Διάγραμμα 4.24 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

5: Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι. Όπως αναφέρθηκε στο τρίτο κεφάλαιο, η συγκεκριμένη κατηγορία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στο σύνολο των εξαγωγών της χώρας, καθώς καλύπτει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό αυτών. Η εικόνα είναι εντελώς διαφορετική σε παγκόσμιο επίπεδο όπου διαφαίνεται μια γενική ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Ο δείκτης πριν την κρίση από 0,34 κατέληξε στο 0,43, ενώ πριν την ONE από 0,32 σε 0,39. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η τάσεις παρουσιάζουν σταθεροποιητική εικόνα, πριν την κρίση 0,13 μετά 0,15, πριν την ONE 0,12 και μετά 0,14.

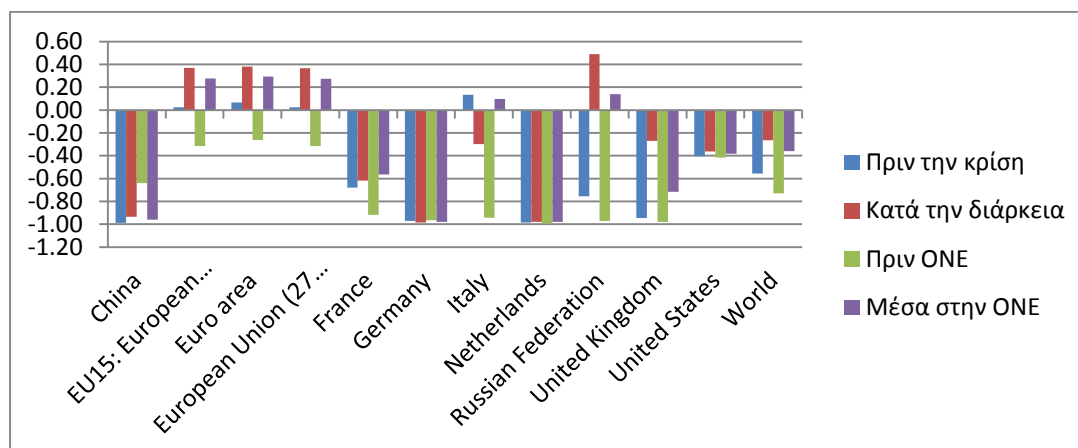
Διάγραμμα 4.25 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

6: Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού. Ο δείκτης της Πορτογαλίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν 0,34 ενώ κατά την διάρκεια 0,54, πριν την ONE -0,38 ενώ μετά 0,52. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση 0,17 μετά 0,43, πριν την ONE -0,50 ενώ μετά 0,41. Διαπιστώνεται έντονη βελτίωση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στα καπνά, ειδικότερα μετά την ένταξη της χώρας στην νομισματική ένωση.

Διάγραμμα 4.26 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ζάχαρα και προϊόντα ζαχαροπλαστικής για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

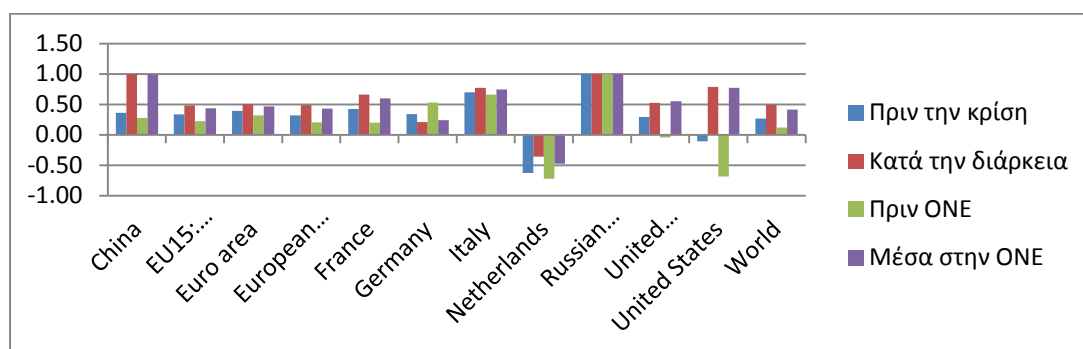
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

7: Ζάχαρα και προϊόντα ζαχαροπλαστικής. Παρόλο που από άποψης εμπορικού ισοζυγίου είναι ελλειμματική κατηγορία, σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον κυρίως για την αλματώδη αύξηση μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση τόσο κατά τη διάρκεια της κρίσης όσο και μετά την ένταξη της χώρας στην ONE. Σε παγκόσμιο επίπεδο, ναι μεν ο δείκτης κυμαίνεται σε αρνητικά πρόσημα, όμως έχει βελτιωθεί τουλάχιστον στο διπλάσιο.

4.2.4 Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης αγροτικών προϊόντων Ισπανίας

Σε επίπεδο αγροτικού τομέα η Ισπανία είναι η μόνη χώρα από τις εξεταζόμενες χώρες η οποία παρουσιάζει πλεόνασμα για όλη την διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας. Συνεπώς η ανταγωνιστική της εικόνα για ορισμένες κατηγορίες αγροτικών προϊόντων είναι σαφώς καλύτερη από την αντίστοιχη κατάσταση των υπολοίπων χωρών όπως διαπιστώνεται από τα ακόλουθα διαγράμματα.

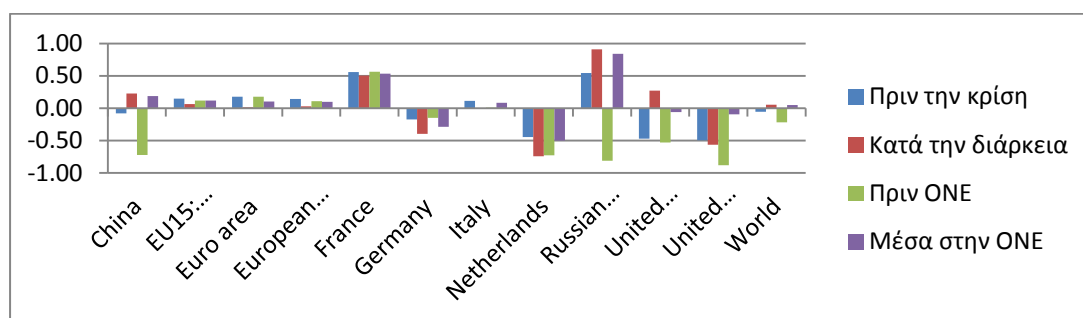
Διάγραμμα 4.27 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

1: Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων. Σε αντίθεση με τις άλλες χώρες στην συγκεκριμένη κατηγορία η Ισπανία δεν εμφανίζει μόνο πλεόνασμα αλλά παρουσιάζει και βελτίωση σε όλους τους δείκτες ανταγωνιστικότητας. Ακόμα και σε σχέση με την Ολλανδία όπου οι δείκτες ναί μεν έχουν αρνητικό πρόσημο, έχει διπλασιαστεί η απόδοσή τους. Πριν την κρίση ο δείκτης ήταν -0,63 ενώ το τρέχον έτος είναι -0,36, πριν την ONE -0,72 και μετά την ένταξη -0,47. Σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και στην ΕΕ27 ο δείκτης μετά την κρίση είναι 0,49 ενώ μετά την ένταξη της χώρας στην ONE κυμαίνεται περίπου στο 0,42.

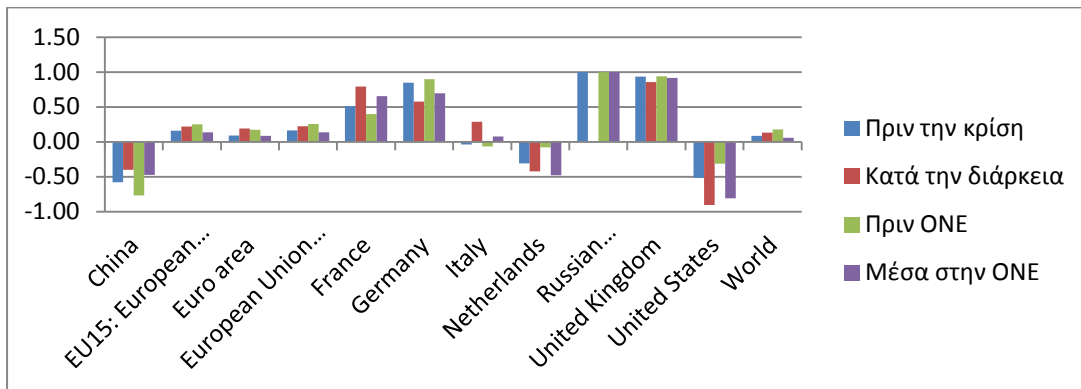
Διάγραμμα 4.28 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

2: Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η βελτίωση της Ισπανίας σε σχέση με την Γαλλία ως προς την ανταγωνιστικότητα όπου ο αντίστοιχος δείκτης υπερβαίνει το 0.5. Στην συγκεκριμένη κατηγορία ο δείκτης της Ισπανίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν 0,14 ενώ κατά την διάρκεια 0,03, πριν την ΟΝΕ 0,11 ενώ μετά 0,10. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση -0,06, μετά 0,05, πριν την ΟΝΕ -0,22 ενώ μετά 0,05.

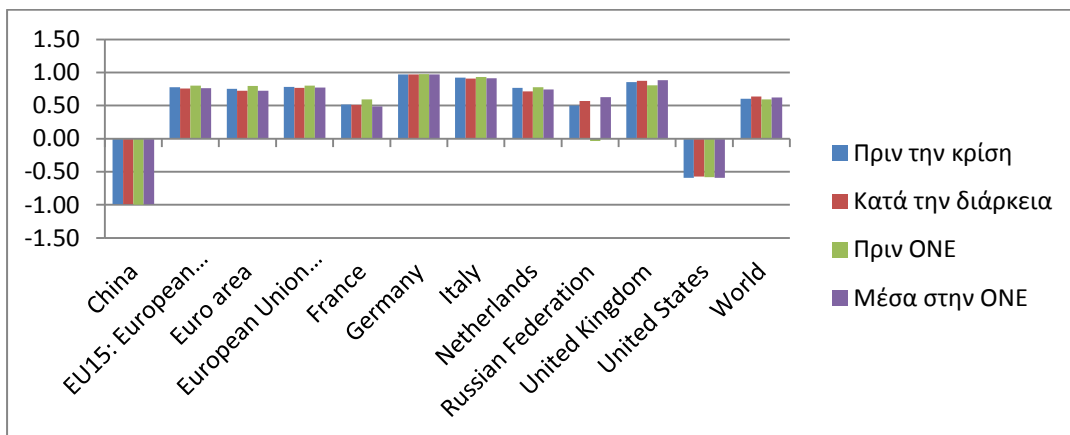
Διάγραμμα 4.29 : Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

3: Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα. Σε αυτή την κατηγορία η Ισπανία εμφανίζεται άκρως ανταγωνιστική σε σχέση με την Γαλλία όπου ο δείκτης είναι 0,79 αλλά και με την Γερμανία όπου υπερβαίνει το 0.58. Αναφορικά με την ΕΕ27 και το σύνολο του κόσμου παρατηρείται αυξητική τάση των δεικτών κατά την διάρκεια της κρίσης, σε αντίθεση μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ όπου διαφαίνεται μείωση.

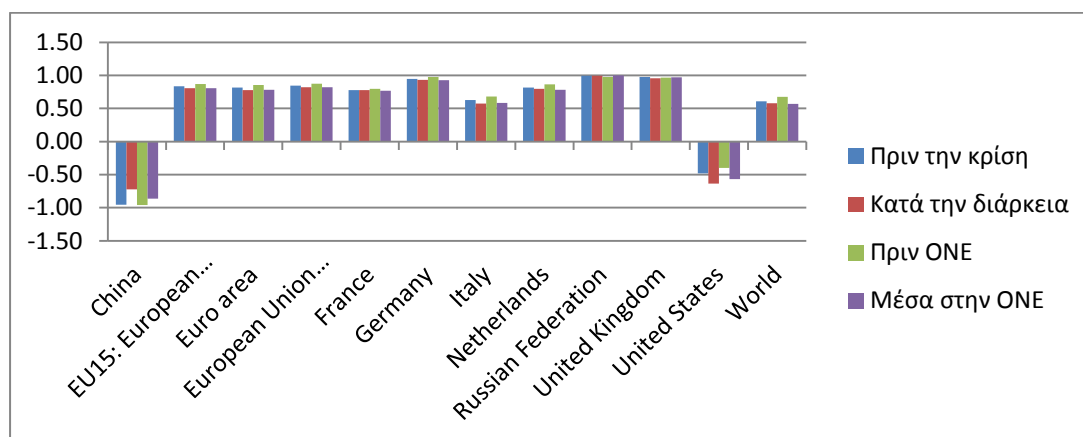
Διάγραμμα 4.30: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

4: Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί. Η Ισπανία αποτελεί μια από τις πλέον ανταγωνιστικότερες χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο στον συγκεκριμένο κλάδο όπου ο δείκτης αγγίζει το 0,64 από το 2009 και μετά. Το ίδιο ισχύει και μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπου υπερβαίνει το 0,77.

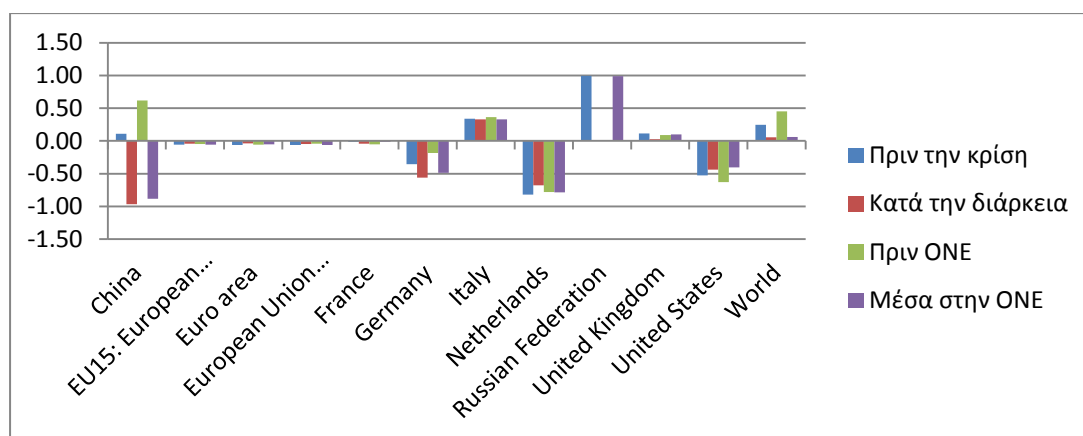
Διάγραμμα 4.31: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

5: Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια. Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ισπανία ίσως είναι η ανταγωνιστικότερη χώρα στα φρούτα, με τον δείκτη να κυμαίνεται στο επίπεδο του 0,82 τα τελευταία χρόνια. Η εικόνα είναι σχετικά ικανοποιητική και όσον αφορά το σύνολο του κόσμου με την τιμή των δεικτών να διαμορφώνεται στο 0,58.

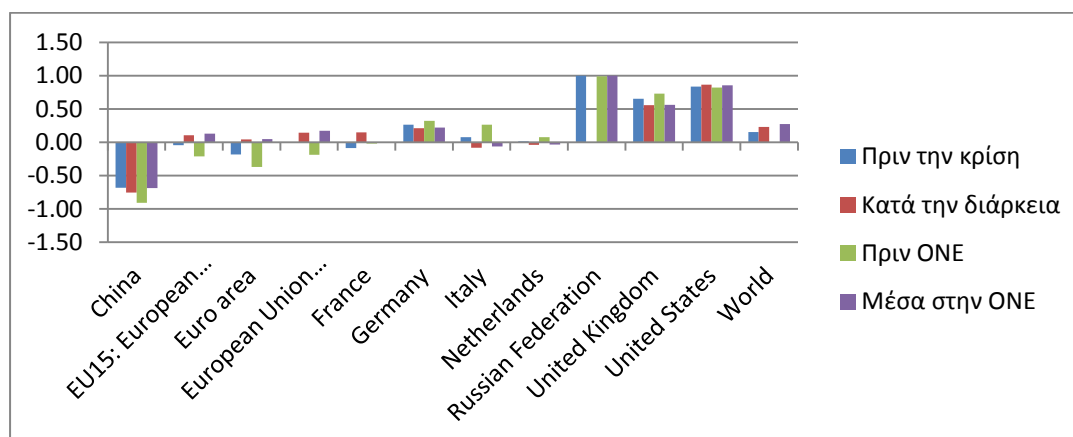
Διάγραμμα 4.32: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

6: Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ιουλίνη, σίτος, γλουτεάλη. Σε αυτή την κατηγορία παρατηρείται επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας ιδιαίτερα μετά την ένταξη της χώρας στην νομισματική ένωση. Παρόλα αυτά οι δείκτες διατηρούν θετικά πρόσημα σε παγκόσμιο επίπεδο γύρω από το 0,05.

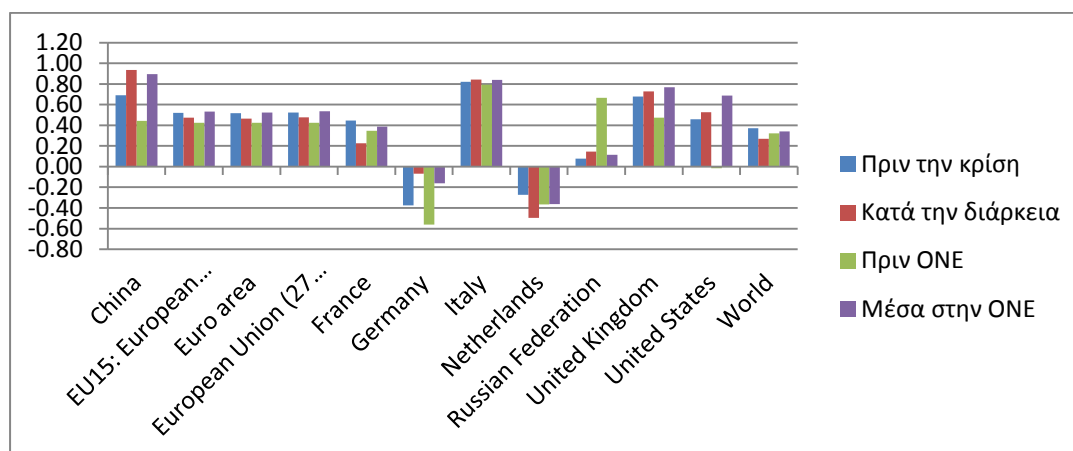
Διάγραμμα 4.33: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

7: Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, οι ποσότητες εξαγωγών είναι αμελητέες. Ενδιαφέρον όμως παρουσιάζουν οι έντονες αυξητικές τάσεις του δείκτη ανταγωνιστικότητας. Για την ΕΕ27 κατά την διάρκεια της κρίσης είναι 0,14 από -0,01 που ήταν πριν. Στο σύνολο του κόσμου πριν την ONE ήταν -0,01 ενώ μετά εκτοξεύθηκε στο 0,27, γεγονός που μαρτυρεί εν δυνάμει ευκαιρίες στον συγκεκριμένο κλάδο.

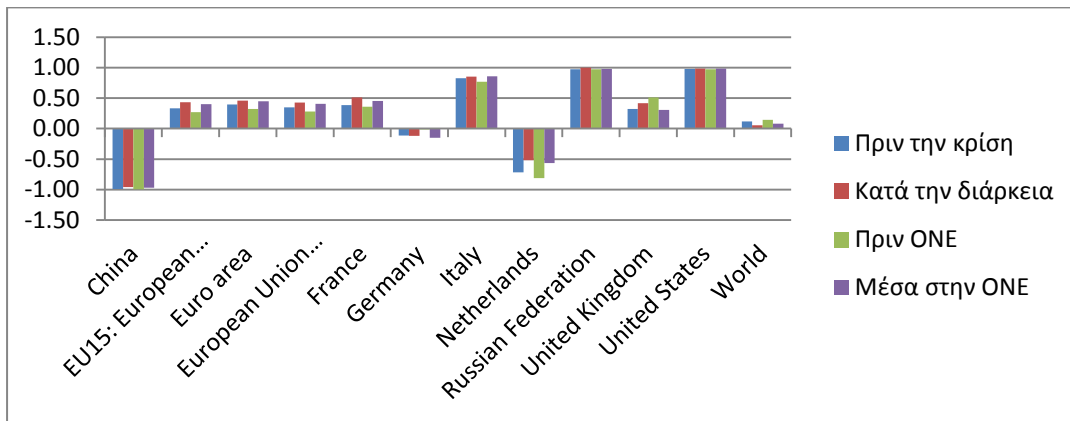
Διάγραμμα 4.34: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

8: Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών. Είναι γνωστό ότι η Ισπανία αποτελεί μια από τις παραδοσιακότερες παγκόσμιες δυνάμεις στον τομέα των ελαίων. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ο δείκτης κυμαίνεται στο 0,48 μέσα στην κρίση και στο 0,53 μετά την χρήση του Ευρώ. Η κρίση δείχνει να επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της Ισπανίας σε παγκόσμιο επίπεδο με την υποχώρηση του δείκτη στο 0,27.

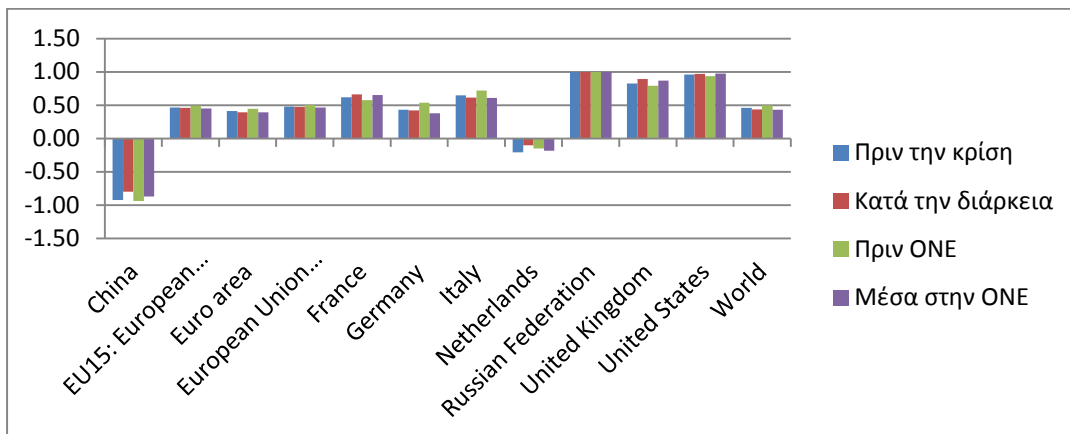
Διάγραμμα 4.35: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

9: Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών. Στην συγκεκριμένη κατηγορία ο δείκτης της Ισπανίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν 0,35 ενώ κατά την διάρκεια 0,43, πριν την ONE 0,28 ενώ μετά 0,41. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση 0,12, μετά 0,05, πριν την ONE 0,14 ενώ μετά 0,08. Διαπιστώνονται οφέλη μέσα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης με παράλληλες απώλειες στο παγκόσμιο γίγνεσθαι.

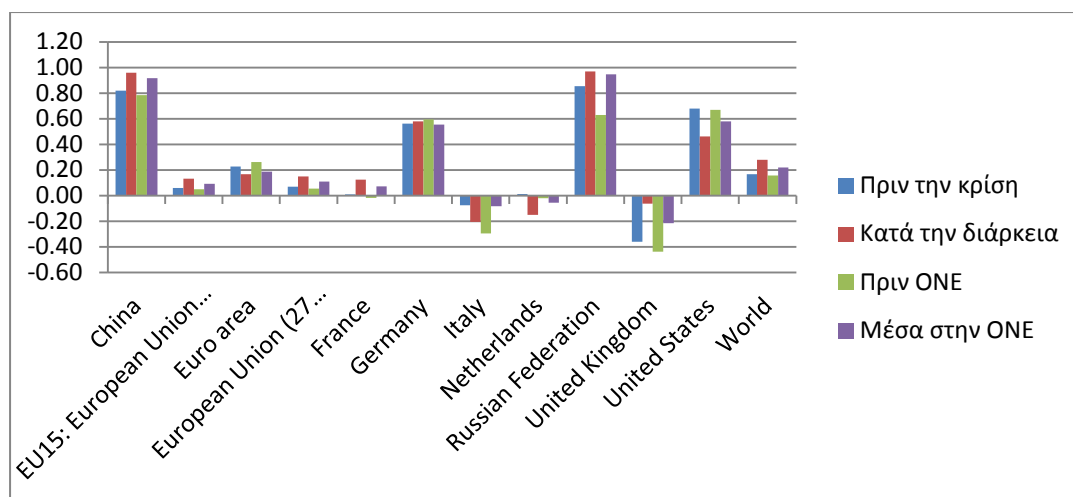
Διάγραμμα 4.36: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

10: Παρασκευάσματα τροφών από λαχανικά, καρπούς και φρούτα. Η κατηγορία διακρίνεται από σταθεροποιητικές τάσεις τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής αγοράς καθώς ο δείκτης κατά την διάρκεια της κρίσης αλλά και μετά την ένταξη της χώρας στην ONE είναι 0,47 για την ΕΕ27 και 0,43 για το σύνολο του κόσμου.

Διάγραμμα 4.37: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

11: Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι. Παρατηρείται μια γενική άνοδος για όλα τα χρονικά διαστήματα. Στην συγκεκριμένη κατηγορία ο δείκτης της Ισπανίας σε σχέση με την ΕΕ27 πριν την κρίση ήταν 0,07 ενώ κατά την διάρκεια 0,15, πριν την ONE 0,05 ενώ μετά 0,11. Σε παγκόσμιο επίπεδο πριν την κρίση 0,17, μετά 0,28, πριν την ONE 0,16 ενώ μετά 0,22. Άξια αναφοράς είναι η ανταγωνιστική θέση της χώρας με την Γερμανία κατά την περίοδο της κρίσης όπου ο δείκτης έφτασε στο 0,55, ενώ με την Ιταλία κυμαίνεται στο -0,21, γεγονός που αποδεικνύει την ισχυρή θέση της Ιταλίας στον κλάδο αυτό.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι η εξέταση της συμβολής του αγροτικού τομέα στο εμπορικό ισοζύγιο πριν και μετά την κρίση για μια ομάδα χωρών του ευρωπαϊκού νότου.

Για το λόγο αυτό υπολογίστηκαν κάποια εργαλεία που σχετίζονται με το διεθνές εμπόριο, έτσι ώστε να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα εξής:

- α) Εμπορικό ισοζύγιο
- β) Μερίδια αγοράς
- γ) Δείκτης ανταγωνιστικότητας - εξειδίκευσης

Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν αντλήθηκαν από τη βάση δεδομένων που υπάρχει στην ιστοσελίδα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ - OECD) και αφορούσαν εισαγωγές και εξαγωγές ετησίως από το 1993 έως το 2012. Όλες οι τιμές είναι εκφρασμένες σε δολάρια \$. Σύμφωνα με αυτή τη βάση δεδομένων, το σύνολο της οικονομίας αποτελείται από 100 υποκατηγορίες προϊόντων από τις οποίες οι πρώτες 24 αφορούν τον αγροτικό τομέα. Εσκεμμένα η πρώτη από τις ανωτέρω υποκατηγορίες (01:Ζώντα ζώα) αγνοήθηκε λόγω της απειροελάχιστης συμβολής της στο σύνολο της παραγωγής του αγροτικού τομέα.

Πριν από οποιαδήποτε διεξαγωγή συμπερασμάτων θεωρείται απαραίτητο να διευκρινισθεί πως τα οικονομικά μεγέθη μεταξύ των χωρών του Ευρωπαϊκού νότου παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές. Οι οικονομικές και παραγωγικές δομές κάθε χώρας διαφέρουν. Η Ιταλία και δευτερευόντως η Ισπανία διαδραματίζουν σαφώς ουσιαστικότερο ρόλο στο παγκόσμιο οικονομικό γίγνεσθαι, από ότι η Ελλάδα και η Πορτογαλία.

Σε πρώτο στάδιο η συνολική πορεία των οικονομιών, αποσαφηνίζεται παρατηρώντας μερικά βασικά μακροοικονομικά μεγέθη, όπως ο ρυθμός ανάπτυξης κάθε χώρας και η διαχρονική εξέλιξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Με μια ματιά στα στοιχεία που αφορούν της χώρες αναφοράς διαπιστώνεται ότι την αρχή της εικοσαετίας όλες βρισκότουσαν σε ύφεση. Από το 1994 η εικόνα αλλάζει εντυπωσιακά μπαίνοντας σε ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα ανάπτυξης ως το 2002. Σε αυτό συντέλεσε και η εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας από όλες τις υπό ένταξη χώρες στη ζώνη του ευρώ. Η ένταξη στο ενιαίο νόμισμα βρίσκει τις χώρες σε διαφορετική τροχιά ανάπτυξης με την Ελλάδα και την Ισπανία σε θετικούς ρυθμούς την Πορτογαλία σε μικρή ύφεση και την Ιταλία σε σταθεροποιητικά επίπεδα.

Από το 2003 ως τα μέσα του 2007 το σύνολο των χωρών παρουσιάζει αναπτυξιακές τάσεις. Τα πρώτα σημάδια της διεθνούς οικονομικής κρίσης εμφανίστηκαν μέσα στο 2008, συνεπώς το 2009 βρίσκεται όλες της χώρες σε απότομη ύφεση με κορυφαία αυτή της Ιταλίας η οποία αγγίζει το -5,5%. Την επόμενη χρονιά το 2010 όλες οι χώρες ανακάμπτουν με μοναδική εξαίρεση την Ελλάδα όπου η ύφεση συνεχίζεται με αρνητικούς ρυθμούς ξεπερνώντας το -7% κατά το 2011. Στην ουσία παρατηρείται πως ο ρυθμός ανάπτυξης της πατρίδος μας μειώνεται από το 2006 και εμφανίζει αρνητικό πρόσημο για πρώτη φορά το 2008, γεγονός το οποίο ισχύει έως σήμερα. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα που βρίσκεται σε συνεχή ύφεση τα τελευταία έξι χρόνια χωρίς να υπολογίζεται και το τρέχον έτος. Βεβαίως και το 2012 βρίσκεται το σύνολο των χωρών σε ύφεση με πρωταγωνιστή για άλλη μια φορά την χώρα μας.

Αναλύοντας την διαχρονική εξέλιξη του ΑΕΠ της Ιταλίας, της Πορτογαλίας, της Ισπανίας και της Ελλάδας παρατηρείται για τις τρεις πρώτες μια σχεδόν παράλληλη πορεία για όλη την χρονική περίοδο μελέτης με κοινό σημείο την απότομη πτώση του 2009. Εξαίρεση αποτελεί η Ελλάδα όπου την τελευταία πενταετία η αθροιστική μείωση του ΑΕΠ αγγίζει το 21% χωρίς να έχει υπολογιστεί και το 2013. Υπολογίζεται πως η συνολική πτώση θα ξεπεράσει το 25%, στην ουσία η χώρα μας έχει απολέσει πάνω από το ένα τέταρτο του συνολικού της πλούτου σε διάστημα μόλις έξι ετών.

Από τα πρώτα κεφάλαια της μελέτης διαπιστώνεται πως το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα, στο σύνολο των οικονομιών, διαγράφει πτωτική πορεία με την πάροδο του χρόνου. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση της Ελλάδας όπου τα τελευταία δύο χρόνια παρουσιάζονται σταθεροποιητικές τάσεις με το ανωτέρω ποσοστό να κυμαίνεται στο 3,37%. Ενδεχομένως το ποσοστό συμμετοχής να ήταν χαμηλότερο εάν δεν είχε βρεθεί η Ελλάδα σε τόσο έντονη παρατεταμένη ύφεση. Ούτως η άλλως η αύξηση είναι αμελητέα αναφορικά με την κατακόρυφη πτώση του εγχώριου πλούτου. Από το 2009 τα ποσοστά για όλες τις χώρες παρουσιάζουν σταθεροποιητικές τάσεις και η διακύμανση τους είναι στις ιστορικά χαμηλότερες τιμές, βρίσκοντας την Ιταλία στο 2,01%, την Πορτογαλία στο 2,26% και την Ισπανία στο 2,46%.

Η εικόνα της πορείας του συνολικού εμπορικού ισοζυγίου για τις τέσσερις προαναφερθείσες χώρες παρουσιάζει ορισμένα ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά για κάθε μία από αυτές. Στην Ελλάδα μετά από ένα διάστημα σχετικής σταθερότητας σε ελλειμματικά πάντα επίπεδα, διαπιστώνεται ότι από το 2002 και έπειτα η ψαλίδα της διαφοράς μεταξύ εισαγωγών και εξαγωγών διογκώνεται με αποκορύφωση το 2008 (90δισ \$). Με τη έναρξη της κρίσης η εικόνα μεταβάλλεται σταδιακά. Η ψαλίδα συρρικνώνεται, έτσι ώστε το 2012 το εμπορικό μας έλλειμμα να επιστρέφει στα επίπεδα του 2003(-27δισ\$). Το γεγονός αυτό δεν σημαίνει όμως ότι και το σύνολο της Ελληνικής οικονομίας παρουσιάζει την ίδια εικόνα. Αξίζει να αναφερθεί πως ακόμα και κατά την διάρκεια της κρίσης το σύνολο των εισαγωγών μας είναι σταθερά πάνω από τα 60 δις \$. Σε γενικές γραμμές διαπιστώνεται πως η Ελλάδα δεν αξιοποίησε

ορθά τα πλεονεκτήματα του ενιαίου νομίσματος με αποτέλεσμα να οδηγηθεί σε υπερκατανάλωση η οποία αποδεικνύεται από την πορεία των εισαγωγών από το 2002 και έπειτα. Η εισροή κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση ενδεχομένως να χρησιμοποιήθηκε σε παροχές και κατανάλωση και όχι στην βελτίωση της παραγωγικής ικανότητας της χώρας μας. Η μόνη θετική παρατήρηση είναι η διαφαινόμενη αυξητική τάση των εξαγωγών από 2009 έως σήμερα, οι οποίες το 2012 έφτασαν τα 35 δις \$ όπου αποτελεί και το υψηλότερο σημείο της εικοσαετίας.

Όσον αφορά την Ιταλία. Σημεία κλειδιά είναι και στην περίπτωση της Ιταλίας τα έτη 2002 και 2009 αντίστοιχα. Πριν την είσοδο της χώρας στην νομισματική ένωση η διαφορά εξαγωγών εισαγωγών είχε σταθερά θετικό πρόσημο γεγονός το οποίο αντιστρέφεται το 2004 όπου για πρώτη φορά μέσα στην εικοσαετία η χώρα εμφανίζει εμπορικό έλλειμμα. Η εικόνα αυτή διατηρείται έως τις μέρες μας. Το 1996 το εμπορικό πλεόνασμα της Ιταλίας άγγιξε τα 44 δις \$ όπου αποτελεί και το υψηλότερο σημείο στο σύνολο των ετών αναφοράς.

Η εικόνα της εξελικτικής πορείας του εμπορικού ισοζυγίου της Πορτογαλίας παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με αυτή της χώρας μας. Έτσι και στην συγκεκριμένη περίπτωση η διαχρονική πορεία της διαφοράς εξαγωγών – εισαγωγών παρουσιάζει μια σχετική σταθερότητα μέχρι την ένταξη της χώρας στην νομισματική ένωση. Από το 2002 και έπειτα εμφανίζεται μια μεγέθυνση των εξαγωγών αλλά και των εισαγωγών, όμως η ψαλίδα της διαφοράς τους βαίνει συνεχώς αυξημένη με αποτέλεσμα το 2008 η χώρα να εμφανίζει το υψηλότερο εμπορικό έλλειμμα κατά την εικοσαετία φθάνοντας το ύψος των 34,16 δις \$. Η διαφορά με την Ελλάδα έγκειται στο γεγονός ότι μετά την έναρξη της κρίσης οι εισαγωγές στη χώρα μας παρουσιάζουν πτώση, σε αντίθεση με την Πορτογαλία όπου αυξάνονται ως το 2011.

Αναφορικά με την Ισπανία, η χώρα είναι σταθερά ελλειμματική για όλη την χρονική περίοδο από το 1993 έως το 2012. Πριν την ένταξη της χώρας στην νομισματική ένωση το εμπορικό έλλειμμα κυμαίνεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα χωρίς να υπερβαίνει τα 40 δις \$. Η κατάσταση αλλάζει δραματικά από την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ και έπειτα, όπου μέσα σε μια πενταετία το έλλειμμα διογκώνεται σχεδόν κατά τρειςήμισι φορές αγγίζοντας τα 139,5 δις \$ το 2008.

Από την συνοπτική ανάλυση των στοιχείων, παρατηρείται πως το σύνολο των χωρών του ευρωπαϊκού νότου παρουσιάζει μετά την ένταξή του στη νομισματική ένωση μια μεγάλη αύξηση τόσο στις εξαγωγές όσο και στις εισαγωγές, με αρνητικά όμως αποτελέσματα για το εμπορικό ισοζύγιο. Αξίζει να αναφερθεί πως στην περίπτωση της χώρας μας, ο αγροτικός τομέας δεν επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την διόγκωση του ελλείμματος, «Η διόγκωση του ελλείμματος στο ελληνικό ισοζύγιο πληρωμών προέκυψε από τη διόγκωση στο έλλειμμα όλων των ομάδων προϊόντων που εξετάστηκαν. όμως η συμβολή της καθεμιάς στη μεταβολή του συνολικού ελλείμματος διαφέρει. στην περίπτωση της Ελλάδας, η ομάδα „αγροτικά-πρώτες ύλες“, έχει τη μικρότερη συμβολή στην επιδείνωση αυτή (+9,1%)». ¹² Η έναρξη της οικονομικής κρίσης συνοδεύεται από μια απότομη πτώση του συνολικού εμπορίου

και για τις τέσσερις χώρες. Το 2012 το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου όλων των χωρών έχει σχεδόν επανέλθει σε επίπεδα εποχής πριν την είσοδο τους στο ενιαίο νόμισμα, με μοναδική εξαίρεση την Ιταλία η οποία από πλεονασματική έγινε ελλειμματική.

Η συμβολή του αγροτικού τομέα στα εμπορικά ισοζύγια των χωρών αναφοράς, είναι σαφώς μεγαλύτερη από τα αντίστοιχα ποσοστά συμμετοχής στο ΑΕΠ κάθε χώρας. Μπορεί από τη μια πλευρά η αγροτική παραγωγή να μετέχει με σχετικά μικρά ποσοστά στο σύνολο των οικονομιών, από την άλλη όμως διαπιστώνεται πως διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε επίπεδο συνολικού εμπορίου. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται μέσω μιας απλής σύγκρισης. Στην Ελλάδα ενώ ο αγροτικός τομέας μετέχει στο ΑΕΠ με ποσοστό 3,37% το 2012, η συμμετοχή του στις συνολικές εξαγωγές πενταπλασιάζεται αγγίζοντας το 16%, την ίδια στιγμή που οι εισαγωγές αγροτικών προϊόντων καλύπτουν το 11% των συνολικών εισαγωγών της χώρας. Ανάλογη εικόνα παρουσιάζεται και στα υπόλοιπα κράτη αναφοράς. Στην Ιταλία ο αγροτικός χώρος συμμετέχει κατά 2% στο ΑΕΠ, σε αντίθεση με την συμβολή του στο συνολικό εμπόριο, όπου τα αγροτικά αγαθά καλύπτουν το 8% των εξαγωγών και το 9% των ιταλικών εισαγωγών. Η περίπτωση της Πορτογαλίας προκαλεί ακόμη μεγαλύτερη εντύπωση όπου η συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ είναι 2,19%, ενώ επί του συνόλου των εξαγωγών αγγίζει το 12% και τα εισαγόμενα αγροτικά προϊόντα καλύπτουν το 15% όλων των εισαγωγών. Ίδια εντύπωση αποκομίζουμε αναλύοντας και τα στοιχεία που αφορούν την Ισπανία, όπου παρόλο που ο αγροτικός τομέας συμμετέχει στο ΑΕΠ με 2,49%, η συμβολή του στις συνολικές εξαγωγές υπερβαίνει το 16% και στις εισαγωγές το 11%. Ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός από τη στιγμή που η Ισπανία είναι η μοναδική χώρα από της υπόλοιπες η οποία εμφανίζει πλεόνασμα στο εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων.

Ανάλογη με την εικόνα σε επίπεδα συνολικής οικονομίας είναι και αυτή που διαπιστώνεται στα εμπορικά ισοζύγια αγροτικών προϊόντων. Αξιοσημείωτη είναι η περίπτωση της Ισπανίας όπου από το 1996 και έπειτα η χώρα είναι σταθερά πλεονασματική στον αγροτικό τομέα. Ειδικότερα μετά την έναρξη της κρίσης η χώρα βελτιώνει συνεχώς το αγροτικό της εμπορικό πλεόνασμα καταλήγοντας στα 7,5 δις \$ το 2012. Εύκολα αντιλαμβανόμαστε πως η Ισπανία αποτελεί εξαίρεση για τον ευρωπαϊκό νότο, γεγονός που στηρίζεται έντονα από το αρκετά μεγάλο μέγεθος των εξαγωγών της σε αγροτικά προϊόντα, το οποίο το 2012 ανήλθε στα 44,4 δις \$. Οι υπόλοιπες χώρες είναι διαχρονικά ελλειμματικές σε επίπεδο αγροτικού τομέα. Η Πορτογαλία μαζί με την Ιταλία παρουσιάζουν αρνητικές τάσεις αναφορικά με την διαχρονική εξέλιξη του αγροτικού τους εμπορικού ισοζυγίου, σε αντίθεση με τη χώρα μας όπου ο αγροτικός τομέας κατά την κρίση βελτιώνει συνεχώς τις επιδόσεις του. Βέβαια για το διάστημα 1993 ως 2008, θα περίμενε κανείς ότι η απελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ε.Κ.) θα μπορούσε να αποδειχθεί περισσότερο επωφελής για την Ελλάδα, τουλάχιστον για τα αγροτικά προϊόντα.¹³

Το ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο σημαντικότερος εμπορικός εταίρος των χωρών του νότου δεν αποτελεί νέα είδηση, απλά παρουσιάζει ενδιαφέρον η διάρθρωση των μεριδίων αγοράς των αγροτικών προϊόντων μέσα σε αυτή. Η Ελλάδα εμφανίζει την μεγαλύτερη εισαγωγική εξάρτηση με το ποσοστό εισαγωγών να αγγίζει το 79% το 2012. Η Ιταλία εξάγει το 69% της αγροτικής παραγωγής στην ΕΕ των 27 με τις εισαγωγές να αγγίζουν το 72%. Η Πορτογαλία εμφανίζει τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση εισαγωγών από όλες τις υπόλοιπες χώρες γύρω στο 70%. Η Ισπανία δεν παρουσιάζει μόνο τα υψηλότερα ποσοστά εξαγωγών (80%) στον αγροτικό τομέα, αλλά επιπλέον εμφανίζει και τα χαμηλότερα ποσοστά εισαγωγών (57%). Μετά τη κατάργηση των δασμών και την χρήση του ενιαίου νομίσιματος, το εμπόριο αγροτικών προϊόντων απελευθερώθηκε σε κάποιο βαθμό. Ορισμένοι περιορισμοί τίθενται από την εφαρμογή των κανόνων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), όπως για παράδειγμα το μέτρο των επιδοτήσεων που επηρεάζει άμεσα την αγροτική παραγωγή κάθε χώρας, δίνοντας κίνητρα για καλλιέργεια ορισμένων προϊόντων.

Η αξιολόγηση των στοιχείων, όπως παρουσιάζονται στο 3^ο και 4^ο κεφάλαιο, μας οδηγούν σε συγκεκριμένα συμπεράσματα. Τα συμπεράσματα αυτά αφορούν την εξέλιξη της εμπορευσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας ορισμένων κατηγοριών αγροτικών προϊόντων για όλες τις χώρες αναφοράς.

Η πλέον ενδιαφέρουσα κατηγορία για τη χώρα μας είναι τα Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα. Από το 2002 και ύστερα είναι μόνιμα πλεονασματική με σταθερά ανοδική τάση. Αποτελεί την κατηγορία με την καλύτερη εξέλιξη ως προς το εμπορικό πλεόνασμα για τη χώρα μας, γεγονός το οποίο αποδεικνύεται και από την επίδοση του δείκτη ανταγωνιστικότητας που βελτιώνεται καθ' όλη την διάρκεια της εικοσαετίας. Στον αντίποδα η Ιταλία παρουσιάζει εντελώς αντίθετη εικόνα.

Τα Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων, εμφανίζουν τις χειρότερες επιδόσεις για το σύνολο των χωρών, με εξαίρεση την Ισπανία η οποία στη συγκεκριμένη κατηγορία αυξάνει το εμπορικό της πλεόνασμα και βελτιώνει την ανταγωνιστικότητά της.

Όσον αφορά τα Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι, πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζει η Ιταλία, όπου οι εξαγωγές της στην συγκεκριμένη κατηγορία υπερβαίνουν τις συνολικές εξαγωγές του Πορτογαλικού κράτους. Η μόνη χώρα που υστερεί στον παραπάνω τομέα είναι η Ελλάδα παρουσιάζοντας έλλειμμα αρνητικούς συντελεστές εξειδίκευσης.

Όλες οι χώρες πλην της Πορτογαλίας είναι πλεονασματικές στα Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια. Η Ελλάδα στηρίζει μεγάλο μέρος του αγροτικού της εμπορίου σε αυτή την κατηγορία καθώς οι εξαγωγές αντιπροσωπεύουν το 15% των συνολικών αγροτικών εξαγωγών.

Τα Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών, αποτελούν παραδοσιακά πλεονασματική κατηγορία για τη χώρα μας. Το ίδιο συμβαίνει και με την Ισπανία. Αντιθέτως οι ιταλοί και οι πορτογάλοι υστερούν στον συγκεκριμένο τομέα παρουσιάζοντας χαμηλότερη ανταγωνιστικότητα.

Όπως ήταν αναμενόμενο η Ιταλία ξεχωρίζει στα Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος. Είναι η μόνη χώρα που παρουσιάζει πλεονάσματα, επιβεβαιώνοντας την παραδοσιακά καλή επίδοση των ιταλών στον τομέα των ζυμαρικών.

Τόσο η Ελλάδα όσο και η Πορτογαλία εμφανίζουν αξιόλογες επιδόσεις στα Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού. Με τη χώρα μας να χάνει ανταγωνιστικότητα και την Πορτογαλία να βελτιώνει αισθητά την εξειδίκευσή της στον συγκεκριμένο κλάδο. Οι άλλες δύο χώρες παρουσιάζουν ελλείμματα.

Έντονο ενδιαφέρον για την Ιταλία εντοπίζεται στον Καφέ, τσάι, μπαχαρικά. Παρόλο που η κατηγορία είναι ελλειμματική ως προς το αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο εμφανίζεται ικανοποιητικά ανταγωνιστική μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σε γενικές γραμμές διαπιστώνεται μια αναδιάρθρωση μεταξύ των εμπορικών σχέσεων των κρατών μελών της κοινότητας. . Σημεία αναφοράς αποτελούν η χρήση του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος και η έναρξη της οικονομικής κρίσης. Από το 2002 ως το 2008 όλες οι χώρες αύξησαν εντυπωσιακά τις εμπορικές τους συνδιαλλαγές. Η εικόνα άλλαξε απότομα το 2009 όπου η ύφεση εμφανίζεται στο σύνολο του ευρωπαϊκού νότου. Η μόνη χώρα η οποία εμφανίζει παρατεταμένη ύφεση για έξη συνεχόμενα έτη είναι η Ελλάδα.

Εν κατακλείδι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο κύριος προορισμός των αγροτικών προϊόντων όλων των εξεταζόμενων χωρών. Η συμμετοχή της αγροτικής παραγωγής στο ΑΕΠ κυμαίνεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Από την παρούσα μελέτη συμπεραίνεται πως η παραπάνω εικόνα αλλάζει αναφορικά με το εμπορικό ισοζύγιο. Σε επίπεδο συνολικού εμπορίου η συμβολή του αγροτικού τομέα παρουσιάζει πολλαπλάσια αποτελέσματα. Τα αγροτικά προϊόντα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις εμπορευματικές συναλλαγές όλου του κόσμου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ¹. Πηγή <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/commercial.aspx>
- ² ECB, “Current Account Imbalances in Individual Euro Area Countries: Developments and Issues for Discussion”, MRC/95/2001.
- ³ Ν. Τσαβέας, “Το ισοζύγιο πληρωμών και η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδος”, στο Bryant, R., Ν. Γκαργκάνας και Γ. Ταβλάς (επιμ.) Οικονομικές επιδόσεις και προοπτικές της Ελλάδος, Τράπεζα της Ελλάδος και The Brookings Institution, 2002, 393-434.
- ⁴ Blanchard, OI. and Fr. Giavazzi (2002), “Current Account Deficits in the Euro Area. The End of the Feldstein-Horioka Puzzle?”, Brookings Papers on Economic Activity, 33, No 2, 152-3.
- ⁵ Η ανάλυση των επιπτώσεων της αύξησης της τιμής του πετρελαίου μπορεί να γίνει στο πλαίσιο της ανάλυσης των επιδράσεων των όρων εμπορίου στα μακροοικονομικά μεγέθη.
- ⁶ Mandeng, O.J., ‘International competitiveness and specialization’, CEPAL Review, no.45, σελ. 39-52, December 1991.
- ⁷ Balassa, B., ‘Trade liberalization and revealed comparative advantage’, Manchester School, no.33, May 1965.
- ⁸ Durand, M. and Giorno, C., ‘Indicators of international competitiveness: Conceptual aspects and evaluation’, OECD Economic Studies, no.9, σελ. 147–182, Autumn 1987.
- ⁹ Liesner, H.H. (1958), “The European Common Market and British industry,” Economic Journal 68: 302-316
- ¹⁰ Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Leisner προσπάθησε αρχικά να μετρήσει το αποκαλυπτόμενο συγκριτικό πλεονέκτημα της Βρετανίας σε σχέση με την τότε κοινή αγορά.
- ¹¹ Balassa, B. (1965), “Trade Liberalisation and ‘Revealed’ Comparative Advantage”, The Manchester School, 33, 99-123
- ¹² Γιαννίτσης, Γ., Ζωγραφάκης, Σ., Καστέλλη, Ι. και Μαυρή, Δ. (2006), Ανταγωνιστικότητα και τεχνολογία στην Ελλάδα, Αθήνα, 81, V 61 – 104.
- ¹³ ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ Ν. (1992), «Η διαδικασία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και η ελληνική γεωργία στη δεκαετία του ‘90», Αθήνα, εκδ. Παπαζήση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- 1. Παράρτημα πινάκων**
- 2. Παράρτημα διαγραμμάτων**

1.ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας Π.2.1: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Ελλάδας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	
		ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ %		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
1993	8,777	2,632	29.98	22,803	3,256	14.28
1994	9,175	2,708	29.52	20,884	3,366	16.12
1995	10,960	3,252	29.67	25,927	4,200	16.20
1996	11,257	3,308	29.39	26,968	4,030	14.94
1997	11,167	3,037	27.19	26,971	4,054	15.03
1998	10,868	2,998	27.59	30,267	4,187	13.83
1999	10,693	2,999	28.05	29,492	3,880	13.16
2000	10,961	2,404	21.93	29,805	3,398	11.40
2001	10,303	2,465	23.92	28,184	3,360	11.92
2002	10,766	2,596	24.12	32,519	4,203	12.93
2003	13,671	3,028	22.15	44,856	5,221	11.64
2004	15,224	3,058	20.08	52,809	6,041	11.44
2005	17,500	3,862	22.07	54,919	6,199	11.29
2006	20,908	4,258	20.36	63,704	6,847	10.75
2007	23,504	4,714	20.06	76,099	8,442	11.09
2008	25,509	5,463	21.42	89,302	9,723	10.89
2009	20,053	5,112	25.50	67,192	8,706	12.96
2010	21,560	5,253	24.37	63,321	7,979	12.60
2011	31,711	5,797	18.28	60,832	8,622	14.17
2012	35,180	6,036	17.16	62,341	7,794	12.50

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πίνακας Π.2.2: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Ιταλίας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	
		ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ %		ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
1993	179,765	12,944	7.20	157,600	20,004	12.69
1994	189,968	13,400	7.05	167,851	20,194	12.03
1995	231,280	15,907	6.88	204,042	22,558	11.06
1996	252,084	17,361	6.89	208,187	23,640	11.36
1997	237,972	15,913	6.69	208,077	22,172	10.66
1998	242,102	16,318	6.74	215,594	22,245	10.32
1999	235,067	16,553	7.04	220,325	21,598	9.80
2000	239,932	15,300	6.38	238,069	19,689	8.27
2001	244,252	16,063	6.58	236,127	20,363	8.62
2002	254,216	17,801	7.00	246,609	21,873	8.87
2003	299,466	21,212	7.08	297,403	27,255	9.16
2004	353,543	24,504	6.93	355,267	32,330	9.10
2005	372,957	25,965	6.96	384,836	33,419	8.68
2006	417,153	28,239	6.77	442,565	36,234	8.19
2007	500,227	32,756	6.55	511,860	41,641	8.14
2008	539,593	37,821	7.01	553,223	46,642	8.43
2009	406,682	34,003	8.36	414,723	42,012	10.13
2010	446,750	36,335	8.13	486,648	44,219	9.09
2011	523,256	41,413	7.91	558,832	51,430	9.20

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πίνακας Π.2.3: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Πορτογαλίας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

	ΕΞΑΓΩΓΕΣ			ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ		
	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
1993	15,420	1,128	7.31	24,244	3,363	13.87
1994	17,981	1,311	7.29	27,066	3,886	14.36
1995	23,382	1,733	7.41	33,565	4,595	13.69
1996	24,620	1,836	7.46	35,192	4,832	13.73
1997	23,970	1,776	7.41	35,055	4,433	12.65
1998	24,218	1,755	7.25	37,048	4,718	12.74
1999	24,494	1,731	7.07	39,829	4,963	12.46
2000	24,365	1,706	7.00	39,947	4,503	11.27
2001	24,086	1,739	7.22	39,456	4,797	12.16
2002	25,839	2,013	7.79	40,019	5,023	12.55
2003	31,829	2,454	7.71	47,112	6,015	12.77
2004	35,712	2,784	7.80	54,880	6,700	12.21
2005	38,086	3,272	8.59	61,167	7,216	11.80
2006	43,358	3,729	8.60	66,694	7,799	11.69
2007	51,266	4,572	8.92	78,191	9,434	12.07
2008	55,941	5,460	9.76	90,106	10,822	12.01
2009	43,380	4,967	11.45	69,913	9,140	13.07
2010	48,752	5,605	11.50	75,214	10,157	13.50
2011	58,932	6,590	11.18	80,324	11,878	14.79
2012	58,379	6,592	11.29	72,293	11,049	15.28

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πίνακας Π.2.4: Διαχρονική εξέλιξη ποσοστού συμμετοχής Αγροτικών Προϊόντων της Ισπανίας στο εμπορικό ισοζύγιο κατά την περίοδο 1993 – 2012.

	ΕΞΑΓΩΓΕΣ			ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ		
	ΣΥΝΟΛΙΚΕ Σ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
1993	61,079	9,834	16.10	79,739	10,815	13.56
1994	71,909	11,673	16.23	90,954	12,489	13.73
1995	93,461	14,302	15.30	116,470	15,992	13.73
1996	102,641	15,855	15.45	123,636	15,304	12.38
1997	106,241	17,039	16.04	124,418	14,831	11.92
1998	111,377	17,245	15.48	137,200	15,912	11.60
1999	111,488	16,481	14.78	147,859	15,627	10.57
2000	113,344	15,475	13.65	152,892	14,136	9.25
2001	116,149	17,122	14.74	154,993	15,742	10.16
2002	125,872	19,160	15.22	165,920	17,313	10.43
2003	156,349	24,016	15.36	209,703	21,202	10.11
2004	182,727	26,802	14.67	259,265	25,138	9.70
2005	192,798	27,544	14.29	289,611	26,974	9.31
2006	214,061	29,457	13.76	329,976	27,978	8.48
2007	253,754	34,853	13.73	391,237	34,710	8.87
2008	279,231	40,420	14.48	418,728	39,639	9.47
2009	223,121	36,442	16.33	287,507	33,097	11.51
2010	247,566	37,941	15.33	318,164	33,953	10.67
2011	298,171	43,082	14.45	362,835	39,044	10.76
2012	285,936	44,407	15.53	325,835	36,940	11.34

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πίνακας Π.2.5: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Ελλάδας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ΟΝΕ και μετά την ΟΝΕ.

	Πριν την κρίση	Κατά την διάρκεια	Πριν ΟΝΕ	Μέσα στην ΟΝΕ
China	0.5	0.7	0.3	0.7
EU15: European Union of fifteen	74.0	67.9	77.4	70.0
Euro area	63.5	60.3	64.4	61.8
European Union (27 countries)	77.7	78.9	78.7	77.7
France	12.9	11.1	14.2	11.6
Germany	13.3	14.5	12.4	14.2
Italy	10.1	10.3	9.8	10.4
Netherlands	17.3	13.7	20.8	14.4
Russian Federation	1.1	0.8	0.5	1.2
United Kingdom	6.0	3.9	7.6	4.5
United States	2.5	1.3	3.3	1.7
World	100.0	100.0	100.0	100.0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πίνακας Π.2.6: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Ελλάδας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ΟΝΕ και μετά την ΟΝΕ.

	Πριν την κρίση	Κατά την διάρκεια	Πριν ΟΝΕ	Μέσα στην ΟΝΕ
China	0.5	0.7	0.3	0.7
EU15: European Union of fifteen	74.0	67.9	77.4	70.0
Euro area	63.5	60.3	64.4	61.8
European Union (27 countries)	77.7	78.9	78.7	77.7
France	12.9	11.1	14.2	11.6
Germany	13.3	14.5	12.4	14.2
Italy	10.1	10.3	9.8	10.4
Netherlands	17.3	13.7	20.8	14.4
Russian Federation	1.1	0.8	0.5	1.2
United Kingdom	6.0	3.9	7.6	4.5
United States	2.5	1.3	3.3	1.7
World	100.0	100.0	100.0	100.0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πίνακας Π.2.7: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Ιταλίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ΟΝΕ και μετά την ΟΝΕ.

	Πριν την κρίση	Κατά την διάρκεια	Πριν ΟΝΕ	Μέσα στην ΟΝΕ
China	0.1	0.5	0.0	0.3
EU15: European Union of fifteen	64.6	61.9	65.1	63.3
Euro area	53.0	50.2	54.3	51.3
European Union (27 countries)	69.3	69.4	68.6	69.7
France	12.5	12.1	13.3	12.0
Germany	23.2	19.5	25.9	20.5
Italy	0.0	0.0	0.0	0.0
Netherlands	3.4	3.6	3.6	3.4
Russian Federation	1.5	1.7	1.5	1.5
United Kingdom	8.8	8.7	8.3	9.0
United States	9.1	8.3	8.2	9.2
World	100.0	100.0	100.0	100.0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πίνακας Π.2.8: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Ιταλίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ΟΝΕ και μετά την ΟΝΕ.

	Πριν την κρίση	Κατά την διάρκεια	Πριν ΟΝΕ	Μέσα στην ΟΝΕ
China	0.9	1.1	0.8	1.0
EU15: European Union of fifteen	70.1	64.0	70.9	67.5
Euro area	63.1	59.6	62.7	62.0
European Union (27 countries)	72.8	71.8	72.2	72.7
France	14.9	12.9	16.8	13.3
Germany	16.0	16.2	15.7	16.2
Italy	0.0	0.0	0.0	0.0
Netherlands	13.2	10.3	14.7	11.4
Russian Federation	0.4	0.6	0.1	0.6
United Kingdom	2.8	1.8	3.3	2.2
United States	2.6	1.7	3.2	2.0
World	100.0	100.0	100.0	100.0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πίνακας Π.2.9: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Πορτογαλίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

	Πριν την κρίση	Κατά την διάρκεια	Πριν ONE	Μέσα στην ONE
China	0.1	0.2	0.0	0.2
EU15: European Union of fifteen	70.3	67.7	68.3	69.6
Euro area	60.0	61.1	56.1	61.7
European Union (27 countries)	70.9	69.7	68.7	71.0
France	12.2	9.3	14.4	10.1
Germany	3.3	2.9	4.0	2.9
Italy	7.4	4.8	5.3	6.8
Netherlands	4.8	3.7	5.5	4.0
Russian Federation	0.4	0.4	0.3	0.5
United Kingdom	8.4	5.4	9.7	6.5
United States	3.5	2.0	4.3	2.5
World	100.0	100.0	100.0	100.0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πίνακας Π.2.10: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Πορτογαλίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

	Πριν την κρίση	Κατά την διάρκεια	Πριν ONE	Μέσα στην ONE
China	0.4	1.1	0.3	0.8
EU15: European Union of fifteen	69.2	73.1	65.0	72.7
Euro area	62.2	67.9	56.8	67.0
European Union (27 countries)	69.7	75.3	65.3	74.0
France	12.0	9.4	14.4	9.8
Germany	4.9	5.4	3.5	5.7
Italy	2.0	2.3	2.0	2.1
Netherlands	5.5	5.5	5.0	5.7
Russian Federation	1.4	0.6	1.7	1.0
United Kingdom	4.3	2.5	5.7	2.9
United States	4.4	2.3	5.9	2.8
World	100.0	100.0	100.0	100.0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

Πίνακας Π.2.11: Μερίδιο αγοράς Εξαγωγών Ισπανίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

	Πριν την κρίση	Κατά την διάρκεια	Πριν ONE	Μέσα στην ONE
China	0.3	1.0	0.2	0.6
EU15: European Union of fifteen	77.2	73.1	76.0	75.8
Euro area	65.7	62.5	64.4	64.7
European Union (27 countries)	80.3	78.0	78.2	80.1
France	19.1	18.8	18.4	19.3
Germany	14.2	11.9	15.6	12.6
Italy	11.5	11.4	10.4	11.8
Netherlands	5.7	4.7	6.5	4.9
Russian Federation	1.3	2.0	1.2	1.7
United Kingdom	9.1	8.3	9.2	8.7
United States	3.7	3.1	3.9	3.3
World	100.0	100.0	100.0	100.0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

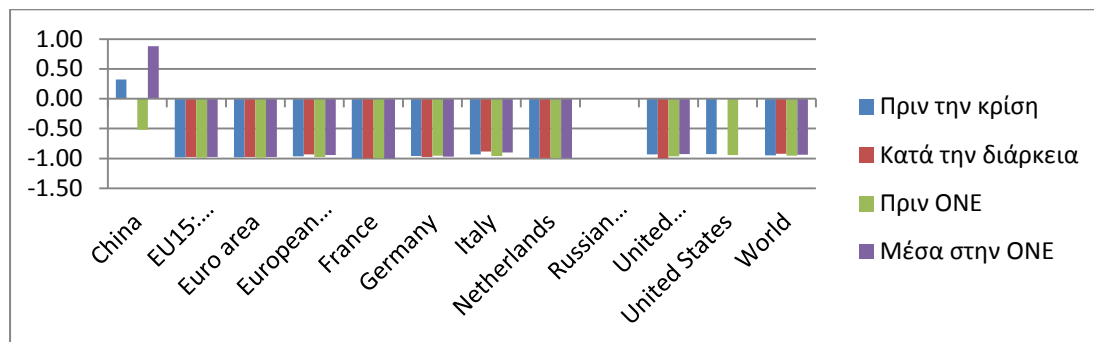
Πίνακας Π.2.12: Μερίδιο αγοράς Εισαγωγών Ισπανίας ανά συναλλασσόμενη χώρα – ομάδα κατά τα διαστήματα πριν την κρίση κατά την κρίση πριν την ONE και μετά την ONE.

	Πριν την κρίση	Κατά την διάρκεια	Πριν ONE	Μέσα στην ONE
China	1.3	2.2	1.0	1.8
EU15: European Union of fifteen	55.4	54.2	53.8	55.5
Euro area	45.2	47.1	42.1	47.2
European Union (27 countries)	56.5	57.3	54.3	57.7
France	16.2	15.4	17.4	15.4
Germany	8.2	8.6	6.5	9.1
Italy	4.1	4.2	3.7	4.2
Netherlands	7.2	7.5	7.1	7.4
Russian Federation	0.4	0.6	0.4	0.4
United Kingdom	7.6	4.9	9.0	5.9
United States	5.9	3.8	8.3	4.1
World	100.0	100.0	100.0	100.0

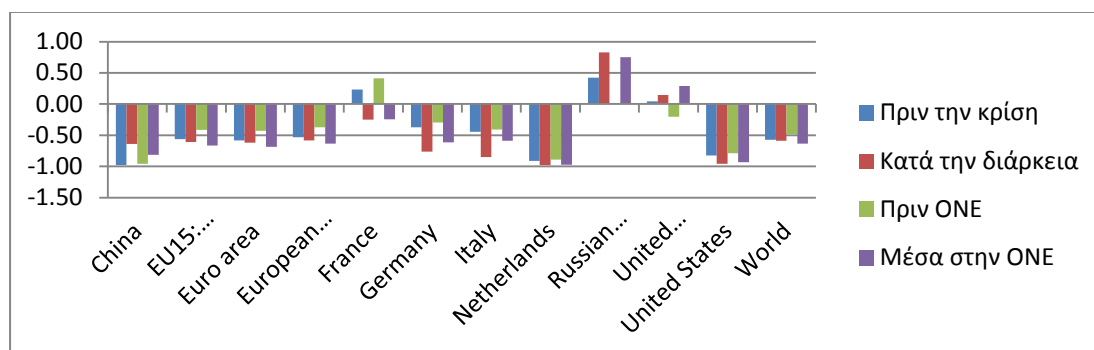
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων του ΟΟΣΑ

2.ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

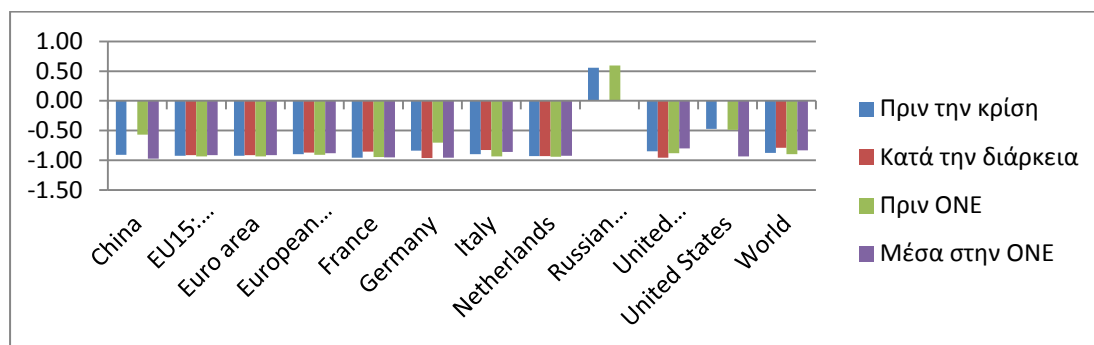
Διάγραμμα 4.1: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

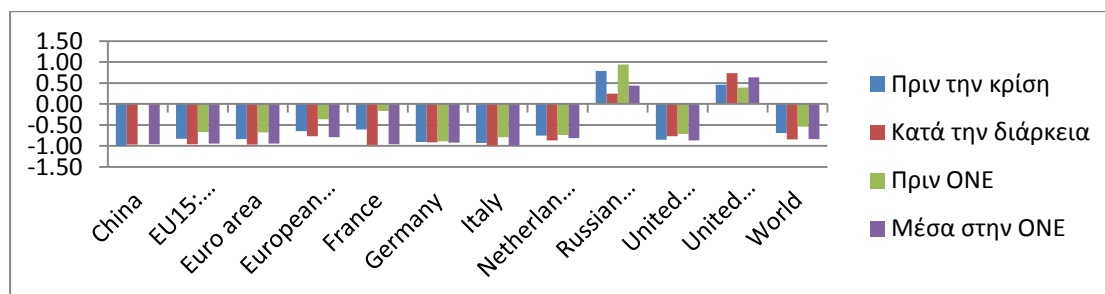
Διάγραμμα Π4.2: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

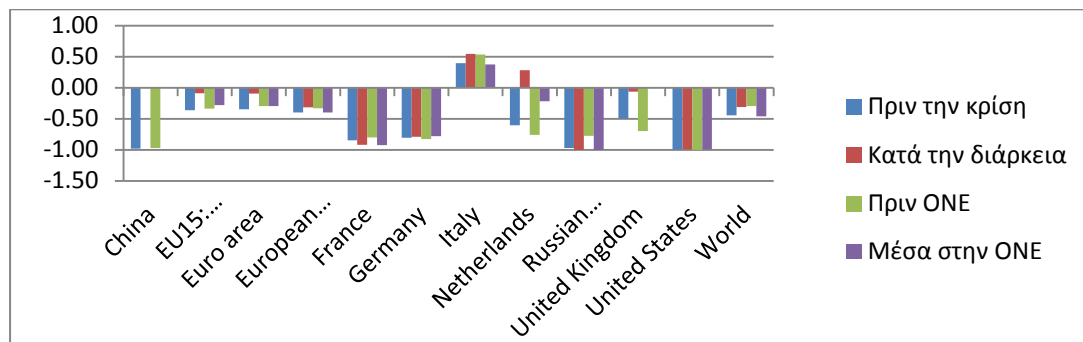
Διάγραμμα Π4.3: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

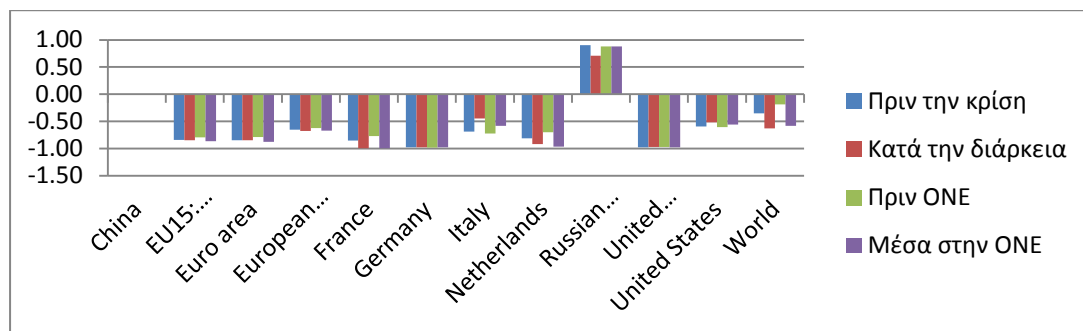
Διάγραμμα Π4.4: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Καφές, τσάι, μπαχαρικά για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

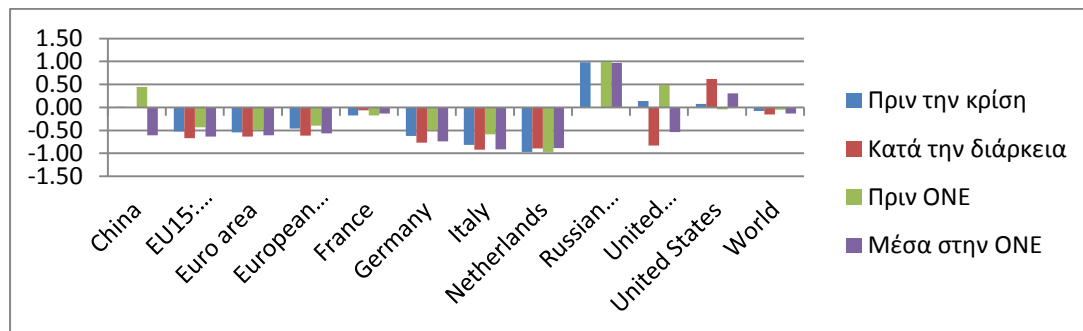
Διάγραμμα Π4.5: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Δημητριακά για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

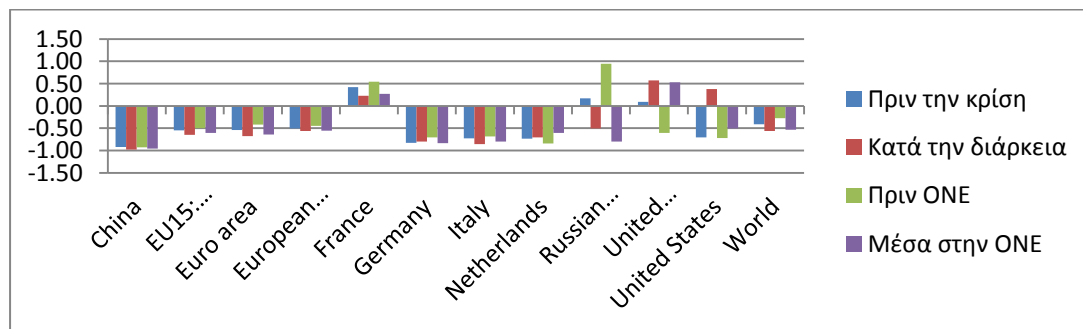
Διάγραμμα Π4.6: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-: Προϊόντα αλευροποιίας, βόνη, άμυλα, ιουλίνη, σίτος, γλουτεάλη για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

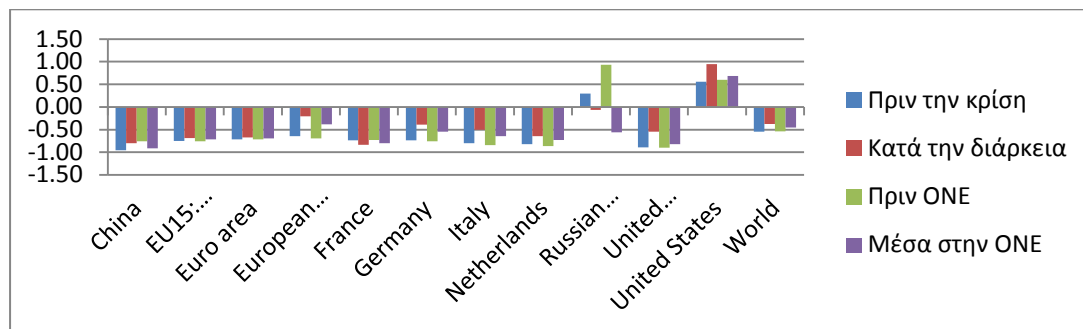
Διάγραμμα Π4.7: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

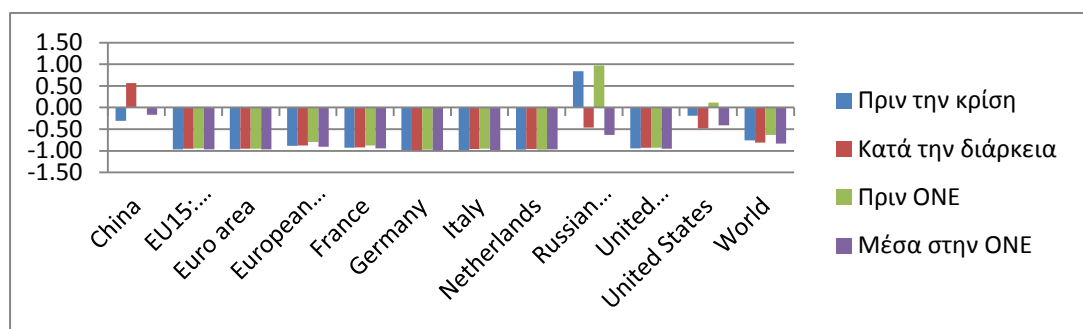
Διάγραμμα Π4.8: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

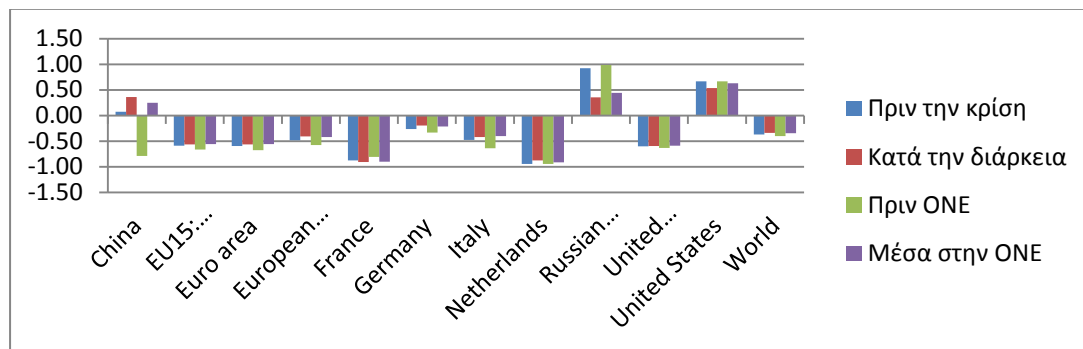
Διάγραμμα Π4.9: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ζάχαρα και προϊόντα ζαχαροπλαστικής για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

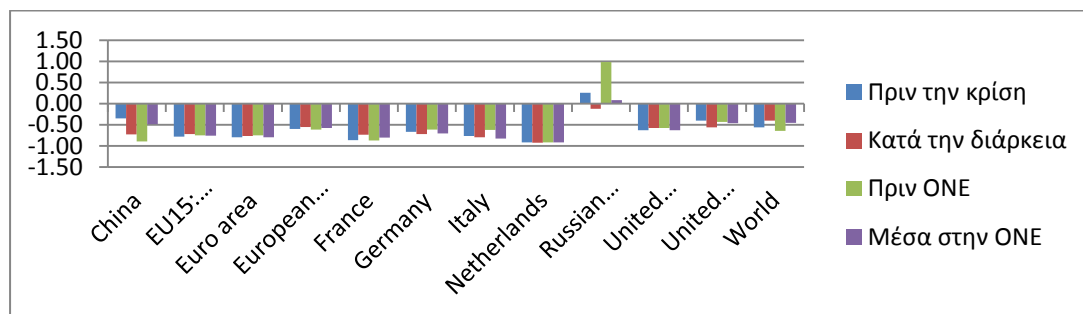
Διάγραμμα Π4.10: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Κακάο και παρασκευάσματα αυτού για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

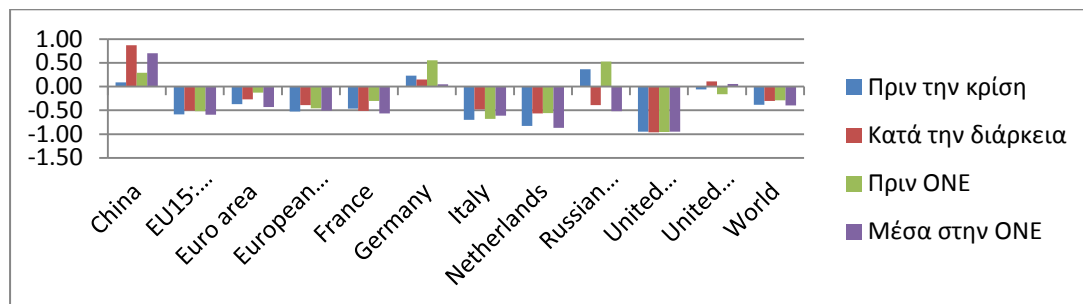
Διάγραμμα Π4.11: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

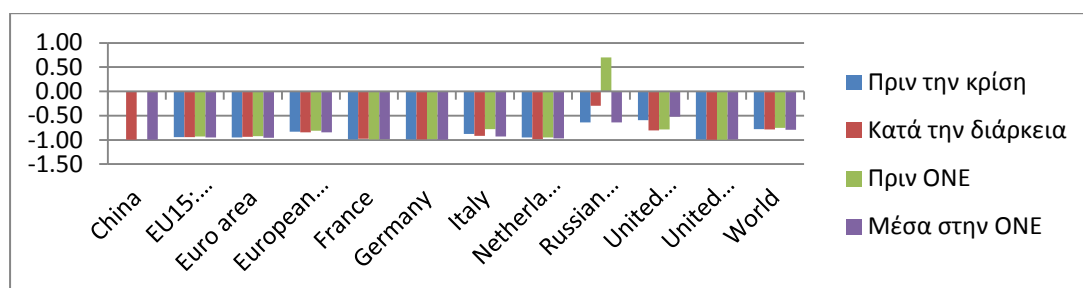
Διάγραμμα Π4.12: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

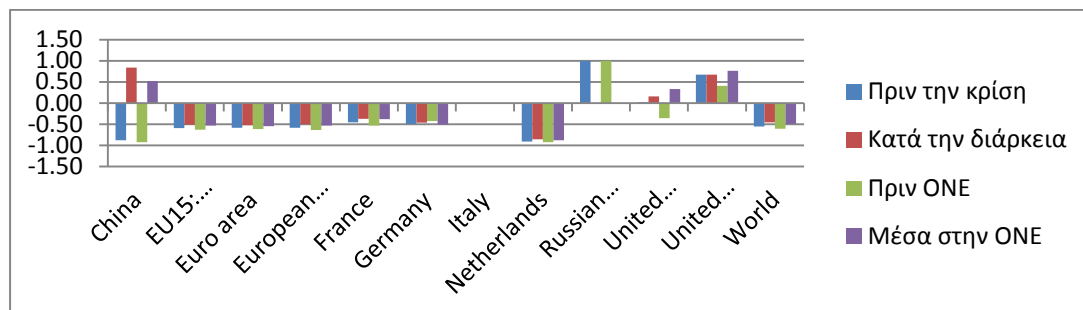
Διάγραμμα Π4.13: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας:- Ροφήματα, αλκοολούχα ποτά και ξίδι για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

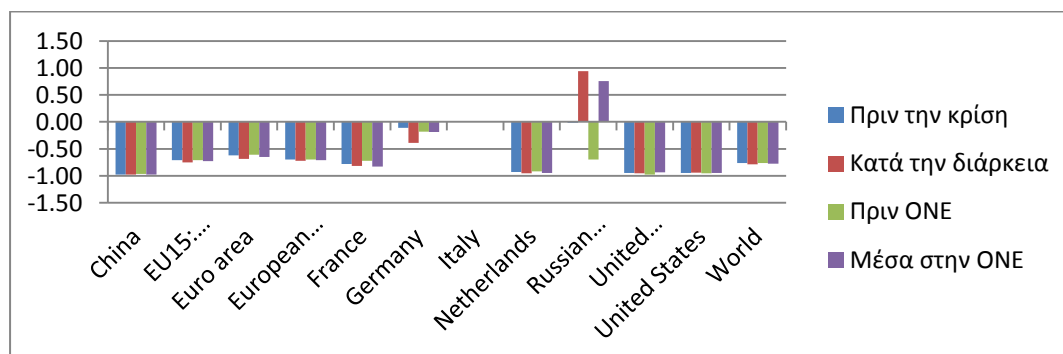
Διάγραμμα Π4.14: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας:- Υπολείμματα και απορρίμματα βιομηχανιών ειδών διατροφής και τροφές παρασκευασμένες για ζώα για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

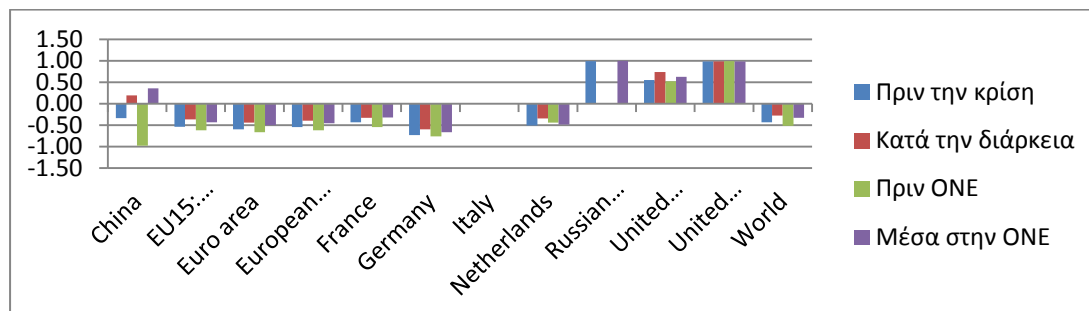
Διάγραμμα Π4.15: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφάγιων για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

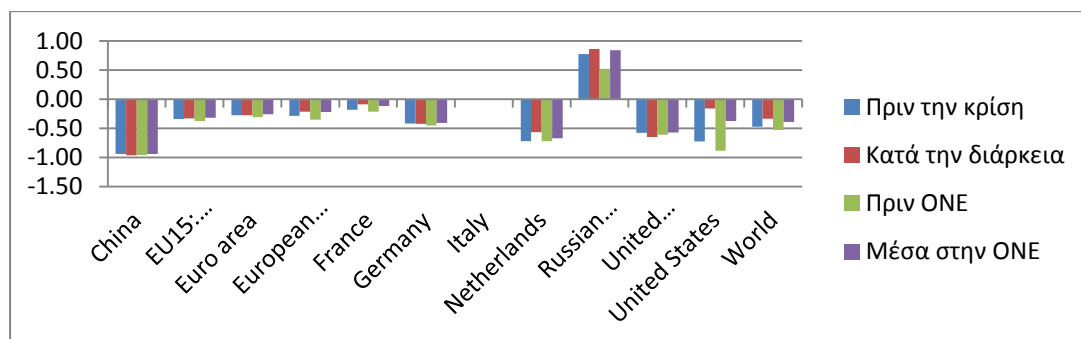
Διάγραμμα Π4.16: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

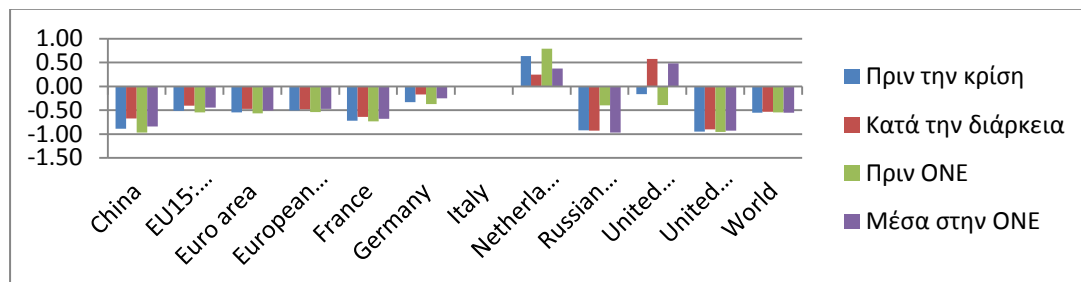
Διάγραμμα Π4.17: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας:- Γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά, μέλι, βρώσιμα παραπροϊόντα ζώων για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

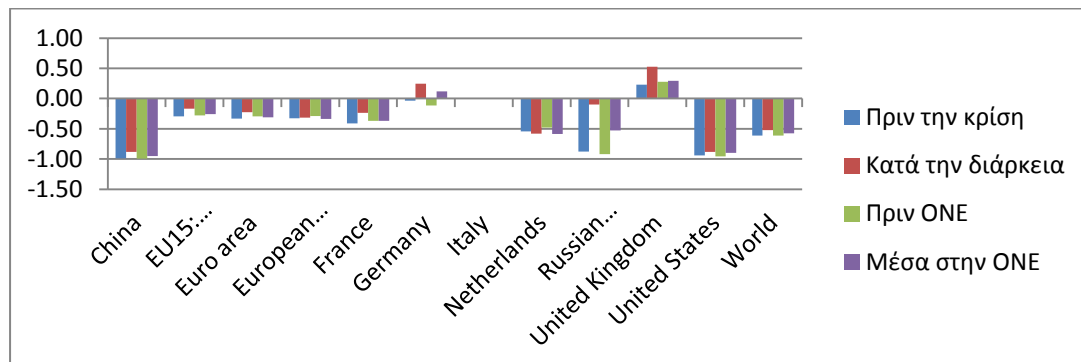
Διάγραμμα Π4.18: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας:- Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

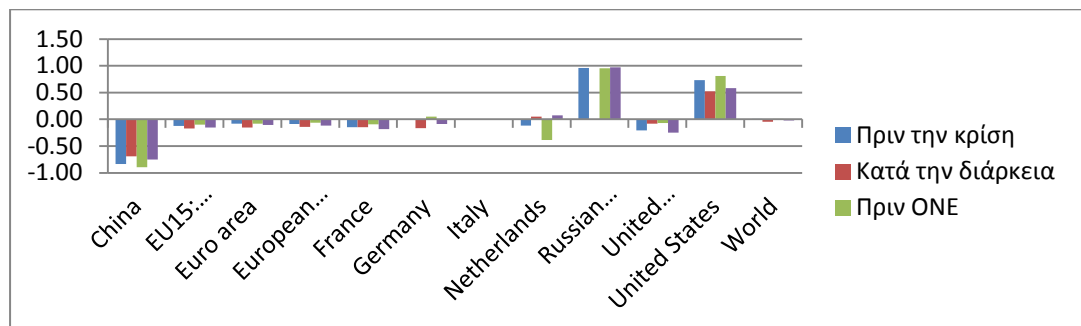
Διάγραμμα Π4.19: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Δημητριακά για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

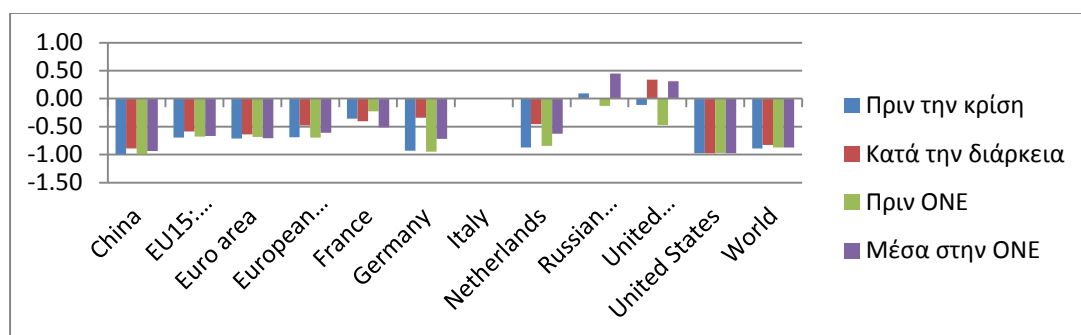
Διάγραμμα Π4.20: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ελαιούχοι σπόροι και έλαια φρούτων, σπόρων, κόκκων για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

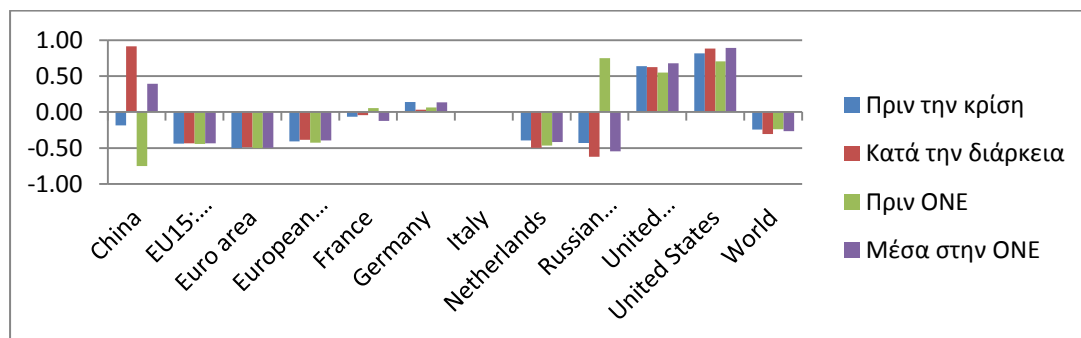
Διάγραμμα Π4.21: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

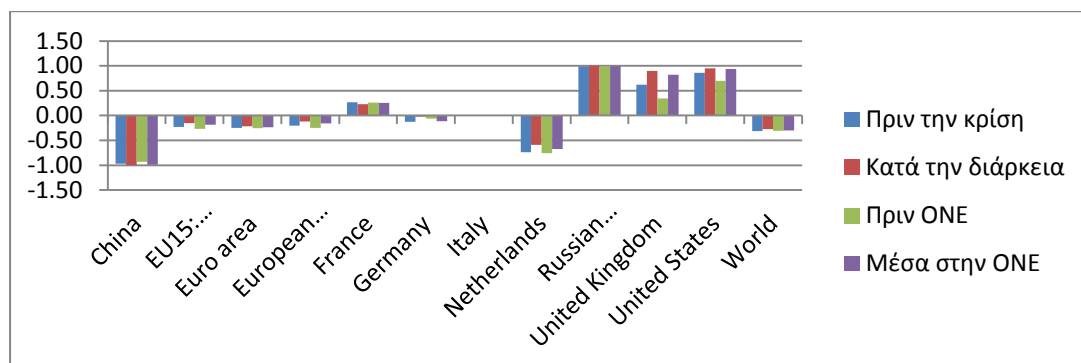
Διάγραμμα Π4.22: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

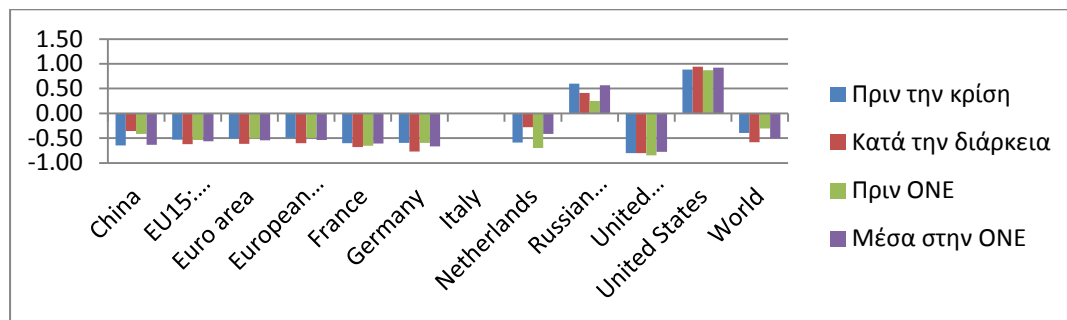
Διάγραμμα Π4.23: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

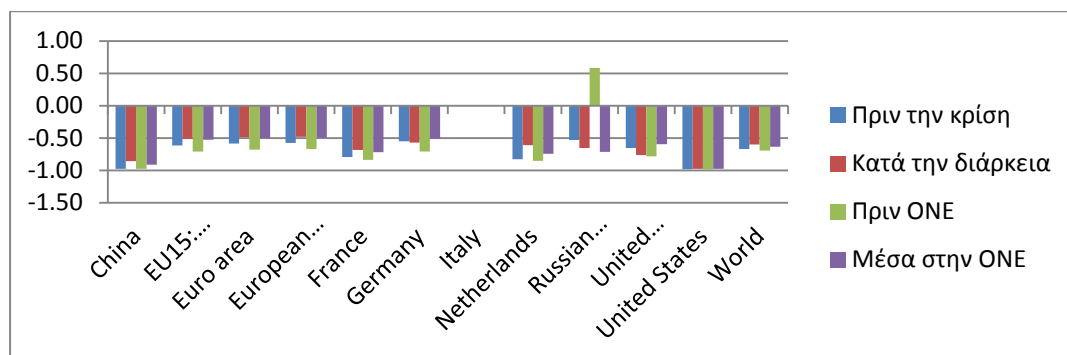
Διάγραμμα Π4.24: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας- Παρασκευάσματα κρεάτων και ψαριών για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

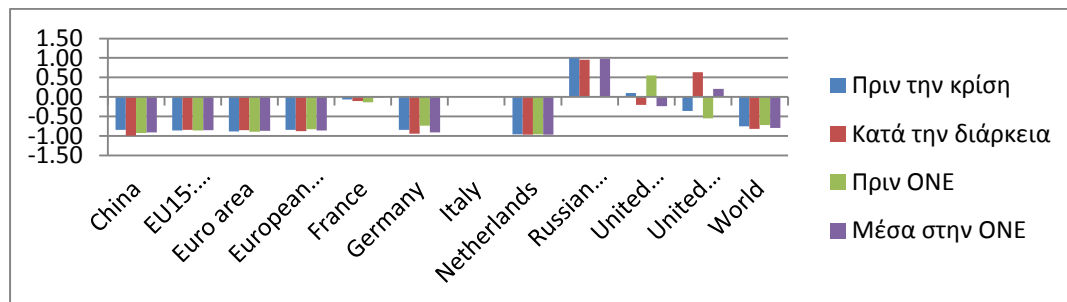
Διάγραμμα Π4.25: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ζάχαρα και προϊόντα ζαχαροπλαστικής για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

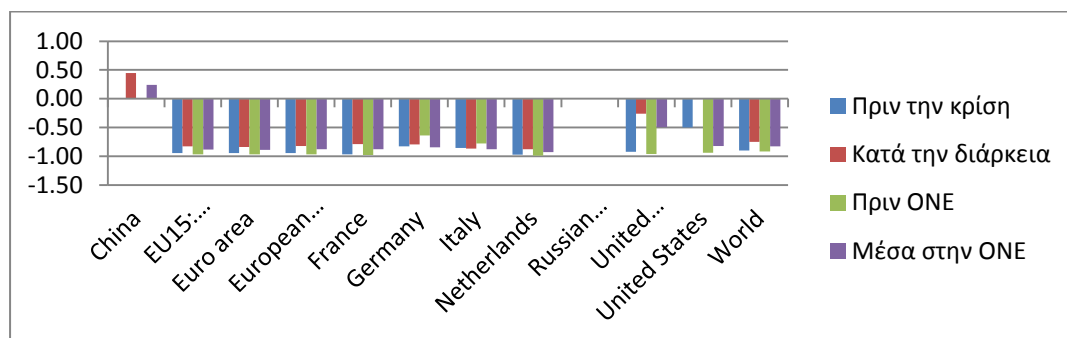
Διάγραμμα Π4.26: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-: Υπολείμματα και απορρίμματα βιομηχανιών ειδών διατροφής και τροφές παρασκευασμένες για ζώα για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

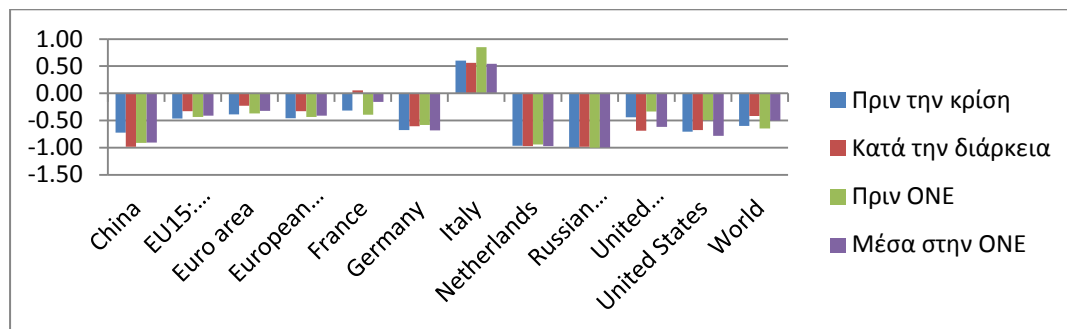
Διάγραμμα Π4.27: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Ιταλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

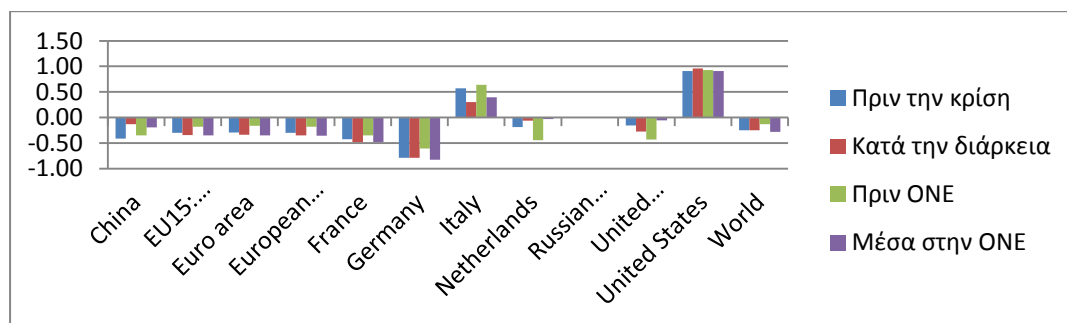
Διάγραμμα Π4.28: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Κρέατα και βρώσιμα παραπροϊόντα σφαγίων για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

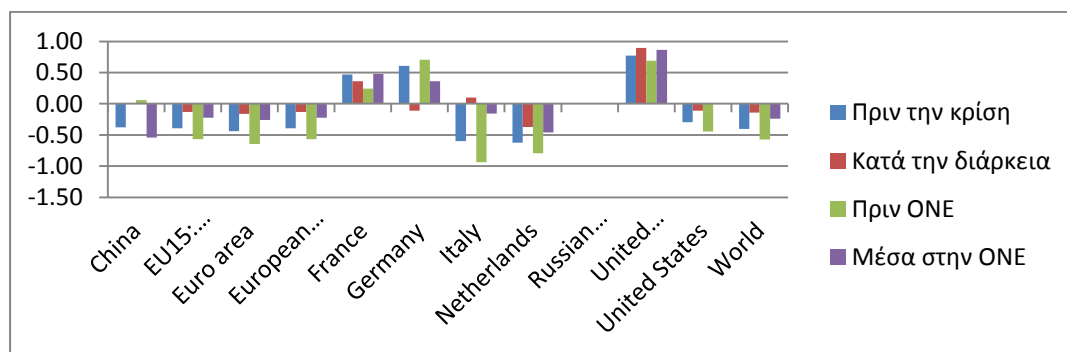
Διάγραμμα Π4.29: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

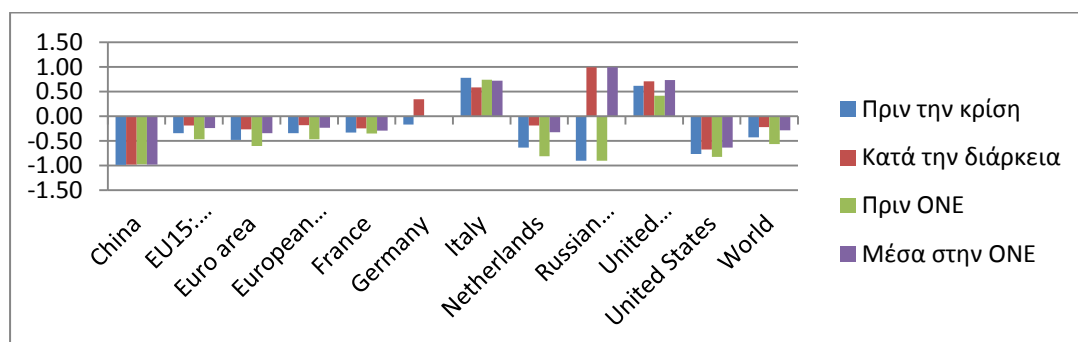
Διάγραμμα Π4.30: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-: Γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά, μέλι, βρώσιμα παραπροϊόντα ζώων για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

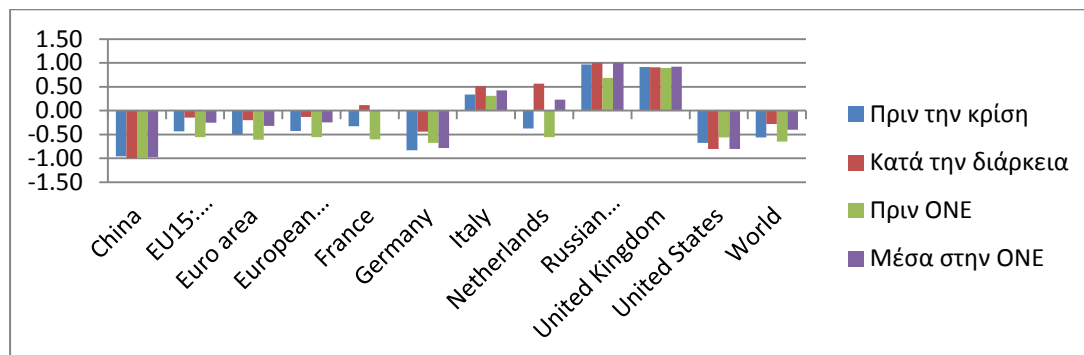
Διάγραμμα Π4.31: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ζώντα δέντρα, φυτά, βολβοί, ρίζες και ανθοκομικά προϊόντα για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

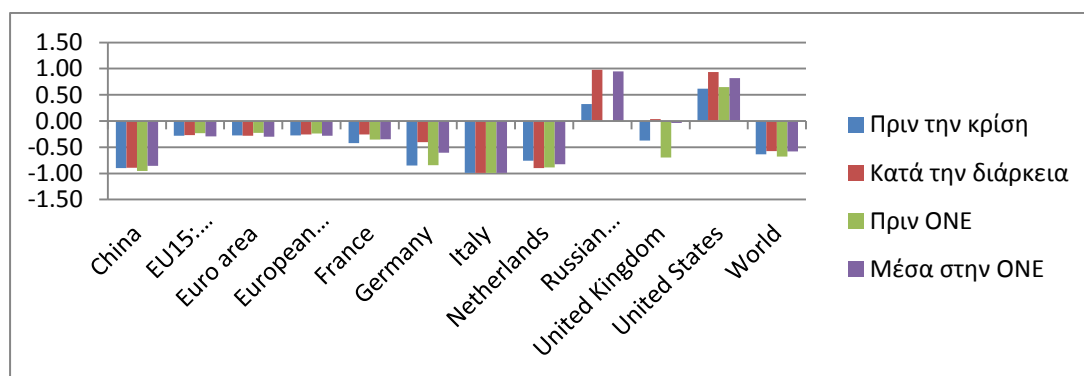
Διάγραμμα Π4.32: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Βρώσιμα λαχανικά και βρώσιμοι ρίζες και βολβοί για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

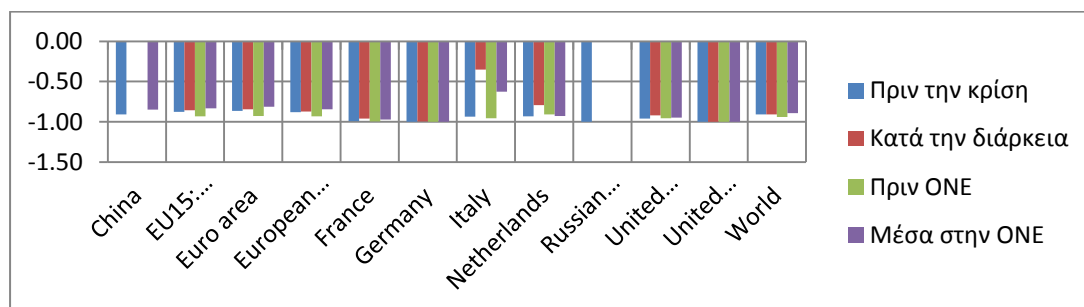
Διάγραμμα Π4.33: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Βρώσιμα φρούτα, καρποί, φλούδες εσπεριδοειδών, πεπόνια για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

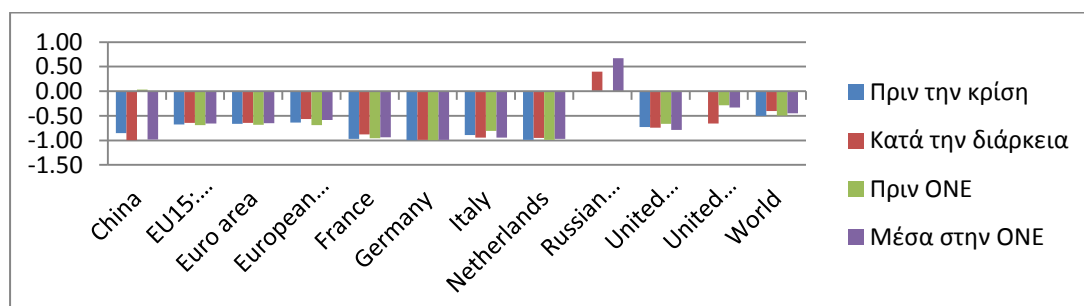
Διάγραμμα Π4.34: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-: Καφές, τσάι, μπαχαρικά για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

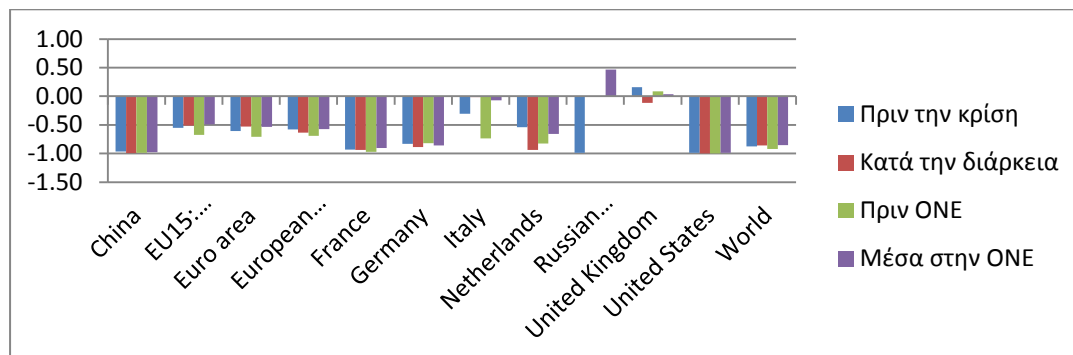
Διάγραμμα Π4.35: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Δημητριακά για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

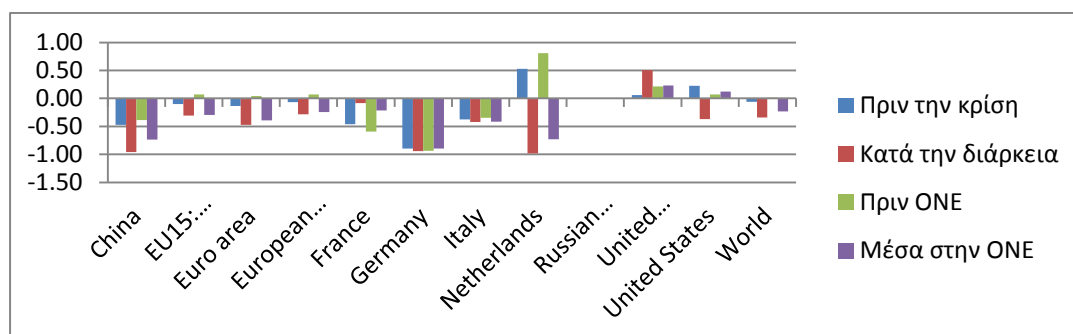
Διάγραμμα Π4.36: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-: Προϊόντα αλευροποιίας, βύνη, άμυλα, ινούλινη, σίτος, γλουτεάλη για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

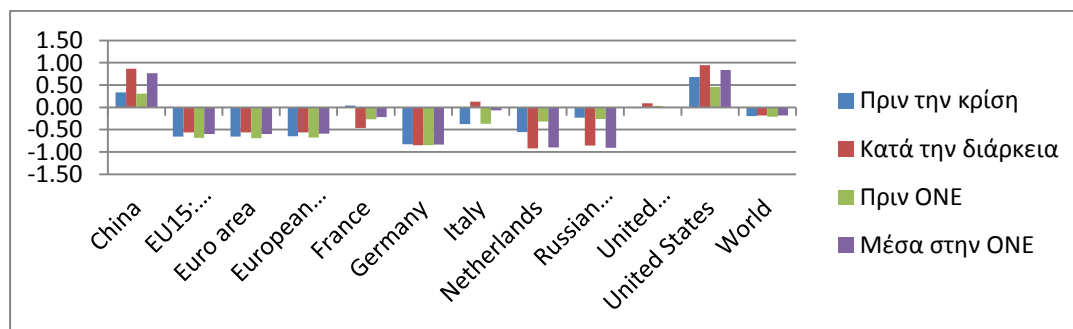
Διάγραμμα Π4.37: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ελαιούχοι σπόροι και έλαια φρούτων, σπόρων, κόκκων για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

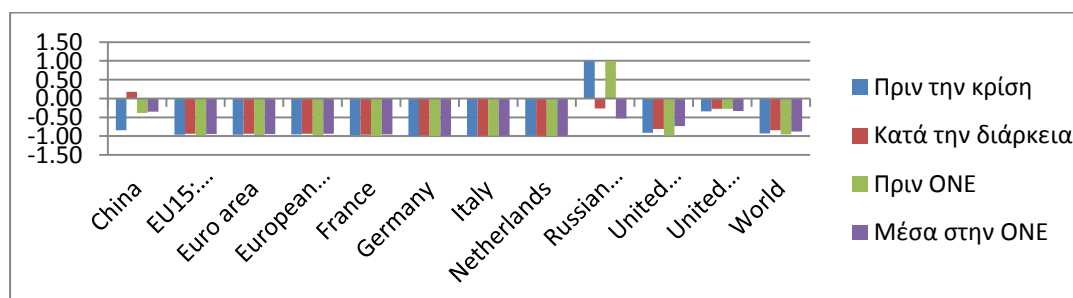
Διάγραμμα Π4.38: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Λάκκα, γόμμες, ρητίνες, φυτικοί χυμοί και εκχυλίσματα για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

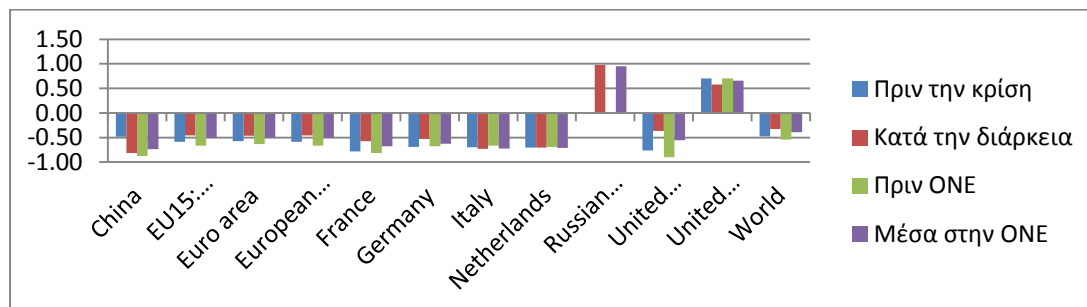
Διάγραμμα Π4.39: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ζωικά και φυτικά λίπη και έλαια και προϊόντα διάσπασης αυτών για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

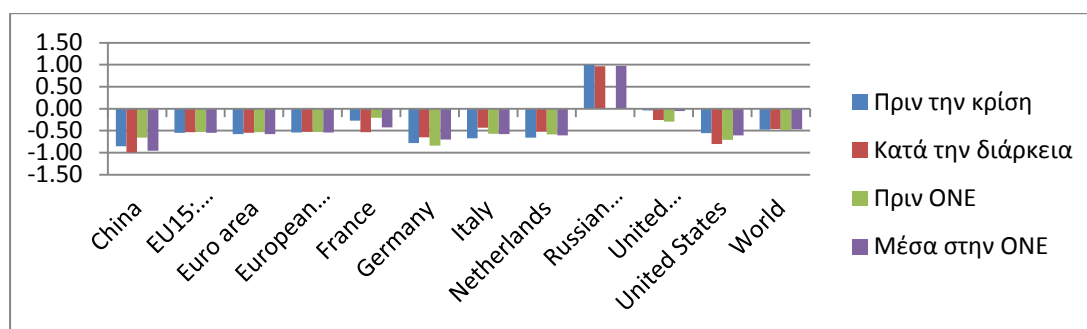
Διάγραμμα Π4.40: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Κακάο και παρασκευάσματα αυτού για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

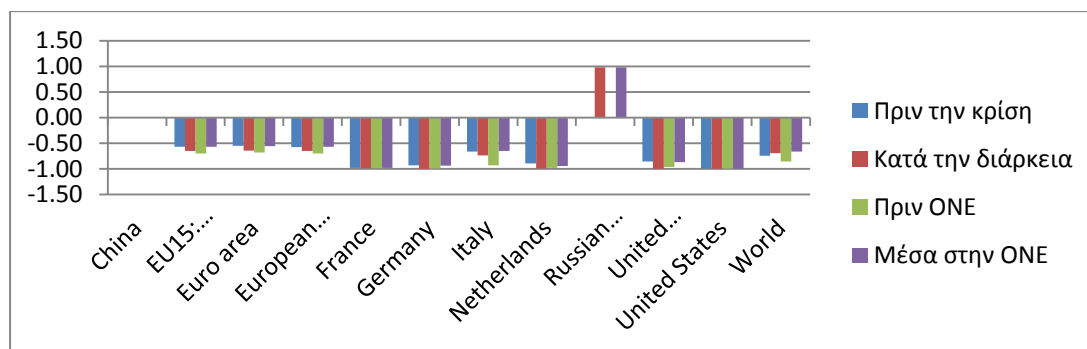
Διάγραμμα Π4.41: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

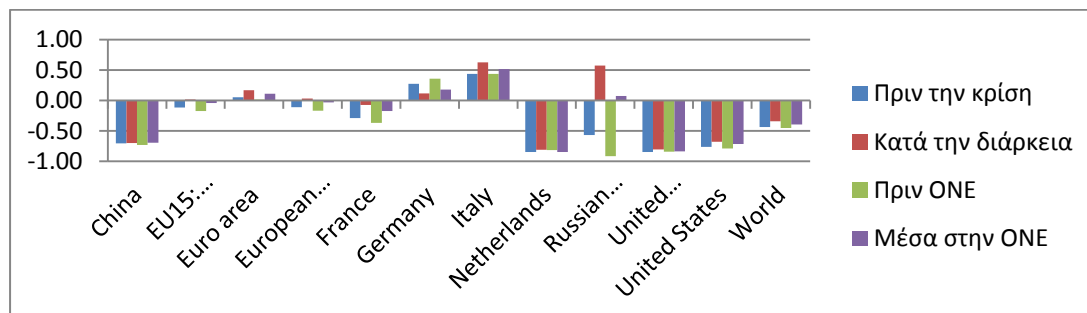
Διάγραμμα Π4.42: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

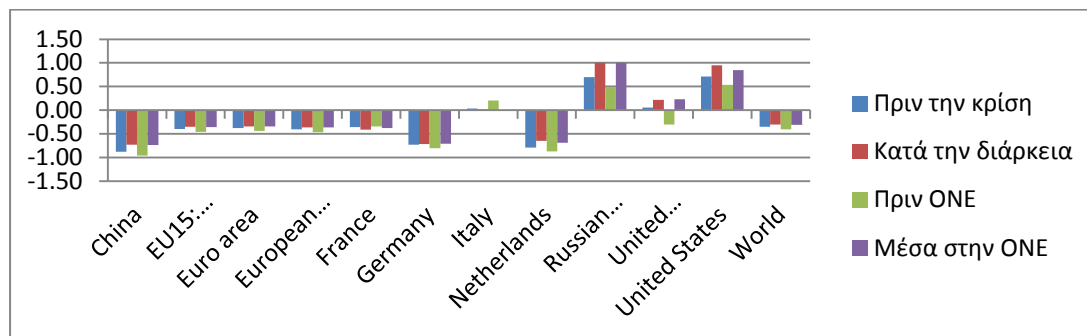
Διάγραμμα Π4.43: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας:- Υπολείμματα και απορρίμματα βιομηχανιών ειδών διατροφής και τροφές παρασκευασμένες για ζώα για την Πορτογαλία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

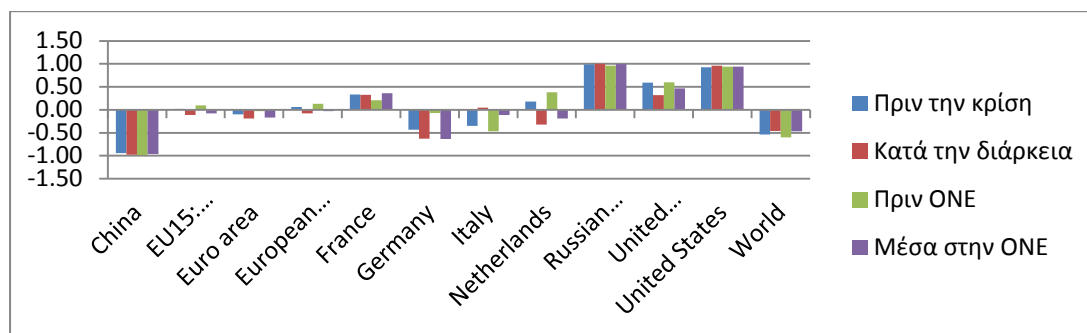
Διάγραμμα Π4.44: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ψάρια, οστρακοειδή, μαλάκια και υδρόβια ασπόνδυλα για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012

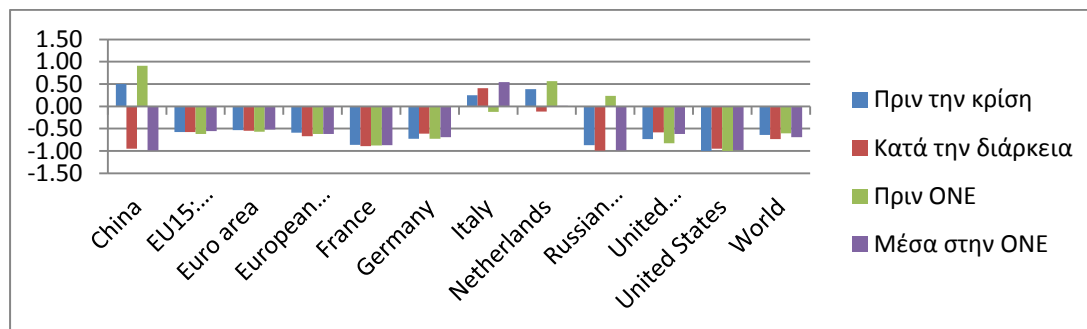
Διάγραμμα Π4.45: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας:- Γαλακτοκομικά προϊόντα, αυγά, μέλι, βρώσιμα παραπροϊόντα ζώων για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

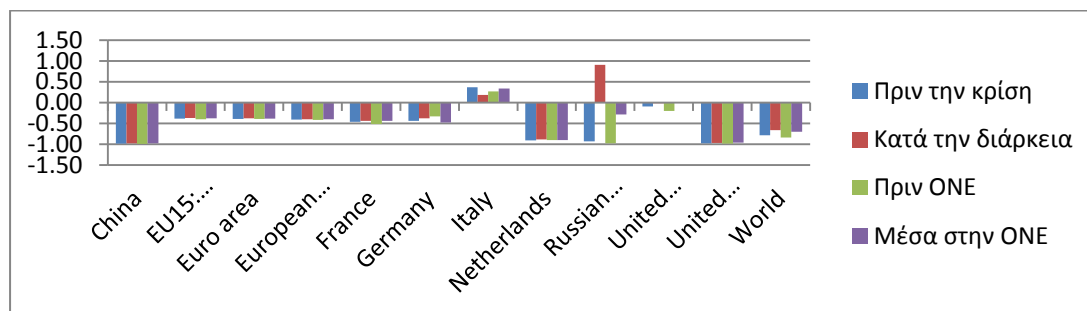
Διάγραμμα Π4.46: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας:- Καφές, τσάι, μπαχαρικά για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

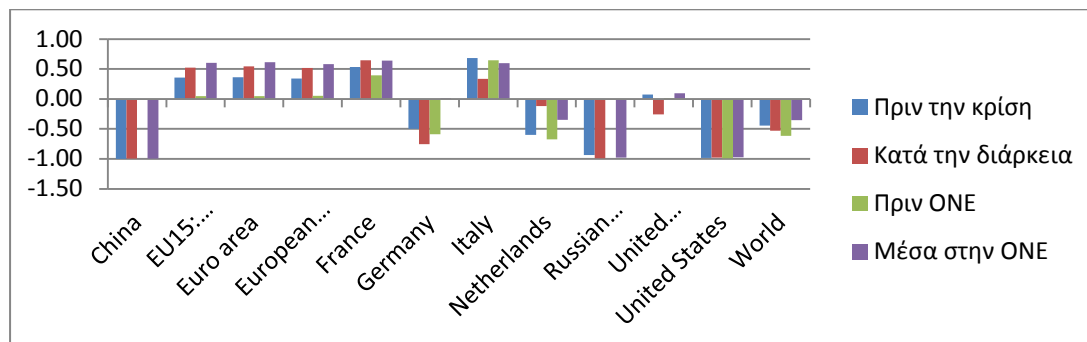
Διάγραμμα Π4.47: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Δημητριακά για την Ελλάδα κατά την περίοδο 1993 – 2012.

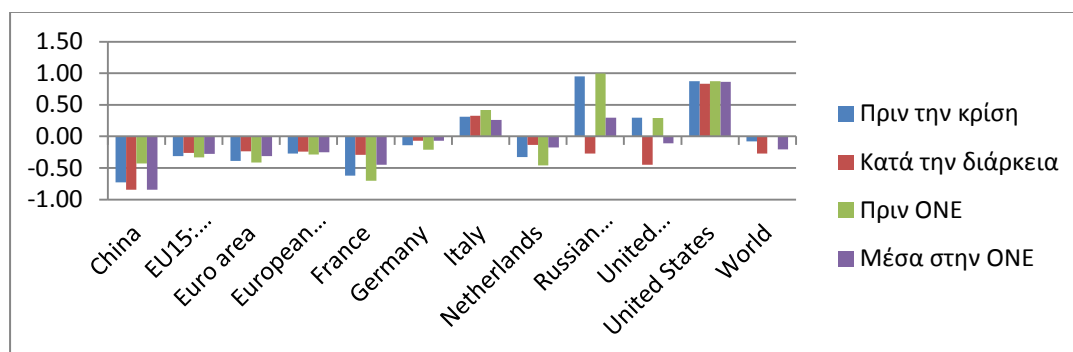
Διάγραμμα Π4.48: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ελαιούχοι σπόροι και έλαια φρούτων, σπόρων, κόκκων για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

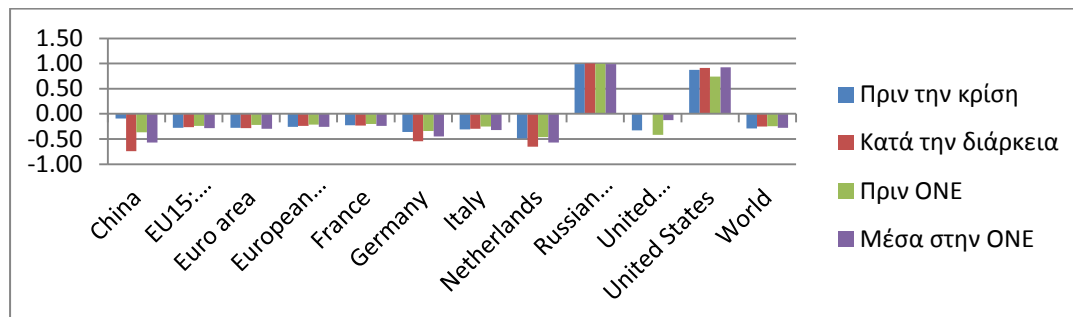
Διάγραμμα Π4.49: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Πλεκτικές ύλες φυτικής προέλευσης για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

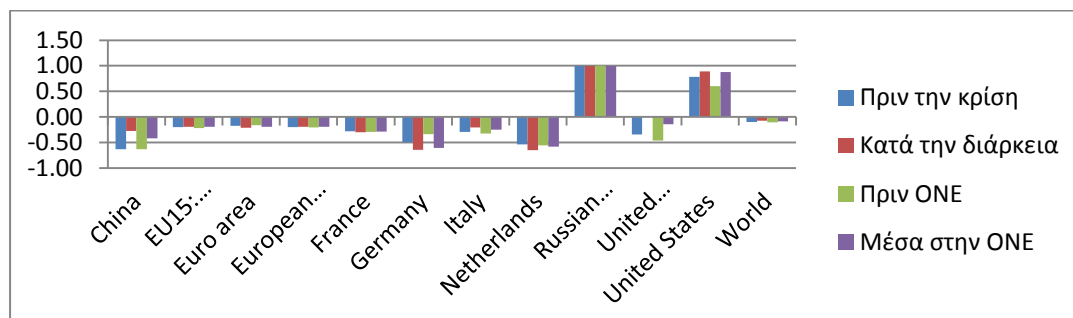
Διάγραμμα Π4.50: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Ζάχαρα και προϊόντα ζαχαροπλαστικής για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012

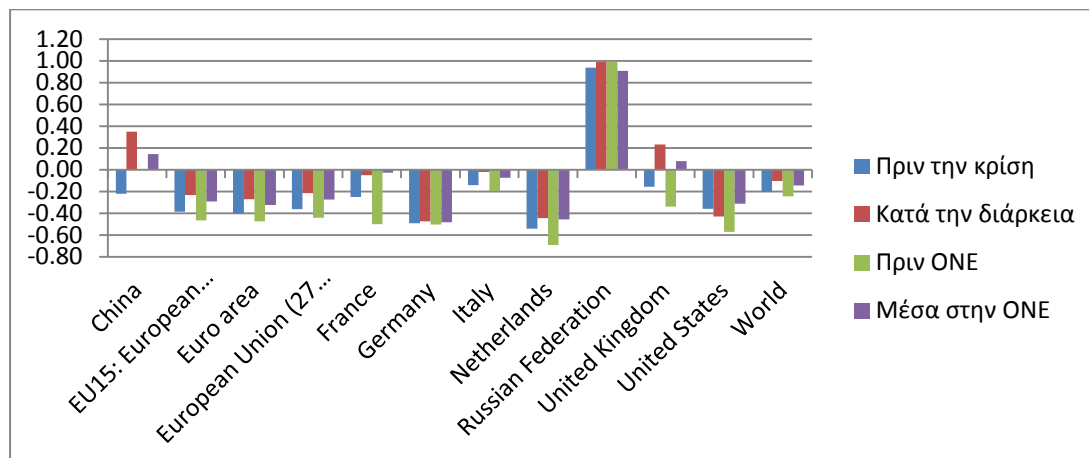
Διάγραμμα Π4.51: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Κακάο και παρασκευάσματα αυτού για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

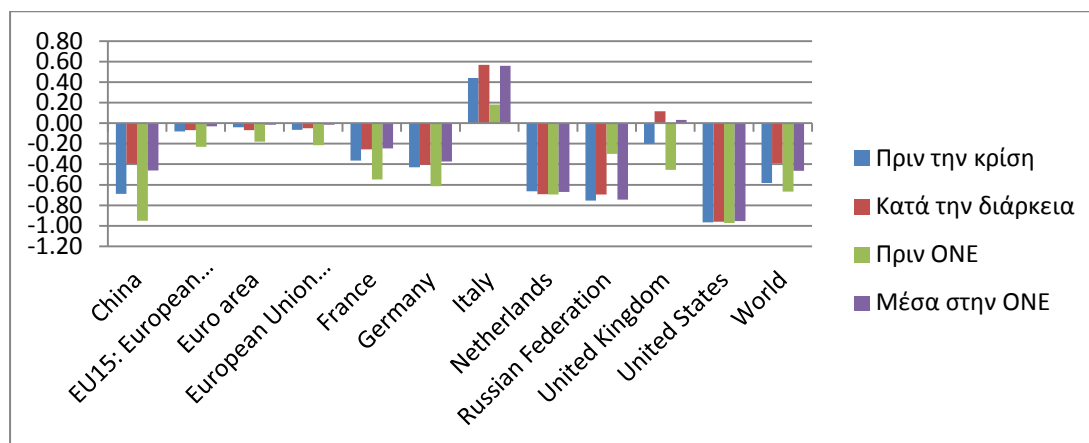
Διάγραμμα Π4.52: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Παρασκευάσματα και υποπροϊόντα δημητριακών, αλεύρου, αμύλου και γάλακτος για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα Π4.53: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα Π4.54: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-: Υπολείμματα και απορρίμματα βιομηχανιών ειδών διατροφής και τροφές παρασκευασμένες για ζώα για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

Διάγραμμα Π4.55: Δείκτης ανταγωνιστικότητας – εξειδίκευσης κατηγορίας-Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού για την Ισπανία κατά την περίοδο 1993 – 2012.

